

พุทธวิธีในการดำเนินการบำบัดผู้เสพยาเสพติด
ของสถานพักฟื้นวัดถ้ำกระบอก

AN APPLICATION OF BUDDHIST PRINCIPLES TO DRUG ADDICTS'
REHABILITATION OF WAT THOM KRABOK

พระมหาธนกร กตปุณฺโญ (ดรกมลกานต์)

ดุขฎฐินิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรดุขฎฐิบัณฑิต
สาขาวิชาพระพุทธรศาสนา

บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พุทธศักราช ๒๕๖๑

พุทธวิธีในการดำเนินการบำบัดผู้เสพยาเสพติด
ของสถานพักฟื้นวัดถ้ำกระบอก

พระมหาธนกร กตปุญโญ (ดรกมลกานต์)

ดุขฎฐฎนฎนฎนนี้เป้็นส่วนหน้ึงของการค้ึกษา
ตามหล้กสฎตรปฎริฎญาพุทธศาสนตดุขฎฐฎนบั้ณตฎต
สาขาวชษาพระพุทศศาสนา

บั้ณตฎตวชทยาล้ย
มหาวชทยาล้ยมหาจุฬาลงกรณราชวชทยาล้ย
พุทศค้ึกราช ๒๕๖๑

(ลชลชฎฐฎนเป้็นของมหาวชทยาล้ยมหาจุฬาลงกรณราชวชทยาล้ย)

An Application of Buddhist Principles to Drug Addicts'
Rehabilitation of Wat Thom Krabok

Phramaha Thanakorn Katapuñño (Donkamonkan)

A Dissertation Submitted in Partial Fulfillment of
the Requirements for the Degree of
Doctor of Philosophy
(Buddhist Studies)

Graduate School
Mahachulalongkornrajavidyalaya University
C.E. 2018

(Copyright by Mahachulalongkornrajavidyalaya University)

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย อนุมัติให้บัณฑิตวิทยาลัย เรื่อง
“พุทธวิธีในการดำเนินการบำบัดผู้เสพยาเสพติดของสถานพักฟื้นวัดถ้ำกระบอก” เป็นส่วนหนึ่งของ
การศึกษา ตามหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา

(พระมหาสมบุรณ์ วุฑฒิกโร, ดร.)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

คณะกรรมการตรวจสอบดุษฎีนิพนธ์

(ศ. ดร. ประยงค์ แสนบุราณ)

ประธานกรรมการ

(ผศ.ดร. หอมหวล บัวระภา)

กรรมการ

(พระมหาสมบุรณ์ วุฑฒิกโร, ดร.)

กรรมการ

(พระโสภณพัฒนบัณฑิต, รศ. ดร.)

กรรมการ

(พระมหามิตร รุติปัญญา, รศ. ดร.)

กรรมการ

คณะกรรมการควบคุมดุษฎีนิพนธ์

พระโสภณพัฒนบัณฑิต, รศ. ดร.

ประธานกรรมการ

พระมหามิตร รุติปัญญา, รศ. ดร.

กรรมการ

ชื่อผู้วิจัย

(พระมหาธนกร กตปัญญา)

ชื่อคุณิพนธ์ : พุทธวิธีในการดำเนินการบำบัดผู้เสพยาเสพติดของสถานพักฟื้นวัดถ้ำกระบอก

ผู้วิจัย : พระมหาธนกร กตปุณโญ (ดรรคมลกานต์)

ปริญญา : พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต (พระพุทธศาสนา)

คณะกรรมการควบคุมคุณิพนธ์

: พระโสภณพัฒนบัณฑิต, รศ. ดร., พธ.บ. (ศาสนา), ศษ.บ. (ประณคศึกษา), ศศ.ม. (ปรัชญา), Ph.D. (Buddhist Studies)

: พระมหามิตร ฐิตปญโญ, ผศ. ดร., ป.ธ. ๔, พธ.บ.(รัฐศาสตร์), พธ.ม.(พระพุทธศาสนา), Ph.D.(Buddhist Studies)

วันสำเร็จการศึกษา : ๘ มีนาคม ๒๕๖๒

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ ๑) ศึกษาสภาพปัญหาและการดำเนินการบำบัดผู้เสพยาเสพติดของสถานพักฟื้นวัดถ้ำกระบอก ๒) ศึกษาพุทธวิธีในการบำบัดผู้เสพยาเสพติด ๓) วิเคราะห์การนำพุทธวิธีในการบำบัดผู้เสพยาเสพติดของสถานพักฟื้นวัดถ้ำกระบอก การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary Research) โดยการศึกษาค้นคว้าจากเอกสาร ตำราวิชาการ หนังสือ งานวิทยานิพนธ์ งานวิจัยต่าง ๆ รวมทั้งทำการวิจัยภาคสนาม (Field Research) โดยการลงพื้นที่เก็บข้อมูลทั้งเป็นการสัมภาษณ์ วิเคราะห์ข้อมูลด้วยวิธีการพรรณนา (Descriptive research)

ผลการศึกษวิจัยพบว่า สภาพปัญหาและการดำเนินการบำบัดผู้เสพยาเสพติดของสถานพักฟื้นวัดถ้ำกระบอก คือ การดำเนินกิจกรรมใดๆที่อันจะป้องกัน และปลูกฝังค่านิยมเพื่อให้ผู้เสพยาเสพติดห่างไกลยาเสพติด โดยการสร้างองค์ความรู้ด้านยาเสพติด เพื่อให้ผู้เสพยาเสพติดห่างไกลยาเสพติด และไม่กลับไปเสพยาเสพติด โดยการลด ละ เลิกยาเสพติด โดยอาศัยการวิจัยทั้งหน่วยงานภาครัฐ และหน่วยงานภาคเอกชน

วัดถ้ำกระบอก มีชื่อเสียงทางด้านกรบำบัดผู้เสพยาเสพติด โดยมีแผนกต่างๆเพื่อทำหน้าที่ในการบำบัด คือ แผนกทะเบียนเพื่อทำสถิติในการรักษาผู้เข้าขอรับการบำบัด แผนกนำผู้บำบัดรับสัจจะ เพื่อที่จะให้ผู้ป่วยสร้างกรอบ และกำลังใจให้กับตนเอง แผนกบำบัดรักษา และดูแลเพื่อที่จะทำให้ผู้บำบัดเข้าสู่กระบวนการบำบัดของทางวัดถ้ำกระบอก โดยมีพระเป็นผู้ดูแลอย่างใกล้ชิดในการบำบัดตลอดระยะเวลา ๑๕ วัน แผนกฟื้นฟูจิตใจ และฝึกอาชีพเพื่อทำให้ผู้รับการบำบัดมีสภาพมิจิตใจที่เข้มแข็ง ในการกลับเข้าสู่สังคมได้ และจะได้นำการฝึกอาชีพไปใช้ในชีวิตประจำวัน เพื่อสร้างรายได้ให้แก่ตนเอง นอกจากนั้นทางวัดถ้ำกระบอกนั้น ยังสนองงานในส่วนของภาครัฐ ในการอบรมความรู้เกี่ยวกับยาเสพติด แก่หน่วยงานที่ต้องการ และสถานพักฟื้นวัดถ้ำกระบอกเป็นหน่วยงานเอกชนที่มีความโดดเด่นทางด้านกรบำบัดผู้เสพยาเสพติดมีประวัติความเป็นมา หลักการและนโยบาย ขบวนการขั้นตอนกรบำบัดยาเสพติด ตลอดจนแนวคิดเกี่ยวกับการละลายพฤติกรรมของผู้เสพยาเสพติดอย่างชัดเจน ตลอดจนฟื้นฟูจิตใจ และฝึกอาชีพเพื่อทำให้ผู้รับการบำบัดมีสภาพมิจิตใจที่เข้มแข็ง ในการกลับเข้าสู่สังคมได้ และจะได้นำการฝึกอาชีพไปใช้ในชีวิตประจำวัน เพื่อสร้างรายได้ให้แก่

ตนเอง และมีขบวนการขั้นตอนในการบำบัดเป็นระบบโดยมีการปลูกฝังพฤติกรรมในหลายหลายกิจกรรมโดยแต่ละกิจกรรมนั้น มีหลักธรรมเข้าสอดแทรกในการบำบัดผู้เสพยาเสพติด

พุทธวิธีในการบำบัดผู้เสพยาเสพติด ซึ่งประกอบด้วยหลักธรรมต่างๆ คือ หลักอริยสัจ ๔ หลักสัมมัตตปธาน ๔ หลักพรหมวิหารธรรม ๔ และหลักไตรสิกขา ๓ ผลการศึกษาวิจัยพบว่า การนำหลักธรรมที่เกี่ยวข้องกับการบำบัดผู้เสพยาเสพติด ซึ่งในหลักธรรมนี้ ยกเอาสาระในคัมภีร์ทางพระพุทธศาสนาแนวความคิดของ นักวิชาการในทางพระพุทธศาสนาเถรวาท โดยอิงอาศัยหลักธรรมที่มาน้อมน้อมจิตใจ และหลักธรรมในบำบัดจิตใจของผู้เสพยาเสพติดเป็นสิ่งสำคัญ กล่าวคือ การนำหลักอริยสัจ ๔ มาใช้บำบัดผู้เสพยาเสพติดเพื่อให้รู้ และเข้าใจเรื่องของความทุกข์จากการเสพยาเสพติด ยึดติดในรสของการเสพยาเสพติดด้วยความโลภ เป็นต้น ประการหนึ่ง การนำหลักสัมมัตตปธาน ๔ มาใช้บำบัดผู้เสพยาเสพติดเพื่อให้รู้ และเข้าใจเรื่องของความเพียรที่จะทำความดีในการลด ละ และเลิกยาเสพติดของผู้เสพยาเสพติด ประการหนึ่ง การนำหลักพรหมวิหารธรรม ๔ มาใช้บำบัดผู้เสพยาเสพติดเพื่อให้รู้ และเข้าใจเรื่องของการรักของคนในครอบครัว ที่มีความหวังดีพร้อมอยากให้ความอบอุ่นในครอบครัว และอยากให้ลูกหลานนั้นๆ ลด ละ เลิกเลิกยาเสพติด และกลับมาเป็นคนดีของสังคม ประการหนึ่ง และอีกประการหนึ่ง การนำหลักไตรสิกขา ๓ เป็นหลักธรรมที่เป็นหลักสำคัญ ในการพัฒนามนุษย์ให้ดำเนินชีวิตตั้งงามถูกต้อง ทำให้มีวิถีชีวิตที่เป็นมรรค เป็นทางดำเนินชีวิตหรือวิถีชีวิตที่ถูกต้องตั้งงามของมนุษย์ ต้องเรียนรู้ฝึกฝนพัฒนาตนเอง เริ่มจากการรักษาศีล เพื่อขัดเกลาพฤติกรรม นำมาปฏิบัติเพื่อพัฒนาตนเองให้มีชีวิตที่ตั้งงามเพื่อจัดปรับเตรียมสภาพชีวิตในการเข้าสู่สังคมต่อไป

วิเคราะห์การนำพุทธวิธีในการบำบัดผู้เสพยาเสพติดของสถานพักฟื้นวัดถ้ากระบอกนั้น ผลการศึกษาวิจัยพบว่า การประยุกต์หลักหลักพรหมวิหารธรรม ๔ เน้นการใช้หลักธรรมเป็นเครื่องมือพัฒนาจิตใจเป็นสิ่งสำคัญ สถาบันทางสังคมที่เกี่ยวข้องได้ร่วมกันป้องกันและแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นกับเยาวชน โดยการปลูกฝังพฤติกรรมด้านสังคมเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันด้วยการสร้างบรรยากาศความรักความอบอุ่นให้เกิดขึ้นภายในครอบครัว ชุมชนด้วยการทำกิจกรรมร่วมกัน ซึ่งจะช่วยเหลือลอมให้เด็กและเยาวชนมีเกราะป้องกันมีพัฒนาการที่ดี มีบุคลิกภาพที่สมบูรณ์ และเป็นผู้ที่มีสุขภาพจิตดี จึงเป็นหน้าที่ของทุกคนต้องช่วยกันดูแลเพื่อช่วยกันพัฒนา ซึ่งถือเป็นปัจจัยสำคัญในการพัฒนาประเทศด้วยการนำหลักธรรมมาเป็นแก่นการดำรงชีวิต โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การที่พ่อแม่ผู้ปกครองจะต้องชี้ให้เห็นว่า เพื่อนซึ่งมีอิทธิพลมากที่สุด ให้คบหากับเพื่อนที่เป็นกัลยาณมิตร

- Dissertation Title** : An Application of Buddhist Principles to Drug Addicts' Rehabilitation of Wat Thom Krabok
- Researcher** : Phramaha Thanakorn Katapuñño (Donkamonkan)
- Degree** : Doctor of Philosophy (Buddhist Studies)
- Dissertation Supervisory Committee**
- : Phra Sophonphattanabundit, Assoc. Prof. Dr., B.A. (Religion), B.A. (Primary Education), M.A. (Philosophy), Ph.D. (Buddhist Studies)
 - : Phramaha Mit Thitapanyo, Asst. Prof. Dr., Pali IV, B.A. (Political Science), M.A. (Buddhist Studies), Ph.D. (Buddhist Studies)
- Date of Graduation** : March 8, 2019

Abstract

The aims of this research were: 1) to study the problematic conditions and operation of drug addicts' rehabilitation of Wat Thom Krabok; 2) to study the Buddhist methods for drug addicts' rehabilitation; 3) to analyze the application of Buddhist principles to drug Addicts' rehabilitation of Wat Thom Krabok. This qualitative research was conducted through the documentary research by studying documents, academic works, texts, thesis and research together with fieldwork with the sample interview. The data obtained were interpreted by the descriptive analysis. The research results were as follows:

Based on the study the problematic conditions and operation of drug addicts' rehabilitation of Wat Thom Krabok, most social problems are problems that arise from wanting to experiment the drug or friend's persuasion or the fault of the person himself. The treatments of drug users in the sanatorium are the therapies for rehabilitation of the physical, mental, emotional, social and spiritual aspects of the patient. The rehabilitation therapy can use the main concept of family therapy by using the warmth of the family as the base of therapy.

The temple has adopted the principle of Dharma as a guideline for both mental and physical therapies. For the mental therapy, there is a training to strengthen the mind, to be able to fight off feelings of evil. For the physical therapy, it is started by observing precepts, refining behaviors to develop oneself to have a good life, to adjust and prepare the life conditions for entering society later.

The temple applies the principles of Brahmavihara (brahmavihāra, the sublime states of the mind) to drug Addicts' rehabilitation by emphasizing on the mental development to cultivate the social behaviors to create the immunity by building the atmosphere of love, warmth in the family. The community members do the activities together to keep the children away from the drug, to develop their personality and mental health. All members of the community have their duties in taking care of this matter. This is an important factor to develop the country by applying the dhamma principles as the essence of living. Importantly, the parents must teach their children to have a good friend.

กิตติกรรมประกาศ

ดุชฎินิพนธ์นี้สำเร็จลงด้วยดี ด้วยความเมตตาธรรมจากคณาจารย์มหาวิไลยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น ทั้งฝ่ายบรรพชิตและคฤหัสถ์โดยเฉพาะ พระโสภณพัฒนบัณฑิต รศ.,ดร. ประธานกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์ และพระมหามิตร ฐิตปญโญ ผศ.,ดร. กรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์ ที่ดูแลเอาใจใส่ คอยตรวจสอบความถูกต้องทั้งเนื้อหาวิชาการและรูปแบบ และพระวิจิตร อคคจิตโต รองผู้อำนวยการสถานพักฟื้นถ้ำกระบอกที่ให้ข้อมูลเชิงลึกในการวิจัย ขอกราบขอบพระคุณ/เจริญพรเป็นอย่างยิ่งในความเมตตาของท่าน

ขอขอบพระคุณ/เจริญพรคณาจารย์ และเจ้าหน้าที่ทุกท่านของศูนย์บัณฑิตศึกษา มหาวิไลยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น ที่ได้เมตตาตรวจรูปแบบดุชฎินิพนธ์ และแนะนำเพิ่มเติมให้ดุชฎินิพนธ์เล่มนี้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

ขอขอบพระคุณ/เจริญพร เจ้าหน้าที่และบุคลากรห้องสมุด มหาวิไลยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น ที่ได้เอื้อเฟื้อตำรา วิทยานิพนธ์ หนังสือ และเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ซึ่งได้อุ่นเคราะห้ด้วยดีตลอดมาในการค้นคว้าข้อมูล

สุดท้ายนี้ ผู้วิจัย ขออุทิศความดีทั้งปวงของดุชฎินิพนธ์เล่มนี้ ให้แก่บูรพาจารย์ตลอดจนท่านผู้มีพระคุณทุกท่าน ขอนุโมทนา ขอบพระคุณ ผู้รู้ปราชญ์ทางพระพุทธศาสนานักวิจัย ผู้ช่วยวิจัย นักวิชาการ ผู้ประพันธ์ ผู้เรียบเรียง ตำราวิชาการ ตลอดจนงานวิจัยที่ผู้ศึกษาวิจัย ได้นำมาอ้างอิงในครั้งนี้ จนกระทั่งทำให้งานวิจัยเล่มนี้ สำเร็จลุล่วงด้วยดี

พระมหาธนกร กตปุญโญ (ดรกมลกานต์)

๘ มีนาคม ๒๕๖๒

สารบัญ

เรื่อง	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ก
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	ค
กิตติกรรมประกาศ	จ
สารบัญ	ฉ
คำอธิบายสัญลักษณ์และคำย่อ	ช
บทที่ ๑ บทนำ	๑
๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	๑
๑.๒ วัตถุประสงค์ของการวิจัย	๖
๑.๓ คำถามในการวิจัย	๗
๑.๔ ขอบเขตการวิจัย	๗
๑.๕ นิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัย	๘
๑.๖ ทบทวนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	๙
๑.๗ วิธีการดำเนินการวิจัย	๑๕
๑.๘ ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย	๑๗
๑.๙ กรอบแนวคิดในการวิจัย	๑๗
บทที่ ๒ สภาพปัญหาและการดำเนินการบำบัดผู้เสพยาเสพติด ของสถานพักฟื้นวัดถ้ำกระบอก	๑๘
๒.๑ สถานการณ์ผู้เสพยาเสพติดในปัจจุบัน	๑๘
๒.๒ ประเภทของยาเสพติด	๒๒
๒.๓ หน่วยงานรับผิดชอบปัญหาเสพยาเสพติด	๒๗
๒.๔ ผลกระทบของสภาพปัญหาผู้เสพยาเสพติดในปัจจุบัน	๓๗
๒.๕ บริบททั่วไป	๓๘
๒.๖ กระบวนการขั้นตอนในการบำบัดยาเสพติดของสถานพักฟื้นวัดถ้ำกระบอก	๔๒
๒.๗ แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการบำบัดผู้เสพยาเสพติด	๔๖
๒.๘ สรุป	๕๒
บทที่ ๓ พุทธวิธีในการบำบัดผู้เสพยาเสพติด	๕๔
๓.๑ หลักอริยสัจ ๔	๕๔
๓.๒ หลักสัมมปปธาน ๔	๕๗
๓.๓ หลักพรหมวิหารธรรม ๔	๖๐
๓.๔ หลักไตรสิกขา ๓	๖๔

	๗
๓.๕ พุทธวิธีในการประยุกต์ใช้ในการบำบัดผู้เสพยาเสพติด	๖๘
๓.๖ สรุป	๗๑
บทที่ ๔ วิเคราะห์การนำพุทธวิธีมาประยุกต์ใช้ในการบำบัดผู้เสพยาเสพติด ของสถานพักฟื้นวัดถ้ำกระบอก	๗๓
๔.๑ การนำพุทธวิธีมาประยุกต์ใช้ในการบำบัดผู้เสพยาเสพติดของสถานพักฟื้น วัดถ้ำกระบอก	๗๓
๔.๑.๑ การพัฒนาทางกาย	๗๓
๔.๑.๒ การพัฒนาทางจิตใจ	๗๔
๔.๑.๓ การพัฒนาทางปัญญา	๗๖
๔.๑.๔ การพัฒนาทางสังคม	๗๖
๔.๒ การนำหลักพุทธธรรมไปใช้ในการบำบัดผู้เสพยาเสพติด	๗๘
๔.๒.๑ หลักอริยสัจ ๔ กับการบำบัดผู้เสพยาเสพติด	๗๘
๔.๒.๒ หลักไตรสิกขา กับการบำบัดผู้เสพยาเสพติด	๘๕
๔.๒.๓ หลักสัมมัตตปัญญา กับการบำบัดผู้เสพยาเสพติด	๘๙
๔.๒.๔ หลักพรหมวิหารธรรม ๔ กับการบำบัดผู้เสพยาเสพติด	๙๑
๔.๓ สรุป	๙๓
บทที่ ๕ สรุปผลการวิจัย อภิปรายและข้อเสนอแนะ	๙๖
๕.๑ สรุปผลการวิจัย	๙๖
๕.๒ อภิปรายผล	๙๙
๕.๓ ข้อเสนอแนะ	๑๐๑
บรรณานุกรม	๑๐๒
ภาคผนวก	๑๐๙
ภาคผนวก ก. หนังสือขอความอนุเคราะห์เป็นผู้เชี่ยวชาญ	๑๑๐
ภาคผนวก ข. หนังสือขออนุญาตสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย	๑๑๖
ภาคผนวก ค. แบบสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย (Interview guide)	๑๑๙
ภาคผนวก ง. ภาพการสนทนากลุ่ม (Focus Group)	๑๒๔
ภาคผนวก จ. ภาพการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูล	๑๒๘
ประวัติผู้วิจัย	๑๓๓

คำอธิบายสัญลักษณ์และคำย่อ

ในดัชนีฉบับนี้ครั้งนี้ ใช้อ้างอิงจากพระไตรปิฎกภาษาบาลีและพระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย การอ้างอิงระบุ เล่ม/ข้อ/หน้า หลังอักษรย่อชื่อคัมภีร์ ให้ใช้อักษรย่อตัวพื้นปกติ เช่น ที.สี.(บาลี) ๙/๒๗๖/๙๗, ที.สี.(ไทย) ๙/๒๗๖/๙๘. หมายถึง ทีฆนิกาย สीलขันธวรรคคปาติ ภาษาบาลี เล่ม ๙ ข้อ ๒๗๖ หน้า ๙๗ ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ๒๕๐๐ และ ทีฆนิกาย สीलขันธวรรค ภาษาไทย เล่ม ๙ ข้อ ๒๗๖ หน้า ๙๘ ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ๒๕๓๙

ก. คำย่อชื่อคัมภีร์พระไตรปิฎก

คำย่อ	พระวินัยปิฎก		
		ชื่อคัมภีร์	ภาษา
วิ.ม. (ไทย)	= วินัยปิฎก	มหาวรรค	(ภาษาไทย)
พระสุตตันตปิฎก			
คำย่อ	ชื่อคัมภีร์	ภาษา	
ที.ม. (ไทย)	= สุตตันตปิฎก	ทีฆนิกาย	มหาวรรค (ภาษาไทย)
ที.ปา. (บาลี)	= สุตตันตปิฎก	ทีฆนิกาย	ปาฎีกวคคปาติ (ภาษาบาลี)
ที.ปา. (ไทย)	= สุตตันตปิฎก	ทีฆนิกาย	ปาฎีกวรรค (ภาษาไทย)
ม.อ. (ไทย)	= สุตตันตปิฎก	มัชฌิมนิกาย	อุปริปัญญาสก์ (ภาษาไทย)
ส.ส. (ไทย)	= สุตตันตปิฎก	สังยุตตนิกาย	สคาถวรรค (ภาษาไทย)
ส.ม. (ไทย)	= สุตตันตปิฎก	สังยุตตนิกาย	มหาวรรค (ภาษาไทย)
อง.ติก. (ไทย)	= สุตตันตปิฎก	อังกุตตรนิกาย	ติกนิบาต (ภาษาไทย)
อง.จตุกก.(ไทย)	= สุตตันตปิฎก	อังกุตตรนิกาย	จตุกกนิบาต (ภาษาไทย)
ขุ.ธ. (ไทย)	= สุตตันตปิฎก	ขุททกนิกาย	ธรรมบท (ภาษาไทย)
ขุ.อิติ. (ไทย)	= สุตตันตปิฎก	ขุททกนิกาย	อิติวุตตกะ (ภาษาไทย)
ขุ.ม. (ไทย)	= สุตตันตปิฎก	ขุททกนิกาย	มหานิทเทส (ภาษาไทย)
ขุ.ป. (ไทย)	= สุตตันตปิฎก	ขุททกนิกาย	ปฎิสัมภิตามรรค (ภาษาไทย)

พระอภิธรรมปิฎก

คำย่อ	ชื่อคัมภีร์	ภาษา	
อภิ.สง. (บาลี)	= อภิธรรมปิฎก	ธมมสังคณีปาติ	(ภาษาบาลี)
อภิ.สง. (ไทย)	= อภิธรรมปิฎก	ธรรมสังคณี	(ภาษาไทย)
อภิ.วิ. (บาลี)	= อภิธรรมปิฎก	วิภังคคปาติ	(ภาษาบาลี)
อภิ.วิ. (ไทย)	= อภิธรรมปิฎก	วิภังค์	(ภาษาไทย)

ปรณวิเสส

คำย่อ

วิสุทธิ. (บาลี)

วิสุทธิ. (ไทย)

ชื่อคัมภีร์

= วิสุทธิมคฺคปกรณ

= วิสุทธิมรรคปกรณ

ภาษา

(ภาษาบาลี)

(ภาษาไทย)

บทที่ ๑

บทนำ

๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ปัญหาสาธารณสุขเป็นปัญหาความมั่นคงปลอดภัยของมนุษยชาติ (Human security) และสาธารณสุขเป็นตัวการที่สำคัญในการบ่อนทำลายกำลังทรัพยากรบุคคลของชาติ ความรุนแรงของสถานการณ์สาธารณสุขจะเป็นตัวแปรที่สำคัญให้มีการกำหนดนโยบายและยุทธศาสตร์การป้องกัน และแก้ไขปัญหาสาธารณสุขของรัฐบาลและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ทุกรัฐบาลที่ผ่านให้ความสำคัญต่อการแก้ไขปัญหาสาธารณสุขในระดับที่สูงมาก โดยการกำหนดเป็นวาระแห่งชาติ (National agenda) การป้องกันและแก้ไขปัญหาสาธารณสุขเป็นนโยบายสาธารณะที่เกี่ยวข้องกับการควบคุมพฤติกรรมของบุคคลเพื่อประโยชน์ต่อสังคมส่วนรวม (Protective regulatory policy)

ในอนาคตปัญหาสาธารณสุขยังคงมีแนวโน้มรุนแรงอยู่และนับวันจะทวีความซับซ้อนมากยิ่งขึ้นประชาชนได้คาดหวังให้ทุกหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเร่งรัดในการควบคุม ป้องกัน ปรามปราม และแก้ไขปัญหาย่างมีประสิทธิภาพเพื่อจะได้มีความรู้สึกรับประกันความปลอดภัยในการดำรงชีวิต ด้วยเหตุนี้การจัดทำแผนยุทธศาสตร์เพื่อใช้เป็นกรอบทิศทางในการดำเนินการป้องกัน และแก้ไขปัญหาสาธารณสุขของทุกหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง จึงเป็นเรื่องที่มีความสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่ง^๑

ผลกระทบจากปัญหาสาธารณสุขมีทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคม สุขภาพอนามัย การศึกษา ความสุขของประชาชนโดยทั่วไป รวมถึงประเทศชาติโดยรวม กล่าวคือ ผลกระทบด้านเศรษฐกิจ ถ้านำข้อมูลประมาณการผู้เสียชีวิตโดยสาธารณสุขที่ได้จากการประมวลผลการจับกุม และการนำผู้เสพเข้าสู่กระบวนการบำบัดโดยวิธี Capture - Recapture ในปี ๒๕๕๖ จะมีตัวเลขประมาณการอยู่ที่ ๒,๕๒๑,๒๙๙ คน ซึ่งในจำนวนคนที่เกี่ยวข้องเหล่านี้ อย่างน้อยจะต้องเสียเงินไปกับการซื้อยาเสพติด วันละ ๒๕๐ บาทต่อวัน (ประมาณการยาบ้า ๑ เม็ดต่อวัน) เท่ากับสูญเสียเงินไปถึงวันละ ๖๒๕ ล้านบาทต่อวัน และใน ๑ ปีจะเป็นเงินถึง ๒๒๘,๑๒๕ ล้านบาท ในขณะที่เดียวกันหากมองว่าบุคคลที่เป็นผู้เสพยาเสพติดเหล่านี้ไม่สามารถประกอบสัมมาอาชีพได้ตามปกติก็เท่ากับสูญเสียรายได้อีกวันละ ๓๐๐ บาท รวมมูลค่าของการสูญเสียจะเป็นจำนวนเงินถึง ๕๐๑,๘๗๕ ล้านบาทต่อปี นอกจากนี้รัฐยังต้องสูญเสีย

^๑ สำนักยุทธศาสตร์ สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด, แผนยุทธศาสตร์การป้องกันและแก้ไขปัญหาสาธารณสุข พ.ศ. ๒๕๕๘ - ๒๕๖๒, หน้า ๑. (เอกสารอัดสำเนา).

งบประมาณไปกับการบำบัดฟื้นฟู และช่วยเหลือผู้ผ่านการบำบัดฟื้นฟูสมรรถภาพปีละไม่ต่ำกว่า ๒,๐๐๐ ล้านบาท

ผลกระทบด้านสังคม จากการสำรวจความต้องการของประชาชนในปี ๒๕๕๖ ของสำนักงานสถิติแห่งชาติพบว่า ประชาชนร้อยละ ๓๔.๒ ระบุว่า หมู่บ้าน/ชุมชน ได้รับความเดือดร้อนจากปัญหาเสพติดมากที่สุด รองลงมาคือ ปัญหาน้ำท่วม ร้อยละ ๒๖.๘ และความไม่ปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน ร้อยละ ๒๕.๖ ผลการสำรวจติดตามการดำเนินงานตามยุทธศาสตร์พลังแผ่นดินเอาชนะยาเสพติดในปี ๒๕๕๖ ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒพบว่า ปัญหาที่สร้างความเดือนร้อนให้แก่คนในชุมชนหรือหมู่บ้านมากที่สุด ได้แก่ ปัญหาการมั่วสุมของกลุ่มวัยรุ่น (ร้อยละ ๔๒.๓) รองลงมาคือ ปัญหาเสพติด (ร้อยละ ๓๕.๙) และปัญหาเศรษฐกิจ (ร้อยละ ๒๗.๒) นอกจากนี้ยังมีผู้เกี่ยวข้องกับยาเสพติดแล้วไปก่ออาชญากรรมต่างๆ ในปี ๒๕๕๖ มีถึง ๑๒๗,๔๘๑ คน คิดเป็นร้อยละ ๑๘ โดย ๕ อันดับแรกของผู้กระทำความผิดคดียาเสพติดแล้วไปก่ออาชญากรรมอื่นๆ ได้แก่ ความผิดเกี่ยวกับทรัพย์สิน ไม่ว่าจะเป็นการฉ้อ ปล้น วิว่งราว ร้อยละ ๒๙.๕ การทารุณร่างกาย ร้อยละ ๑๗.๖๔ การพนัน ร้อยละ ๑๔.๔๙ พ.ร.บ. อาวุธปืน ร้อยละ ๑๐.๒๑ และ พ.ร.บ.จราจร ร้อยละ ๙.๗๙

ผลกระทบด้านการบริหารจัดการภาครัฐ เนื่องจากปริมาณคดียาเสพติดที่เพิ่มสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง ส่งผลกระทบต่อกระบวนการยุติธรรมทั้งระบบตั้งแต่ตำรวจ อัยการ ศาล ราชทัณฑ์ และคุมประพฤติ กลายเป็นภาระค่าใช้จ่ายของรัฐเพิ่มสูงขึ้น และส่งผลกระทบต่อต้นทุนของกระบวนการยุติธรรมด้วย^๒

นักประวัติศาสตร์เชื่อกันว่าประเทศอิรัก อิหร่านและประชาชนในแถบเมโสโปเตเมีย รู้จักการปลูกฝิ่นมาประมาณ ๕,๐๐๐ ปีก่อนคริสต์ศักราช โดยชาวกรีกทราบว่าฝิ่นสามารถระงับความเจ็บปวดและความกลัดกลุ้มได้เป็นอย่างดี ส่วนชาวอินเดียก็ใช้ฝิ่นเสพเพื่อให้เกิดความมึนเมาโดยเห็นว่าเป็นความสุขและสามารถช่วยลืมนความทุกข์ต่าง ๆ ได้ ต่อมาในยุคศตวรรษที่ ๑๘ - ๑๙ ชาวผิวขาวนักล่าเมืองขึ้นก็รู้แท้เห็นจริงว่าฝิ่นทำอันตรายต่อผู้เสพได้ จึงใช้ฝิ่นเป็นเครื่องมือช่วยในการล่าเมืองขึ้นให้มาอยู่ในอาณานิคมของตน ในส่วนของประเทศไทย ฝิ่นเข้ามาในสมัยใดนั้นยังไม่ทราบแน่ชัด เท่าที่มีหลักฐานครั้งแรกอยู่ในสมัยกรุงศรีอยุธยา รัชสมัยสมเด็จพระรามาธิบดีที่ ๑ (พระเจ้าอู่ทอง) พ.ศ. ๑๙๐๓ มีกฎหมายบัญญัติการห้ามซื้อ ขาย เสพฝิ่นไว้ ซึ่งแม้ว่าบทลงโทษจะสูง แต่การลักลอบซื้อขาย และเสพฝิ่นยังมีอยู่ ต่อมาสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกทรงแจกกฎหมายป่าร้องห้ามปรามผู้ขาย ผู้สูบฝิ่นแต่ยังไม่ประสบผลสำเร็จ ในสมัยพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย จึงได้ทรงตราพระราชกำหนดโทษให้สูงขึ้นไปอีกโดย “ห้ามอย่าให้ผู้ใดสูบฝิ่น กินฝิ่น ซื้อฝิ่น ขายฝิ่น และเป็นผู้สมซื้อสมขายเป็นอันขาดทีเดียว ถ้ามีฟังจับได้และมีผู้ร้องฟ้องพิจารณาเป็นสัจจะให้ลงพระอาญา เขียน ๓ ยก ทเวนบก ๓ วัน ทเวนเรือ ๓ วัน ธิราชบาทว์ บุตรภรรยาและทรัพย์สินสิ่งของให้สิ้นเชิง ให้ส่งตัวไปตะพุนหล้าข้าง ผู้รู้เห็นเป็นใจมิได้เอาความมา ว่ากล่าว จะให้ลงอาญาเขียน ๖๐ ที” ต่อมาในรัชกาลที่ ๓ รัชสมัยพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว เป็นระยะที่

^๒ เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑๖.

ตรงกับสมัยที่อังกฤษนำฝิ่นจากอินเดียไปบังคับขายให้จีนทำให้มีคนจีนติดฝิ่นเพิ่มขึ้น และในช่วงเวลานั้นตรงกับระยะที่คนจีนเข้ามาค้าขายในเมืองไทยมากขึ้น จึงเป็นการนำการใช้ฝิ่นและผู้ติดฝิ่นเข้ามาในเมืองไทยมากยิ่งขึ้น ในสมัยรัชการที่ ๔ พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงมีนโยบายที่ยอมให้คนจีนเสพและขายฝิ่นได้ตามกฎหมายแต่ต้องเสียภาษีผูกขาด มีนายภาษีเป็นผู้ดำเนินการ ปรากฏว่าภาษีฝิ่นทำรายได้ให้แก่ประเทศไทยมาก และได้มีความพยายามให้คนไทยไม่ให้เสพฝิ่น แต่ก็ไม่ได้ผลเต็มที่ ต่อมาในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงแก้ภาษีฝิ่นที่จะทำให้มีการสูบฝิ่นน้อยลงจนสามารถเลิกได้ในที่สุด และทรงยอมให้รัฐขาดรายได้จากภาษีฝิ่น ปริมาณเงินรายได้จากภาษีฝิ่นก็ลดลงเรื่อย ๆ โดยรัฐได้เงินชดเชยจากภาษีอากรยาสูบแทน^๓

ใน พ.ศ. ๒๕๐๑ คณะปฏิวัติซึ่งปกครองประเทศไทยอยู่ในขณะนั้นได้มีประกาศคณะปฏิวัติฉบับที่ ๓๗ ลงวันที่ ๙ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๐๑ ให้เลิกการเสพฝิ่นและจำหน่ายทั่วราชอาณาจักร และกำหนดดำเนินการให้เสร็จสิ้นเด็ดขาดภายในวันที่ ๓๐ มิถุนายน พ.ศ. ๒๕๐๒ โดยประกาศให้ผู้เสพ ขึ้นทะเบียนและรับใบอนุญาตให้เสพฝิ่นภายในวันที่ ๓๑ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๐๑ และตั้งแต่วันที่ ๑ มกราคม พ.ศ. ๒๕๐๒ ห้ามมิให้ร้านฝิ่นจำหน่ายฝิ่นแก่ผู้ที่ไม่ได้รับใบอนุญาตให้สูบบุหรี่ ยุบลีกร้านจำหน่ายฝิ่นให้แก่ผู้ไม่มีใบอนุญาตภายในวันที่ ๓๐ มิถุนายน พ.ศ. ๒๕๐๒ และตั้งแต่วันที่ ๑ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๕๐๒ ผู้กระทำผิดฐานเสพฝิ่นหรือมูลฝิ่น นอกจากจะต้องรับโทษตามกฎหมายแล้วยังต้องถูกส่งไปรับการรักษา ณ สถานพยาบาลและพักฟื้นผู้อดฝิ่นไม่เกิน ๙๐ วัน และให้กระทรวงสาธารณสุขและกระทรวงมหาดไทยร่วมกันจัดตั้งสถานพยาบาลและพักฟื้นผู้อดฝิ่น และมีการทำลายกล้องสูบฝิ่นที่ท้องสนามหลวง โดยมีจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ หัวหน้าคณะปฏิวัติเป็นประธาน และควบคุมการเผาทำลายเอง นอกจากนี้ยังได้แก้ไขกฎหมายว่าด้วยฝิ่น เพิ่มโทษผู้ละเมิดให้สูงขึ้น ซึ่งได้ประกาศใช้ตั้งแต่วันที่ ๑ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๕๐๒ เป็นต้นมา การเสพและจำหน่ายฝิ่นในประเทศไทยเป็นสิ่งผิดกฎหมาย มีการประหารชีวิตผู้ผลิตและค้ายาเสพติด แต่ปัญหายาเสพติดไม่ได้ลดลง นอกจากนี้ตัวยาสเสพติดได้เปลี่ยนรูปไปเป็นเฮโรอีน ซึ่งผลิตด้วยการเปลี่ยนตัวยาสสำคัญในฝิ่น คือ มอร์ฟีน ด้วยวิธีทางเคมีเป็นยาเสพติดที่มีฤทธิ์ร้ายแรงกว่าฝิ่นเข้ามาระบาดในเมืองไทย พบครั้งแรก ราวเดือนกันยายน พ.ศ. ๒๕๐๒ โดยเฮโรอีนได้เข้ามาแพร่ระบาดในหมู่ผู้ติดฝิ่นอยู่เดิมเพราะสูบได้ง่าย ใช้เผาในกระดาด ตะกั่วแล้วสูดไอน้ำไม่ต้องมีบ้องฝิ่น และไม่มึนกลิ่นเวลาสูบ การหลบหนีกฎหมายก็ทำได้ง่ายกว่าการสูบฝิ่น จนมาถึงปัจจุบันปัญหาเสพติดยังคงเป็นปัญหาที่ร้ายแรง มีการแพร่ระบาดของการติดยาเสพติดหลายชนิด เช่น ยาบ้า แอลเอสดี สารระเหย ทั้งในส่วนต่างจังหวัด และในกรุงเทพมหานคร ซึ่งนับว่าเป็นปัญหาที่ทุกคนต้องร่วมกันป้องกันและแก้ไขไม่ให้เกิดการแพร่ระบาดมากยิ่งขึ้น^๔

^๓ สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด, **ความรู้และแนวทางการป้องกันและแก้ไขปัญหาเสพติด**, พิมพ์ครั้งที่ ๒, (กรุงเทพมหานคร: บางกอกเทคโนโลยีสแกนนิ่งแอนด์เซอร์วิส จำกัด, ๒๕๕๓), หน้า ๒-๓.

^๔ อ้างแล้ว.

ยาเสพติดได้สร้างปัญหาใหญ่และเป็นภัยคุกคามกับประชากร โดยเฉพาะประชากรที่เป็นเยาวชน และทำให้เกิดผลเสียหายต่อระบบเศรษฐกิจ สังคม และความมั่นคงของทุกประเทศในโลก ประเทศไทยเราเองก็เช่นกัน ยาเสพติดได้แพร่ระบาดและเป็นปัญหาต่อสังคมโดยเฉพาะเยาวชนของไทยตั้งแต่อดีตมาจนถึงปัจจุบัน แม้รัฐบาลทุกรัฐบาลที่เข้ามาบริหารประเทศ มีนโยบายปราบปรามและป้องกันแก้ไขปัญหายาเสพติดอย่างจริงจัง มีบทลงโทษรุนแรงต่อผู้ค้าหรือผู้จำหน่าย แต่ปัญหายาเสพติดก็มิได้หมดไปจากสังคม ยังคงสร้างปัญหาให้กับเยาวชนไทยตลอดเวลา จะเห็นได้จากคำสั่งสำนักนายกรัฐมนตรีที่ ๑๕๔/๒๕๕๔ เรื่อง ยุทธศาสตร์พลังแผ่นดินเอาชนะยาเสพติด ณ วันที่ ๙ กันยายน ๒๕๕๔ กล่าวไว้ว่า “ปัจจุบันการแพร่ระบาดของยาเสพติดได้กลับมาสู่ภาวะที่มีความรุนแรงส่งผลกระทบต่อการดำรงชีวิต ความปลอดภัยในทรัพย์สิน ความสงบสุขของประชาชน และสังคมรวมทั้งเป็นภัยต่อความมั่นคงของประเทศ” จากคำสั่งดังกล่าวประมวลได้ว่าการแพร่ระบาดของยาเสพติดจะทวีความรุนแรงต่อไป เพราะประเทศไทยเป็นพื้นที่ที่มีการผลิต การค้า การจำหน่าย การลำเลียงและการลักลอบขนย้ายยาเสพติดตามแนวชายแดน เมื่อยาเสพติด ได้ระบาดเข้าสู่สังคม ชุมชน ปัญหาอาชญากรรมต่าง ๆ ก็เกิดขึ้นตามมา นอกจากนี้ยาเสพติดยังได้สร้างปัญหาความรุนแรงและความแตกแยกในระดับครอบครัว เยาวชนจำนวนมากซึ่งเป็นกำลังสำคัญของชาติต้องตกเป็นทาสของยาเสพติดและนำไปสู่ปัญหาพฤติกรรมเบี่ยงเบนและก่อการทำความผิดต่อผู้อื่น ส่งผลกระทบต่อตนเอง สังคมสุขภาพอนามัย และผลกระทบด้านความมั่นคงของประเทศในที่สุด^๕

ในเรื่องความร่วมมือระหว่างประเทศด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดของประเทศไทยนั้นจะมีทั้งในระดับทวิภาคีและพหุภาคี ซึ่งสำนักงานคณะกรรมการป้องกัน และปราบปรามยาเสพติดมีความร่วมมือกับองค์การระหว่างประเทศด้านยาเสพติดหลายองค์การ โดยมีทั้งการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารและการดำเนินโครงการที่ได้รับความช่วยเหลือจากองค์การระหว่างประเทศ ซึ่งประเทศไทยได้เข้าไปมีบทบาทในเวทีของสหประชาชาติทางด้านยาเสพติด และเป็นที่ยอมรับของนานาประเทศ ในความตั้งใจจริงที่จะแก้ไขปัญหายาเสพติดตลอดจนการปฏิบัติตามพันธกรณีตามอนุสัญญา และพิธีสารขององค์การสหประชาชาติ ด้านยาเสพติด และปฏิบัติตามมติและข้อเสนอแนะจากการประชุมด้านยาเสพติดที่องค์การสหประชาชาติจัดขึ้นตลอดมา นอกจากนี้ประเทศไทยยังได้เข้าเป็นภาคีอนุสัญญาขององค์การสหประชาชาติด้านการควบคุมยาเสพติด ๓ ฉบับ คือ

ฉบับที่ ๑ อนุสัญญาเดี่ยวว่าด้วยยาเสพติดให้โทษ ปี ค.ศ. ๑๙๖๑ (Single Convention on Narcotic Drugs, 1961) โดยอนุสัญญานี้มีวัตถุประสงค์เพื่อควบคุมการใช้ยาเสพติดเพื่อวัตถุประสงค์ทางการแพทย์และวิทยาศาสตร์เพื่อป้องกันการลักลอบค้า ปลูก ผลิต และการใช้ในทางที่ผิด แต่เนื่องจากขอบเขตของอนุสัญญาค่อนข้างจำกัดจึงได้มีการแก้ไขเพิ่มเติมเมื่อ ค.ศ. ๑๙๗๒ โดยพิธีสารปี ค.ศ. ๑๙๗๒ แก้ไขเพิ่มเติมอนุสัญญาเดี่ยวว่าด้วยยาเสพติด ปี ค.ศ. ๑๙๖๑ (1972 Protocol Amending the Single Convention of Narcotic Drugs, ๑๙๖๑) ซึ่งประเทศไทยเข้าเป็นภาคีพิธีสาร ค.ศ. ๑๙๗๒ เมื่อวันที่ ๙ มกราคม ค.ศ. ๑๙๗๕

^๕ สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด, คำสั่งสำนักนายกรัฐมนตรีที่ ๑๕๔/๒๕๕๔, เรื่อง ยุทธศาสตร์พลังแผ่นดินเอาชนะยาเสพติด, ๙ กันยายน ๒๕๕๔, หน้า ๕-๖. (เอกสารอัดสำเนา)

ฉบับที่ ๒ อนุสัญญาว่าด้วยวัตถุที่ออกฤทธิ์ต่อจิตและประสาทปี ค.ศ. ๑๙๗๑ (Convention on Psychotropic Substances, 1971) โดยอนุสัญญาฉบับนี้มีวัตถุประสงค์ในการควบคุมวัตถุที่ออกฤทธิ์ต่อจิตและประสาท เพื่อวัตถุประสงค์ทางการแพทย์และวิทยาศาสตร์เพื่อป้องกันการใช่วัตถุออกฤทธิ์ฯ ในทางที่ผิด ซึ่งประเทศไทยได้เป็นภาคีอนุสัญญาฉบับนี้เมื่อวันที่ ๒๑ พฤศจิกายน ค.ศ. ๑๙๗๕

ฉบับที่ ๓ อนุสัญญาว่าด้วยการต่อต้านการลักลอบค้ายาเสพติดและวัตถุที่ออกฤทธิ์ต่อจิตและประสาท ปี ค.ศ. ๑๙๘๘ (Convention against illicit on Narcotic Drugs and Psychotropic Substances, ๑๙๘๘) โดยอนุสัญญาฉบับนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมความร่วมมือระหว่างประเทศต่าง ๆ ทั่วโลกในการปราบปรามการลักลอบการค้ายาเสพติดและวัตถุที่ออกฤทธิ์ต่อจิตและประสาท ซึ่งประเทศไทยเข้าเป็นภาคีอนุสัญญาฉบับนี้เมื่อวันที่ ๑ สิงหาคม ค.ศ. ๒๐๐๒

นอกจากนี้ประเทศไทยยังมีความร่วมมือกับองค์การระหว่างประเทศที่สำคัญอื่น ๆ ได้แก่ สหภาพยุโรป อาเซียน สำนักงานแผนโคลัมโบ องค์การตำรวจสากล องค์การเอกชนระหว่างประเทศในการดำเนินงานป้องกันและปราบปรามยาเสพติดให้เป็นอย่างดีและมีประสิทธิภาพมากขึ้น^๖

ยุทธวิธีการบำบัดผู้เสพยาเสพติดนั้น สถาบันทางศาสนาเป็นสถาบันที่สำคัญของสังคม สถาบันหนึ่งที่มีบทบาทสำคัญในการอบรมกล่อมเกล้าพัฒนาจิตใจและพฤติกรรมของมนุษย์ให้อยู่ในกรอบศีลธรรมจรรยาตามความเชื่อและศรัทธาของกลุ่มบุคคลแต่ละเชื้อชาติ ศาสนา ซึ่งทุกศาสนาต่างมุ่งเพื่อให้มนุษย์สามารถอยู่ร่วมกันในสังคมได้อย่างสันติสุข โดยในส่วนที่เกี่ยวกับการบำบัดรักษาและฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดนั้น มีการศึกษาวิจัยการนำหลักธรรมทางศาสนาไปใช้ในการบำบัดรักษาและฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดโดยพบว่า หลักธรรมทางศาสนาเป็นส่วนสำคัญในการสร้างพลังใจ สร้างความหวังใหม่แก่ชีวิต เพิ่มแรงจูงใจในระหว่างการรักษาฟื้นฟูฯ ได้ตลอดโปรแกรมการฟื้นฟูในรูปแบบการบำบัดรักษาต่างๆ เป็นสิ่งยึดเหนี่ยวไม่ให้กลับไปเสพยาซ้ำ และพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์ ซึ่งนำไปสู่การพัฒนาทักษะทางสังคม ทักษะชีวิต ที่สำคัญและจำเป็นในการป้องกันการกลับไปเสพยา อันเป็นส่วนหนึ่งของเป้าหมายหลักในการบำบัด และฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด สำหรับภาคราชการนั้นเมื่อปี พ.ศ.๒๕๔๔ กระทรวงสาธารณสุขโดยสถาบันธัญญารักษ์ กรมการศาสนา ร่วมกับสำนักงานป้องกันและปราบปรามยาเสพติด ได้มีข้อตกลง ๓ ฝ่าย ร่วมกันพัฒนาศักยภาพวัดเพื่อเปิดดำเนินการเป็นศูนย์สงเคราะห์ และฟื้นฟูผู้ติดยาเสพติดโดยนำรูปแบบการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดแบบเข้มข้นทางสายใหม่ (FAST MODEL) ส่วนหนึ่งนำไปประยุกต์ใช้ดำเนินการของวัดศูนย์สงเคราะห์และฟื้นฟูผู้ติดยาเสพติด โดยมีการพัฒนาศักยภาพอย่างต่อเนื่องและขยายการดำเนินงานมากขึ้น ส่วนในภาคของวัดที่มีการดำเนินการบำบัดและฟื้นฟูผู้ติดยาเสพติดนั้นเป็นการดำเนินการโดยองค์ความรู้เดิมที่สืบทอดมาของพระภิกษุสงฆ์เฉพาะราย เฉพาะแห่ง ยังไม่มีการศึกษาหรือรวบรวมองค์ความรู้ด้านการบำบัดและฟื้นฟูผู้ติดยาเสพติดอย่างเป็นระบบ สำหรับกรมคุมประพฤตินั้น ได้ร่วมทำการศึกษาจากการดำเนินการฟื้นฟู

^๖ สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด, **ความรู้และแนวทางการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด**, หน้า ๔.

สมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดที่วัด ๔ แห่ง ที่มีการดำเนินการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดในระบบ บังคับบำบัด เมื่อปี พ.ศ. ๒๕๔๘ และได้ข้อสรุปเป็นชุดประสบการณ์องค์ความรู้ “วิถีพุทธทางเลือกใหม่ ของการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดในระบบบังคับบำบัด” โดยการศึกษาร่วมกับสำนักงานส่งเสริม ชุมชนเข้มแข็ง (สสช.) สถาบันชุมชนท้องถิ่นพัฒนา (LDI) ซึ่งเป็นการศึกษาวิเคราะห์และนำเสนอโดย ทฤษฎีกระบวนการระบบ (Context /Input/Process/Products) จากการศึกษาพบว่า ผู้เข้ารับการ บำบัดมีการเปลี่ยนแปลงปรับเปลี่ยนพฤติกรรมและจิตสำนึก เช่น มีความรับผิดชอบ พัฒนาการเอง มี ความสำนึก และตระหนักความสามัคคี ความรักพ่อแม่ และครอบครัว พร้อมแก้ไขตนเองอย่างมุ่งมั่น ส่วนการทำงานร่วมกับคณะสงฆ์ และฆราวาสอยู่ในรูปเครือข่ายภาคีความร่วมมือทั้งจากคุณธรรม ความเมตตา ความเสียสละ เอื้ออาทรเป็นอุดมการณ์ มีความมุ่งมั่น เป้าหมายชัดเจน อีกทั้งยังเป็นจุด ประกายให้สังคม ชุมชนตระหนัก รับรู้ เข้าใจ ให้โอกาสแก่กลุ่มเป้าหมายที่พร้อมกันคืนคนดีสู่สังคม และค้นพบความเชื่อมโยงของงานที่กำกับความรู้ ความเข้าใจของชุมชน และสังคมได้เป็นปัจจัยแห่ง ความสำเร็จ ๔ แห่งที่ได้ทำการศึกษา^๗

จากปัญหายาเสพติดที่เป็นภัยร้ายแรงต่อประเทศชาติ และความสำคัญของการของยุทธวิธี การบำบัดผู้เสพยาเสพติดโดย “วิถีพุทธทางเลือกใหม่ของการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดในระบบ บังคับบำบัด” ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาวิจัยเรื่อง “พุทธวิถีในการดำเนินการบำบัดผู้เสพยาเสพติดของสถานพักฟื้นวัดถ้ากระบอง” ซึ่งการบำบัดผู้เสพยาเสพติดตามแนววิถีพุทธที่ครอบคลุม ด้านกาย จิต สังคม และจิตวิญญาณ เป็นแนวทางในการช่วยเหลือ ให้ผู้เสพยาเสพติดโดยใช้วิธีการเพื่อค้นพบ สาเหตุของความทุกข์ที่มาจากกระบวนการทางด้านความรู้สึกนึกคิด และจากรูปแบบที่ตอบสนองต่อ สถานการณ์ต่าง ๆ เพื่อมุ่งให้ผู้เสพยาเสพติด ตระหนักถึงกระบวนการต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นภายในร่างกาย จิตใจ สังคม และจิตวิญญาณของตนเอง ให้มีความเหมาะสมสามารถดำรงชีวิตที่ดีได้อย่างสอดคล้องกับ วิถีชีวิตของสังคมที่ดีงาม เพื่อการเปลี่ยนแปลงปรับเปลี่ยนพฤติกรรม และจิตสำนึก มีความรับผิดชอบ พัฒนาการเอง และตระหนักความสามัคคี ความรักพ่อแม่ และครอบครัว พร้อมแก้ไขตนเองอย่างมุ่งมั่น รวมทั้งการส่งเสริมคุณธรรม มีความเมตตา ความเสียสละ เอื้ออาทรเป็นอุดมการณ์ มีความมุ่งมั่น เป้าหมายชัดเจน อีกทั้งยังเป็นจุดประกายให้สังคม ชุมชนตระหนัก รับรู้ เข้าใจ วิถีแห่งการพัฒนาชุมชน สังคม และประเทศชาติที่ยั่งยืนต่อไป

๑.๒ วัตถุประสงค์ของการวิจัย

๑.๒.๑ เพื่อศึกษาสภาพปัญหาและการดำเนินการบำบัดผู้เสพยาเสพติดของสถานพักฟื้น วัดถ้ากระบอง

๑.๒.๒ เพื่อศึกษาพุทธวิถีในการบำบัดผู้เสพยาเสพติด

^๗ กลุ่มงานพัฒนาระบบการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด, คู่มือการดำเนินกิจกรรมการฟื้นฟู สมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดในระบบบังคับบำบัดโดยวัด (วิถีพุทธ), (กรุงเทพมหานคร: กรมคุมประพฤติ, ๒๕๕๐), หน้า ๑.

๑.๒.๓ เพื่อศึกษาวิเคราะห์การนำพุทธวิธีในการบำบัดผู้เสพยาเสพติดของสถานพักฟื้นวัดถ้ำกระบอก

๑.๓ คำถามในการวิจัย

๑.๓.๑ สภาพปัญหาและการดำเนินการบำบัดผู้เสพยาเสพติดของสถานพักฟื้นวัดถ้ำกระบอก มีอะไรบ้าง อย่างไร

๑.๓.๒ พุทธวิธีในการบำบัดผู้เสพยาเสพติด มีอะไรบ้าง อย่างไร

๑.๓.๓ การวิเคราะห์การนำพุทธวิธีในการบำบัดผู้เสพยาเสพติดของสถานพักฟื้นวัดถ้ำกระบอก เป็นอย่างไร

๑.๔ ขอบเขตการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ด้วยการวิเคราะห์เอกสาร (Document Analysis) นำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์พร้อมกับการศึกษาภาคสนาม (Field Study) เพื่อศึกษากลุ่มเป้าหมายนำมาวิเคราะห์ประกอบงานวิจัย แล้วนำเสนองานวิจัยเชิงพรรณนา

๑.๔.๑ ขอบเขตด้านเอกสาร

ศึกษาหลักธรรมในทางพระพุทธศาสนาในพระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับ มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ พ.ศ. ๒๕๓๙ และเอกสารคู่มือการบำบัดยาเสพติดของวัดถ้ำกระบอก หนังสือตำรา เอกสารวิชาการ บทความ งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการหลักธรรมในการบำบัดผู้เสพยาเสพติด

๑.๔.๒ ขอบเขตด้านเนื้อหา

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้มุ่งศึกษาในประเด็นที่ประกอบไปด้วย ประวัติความเป็นมา บทบาท ผลงาน ของวัดถ้ำกระบอก ตำบลขุนโขลน อำเภอพระพุทธบาท จังหวัดสระบุรี ศึกษาพุทธวิธีในการดำเนินการบำบัดผู้เสพยาเสพติดของสถานพักฟื้นวัดถ้ำกระบอก ศึกษาหลักธรรมในการบำบัดผู้เสพยาเสพติด หลักการและนโยบายของสถานพักฟื้นวัดถ้ำกระบอก หน่วยงานสนับสนุน ขบวนการขั้นตอนในการบำบัดยาเสพติด แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการบำบัดผู้เสพยาเสพติด แนวคิดเกี่ยวกับการละลายพฤติกรรมของผู้เสพยาเสพติด ทักษะการปฏิเสธยาเสพติด จิตบำบัด วิเคราะห์การนำพุทธวิธีมาประยุกต์ใช้ในการบำบัดผู้เสพยาเสพติดของสถานพักฟื้นวัดถ้ำกระบอก โดยผู้วิจัยมุ่งศึกษาผลที่ได้ในด้านพฤติกรรมทางบำบัดผู้เสพยาเสพติดที่แสดงออกทางกาย วาจา และใจ

๑.๔.๓ ขอบเขตด้านผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants)

ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพ โดยการกำหนดกลุ่มเป้าหมายแบบเจาะจง ได้แก่ ประชากรที่ให้ข้อมูลสำคัญในงานวิจัยนี้ จำนวน ๔๒ รูป/คน ได้แก่

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ หรือกลุ่มประชากรตัวอย่าง ประกอบด้วย

๑. ผู้ให้ข้อมูลหลัก ได้แก่ บุคคลที่ผู้วิจัยต้องการศึกษาโดยแยกออก ดังนี้

(๑) พระวิจิตร อคคจิตโต รองผู้อำนวยการสถานพักฟื้นวัดถ้ำกระบอก	จำนวน ๑ รูป
(๒) เจ้าหน้าที่สถานพักฟื้นวัดถ้ำกระบอก	จำนวน ๔ รูป/คน
(๓) ผู้อำนวยการสถานพยาบาล	จำนวน ๑ ท่าน
(๔) ผู้บำบัดยาเสพติด	จำนวน ๓๖ คน

รวมประชากรกลุ่มเป้าหมายทั้งสิ้น จำนวน ๔๒ รูป/คน

๒. ผู้ให้ข้อมูลรอง ได้แก่บุคคลทั่วไปที่เกี่ยวข้องกับผู้ที่ต้องการศึกษา

๑.๔.๔ ขอบเขตด้านพื้นที่

พื้นที่วิจัยนั้น ผู้วิจัยเลือกแบบเจาะจง คือพื้นที่ วัดถ้ำกระบอก ตำบลขุนโขลน อำเภอพระพุทธรบาท จังหวัดสระบุรี เป็นพื้นที่ ๆ มีการใช้พุทธวิธีในการบำบัดผู้เสพยาเสพติด ในการวิจัย “พุทธวิธีการดำเนินการบำบัดผู้เสพยาเสพติดของสถานพักฟื้นวัดถ้ำกระบอก” ครั้งนี้เพราะพิจารณาเห็น ดังนี้ว่า

๑. เป็นพื้นที่ที่มีการบำบัดผู้เสพยาเสพติด (ภาคเอกชน)
๒. เป็นพื้นที่ที่มีการพุทธวิธีในการบำบัดผู้เสพยาเสพติดที่ทำให้เลิกยาเสพติดได้
๓. เป็นพื้นที่ที่มีการนำหลักธรรม และสมุณโพรมาบำบัดผู้เสพยาเสพติด ที่ทำให้เลิกยาเสพติดได้

๑.๕ นิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัย

ยาเสพติด หมายถึง สารใดก็ตามที่เกิดขึ้นตามธรรมชาติ หรือสารที่สังเคราะห์ขึ้น เมื่อนำเข้าสู่ร่างกายไม่ว่าจะโดยวิธีรับประทาน ดม สูบ ฉีด หรือด้วยวิธีการใด ๆ แล้ว ทำให้เกิดผลต่อร่างกายและจิตใจ นอกจากนี้ยังจะทำให้เกิดความต้องการตลอดเวลา หยุดไม่ได้ ทำให้ปัญหาสังคมมีความรุนแรง เป็นผลกระทบต่อสังคม

ผู้เสพยาเสพติด หมายถึง บุคคลใด ๆ เกี่ยวข้องกับสารใดก็ตามที่เกิดขึ้นตามธรรมชาติ หรือสารที่สังเคราะห์ขึ้น เมื่อนำเข้าสู่ร่างกายไม่ว่าจะโดยวิธีรับประทาน ดม สูบ ฉีด หรือด้วยวิธีการใดๆ แล้ว ทำให้เกิดผลต่อร่างกาย วาจา และใจ เกิดความต้องการตลอดเวลา ประเภทเสพติดเนื่องขาดไม่ได้ ก่อปัญหาแก่สังคมอย่างรุนแรง

การบำบัด หมายถึง การรักษาและ ฟื้นฟูผู้เสพยาเสพติดให้สามารถเลิกเสพยาเสพติดได้ด้วยวิธีต่างๆ

พุทธวิธี หมายถึง กลยุทธ์ หรือ วิธีดำเนินการของสถานพักฟื้นวัดถ้ำกระบอก โดยการนำหลักธรรมะบำบัด เพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่วางไว้ นำไปสู่ความสำเร็จที่ตั้งใจ ในที่นี้ หมายถึง พุทธวิธีที่

ทำให้ผู้เสพยาเสพติดสามารถเลิกเสพยาเสพติด โดยไม่หวนกลับมาเสพยาเสพติดอีก และมีความรู้ความสามารถนำวิชาชีพไปใช้ในชีวิตประจำวันได้

วัดถ้ากระบอก หมายถึง สำนักสงฆ์ถ้ากระบอกเป็นสถานพักพิง กล่าวคือสถานที่ๆ ช่วยเหลือผู้ป่วยยาเสพติด หรือ สถานที่ฟื้นฟูผู้เสพยาเสพติด

๑.๖ ทบทวนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาวิจัยในครั้งนี้มีเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องมีดังต่อไปนี้

กรมการศาสนา กระทรวงวัฒนธรรม กล่าวว่า วัดมีบทบาทโดยตรงในการสร้างสำนึกทางศีลธรรมของผู้คนในสังคม ในอดีตวัดมีบทบาทดังกล่าวได้ก็เพราะวัดเป็นศูนย์กลางของชุมชน กิจกรรมต่าง ๆ ของชุมชนล้วนจัดในพื้นที่ของวัด ไม่ว่าจะเป็นกิจกรรมทางศาสนาหรืองานรื่นเริง (เช่น งานวัด) ประเพณีต่าง ๆ ก็อาศัยวัดเป็นศูนย์กลาง ยิ่งไปกว่านั้นพระสงฆ์ยังมีบทบาททางสังคมมากมาย นอกเหนือจากบทบาททางศาสนาและพิธีกรรม เช่น การให้การศึกษากุลบุตร การเยียวยารักษาโรค การสงเคราะห์ผู้ทุกข์ยาก การอนุรักษ์และสืบทอดศิลปวัฒนธรรม การระงับความขัดแย้งในชุมชน เป็นต้น อีกทั้งท่านยังเป็นแบบอย่างทางศีลธรรมที่ประชาชนศรัทธาและนับถือ ดังนั้น วัดจึงมีบทบาทอย่างมากในการให้การศึกษากล่อมเกลาทางศีลธรรมแก่ประชาชนควบคู่ไปกับกิจกรรมด้านอื่น ๆ

แต่ปัจจุบันวัดได้ถูกแยกออกไปจากวิถีชีวิตของผู้คนทั่วไป บทบาททางสังคมที่วัดเคยมีได้ถูกหน่วยงานอื่นดึงเอาไปทำ เช่น โรงเรียน โรงพยาบาล กรมประชาสงเคราะห์ กรมการปกครอง ผู้คนมีความจำเป็นต้องเข้าวัดน้อยลง อีกทั้งวิถีชีวิตที่เร่งรัดก็ทำให้มีเวลาน้อยลงที่จะมาวัด แม้แต่ในวันสำคัญทางศาสนาในอีกด้านหนึ่งฆราวาสก็มีการศึกษามากขึ้น ในขณะที่พระซึ่งเคยเป็นผู้นำทางสติปัญญากลับมีความรู้ที่น้อยลงโดยเฉพาะในทางโลก ยิ่งไปกว่านั้นพระสงฆ์จำนวนมากนับวันจะมีความรู้ทางธรรมน้อยลง อาศัยการท่องจำเป็นหลัก จึงไม่สามารถสื่อธรรมะให้ฆราวาสเข้าใจได้อย่างถ่องแท้ หรือสอนธรรมะอย่างสอดคล้องกับวิถีชีวิตสมัยใหม่ ที่ร้ายก็คือศรัทธาในปฏิปทาของฆราวาสที่มีต่อพระสงฆ์ก็ลดน้อยถอยลงเป็นลำดับ

สภาพความเหินห่างจากวัดของประชาชนโดยเฉพาะเยาวชนนั้นเป็นเรื่องที่พูดกันมานานแล้วแต่หากพระภิกษุสงฆ์ยังเป็นที่ศรัทธา นับถือของประชาชน อย่างน้อยปฏิปทาของท่านก็สามารถเป็นแบบอย่างหรือแรงบันดาลใจทางศีลธรรมแก่ผู้คนได้ แม้จะไม่ค่อยได้มีโอกาสเข้าวัดฟังธรรมจากท่านเท่าใดนัก แต่อุปสรรคสำคัญในเวลานี้ก็คือ แม้แต่เยาวชนก็มีศรัทธา น้อยลงต่อพระสงฆ์^๘

กรมการศาสนา กระทรวงวัฒนธรรม ได้กล่าวว่า “ศีลธรรม” เป็นคำผสมของคำว่า ศีล กับ ธรรม และมีความหมายว่า กฎ ระเบียบ ข้อบังคับตลอดจนหลักปฏิบัติทางศาสนาที่บุคคลพึงปฏิบัติ เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตให้ประกอบด้วยคุณธรรม ซึ่งในความหมายของคำว่าศีลธรรม จะมีความหมายที่แตกต่างออกไปจาก จริยศาสตร์ และจริยศึกษา คือ จริยศาสตร์จะเน้นที่อุดมคติ หรือทฤษฎีที่ควร

^๘ กรมการศาสนา กระทรวงวัฒนธรรม, แนวทางการดำเนินงานหน่วยเผยแพร่ศีลธรรมทางพระพุทธศาสนา, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด, ๒๕๕๔), หน้า ๒-๓.

ปฏิบัติ จริยศึกษาจะเน้นที่การเล่าเรียน กระบวนการเรียนรู้ และทั้งสองคำนี้มีความหมายขยายความถึงศีลธรรม ความเป็นคนดีมีศีลธรรมก็เป็นอุดมการณ์ อุดมคติของชีวิต

นอกจากนี้ “ศีลธรรม” มีความหมายคล้ายกันกับจริยธรรม คือเป็นเรื่องของความควร ไม่ควรของพฤติกรรม ซึ่งเป็นเรื่องของมาตรฐานแห่งความประพฤติของบุคคล ศีลธรรมมีความโน้มเอียงที่จะเกี่ยวข้องกับทางศาสนาหรืออำนาจศักดิ์สิทธิ์ ส่วนจริยธรรมเป็นเรื่องที่เกี่ยวกับมนุษยธรรมอันเป็นหลักปฏิบัติที่ถือว่าได้อยู่ในตัวเอง ศีลธรรมของทุกศาสนาเป็นข้อดีสำหรับยึดถือปฏิบัติทั้งสิ้น ศีลธรรมจึงเป็นคุณธรรม ศาสนาแต่ละศาสนาได้ระบุคุณธรรมและชื่อกิเลสไว้มากมาย ผู้ที่มีศีลธรรมก็คือผู้ที่มีคุณธรรม^๙

ศีลธรรม จริยธรรม และค่านิยมคือสิ่งที่กำหนดมาตรฐานความประพฤติของสมาชิกในสังคมให้ปฏิบัติตามแนวทางที่สังคมได้กำหนดว่าเป็นสิ่งดีงาม เหมาะสมกับสภาพสังคมนั้น ๆ รวมทั้งเป็นมาตรฐานที่ใช้ตัดสินการกระทำว่าถูกหรือผิด ดีหรือชั่ว ในสังคม เพื่อให้สังคมดำรงอยู่ได้อย่างปกติสุข ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญที่มีอยู่กับการดำเนินชีวิตเป็นสิ่งที่สังคมยอมรับร่วมกัน

ค่านิยมและจริยธรรมที่เป็นตัวกำหนดความเชื่อของแต่ละบุคคล เป็นค่านิยมและจริยธรรมที่ก่อให้เกิดประโยชน์ต่อสังคม ช่วยในการพัฒนาสังคม รวมทั้งบุคคลให้มีความตั้งมั่นอยู่ในความดีความรับผิดชอบ ความเสียสละ ความกตัญญูรู้คุณ ความมีวินัย ความกล้าหาญ และความเชื่อมั่นในคำสอนของศาสนาจะต้องเป็นค่านิยมและจริยธรรมที่มีจุดมุ่งหมายในการละเว้นการกระทำความชั่ว อันเป็นสิ่งที่สมาชิกของสังคมมีความศรัทธา ยึดถือเป็นแบบแผน แบบอย่างการดำรงชีวิต^{๑๐}

ศูนย์อำนวยการพลังแผ่นดินเอาชนะยาเสพติดแห่งชาติ (ศพส.) ได้กล่าวว่า สถานการณ์การผลิตยาเสพติดภายในประเทศ ในช่วงปี ๒๕๕๕ มีแนวโน้มเพิ่มขึ้น แต่ส่วนใหญ่ยัง เป็นการผลิตประเภทอัดเม็ด ด้วยเครื่องอัดเม็ดชนิดหนึ่งหัวตอด (Single punch) ซึ่งเป็นกลุ่มผู้ผลิตในพื้นที่กรุงเทพมหานคร และปริมณฑล ที่มีความเชื่อมโยงกับเครือข่ายการค้ายาเสพติดในเรือนจำ แต่ปริมาณการผลิตยาเสพติดในประเทศยังไม่มียะยะ ต่อสถานการณ์ยาเสพติดโดยรวมแต่อย่างใด ส่วนใหญ่มุ่งที่จะผสมเพิ่มให้ได้ปริมาณเพิ่มขึ้นเพื่อการแสวงหากำไรเท่านั้น

โครงสร้างกลุ่มผู้ผลิตยาเสพติด ยังเป็นโครงสร้างกลุ่มผลิตเดียวกันกับในช่วงหลายปีที่ผ่านมา ซึ่งเป็นทั้งกลุ่มผลิตยาบ้าและไอซ์ แต่ในขั้นตอนการผลิตอัดเม็ดยาบ้า นั้น กลุ่มผู้ผลิตกระจายตัวมากขึ้น ลดการผูกขาดจากกลุ่มเดิม โดยกลุ่มผู้ผลิตอัดเม็ดใหม่ ได้แก่ กลุ่มอาสาสมัครทหารพม่าเชื้อสายมูเซอ ฯลฯ สถานการณ์ปัจจุบัน แต่ละกลุ่มต่างเพิ่มกำลังการผลิตแบบอัดเม็ดมากขึ้น แต่คุณภาพการผลิตยาเสพติด โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ยาบ้า กลับมีคุณภาพต่ำลง เมื่อเปรียบเทียบกับช่วงหลายปีที่ผ่านมา

^๙ กรมการศาสนา กระทรวงวัฒนธรรม, คู่มือการดำเนินงานเสริมสร้างศีลธรรมสำหรับเด็กและเยาวชน, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม, ๒๕๕๒), หน้า ๔.

^{๑๐} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๗.

มาตรการด้านการบำบัดและฟื้นฟูเป็นมาตรการที่ต้องใช้ความพยายามทั้งเรื่องของกลไก กำลังพล งบประมาณ และวิธีการในการดำเนินการค่อนข้างมาก เริ่มตั้งแต่การค้นหา คัดกรอง บำบัด ฟื้นฟู ติดตาม และกระบวนการกลับคืนสู่สังคม แต่สิ่งสำคัญที่ควรได้รับการผลักดันเพิ่มความเข้มข้นให้มากขึ้น ขั้นตอนของการกลับคืนสู่สังคม ไม่ว่าจะเป็นการติดตาม ช่วยเหลือดูแลหลังบำบัด และการพัฒนาคุณภาพชีวิต

ขั้นตอนของการติดตาม ดูแล และช่วยเหลือ หลังจากบำบัดเสร็จสิ้น ซึ่งอาจจะหวนกลับมาใช้สารเสพติดอีก โดยมีบางส่วนใช้วิธีการเชิงตั้งรับด้วยการให้ผู้เสพมารายงานตัว เพื่อให้การติดตาม ดูแล และช่วยเหลือหลังบำบัดเสร็จสิ้นได้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น ควรให้ความสำคัญและสร้างระบบการติดตาม เชิงรุก การค้นหาผู้เสพแบบสมัครใจ ผู้เสพส่วนใหญ่ไม่สมัครใจเข้ารับการบำบัด ซึ่งทำให้เจ้าหน้าที่ของรัฐ ใช้วิธีการกดดัน เพื่อให้เข้าสู่การบำบัด ในการดำเนินยุทธศาสตร์ต่อไปควรปฏิบัติการเชิงรุกให้ผู้เสพเข้ารับการบำบัดแบบสมัครใจ^{๑๑}

เจริญ แฉกพิมาย และปนัดดา ศรีธนสาร^{๑๒} ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง พฤติกรรมการป้องกันตนเองจากยาเสพติดของนักศึกษามหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ ผลการวิจัยพบว่า (๑) ผลการวิจัยเกี่ยวกับความรู้ ความเข้าใจเรื่องยาเสพติด พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนมากได้รับความรู้เกี่ยวกับยาเสพติด โดยได้รับความรู้จากสื่อ ๓ ลำดับที่มากที่สุด คือ สื่อวิทยุ/โทรทัศน์ อินเทอร์เน็ต และหนังสือพิมพ์ และรู้จักยาเสพติดมากที่สุด ๓ ลำดับ คือ ยาบ้า (แอมเฟตามีน) กัญชา และใบกระท่อม โดยกลุ่มตัวอย่างส่วนมากไม่แน่ใจว่าชุมชนที่พักอาศัยอยู่มีการระบาดของยาเสพติด แต่มีความเห็นว่ายาเสพติดที่ระบาดในชุมชนที่พักอาศัยมากที่สุด ๓ ลำดับแรก คือ ยาบ้า (แอมเฟตามีน) กัญชา และใบกระท่อม ซึ่งผู้ตอบแบบสอบถามส่วนมากไม่เคยถูกชักชวนให้ลองยาเสพติด และไม่ทราบว่าเพื่อนบางคนติดยาเสพติด โดยมีกลุ่มตัวอย่างจำนวนหนึ่งที่รู้ว่าเพื่อนบางคนเสพยาเสพติดและทราบว่า การสูดดมเป็นวิธีการเสพยาที่เพื่อนใช้กันมากที่สุด และมีสาเหตุของการเสพยาเสพติดมากที่สุด คือ อยากรอง และมีความเห็นว่ายาเสพติดจะช่วยในเรื่องประสิทธิภาพในการเรียนหนังสือเป็นเรื่องที่ไม่จริง โดยมีความเห็นว่ายาเสพติดมีผลกระทบต่อตนเองมากที่สุด และในชุมชนที่พักอาศัยอยู่มีหน่วยงานราชการเข้าไปให้ความรู้และเข้าไปตรวจจับเรื่องยาเสพติด (๒) ผลการวิจัยเกี่ยวกับพฤติกรรมการป้องกันตนเองจากยาเสพติด พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนมากมีระดับพฤติกรรมที่มีต่อการป้องกันยาเสพติดในภาพรวมอยู่ในระดับมากและเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนมากมีระดับพฤติกรรมที่มีต่อยาเสพติดอยู่ในระดับมากที่สุด คือ นักศึกษาสามารถดำรงตนเองด้วยการไม่เสพยาเสพติดถึงแม้สถานที่พักอาศัยจะมีการระบาดของยาเสพติดก็ตาม ที่เหลือมีระดับ

^{๑๑} ศูนย์อำนวยการพลังแผ่นดินเอาชนะยาเสพติดแห่งชาติ (ศพส.), พลังแผ่นดินเอาชนะยาเสพติดอย่างยั่งยืน ปี ๒๕๕๖, คำสั่งศูนย์อำนวยการพลังแผ่นดินเอาชนะยาเสพติดแห่งชาติที่ ๒๓ / ๒๕๕๕, ลง ๑ ตุลาคม ๒๕๕๕, หน้า ๑, ๗.

^{๑๒} เจริญ แฉกพิมาย และปนัดดา ศรีธนสาร, “พฤติกรรมการป้องกันตนเองจากยาเสพติดของนักศึกษามหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ”, รายงานการวิจัย, (งานวิจัยและพัฒนาการศึกษา กองกิจการนักศึกษา, มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ, ๒๕๕๕), หน้า ก-ค.

พฤติกรรมที่มีต่อยาเสพติดอยู่ในระดับมากในทุกเรื่อง โดยเรื่องที่มีมากที่สุด ๕ ลำดับ คือ ครอบครัวยุติ พี่น้องของนักศึกษาจะเสียใจและ รับผิดชอบหากพบว่านักศึกษาเสพยาเสพติด รองลงมา คือ นักศึกษาจะ ปฏิเสธทันทีเสมอเมื่อเพื่อน นำยาเสพติดมาและชวนให้เสพยาเสพติด นักศึกษากลัวว่าหากเสพยาเสพติดและถูกเจ้าหน้าที่ตำรวจจับได้จะทำให้เสียอนาคตทางการศึกษา นักศึกษามีการป้องกันตนเองด้วยการ ปฏิเสธการทดลองเสพยาเสพติดทุกชนิด และนักศึกษามีความรู้เรื่องพิษภัยของยาเสพติดเป็นอย่างดี จึงไม่เกี่ยวข้องหรือเสพยาเสพติด

พระมหาดนกร กตปุญโญ (ดรกมลกานต์)^{๑๓} ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง รูปแบบการป้องกันและ แก้ไขผู้เสพยาเสพติดตามแนวพุทธของพระครูบูรพาธรรมบัณฑิต ผลการวิจัย พบว่า รูปแบบการ ป้องกันและแก้ไขผู้เสพยาเสพติดในสังคมไทย เรื่อง การป้องกันและแก้ไขผู้เสพยาเสพติด คือ การ ดำเนินกิจกรรมใด ๆ ที่อันจะป้องกัน และปลูกฝังค่านิยมเพื่อให้ผู้เสพยาเสพติดห่างไกลยาเสพติด โดย การสร้างองค์ความรู้ด้านยาเสพติดเพื่อให้ผู้เสพยาเสพติดห่างไกลยาเสพติด และไม่กลับไปเสพยาเสพติด โดยการลด ละ เลิกยาเสพติด โดยอาศัยการวิจัยทั้งหน่วยงานภาครัฐและหน่วยงานภาคเอกชน ซึ่ง หน่วยงานภาครัฐนั้นจะจงบ่งชี้หน่วยงาน ป.ป.ส. ซึ่งได้ศึกษาถึงเรื่องวิสัยทัศน์ของสำนักงาน ป.ป.ส. พันธ กิจของสำนักงาน ป.ป.ส. นโยบายและยุทธศาสตร์การแก้ปัญหาเสพติดของรัฐบาล การป้องกันและ ปราบปราม การเข้าอบรมเพื่อปรับพฤติกรรม การจับกุมผู้เสพยาเสพติด ตลอดจนจนถึงการฟื้นฟู สมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดซึ่งมีการร่วมกันทุกส่วนราชการ หมายรวมไปถึงวัดถ้ากระบอก ตำบลชุมชน ไซลอน อำเภอพระพุทธบาท จังหวัดสระบุรี โดยอาศัยความเชื่อเลื่อมใสศรัทธาที่มีอยู่ในประชาชนต่อ พระพุทธศาสนาโดยการนำสังฆะมากล่าวเพื่อให้เกิดความน่าเชื่อถืออีกทางหนึ่งอีกด้วย และยังใช้ แพทย์ทางเลือก (สมุนไพร) มาบำบัดรักษาเพื่อให้ได้ศักยภาพในการรักษาบำบัดทำให้ผู้บำบัดเลิกยา เสพติดได้อย่างถาวร

รูปแบบการป้องกันและแก้ไขผู้เสพยาเสพติดตามแนวพุทธของพระครูบูรพาธรรมบัณฑิต นั้น เป็นการศึกษาระดับปริญญาตรีและผลงานของพระครูบูรพาธรรมบัณฑิต แนวคิดในการป้องกันและแก้ไขผู้เสพยา เสพติดของพระครูบูรพาธรรมบัณฑิต และรูปแบบการจัดกิจกรรมของพระครูบูรพาธรรมบัณฑิตโดย อาศัยแรงศรัทธาต่อพระพุทธศาสนา เป็นรูปแบบการจัดอบรมคุณธรรมจริยธรรมโดยมีการจัดกิจกรรม ตามหลักสูตรมี ๔ หลักสูตร คือ (๑) หลักสูตรละลายพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ในสถานศึกษา โดยมี ระยะเวลาการอบรม ๓ วัน ๒ คืน (๒) หลักสูตรพัฒนาสร้างภาวะผู้นำนี้เป็นหลักสูตรที่สืบเนื่องจาก หลักสูตรที่ ๑ ด้วยเหตุแห่งการคัดกรองผู้เสพยาเสพติดแล้วจึงนำผู้เสพยาเสพติดนั้นๆมาสร้างให้เป็นผู้ นำเพื่อพัฒนาตนและกลับคืนสู่สังคมได้อย่างมีประสิทธิภาพโดยมีระยะเวลาการอบรม ๕ วัน ๔ คืน (๓) หลักสูตรปฏิบัติธรรมนี้เป็นหลักสูตรที่จะฟื้นฟูสภาพจิตใจของผู้เสพยาเสพติดให้มีพื้นฐานในการครองตน ให้อยู่ในสังคมอย่างมีสติโดยมีระยะเวลาการอบรม ๗ วัน ๖ คืน (๔) หลักสูตรค่ายอาสนานี้เป็นหลักสูตรที่ นำคนดีคืนสู่สังคมโดยมีการทำประโยชน์ต่อสังคมในเขตพื้นที่ที่กำหนดอันมุ่งเน้นต่อประโยชน์ต่อ ๔

^{๑๓} พระมหาดนกร กตปุญโญ (ดรกมลกานต์), “รูปแบบการป้องกันและแก้ไขผู้เสพยาเสพติดตามแนว พุทธของพระครูบูรพาธรรมบัณฑิต”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหา จุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๘), บทคัดย่อ.

บุคคลหลักๆคือ ๑. พระวิทยากรหรือพระพี่เลี้ยง ๒. ครู อาจารย์ ๓. เยาวชนที่เป็นแกนนำของแต่ละสถาบัน ๔. ชาวบ้านในเขตพื้นที่ เพื่อพัฒนาชุมชนนั้นๆให้ปราศจากสิ่งเสพติดโดยมีระยะเวลาการอบรม ๑๐ วัน ๙ คืน

ผลการป้องกันและแก้ไขผู้เสพยาเสพติดตามแนวพุทธของพระครูบูรพาธรรมบัณฑิต นั้นประกอบด้วยผลทางด้านจิตใจ ผลทางด้านพฤติกรรม และผลทางด้านสังคม ได้มีความเปลี่ยนแปลงอย่างเห็นได้ชัด คือผู้เข้ารับการอบรมนั้นมีความเปลี่ยนแปลงไปมาจากก่อนที่เข้ามาอบรมมีความก้าวร้าว แข็งกระด้าง อารมณ์ที่รุนแรง ทะเลาะวิวาท ลักขโมย ขาดจิตสำนึกที่ดี หรือพฤติกรรมที่ไม่ดีต่างๆลดน้อยลงมาก ตลอดจนถึงจิตใจของผู้อบรมก็มีความอ่อนโยนลงอย่างเห็นได้ชัดสามารถกลับไปใช้ชีวิตในสังคมตามเดิม และยังมีภูมิคุ้มกันด้านธรรมะทำให้เขาเหล่านั้นกลับคืนสู่สังคมได้อย่างมีประสิทธิภาพ เพราะการได้ศึกษาแก่นธรรมของพระพุทธศาสนา คือ ทางเสื่อม ทางเจริญ (อบายมุข ๖), เบญจศีล-เบญจธรรม (ศีล๕), มิตรแท้ ๔ มิตรเทียม ๔, ความจริง ๔ ประการ (อริยสัจ ๔), สมถกรรมฐาน เป็นต้น เพราะการบำบัด พื้นฟูด้วยธรรมะแบบบูรณาการ เพื่อให้เกิดความรู้และความเข้าใจภาพรวม ของสังคมสามารถกลับไปใช้ชีวิตในสังคมตามเดิม และยังมีภูมิคุ้มกันด้านธรรมะทำให้เขาเหล่านั้นกลับคืนสู่สังคมได้อย่างมีประสิทธิภาพ

มนัส สุนทรโชติ^{๑๔} ได้ศึกษาวิจัย ปัจจัยคัดสรรที่สัมพันธ์กับพลังต้านการเสพยาบ้าของวัยรุ่นที่เข้ารับการบำบัดแผนกผู้ป่วยนอกโรงพยาบาลในเขตภาคตะวันออกเฉียง การวิจัยแบบบรรยายเชิงความสัมพันธ์ครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ ๑) ศึกษาพลังต้านการเสพยาบ้าของวัยรุ่นที่เข้ารับการบำบัดการเสพยาบ้าแผนกผู้ป่วยนอก โรงพยาบาลในเขตภาคตะวันออกเฉียง ๒) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการเห็นคุณค่าในตนเอง การเผชิญความเครียด การรับรู้ความรุนแรงของการเสพยาบ้า ความเข้มแข็งของครอบครัว การสนับสนุนทางสังคมจากเพื่อนกับพลังต้านการเสพยาบ้า ของวัยรุ่นที่เข้ารับการบำบัดแผนกผู้ป่วยนอก โรงพยาบาลในเขตภาคตะวันออกเฉียง กลุ่มตัวอย่างคือ วัยรุ่นชายอายุ ๑๒-๒๑ ปี ที่ถูกคดีเสพยาบ้าและถูกส่งตัวมารับบริการที่แผนกผู้ป่วยนอกในระบบบังคับบำบัด ของโรงพยาบาลศูนย์โรงพยาบาลทั่วไปและโรงพยาบาลชุมชนในเขตภาคตะวันออกเฉียง จำนวน ๑๔๐ คน ได้จากการสุ่มตัวอย่างง่าย ตามเกณฑ์คุณสมบัติที่กำหนดไว้ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยมี ๗ ชุด คือ ๑) แบบบันทึกข้อมูลส่วนบุคคล ๒) แบบสอบถามการเห็นคุณค่าในตนเอง ๓) แบบสอบถามการเผชิญความเครียด ๔) แบบสอบถามดัชนีวัดความรุนแรงของการใช้แอมเฟตามีน ๕) แบบสอบถามความเข้มแข็งของครอบครัว ๖) แบบสอบถามการรับรู้การสนับสนุนทางสังคมจากเพื่อนตามการรับรู้ของวัยรุ่นที่เสพยาบ้า และ ๗) แบบวัดพลังต้านการเสพยาบ้า เครื่องมือทุกชุดผ่านการพิจารณาความตรงเชิงเนื้อหาโดยผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน ๗ ท่าน และตรวจสอบค่าความเที่ยงสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาคสำหรับเครื่องมือชุดที่ ๒-๗ คือ .๘๘, .๙๑, .๘๓, .๙๓ และ .๘๓ ตามลำดับ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ การแจกแจงความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและ ค่าสหสัมพันธ์เพียร์สัน

^{๑๔} มนัส สุนทรโชติ, “ปัจจัยคัดสรรที่สัมพันธ์กับพลังต้านการเสพยาบ้าของวัยรุ่นที่เข้ารับการบำบัดแผนกผู้ป่วยนอกโรงพยาบาลในเขตภาคตะวันออกเฉียง”, วารสารการพยาบาลจิตเวชและสุขภาพจิต, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ปีที่ ๒๗ ฉบับที่ ๒ (พฤษภาคม - สิงหาคม ๒๕๕๖): ๘๖.

ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้

๑. วัยรุ่นที่เข้ารับการบำบัดการเสพยาบ้าแผนกผู้ป่วยนอก โรงพยาบาลในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ส่วนใหญ่ คือ ร้อยละ ๕๐.๗๐ มีพลังต้านการเสพยาบ้าในระดับน้อย

๒. พลังต้านการเสพยาบ้าของวัยรุ่นมีความสัมพันธ์กับความรู้สึกเห็นคุณค่าในตนเอง การเผชิญความเครียด ทั้ง ๓ แบบ คือการใช้ความสามารถของตนเอง การใช้แหล่งสนับสนุนอื่นๆและแบบหลีกเลี่ยงปัญหา และ รับรู้การสนับสนุนทางสังคมจากเพื่อน ($r=0.155, .541, .367, .246$ และ $.304$ ตามลำดับ) ส่วนการรับรู้ความรุนแรงของการเสพยาบ้าและการรับรู้ความเข้มแข็งของครอบครัวพบว่าไม่มีความสัมพันธ์กับพลังต้านการเสพยาบ้าของวัยรุ่นที่เข้ารับการบำบัดการเสพ

ปราณีพร บุญเรืองและคณะ^{๑๔} ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การพัฒนาโปรแกรมการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดที่มีภาวะเสพติตรุนแรง ผลการวิจัย พบว่า สรุปการบำบัดที่ผู้ติดยาเสพติดที่มีภาวะเสพติตรุนแรงได้รับรวมทั้งสิ้นคือ การบำบัดเป็นรายบุคคลต่ำสุดจำนวน ๙ ครั้ง และสูงสุดจำนวน ๑๓ ครั้ง โดยการบำบัดรายบุคคลเน้นการสำรวจปัญหาที่เกิดขึ้นภายในบุคคล การจัดการกับผลกระทบที่เกิดขึ้น โดยใช้เทคนิคการประเมินตนเอง การปรับเปลี่ยนมุมมองของปัญหา การเปลี่ยนแปลงความคาดหวัง การให้กำลังใจ การสร้างความรักและศรัทธาในตนเอง การมอบหมายการบ้าน และใช้การจดบันทึกการเปลี่ยนแปลงตนเองเพื่อรายงานการเปลี่ยนแปลงตนเองจากภายใน ร่วมกับกิจกรรมกลุ่มบำบัดเพื่อเยียวยาและสร้างความตระหนักในตนเอง ประกอบไปด้วยกิจกรรมกลุ่ม ๘ ครั้ง ที่มีลำดับขั้นของการทำกิจกรรมดังนี้ การทบทวนอดีต การรู้จักตนเอง การจัดการกับปัญหาที่เกิดขึ้นในตนเอง การปรับเปลี่ยนมุมมองในปัญหา การสร้างความรักในตนเอง การมอบความรักให้ตนเอง เพื่อให้ผู้ป่วยเติบโตและพัฒนาตนเองจากภายใน ซึ่งในการทำกิจกรรมดังกล่าวมีความยากลำบากในการเข้าถึงภายในจิตใจของผู้ป่วยเนื่องจากผู้ป่วยมีภาวะเจ็บป่วยทางจิตและความแปรปรวนของบุคลิกภาพพร้อมด้วย เช่น มีข้อจำกัดของการคิด การรับรู้ หูแว่ว เห็นภาพหลอน จากผลของการใช้ยาเสพติตมาเป็นระยะเวลาานาน และเรื้อรังแต่อย่างไรก็ตาม เราพบว่า ผู้ป่วยทุกรายมีแนวโน้มของการเปลี่ยนแปลงไปสู่ทิศทางบวกได้

ความเปลี่ยนแปลงของครอบครัว จากการประเมินการทำหน้าที่ของครอบครัว พบว่า ประเมินจากสมาชิกในครอบครัวทุกครอบครัว มีการทำหน้าที่ของครอบครัวก่อนเข้าร่วมกิจกรรมในด้าน การแก้ไขปัญหา การสื่อสาร บทบาท การตอบสนองทางอารมณ์ การควบคุมพฤติกรรม และการทำหน้าที่ทั่วไป ส่วนใหญ่อยู่ในเกณฑ์ไม่ดี และดีเล็กน้อย และหลังการเข้าร่วมกิจกรรม พบว่า การทำหน้าที่ของครอบครัว ส่วนใหญ่เพิ่มขึ้นมาอยู่ในเกณฑ์ดีพอควร พบว่า ครอบครัวมีการเปลี่ยนแปลงไปในทิศทางที่ดีขึ้น มีความเข้าใจในปัญหาของผู้ป่วยดีขึ้น ในรายที่ครอบครัวไม่เข้าร่วมกิจกรรม แต่ผู้ป่วยได้เข้าร่วมกิจกรรมกับครอบครัวอื่น ทำให้ผู้ป่วยเกิดภาพสะท้อนไปถึงครอบครัวตนเองได้ และเกิดการพัฒนาไปทิศทางบวกได้เช่นเดียวกัน

^{๑๔} ปราณีพร บุญเรือง และคณะ, “การพัฒนาโปรแกรมการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดที่มีภาวะเสพติตรุนแรง”, รายงานการวิจัย, (กลุ่มงานฟื้นฟูสมรรถภาพ ศูนย์บำบัดรักษาเสพติตขอนแก่น กรมการแพทย์, กระทรวงสาธารณสุข, ๒๕๕๒), หน้า ๖-๗.

การประเมินพฤติกรรมขณะบำบัด พบว่า ภายหลังจากให้การบำบัดแบบเข้มข้น ผู้ป่วยสามารถลด ละ เลิก พฤติกรรมที่เป็นพฤติกรรมผิดปกติระเบียบของบ้านได้มากขึ้น ๓ คนหยุดสูบบุหรี่ ๙ คน ลดพฤติกรรมลักลอบสูบบุหรี่ลงได้ ๑ คนหยุดพฤติกรรมพนันมวย มี ๑ คนที่เคยได้รับการช่วยเหลือจากการทำผิดกฎของบ้านเป็นประจำหลังจากเปลี่ยนแปลงตนเอง ได้รับความไว้วางใจให้เป็นประธานของบ้าน

ผลการประเมินจากแบบประเมินต่างๆ พบว่า

๑. การประเมินคุณค่าในตนเองภายหลังได้รับกิจกรรมบำบัดสูงขึ้นกว่าก่อนได้รับกิจกรรมบำบัดอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕

๒. การประเมินการยอมรับตนเองและผู้อื่น พบว่า ผู้ป่วยมีแนวโน้มของการยอมรับตนเองและผู้อื่น อยู่ในเกณฑ์ ดีขึ้นดี คนอื่นก็ดีทั้งหมด

๓. แนวโน้มของปัญหาสุขภาพจิตในด้านต่างๆ จากแบบวัด SCL – ๙๐ มีแนวโน้มลดลง

สรุปได้ว่า “พุทธวิธีในการดำเนินการบำบัดผู้เสพยาเสพติดของสถานพักฟื้นวัดถ้ำกระบอก” ผู้เข้ารับการบำบัดมีการเปลี่ยนแปลงปรับเปลี่ยนพฤติกรรมได้ดี เช่น มีการพัฒนาตนเอง มีจิตสำนึกและตระหนักถึงคุณความดี มีความรักพ่อแม่และคนรอบข้าง ซึ่งสามารถแก้ไขปัญหายาเสพติดได้ พร้อมทั้งส่งเสริม สนับสนุนให้กระทำความดีร่วมกันในสังคม และพัฒนาสังคมให้เข้าถึงสันติสุขที่ยั่งยืน ด้วยการนำพุทธวิธีการบำบัดผู้เสพยาเสพติดของสถานพักฟื้นวัดถ้ำกระบอก นั้น จะทำให้เข้าถึงผู้เสพยาเสพติดในเชิงลึกเพื่อจะเป็นแนวทางการแก้ไขในปัญหายาเสพติดต่อไป

๑.๗ วิธีการดำเนินการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ซึ่งเป็นการศึกษาเกี่ยวกับ “พุทธวิธีในการดำเนินการบำบัดผู้เสพยาเสพติดของสถานพักฟื้นวัดถ้ำกระบอก” มีขั้นตอนดำเนินการวิจัย ดังนี้

๑.๗.๑ ประชากรที่ใช้ในการวิจัย

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ หรือกลุ่มประชากรตัวอย่าง ประกอบด้วย

๑. ผู้ให้ข้อมูลหลัก ได้แก่ บุคคลที่ผู้วิจัยต้องการศึกษาโดยแยกออก ดังนี้

(๑) พระวิจิตร อคฺคจิตฺโต รองผู้อำนวยการสถานพักฟื้นวัดถ้ำกระบอก

จำนวน ๑ รูป

(๒) เจ้าหน้าที่สถานพักฟื้นวัดถ้ำกระบอก

จำนวน ๔ รูป/คน

(๓) ผู้อำนวยการสถานพยาบาล

จำนวน ๑ ท่าน

(๔) ผู้เสพยาเสพติด

จำนวน ๓๖ คน

รวมประชากรกลุ่มเป้าหมายทั้งสิ้น

จำนวน ๔๒ รูป/คน

๒. ผู้ให้ข้อมูลรอง ได้แก่บุคคลทั่วไปที่เกี่ยวข้องกับผู้ที่ต้องการศึกษา

๑.๗.๒ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

- (๑) การสร้างแบบสัมภาษณ์ตามวัตถุประสงค์
- (๒) นำแบบสัมภาษณ์ตามวัตถุประสงค์ให้อาจารย์ที่ปรึกษาตรวจสอบความถูกต้อง
- (๓) นำแบบสัมภาษณ์ตามวัตถุประสงค์เสนอผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน ๕ ท่าน ตรวจสอบเพื่อความถูกต้องของเนื้อหา และความสมบูรณ์ของแบบสัมภาษณ์ คือ
 - ๑) ผศ.ดร. หอมหวาน บัวระภา
 - ๒) ผศ.ดร. วิเชียร แสนมี
 - ๓) ผศ.ดร. จรัส ลีกา
 - ๔) ผศ.ดร. สุวิน ทองปั้น
 - ๕) ดร.นิเทศ สนั่นนารี
- (๔) นำแบบสัมภาษณ์มาปรับปรุงตามคำแนะนำของผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน ๕ ท่าน
- (๕) นำแบบสัมภาษณ์มาลงพื้นที่เพื่อสัมภาษณ์กลุ่มประชากรตัวอย่าง

๑.๗.๓ การเก็บรวบรวมข้อมูล

๑. การเก็บรวบรวมข้อมูลจากการศึกษาใน พระไตรปิฎกภาษาไทยที่เกี่ยวข้องกับการใช้หลักธรรม และการทำงานด้านการบำบัดผู้ติดยาเสพติดและแหล่งข้อมูลอื่นที่มีอยู่แล้ว
๒. เก็บรวบรวมข้อมูลจากภาคสนาม วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลจากภาคสนามดังนี้
 - (๑) การสังเกตอย่างไม่มีส่วนร่วม
 - (๒) การสังเกตแบบมีส่วนร่วม
 - (๓) การสัมภาษณ์เชิงลึก
 - (๔) การสนทนากลุ่ม
 - (๕) การประชุมเชิงปฏิบัติการ

๑.๗.๔ การวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูล

๑. วิเคราะห์ข้อมูลที่เป็นหนังสือราชการ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องในประเด็นเกี่ยวกับความสอดคล้อง ความสัมพันธ์ ความใกล้เคียง และความเป็นไปได้หรือความเหมาะสม
๒. สังเคราะห์ข้อมูลตามประเด็นหลักและประเด็นรองที่แตกออกเป็นสารบัญ ซึ่งเป็นการถอดประเด็นออกมาเป็นองค์ความรู้หรือหลักฐานสำหรับการวิจัยในเรื่องที่ผู้วิจัยกำลังศึกษา

๑.๗.๕ ขั้นตอนการวิจัย

๑. นำเนื้อหาจากข้อมูลที่เกิดจากการวิเคราะห์และสังเคราะห์มาเรียบเรียงตามสารบัญที่นำไปตั้งเป็นบทที่ ๒ บทที่ ๓ บทที่ ๔ และบทที่ ๕ แล้ว
๒. ลงมือเขียนตามข้อมูลสารบัญที่กำหนด และเป็นประเด็นที่เกิดจากการวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูลเรียบร้อยแล้ว
๓. สรุปผลการวิจัย
๔. นำเสนอผลการวิจัยต่อสาธารณะ

๑.๘ ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

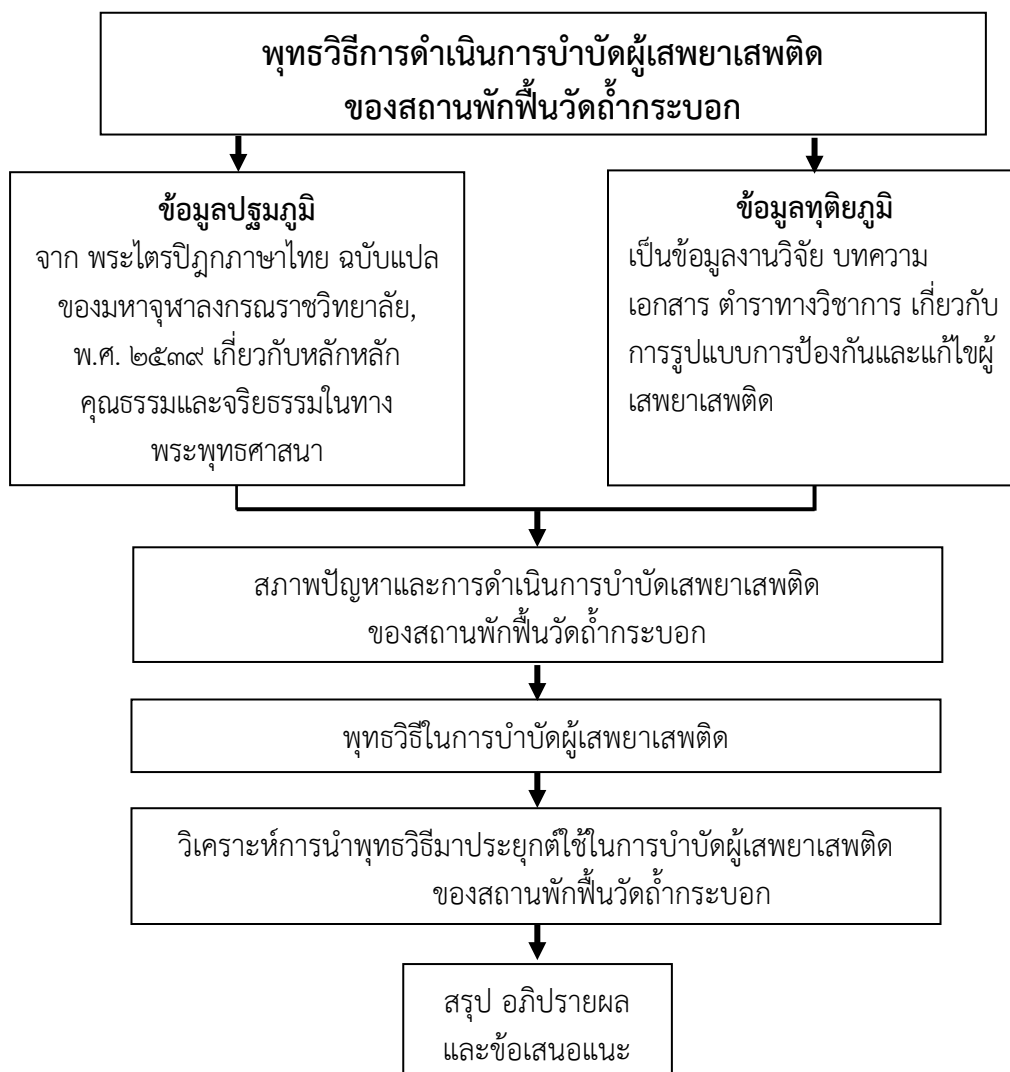
๑.๘.๑ ทำให้ทราบถึงสภาพปัญหาและการดำเนินการบำบัดผู้เสพยาเสพติดของสถานพักฟื้นวัดถ้ำกระบอก

๑.๘.๒ ทำให้ทราบถึงพุทธวิธีในการบำบัดผู้เสพยาเสพติด

๑.๘.๓ ทำให้ทราบถึงแนวทางการวิเคราะห์การนำพุทธวิธีในการบำบัดผู้เสพยาเสพติดในการดำเนินงานการบำบัดผู้เสพยาเสพติดของสถานพักฟื้นวัดถ้ำกระบอก และเป็นแนวทางในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของผู้ติดยาเสพติดในทางที่ดีขึ้น

๑.๙ กรอบแนวคิดในการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง “พุทธวิธีในการดำเนินการบำบัดผู้เสพยาเสพติดของสถานพักฟื้นวัดถ้ำกระบอก” ผู้วิจัยได้ใช้กรอบแนวคิด ดังนี้

แผนภาพที่ ๑.๑ กรอบแนวคิดในการวิจัย

บทที่ ๒

สภาพปัญหาและการดำเนินการบำบัดผู้เสพยาเสพติด ของสถานพักฟื้นวัดถ้ำกระบอก

หน่วยงานภาครัฐ ได้แก่ สำนักงานป้องกันและปราบปรามยาเสพติด ซึ่งมีนโยบายการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดอย่างต่อเนื่อง และมีการวางแผนในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด โดยการมุ่งเน้นให้เยาวชนไทยห่างไกลยาเสพติด แต่ยังไม่ประสบความสำเร็จเพราะว่าการเลิกยาเสพติดของทางภาครัฐนั้น ไม่ได้มีการผูกมัดใจของผู้เสพยาเสพติดเท่าที่ควร ในบทที่ ๒ นี้ ผู้วิจัยมุ่งเน้นศึกษาสภาพปัญหาผู้เสพยาเสพติดในสังคมไทย ซึ่งประกอบด้วย สถานการณ์ผู้เสพยาเสพติดในปัจจุบัน ประเภทของยาเสพติด หน่วยงานรับผิดชอบปัญหายาเสพติด และผลกระทบของสภาพปัญหายาเสพติดในปัจจุบัน บริบททั่วไป ประวัติความเป็นมา หลักการและนโยบายของสถานพักฟื้นวัดถ้ำกระบอก ขบวนการขั้นตอนในการบำบัดยาเสพติด แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการบำบัดผู้เสพยาเสพติด แนวคิดเกี่ยวกับการละลายพฤติกรรมของผู้เสพยาเสพติด ทักษะการปฏิเสธยาเสพติด ตลอดจนศึกษาจิตบำบัดตามแนวของสถานพักฟื้นวัดถ้ำกระบอก มีรายละเอียดดังนี้

๒.๑ สถานการณ์ผู้เสพยาเสพติดในปัจจุบัน

สถานการณ์ผู้เสพยาเสพติดในปัจจุบันนั้น เป็นปัญหาของสังคมไทยในการพัฒนาประเทศด้านต่างๆ ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงของสังคมโดยภาพรวมอย่างรวดเร็ว ส่งผลกระทบต่อทัศนคติของสังคมไทยทำให้คนไทยตกเป็นทาสของวัตถุนิยม และบริโภคนิยม เมื่อโลกมีความเจริญด้านวัตถุมากยิ่งขึ้นเท่าใดความเจริญด้านจิตใจของมนุษย์ในสังคมกลับเสื่อมถอยลง เพราะความนิยมในวัตถุจนเรียกได้ว่าคนในปัจจุบันตกอยู่ภายใต้อำนาจของวัตถุนิยมก็ว่าได้^๑ ผลจากการรับเอาวัฒนธรรมทางตะวันตกมา โดยไม่ได้กลั่นกรองว่าสิ่งใดเหมาะสมกับสังคมไทย หรือไม่ส่งผลแก่เด็ก และเยาวชนซึ่งถือเป็นทรัพยากรอันมีค่าของสังคม ทำให้เยาวชนตกเป็นเป้าหมายของการตลาด คือ การโฆษณาโดยใช้เยาวชนเป็นสื่อเพื่อจะได้ขายสินค้าให้ได้มากที่สุด และในขณะเดียวกันก็เกิดความอ่อนแอทางด้านวัฒนธรรมไทย^๒

^๑ พุทธศาสนิกฯ (เจื้อม อินทปณฺโณ), บางแง่มุมของกามในทัศนะพุทธศาสนิกฯ, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์สุขภาพใจ, ๒๕๔๒), หน้า ๔๕.

^๒ สุชาติ ศรีสุวรรณ, “เหตุของปัญหาวัยรุ่น”, มติชน, (๑๑ มิถุนายน ๒๕๔๖): ๑๕.

สถานการณ์ปัญหาผู้เสียหายเสพติดประเทศไทย นับตั้งแต่ปี ๒๕๔๗ เริ่มมีแนวโน้ม ขยายตัวเพิ่มขึ้น โดยจากการประมาณการผู้ที่เกี่ยวข้องกับยาเสพติดของเครือข่าย วิชาการสารเสพติดได้ประมาณการผู้เสียหายเสพติดเมื่อปี ๒๕๔๖ ไว้จำนวน ๔๖๐,๐๐๐ คน ต่อมาในปี ๒๕๕๐ ประมาณการว่ามีผู้เสียหายเสพติดเพิ่มขึ้นเป็น ๕๗๐,๐๐๐ คน และใน ปี ๒๕๕๑ เพิ่มขึ้นเป็น ๖๐๕,๕๐๐ คน โดยหากพิจารณา กลุ่มประชากรที่มีความสำคัญ หรือเกี่ยวข้องกับปัญหา ยาเสพติดเป็นอย่างสูง พบได้ว่า กลุ่มเยาวชนเป็นกลุ่มที่มีความเสี่ยง หรือมีโอกาสูง ในการเข้าไปเกี่ยวข้องกับยาเสพติด ซึ่งหากพิจารณาข้อมูลผู้เข้ารับการบำบัดตาม ระบบรายงานระบบติดตามและเฝ้าระวังปัญหาเสพติด (บสต.) พบว่า เยาวชนอายุ ต่ำกว่า ๒๕ ปี เป็นกลุ่มที่เข้ารับการบำบัดรักษาเป็นจำนวนมาก โดยเข้ารับการบำบัด ถึงร้อยละ ๕๐.๑๓ ๕๑.๓๕ และ ๕๒.๐๔ ของประชากรที่เข้ารับการบำบัดทั้งหมด ในปี ๒๕๔๙-๒๕๕๑ตามลำดับ ดังนั้น การป้องกันและแก้ไขปัญหาเสพติดจึงควรมุ่งเน้นที่ เยาวชนเป็นกลุ่มเป้าหมายสำคัญ แนวนโยบายและกรอบยุทธศาสตร์การป้องกันและแก้ไขปัญหาเสพติด ฉะนั้น การป้องกันในกลุ่มเยาวชนเพื่อมิให้มีโอกาสเข้าไปเกี่ยวข้องกับปัญหา ยาเสพติดจึงเป็นเจตจำนงและแนวนโยบายที่สำคัญของภาครัฐและองค์กรในภาคส่วนต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง โดยผลการวิจัยเชิงสำรวจของศูนย์วิจัยเอแบค เรื่องพฤติกรรมเสี่ยงของเด็ก และเยาวชน ในปี ๒๕๕๐ พบว่า กลุ่มเยาวชนที่มีโอกาสหรือความเป็นไปได้ในการเข้าไปเกี่ยวข้องกับสารเสพติด ๕ อันดับแรก ได้แก่ กลุ่มที่มีทัศนคติที่ผิดเกี่ยวกับยาเสพติด กลุ่มที่มีวัฒนธรรม/วิถีชีวิตยอมรับการใช้ยาเสพติด กลุ่มที่ใช้ชีวิตหรือเวลาในทางที่ไม่ควร อาทิ หนีเรียน มีเพศสัมพันธ์ที่ไม่เหมาะสม ติดเกม เสพสื่อลามก กลุ่มที่มีความเอนเอียง ต่อพฤติกรรมแข่งรถซิ่ง และกลุ่มที่มีปัญหาครอบครัว และโทษของยาเสพติดก่อนให้เกิดปัญหาต่างๆ อาทิ เช่น โทษพิษภัยต่อตัวผู้เสพ ฤทธิ์ของยาเสพติดจะมีผลกระทบต่อระบบประสาท และระบบอวัยวะต่างๆ ของร่างกายตลอดจนจิตใจของผู้เสพเสมอ ดังนั้น จะพบว่า สุขภาพร่างกายของผู้ที่เสพยาจะทรุดโทรมทั้งร่างกายและจิตใจ เช่น มีรูปร่างผอมซูบซีด ผิวคล้ำ ไม่มีแรง อ่อนเพลียง่าย สมองเสื่อม ความคิดความจำเสื่อมเป็นโรคติดเชื้ออื่นๆ ได้ง่าย เช่น โรคตับอักเสบ ไตอักเสบ โรคระบบทางเดินหายใจ โรคหัวใจ โรคมะเร็งปอด ภูมิต้านทานในร่างกายลดลง มีสภาวะทางจิตใจไม่ปกติ สมรรถภาพจิตใจเสื่อมลง อารมณ์แปรปรวนง่าย ซึมเศร้า วิตกกังวล ความรู้สึกฟุ้งซ่าน ซึ่งจากผลร้ายที่เกิดขึ้นดังกล่าวจะผลักดันให้ผู้เสพยาเสพติดกลายเป็นบุคคลที่ไร้สมรรถภาพทั้งทางร่างกายและจิตใจในการดำเนินชีวิตในสังคม ขาดความเชื่อมั่น บุคลิกภาพสูญเสียไม่สนใจตนเอง ไม่สนใจในการทำงาน การเรียนและผู้เสพบางรายอาจประสบอุบัติเหตุ จนถึงขั้นพิการแขน-ขา เช่น พลัดตกจากที่สูงขณะทำงาน หกล้ม อันเนื่องมาจากฤทธิ์ ของยาเสพติดที่มีผลต่อระบบประสาทและสมอง

ความเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ และสังคมระดับวิกฤติในขณะนี้ มีผลให้ค่านิยมของคน ในสังคมเปลี่ยนแปลงไปในทางวัตถุนิยมมากขึ้น และส่งผลให้เกิดความเสื่อมถอยด้านคุณธรรมตามมาเป็นลำดับโดยเฉพาะอย่างยิ่งความเสื่อมถอยด้านจริยธรรมของเยาวชนที่จะเป็นกำลังของชาติบ้านเมืองในอนาคตจึงนับเป็นอันตรายอย่างยิ่งในโลกแห่งการแข่งขันกันด้วยปัญญา เพื่อความอยู่รอดในสังคมโลกนั้น จำเป็นต้องสร้างเยาวชนให้มีความเข้มแข็งทั้งทางสติปัญญาความสามารถ และคุณธรรม จริยธรรม จึงจะสามารถอยู่รอดและเป็นพลังร่วมกันในการพัฒนาประเทศชาติต่อไป ซึ่งความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในขณะนี้ได้ก่อให้เกิดปัญหาความรุนแรงทางสังคม ต่างๆ ตามมา ดังเช่น ปัญหาสำส่อนทางเพศติดยาเสพติด สุขภาพจิตไม่ดี ปัญหาการตายอันดับหนึ่งของวัยรุ่นคือ การฆ่าตัวตาย สุดท้ายเป็นปัญหาพัฒนาการช้าชวามปัญญา

จังหวัดร้อยเอ็ดเป็นจังหวัดหนึ่งที่มีปัญหายาเสพติดแพร่ระบาดในกลุ่มผู้ใช้แรงงาน สถานบริการ นักเรียน นักศึกษาและเยาวชนทั่วไปในบางพื้นที่ ทั้งเขตเมืองหรือชนบท โดยเฉพาะพื้นที่ในเขตเมืองจะมีการแพร่ระบาดมาก แม้มีการกวาดล้าง ตรวจค้น จับกุม ป้องกันหรือการให้สุขศึกษา ประชาสัมพันธ์อย่างต่อเนื่องก็ตาม จากรายงานสถานการณ์ปัญหาเสพติดพบว่า พื้นที่อำเภอเนินหนัก จำนวน ๔ อำเภอ ประกอบด้วย อำเภอเมืองร้อยเอ็ด โพนทอง หนองพอก และสุวรรณภูมิการดำเนินงานในพื้นที่อำเภอเนินหนัก ศพส.จ.รอ. และอำเภอเนินหนักทั้ง ๔ อำเภอ ได้เข้าร่วมโครงการประชุมเชิงปฏิบัติการขับเคลื่อนการดำเนินงานด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด ในพื้นที่อำเภอเนินหนัก เมื่อวันที่ ๑๕ - ๑๖ ธันวาคม ๒๕๕๔ ณ โรงแรมเจริญธานีขอนแก่น อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น เพื่อ บูรณาการ การทำงาน และแลกเปลี่ยนเรียนรู้การขับเคลื่อนงานตามยุทธศาสตร์พลังแผ่นดินเอาชนะยาเสพติด ให้บรรลุเป้าหมายตามแผนยุทธศาสตร์ฯ ในพื้นที่อำเภอเนินหนัก โดยประธานเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องในอำเภอ ประกอบด้วย ผอ.ศพส. อำเภอเนินหนัก เจ้าหน้าที่ฝ่ายปราบปราม (ผู้กำกับสถานีตำรวจภูธรอำเภอ) และเจ้าหน้าที่ฝ่ายบำบัดรักษาเสพติดอำเภอ (สาธารณสุขอำเภอ หรือเจ้าหน้าที่โรงพยาบาล) ของอำเภอเนินหนัก รวมอำเภอละ ๓ ราย เข้าร่วมการประชุมดังกล่าว ทั้งนี้ เพื่อจะได้นำ ความรู้ที่ได้รับจากการประชุมมาใช้เป็นแนวทางการดำเนินงานในอำเภอต่อไป^๓ ดังเช่น ตำบลหนึ่งใน จังหวัดร้อยเอ็ด ที่ต้องเผชิญกับปัญหาการแพร่ระบาดของยาเสพติด ทั้งในลักษณะของผู้เสพ ผู้ค้ารายย่อย การลักขโมย และอาชญากรรม ซึ่งชุมชนได้พยายามแก้ไขปัญหายาโดยการดำเนินงานตามนโยบายของ รัฐ และสร้างมาตรการของชุมชนเพื่อการควบคุมเช่น การเรียกผู้เสพผู้ขายมาเตือนเป็นรายบุคคล การ แบ่งกลุ่มแกนนำ เพื่อสอดส่องดูแลผู้ที่พฤติกรรมออกนอกกลุ่มนอกทาง หรือการสร้างพลังครอบครัวในการ กำกับระหว่างกัน ทั้งนี้ก็ได้ผลในระดับหนึ่งและค่อยคลายคลอนโดยลำดับ ดังเช่น ปัจจุบันพบว่า ในภาวะ เศรษฐกิจที่เรื้อร่าครอบครัวมีเวลาให้ระหว่างกันน้อยลงและความสนใจ ระหว่างเพื่อนบ้านเริ่มลดลง พร้อมกับนโยบายของรัฐยังขาดรูปธรรมที่ชัดเจน จึงทำให้ปัญหายาเสพติดเริ่มรุกคืบในกลุ่มวัยรุ่นและ ผู้ใช้แรงงานมากขึ้น

เพื่อให้ประชาชนพ่อแม่ผู้ปกครอง ตระหนักถึงพิษภัย และโทษของยาเสพติดและ ช่วยกัน คัดกรอง สร้างความรักความอบอุ่นให้กับครอบครัวเพื่อเป็นการไม่ให้เยาวชนไทยติดยาเสพติดปัจจุบัน มี ผู้ติดยาเสพติดเป็นจำนวนมาก โดยเฉพาะกลุ่มเยาวชนจะติดยาเสพติดมากกว่ากลุ่มคนกลุ่มอื่น และที่น่า เป็นห่วงกำลังแพร่ระบาดสู่เด็กนักเรียนวัย ๙ ขวบ ๑๐ ขวบ สาเหตุอาจเป็นเพราะถูกเพื่อนชักจูงให้ลอง เสพ อยากรู้ อยากรอง ถูกล่อลวงและ สาเหตุสำคัญอีกประการหนึ่ง คือการขาดความอบอุ่นในครอบครัว ปัญหาพ่อแม่หย่าร้างกัน ผู้ใหญ่ไม่ได้สนใจดูแลหรือเป็นที่พึ่งของเด็กได้ เด็กเกิดความว่าเหวไม่รู้จัก บริโภคใคร เลยหันไปหายาเสพติดหรือ เป็นเป้าล่อให้กับผู้ไม่ปรารถนาดีอย่างพอดี ปัญหายาเสพติดเป็น ปัญหาที่เป็นภัยร้ายแรงต่อสุขภาพกาย และสุขภาพจิตส่งผลกระทบต่อสังคม เศรษฐกิจ ปั่นทอนความ เจริญของประเทศชาติ หากประเทศใดมีประชาชนติดยาเสพติดจำนวนมาก ก็ไม่สามารถพัฒนา

^๓ สิทธิศักดิ์ ดอกบัว (กุมภาพันธ์ ๒๕๕๕), “การดำเนินงานป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดตาม ยุทธศาสตร์พลังแผ่นดินเอาชนะยาเสพติด จังหวัดร้อยเอ็ด” [ออนไลน์], แหล่งที่มา: http://www.roiet.go.th/101/index.php?option=com_content&view=article&id=483:-2-&catid=85:-55 [๒๖ มีนาคม ๒๕๖๑].

ประเทศไทยให้เจริญรุ่งเรืองได้ ยาเสพติดมีมากมายหลายชนิด ได้แก่ ผิ่น เฮโรอีน ทินเนอร์ กัญชา ยาบ้า ยาอี สารระเหย กระทั่ง และยากระตุ้นประสาทเป็นต้น แต่ละชนิดก่อให้เกิดผลร้ายแก่ร่างกายทั้งสิ้น ทำให้สุขภาพทรุดโทรมอ่อนแอ ความจำเสื่อม เสียบุคลิกภาพ และปัญหาสำคัญที่ตามมาอีกประการหนึ่งคือผู้ติดยาเสพติดชนิดฉีดเข้าเส้นมีโอกาสดูดเชื้อไวรัสเอดส์ และแพร่กระจายไปยังกลุ่มผู้ผลิตยาเสพติดด้วยกัน รวมไปถึงคนกลุ่มอื่น ๆ ด้วย

แม้รัฐบาลจะประกาศสงครามกับยาเสพติดก็ตาม ก็ไม่ได้หมายความว่า การป้องกัน การปราบปรามยาเสพติดจะเป็นหน้าที่ของรัฐบาลเท่านั้น การแก้ไขปัญหาเสพติดเป็นหน้าที่ของทุกฝ่ายที่จะต้องร่วมมือกันการปราบปรามเป็นการแก้ปัญหาที่ปลายเหตุ การป้องกันยังเป็นสิ่งสำคัญ โดยการให้การศึกษาและความรู้เรื่องพิษภัยและโทษของยาเสพติดอย่างต่อเนื่อง แก่ประชาชน ครู พ่อแม่ ผู้ปกครอง เด็กและเยาวชน โดยเฉพาะ พ่อ แม่ ผู้ปกครอง จะต้องเอาใจใส่ดูแลลูกหลาน ให้ความรักความอบอุ่นแก่ครอบครัว เป็นที่พึ่งของเด็กได้ เมื่อเด็กมีปัญหาสามารถจะพูดคุย ช่วยกันแก้ปัญหาให้เด็กใช้เหตุผลกับเด็ก ไม่ใช่ใช้อารมณ์ เพราะการใช้อารมณ์อาจทำให้เด็กเกิดความน้อยเนื้อต่ำใจ กลุ่มใจและเตลิดออกจากบ้านไปพึ่งยาเสพติดและเสียนาคตได้ในที่สุดและจากปัญหาเหล่านี้จึงได้มีการรายงานผมขอกลุ่มคนที่มีคดีเกี่ยวกับปัญหาเสพติดที่มากที่สุดคิดเป็นค่าเฉลี่ยต่อคนในแต่ละจังหวัดต่างๆที่มีคดียาเสพติดมากที่สุดเพื่อเป็นอุทาหรณ์ของสังคมไทยในปัจจุบัน

ยาที่ก่อให้เกิดปัญหาร้ายแรง หรือมีศักยภาพที่จะก่อปัญหา เช่น เฮโรอีน แอมเฟตามีน และกัญชาควรมีกฎหมายห้ามการผลิต การนำเข้าในอาณาจักรและการขาย โดยมีบทลงโทษที่รุนแรงพอที่จะให้ผู้ประสงค์จะลักลอบก๊ว และไม่กล้าเสี่ยงแม้ว่าจะมีทางได้กำไรมากก็ตาม ในประเทศไทยมีพระราชบัญญัติยาเสพติด พ.ศ. ๒๕๒๒ ซึ่งกำหนดโทษผู้ละเมิดไว้แรงมาก พอจะสรุปได้ดังนี้ ผู้ที่ติดยาเสพติดจะไม่ต้องรับโทษ ถ้าได้เข้ารับการบำบัดรักษาตามสถานบำบัดรักษา หรือโรงพยาบาลที่ได้รับรอง และปฏิบัติตามระเบียบของการบำบัดรักษา ในประเทศสิงคโปร์ ใช้มาตรการที่รุนแรงกว่าในประเทศไทย ผู้ที่ใช้เฮโรอีนซึ่งพิสูจน์ได้ด้วยการตรวจปัสสาวะ จะถูกส่งเข้าสถานกักกันเป็นเวลาอย่างน้อย ๖ เดือน สำหรับยาที่ยังใช้เป็นประโยชน์ในทางการแพทย์แต่ก็ทำให้เกิดปัญหาการติดยาด้วย เช่น ยานอนหลับและยากล่อมประสาท ก็จำเป็นต้องมีกฎหมายที่ควบคุมการผลิต การนำเข้าไปราชอาณาจักร และการขายให้อยู่ในขอบเขตที่ได้ประโยชน์เป็นยารักษาโรค แต่ไม่เกิดโทษในแง่ยาเสพติด ทั้งนี้ต้องปรับกฎหมายตามลักษณะปัญหาหรือชนิดของตัวยาที่เป็นปัญหาตามสภาพความเป็นจริงที่เปลี่ยนไปด้วย

การป้องกันและปราบปรามการลักลอบผลิตนำเข้า ขนย้าย หรือจำหน่ายแจกจ่ายยาเสพติดย่อมมีความสำคัญในการทำให้อาการยากขึ้น โอกาสที่คนจะไปติดยาจะได้น้อยลง โดยที่ความพยายามที่จะให้มีคนติดยา เพื่อให้มีความต้องการและตลาดสำหรับยาเสพติดชนิดหนึ่งๆนั้นมีส่วนในการทำการระบาดของยาเสพติดเป็นปัญหาร้ายแรงกว้างขวางขึ้นได้ และกระบวนการค้ายาเสพติดเป็นอาชญากรรมที่มีระบบอิทธิพลและเงินทุนมาก ทั้งในระดับภายในประเทศและระหว่างประเทศ มาตรการในการปราบปรามจึงทำได้ยาก และประสบปัญหาหนักเจ้าหน้าที่ในการปราบปรามอาจถูกบงการร้าย และได้รับอันตรายได้ หรืออาจถูกอิทธิพลทางการเงินหรืออื่นๆ ทำให้เกิดการทุจริตประพฤตินิยมชอบขึ้นได้ ระบบงานและเทคนิควิธีการในการรักษากฎหมายก็มีความสำคัญ ยาเสพติดให้โทษที่กฎหมายห้ามการผลิตนำเข้า และจำหน่ายโดยเด็ดขาดนั้น ตำรวจ และสำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดเป็น

เจ้าหน้าที่ที่มีอำนาจตามกฎหมาย ส่วนวัตถุประสงค์ต่อจิตประสาท และยาเสพติดที่ยังใช้เป็นยารักษาโรคนั้นการควบคุมเป็นหน้าที่ของสำนักงานคณะกรรมการอาหารและยากระทรวงสาธารณสุข

ปัญหาเสพติดเป็นปัญหาของชุมชน และสังคม เจตคติและค่านิยมในสังคมนั้นๆ มีส่วนเป็นอย่างมากในการห้ามหรือยอมให้เกิดปัญหาขึ้น ในชุมชนบางแห่งที่ต่อต้านยาเสพติด โอกาสที่จะเกิดปัญหาย่อมมีน้อยกว่าชุมชนที่มีทัศนคติยอมรับการติดยา โดยไม่ถือว่าร้ายแรงนัก การที่มาตรการในการป้องกันปัญหาเสพติดจะได้ผลนั้น จำเป็นต้องอาศัยกำลังใจ ความร่วมมือและแรงสนับสนุนจากผู้ที่เกี่ยวข้องทุกฝ่าย โดยเฉพาะอย่างยิ่งประชาชนทั่วไป การกระตุ้นให้สังคมมองเห็นปัญหา หาทางแก้ไข และยอมทุ่มเททรัพยากรในการแก้ปัญหาอย่างเป็นอย่างยิ่ง การให้ข่าวสารและความรู้แก่ประชาชนเพื่อป้องกันยาเสพติดนั้น ได้มีวิธีการอยู่ ๒ แบบ คือ วิธีการทำให้กลัว กับวิธีการให้ข้อมูลที่เป็ความจริง สำหรับวิธีแรกนั้นมีผลในการกระตุ้นให้ตกใจ และเห็นปัญหาตลอดจนหาทางแก้ไข แต่อาจเกิดความตกใจจนเกินกว่าเหตุและมีปฏิกิริยาที่ไม่ได้ผลเต็มที่ในระยะยาวได้ วิธีการนี้ยังพบว่า ไม่ได้ผลสำหรับผู้ที่เคยมีประสบการณ์ และได้ลองยามาแล้ว และรู้ว่าข่าวสารหรือความรู้นั้นไม่เป็นความจริงนอกจากนี้ยังมีผลให้ผู้ที่มิประสบการณและไม่เกิดผลร้ายอย่างที่อ้าง กลายเป็นผู้ที่เก่งกาจน่านิยมนมากขึ้นอีกสำหรับเยาวชนที่เป็นปัญหา กลุ่มชนที่มีการศึกษา หรือมีวิจรรย์ญาณของตนเอง การให้ข่าวสาร และความรู้ที่เป็นความจริงย่อมได้ผลดีกว่า สื่อสารมวลชนต่างๆ เช่น วิทยุ โทรทัศน์และหนังสือพิมพ์ ตลอดจนเอกสารเผยแพร่ต่างๆ เป็นเครื่องมือที่สำคัญในการเข้าถึงประชาชนจำนวนมาก จึงยอมมีอิทธิพลในการช่วยกำหนดค่านิยมในสังคมเกี่ยวกับเรื่องนี้ด้วย^๔

เพราะฉะนั้น สถานการณ์ผู้เสพยาเสพติดในปัจจุบันนั้น สังคมที่มีปัญหาขาดคุณธรรมจริยธรรมนำไปสู่ความตึงามในการพัฒนาคุณภาพชีวิต ดังนั้น ทุกคนควรที่จะปฏิบัติตามแนวคุณธรรมจริยธรรมเพื่อที่จะให้เกิดกระบวนการเรียนรู้เพื่อความองงามของบุคคลและเพื่อให้การปฏิบัติหน้าที่ของแต่ละบุคคลเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ด้วยการสร้างจิตสำนึกที่ดี มีคุณธรรมจริยธรรม ทางกาย วาจา ใจ เพื่อจะป้องกันและแก้ไขปัญหาผู้ติดยาเสพติดเพื่อให้เกิดผลดีแก่ชีวิตในปัจจุบันและอนาคต ทางภาครัฐจึงได้จัดตั้งหน่วยงานสำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดแห่งชาติ (ป.ป.ส.) ขึ้นเพื่อเป็นหน่วยประสานงาน อำนวยความสะดวก และปราบปรามยาเสพติด

๒.๒ ประเภทของยาเสพติด

ยาเสพติด หมายความว่า ยาเสพติดให้โทษตามกฎหมายว่าด้วยยาเสพติดให้โทษ และยาเสพติดตามกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด ทั้งนี้ ตามที่รัฐมนตรีกำหนดในกฎกระทรวง

กฎหมายเกี่ยวกับยาเสพติด หมายความว่า กฎหมายว่าด้วยยาเสพติดให้โทษ และกฎหมายว่าด้วยวัตถุประสงค์ต่อจิตและประสาท

^๔ สำนักงานตำรวจแห่งชาติ, “สังคมไทยกับปัญหาเสพติดยาเสพติด”, [ออนไลน์], แหล่งที่มา: http://potas11.blogspot.com/2011/02/blog-post_28.html [๘ มีนาคม ๒๕๖๑].

ความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด หมายความว่า การผลิต นำเข้า ส่งออก จำหน่าย หรือมีไว้ในครอบครองเพื่อจำหน่ายซึ่งยาเสพติด และให้หมายความรวมถึง การสมคบสนับสนุน ช่วยเหลือ หรือพยายามกระทำความผิดดังกล่าวด้วย

ทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องเนื่องกับการกระทำความผิด หมายความว่า เงิน หรือทรัพย์สินที่ได้รับมาเนื่องจากการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด และให้หมายความรวมถึง เงินหรือทรัพย์สินที่ได้มาโดยการใช้เงินหรือทรัพย์สินดังกล่าวซื้อ หรือกระทำไม่ว่าด้วยประการใด ๆ ให้เงินหรือทรัพย์สินนั้นเปลี่ยนสภาพไปจากเดิม ไม่ว่าจะมีการเปลี่ยนสภาพกี่ครั้ง และไม่ว่าเงินหรือทรัพย์สินนั้นจะอยู่ในความครอบครองของบุคคลอื่นโอนไปเป็นของบุคคลอื่นหรือปรากฏตามหลักฐานทางทะเบียนว่าเป็นของบุคคลอื่นก็ตาม^๕ นอกจากนี้ยังมีพระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ ได้แบ่งยาเสพติดให้โทษ (มาตรา๗) ออกเป็น ๕ ประเภท คือ

๑. ประเภท ๑ ยาเสพติดให้โทษชนิดร้ายแรง เช่น เฮโรอีน (Heroin)
๒. ประเภท ๒ ยาเสพติดให้โทษทั่วไป เช่น มอร์ฟีน (Morphine) โคคาอีน (Cocaine) โคเดอีน (Codeine) ผีนยา (Medicinal Opium)
๓. ประเภท ๓ ยาเสพติดให้โทษที่มีลักษณะเป็นตำรับยาและมียาเสพติดให้โทษในประเภท ๒ ผสมอยู่ด้วย ตามหลักเกณฑ์ที่รัฐมนตรีประกาศกำหนดในราชกิจจานุเบกษา^๖
๔. ประเภท ๔ สารเคมีที่ใช้ในการผลิตยาเสพติดให้โทษประเภท ๑ หรือประเภท ๒ เช่น อาเซติคแอนไฮไดรด์ (Acetic Anhydride) อาเซทิลคลอไรด์ (Acetyl Chloride)
๕. ประเภท ๕ ยาเสพติดให้โทษที่มีได้เข้าอยู่ในประเภท ๑ ถึงประเภท ๔ เช่น กัญชา พืชกระท่อม^๗

ยาเสพติดให้โทษ หมายความว่า สารเคมีหรือวัตถุชนิดใดๆ ซึ่งเมื่อเสพเข้าสู่ร่างกายไม่ว่าจะโดยรับประทาน ดม สูบ ฉีด หรือด้วยประการใดๆ แล้วทำให้เกิดผลต่อร่างกายและจิตใจในลักษณะสำคัญ เช่นต้องเพิ่มขนาดการเสพขึ้นเป็นลำดับ มีอาการถอนยาเมื่อขาดยา มีความต้องการเสพทั้งทางร่างกายและจิตใจอย่างรุนแรงตลอดเวลา และสุขภาพโดยทั่วไปจะทรุดโทรมลง กับให้รวมตลอดถึงพืชหรือส่วนของพืชที่เป็นหรือให้ผลผลิตเป็นยาเสพติดให้โทษหรืออาจใช้ผลิตเป็นยาเสพติดให้โทษ และ

^๕ พิชัย นิลทองคำ, พระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ, (กรุงเทพมหานคร: อทตยา มิเลินเนียม, ๒๕๕๒), หน้า ๘๖-๘๗.

^๖ ราชกิจจานุเบกษา, พระราชบัญญัติวัตถุที่ออกฤทธิ์ต่อจิตและประสาท พ.ศ. ๒๕๕๙ (เล่ม ๑๓๓ ตอนที่ ๑๐๗ ก (แก้ไขเพิ่มเติม ฉบับที่ ๖ พ.ศ. ๒๕๖๐) มาตรา ๗ (๓) แก้ไขโดยมาตรา ๕ แห่งพระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ”, พ.ศ. ๒๕๖๒ (แก้ไขล่าสุด พ.ศ. ๒๕๖๐) ๒๐ ธันวาคม ๒๕๕๙) (เอกสารอัดสำเนา).

^๗ พิชัย นิลทองคำ, พระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ, หน้า ๑๗-๑๘.

สารเคมีที่ใช้ในการผลิตยาเสพติดให้โทษด้วยทั้งนี้ ตามที่รัฐมนตรีประกาศใน ราชกิจจานุเบกษาแต่ไม่ หมายความว่า ยาสามีัญประจำบ้านบางตำรับตามกฎหมายว่าด้วยยาที่มี ยาเสพติดให้โทษผสมอยู่^๕

ผลิต หมายความว่า เพาะ ปลูก ทำ ผสม ปรง แปรสภาพ เปลี่ยนรูป สังเคราะห์ทาง วิทยาศาสตร์ และให้หมายความรวมถึงการแบ่งบรรจุ หรือรวมบรรจุด้วย

จำหน่าย หมายความว่าขาย จ่าย แจก แลกเปลี่ยน ให้

นำเข้า หมายความว่า นำหรือสั่งเข้ามาในราชอาณาจักร

ส่งออก หมายความว่า นำหรือส่งออกนอกราชอาณาจักร

เสพ หมายความว่า การรับยาเสพติดให้โทษเข้าสู่ร่างกายไม่ว่าด้วยวิธีใด^๖

นอกจากนั้นยังมีการแบ่งยาเสพติดให้โทษออกเป็นข้อหาและประเภทถึง ๕ ประเภท ได้แก่

ข้อหา	ยาเสพติดให้โทษประเภท ๑	ยาเสพติดให้โทษประเภท ๒
ผลิตนำเข้า ส่งออก	-จำคุกตลอดชีวิต (ม.๖๕ว.๑) -ถ้ากระทำเพื่อจำหน่าย ประหาร ชีวิต (ม.๖๕ว.๒) -คำนวณเป็นสารบริสุทธิ์ ๒๐กรัม ขึ้นไป ถือว่ากระทำเพื่อจำหน่าย (ม. ๑๕)	-จำคุก ๑-๑๐ปีและปรับ ๑๐,๐๐๐บาท (ม. ๖๘) -ถ้าเป็นมอร์ฟิน ฝิ่น หรือโคคาอิน จำคุก ๒๐ปี ถึงตลอดชีวิต และปรับ ๒๐๐,๐๐๐- ๕๐๐,๐๐๐บาท(ม.๖๘)
จำหน่าย ครอบครอง เพื่อจำหน่าย	-คำนวณเป็นสารบริสุทธิ์ไม่เกิน ๑๐๐ กรัมจำคุก ๕ปี ถึงตลอดชีวิต และ ปรับ๕๐,๐๐๐-๕๐๐,๐๐๐บาท (ม. ๖๖ว.๑) -คำนวณเป็นสารบริสุทธิ์เกิน ๑๐๐ กรัม จำคุกตลอดชีวิต หรือประหาร ชีวิต (ม.๖๖ว.๒)	-จำคุก ๑-๑๐ปี และปรับ ๑๐,๐๐๐ บาท- ๑๐๐,๐๐๐ บาท (ม.๖๘ว.๒) -ถ้าเป็นมอร์ฟิน ฝิ่น หรือโคคาอิน คำนวณ เป็นสารบริสุทธิ์ไม่เกิน ๑๐๐กรัม จำคุก ๓- ๒๐ปี และปรับ ๓๐,๐๐๐-๒๐๐,๐๐๐บาท ถ้าคำนวณเป็นสารบริสุทธิ์เกินกว่า ๑๐๐ กรัม จำคุก ๕ปี ถึงตลอดชีวิต และปรับ ๕๐,๐๐๐-๕๐๐,๐๐๐บาท(ม.๖๘ว.๔)

^๕ ราชกิจจานุเบกษา, พระราชบัญญัติวัตถุที่ออกฤทธิ์ต่อจิตและประสาท พ.ศ. ๒๕๕๙ มาตรา ๔ บท นิยามคำว่า “ยาเสพติดให้โทษ” แก้ไขโดยมาตรา ๔ แห่งพระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พ.ศ. ๒๕๒๒ (แก้ไขล่าสุด พ.ศ. ๒๕๖๐) และ (ราชกิจจานุเบกษา เล่ม ๑๓๓ ตอนที่ ๑๐๗ ก (แก้ไขเพิ่มเติม ฉบับที่ ๖ พ.ศ. ๒๕๖๐) ๒๐ ธันวาคม ๒๕๕๙) (เอกสารอ้างอิง).

^๖ ราชกิจจานุเบกษา, พระราชบัญญัติวัตถุที่ออกฤทธิ์ต่อจิตและประสาท พ.ศ. ๒๕๕๙, มาตรา ๔ แก้ไขโดยมาตรา ๔ แห่งพระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พ.ศ. ๒๕๒๒ (แก้ไขล่าสุด พ.ศ. ๒๕๖๐) และ (ราชกิจจานุเบกษา เล่ม ๑๓๓ ตอนที่ ๑๐๗ ก (แก้ไขเพิ่มเติม ฉบับที่ ๖ พ.ศ. ๒๕๖๐) ๒๐ ธันวาคม ๒๕๕๙) (เอกสารอ้างอิง).

ครอบครอง	-จำนวนเป็นสารบริสุทธิ์ไม่เกิน ๒๐ กรัม จำคุก ๑-๑๐ปี และปรับ ๑๐,๐๐๐-๑๐๐,๐๐๐บาท (ม.๖๗) -จำนวนเป็นสารบริสุทธิ์ ๒๐กรัมขึ้นไป ถือว่าครอบครองเพื่อจำหน่าย (ม.๑๕)	-จำนวนเป็นสารบริสุทธิ์ไม่เกิน ๑๐๐กรัม จำคุกไม่เกิน ๕ปี และปรับไม่เกิน ๕๐,๐๐๐ บาท (ม.๖๙ว.๑) -จำนวนเป็นสารบริสุทธิ์ ๑๐๐กรัม ขึ้นไป ถือว่าครอบครองเพื่อจำหน่าย (ม.๑๗)
เสพ	-จำคุก ๖เดือน ถึง ๑๐ปีและปรับ ๕,๐๐๐-๑๐๐,๐๐๐บาท (ม.๙๑)	-จำคุก ๖เดือน ถึง ๑๐ปีและปรับ ๕,๐๐๐-๑๐๐,๐๐๐บาท (ม.๙๑)
ใช้อุบาย หลอกลวง ชูเชิญ ใช้กำลัง ทุบตี ร้ายๆ	-จำคุก ๑-๑๐ปี และปรับ ๑๐,๐๐๐-๑๐๐,๐๐๐บาท (ม.๙๓) -กระทำโดยมีอาวุธหรือร่วมกัน ๒คนขึ้นไป จำคุก ๒-๑๕ปี และปรับ ๒๐,๐๐๐-๑๕๐,๐๐๐บาท -ถ้ากระทำต่อหญิงหรือต่อผู้ยังไม่บรรลุนิติภาวะ หรือเพื่อจูงใจให้ผู้อื่นกระทำความผิดอาญา หรือเพื่อประโยชน์ในการกระทำความผิดอาญา จำคุก ๓ปี ถึงตลอดชีวิต และปรับ ๓๐,๐๐๐-๕๐๐,๐๐๐บาท	-จำคุก ๑-๑๐ปี และปรับ ๑๐,๐๐๐-๑๐๐,๐๐๐บาท (ม.๙๓) -กระทำโดยมีอาวุธหรือร่วมกัน ๒คนขึ้นไป จำคุก ๒-๑๕ปี และปรับ ๒๐,๐๐๐-๑๕๐,๐๐๐บาท -ถ้ากระทำต่อหญิงหรือต่อผู้ยังไม่บรรลุนิติภาวะ หรือเพื่อจูงใจให้ผู้อื่นกระทำความผิดอาญา หรือเพื่อประโยชน์ในการกระทำความผิดอาญา จำคุก ๓ปี ถึงตลอดชีวิต และปรับ ๓๐,๐๐๐-๕๐๐,๐๐๐บาท
ให้ผู้อื่นเสพ	-ถ้าเป็นมอร์ฟีน หรือโคคาอิน ระวังโทษเพิ่มกึ่งหนึ่ง (ม.๙๓ว.๔) -ถ้าเป็นยาเสพติดให้โทษประเภท๑ ต้องระวังโทษเป็น ๒เท่า และถ้าเป็นการกระทำต่อหญิงหรือบุคคลซึ่งยังไม่บรรลุนิติภาวะต้องระวังโทษประหารชีวิต (ม.๙๓ว.๕)	-ถ้าเป็นมอร์ฟีน หรือโคคาอิน ระวังโทษเพิ่มกึ่งหนึ่ง (ม.๙๓ว.๔) -ถ้าเป็นยาเสพติดให้โทษประเภท๑ต้อง ระวังโทษเป็น ๒เท่า และถ้าเป็นการกระทำต่อหญิงหรือบุคคลซึ่งยังไม่บรรลุนิติภาวะต้องระวังโทษประหารชีวิต (ม.๙๓ว.๕)
ยุยงส่งเสริม ให้ผู้อื่นเสพ	-จำคุก ๑-๕ปี และปรับ ๑๐,๐๐๐-๕๐,๐๐๐บาท (ม.๙๓ทวิ)	-จำคุก ๑-๕ปี และปรับ ๑๐,๐๐๐-๕๐,๐๐๐ บาท (ม.๙๓ทวิ)
ข้อหา	ยาเสพติดให้โทษประเภท ๓	ยาเสพติดให้โทษประเภท ๔
ผลิตนำเข้า	-จำคุกไม่เกิน ๓ปี หรือปรับไม่เกิน ๓๐,๐๐๐บาท หรือทั้งจำทั้งปรับ (ม.๗๐)	-จำคุกตั้งแต่ ๑-๑๐ปี และปรับ๑๐,๐๐๐-๑๐๐,๐๐๐บาท (ม.๗๓)
ส่งออก จำหน่าย	-จำคุกไม่เกิน ๑ปี หรือปรับไม่เกิน ๑๐,๐๐๐บาท หรือทั้งจำทั้งปรับ (ม.๗๑)	-จำคุกตั้งแต่ ๑-๑๐ปี และปรับ๑๐,๐๐๐-๑๐๐,๐๐๐บาท (ม.๗๓)

ครอบครอง เพื่อจำหน่าย	-	-จำคุกตั้งแต่๑-๑๐ปี และปรับ๑๐,๐๐๐- ๑๐๐,๐๐๐บาท (ม.๗๔ว.๒)
ครอบครอง	-	-จำคุกไม่เกิน ๕ปี และปรับไม่เกิน ๕๐,๐๐๐ บาท (ม.๗๔) -ถ้า ๑๐กก.ขึ้นไป ถือว่าครอบครองเพื่อ จำหน่าย (ม.๒๖ว.๒)
เสพ	-	-
ใช้อุบาย หลอกลวง ขู่เข็ญ ใช้กำลัง ประทุษร้ายฯ ให้ผู้อื่นเสพ	-จำคุก ๑-๑๐ปี และปรับ ๑๐,๐๐๐- ๑๐๐,๐๐๐บาท(ม.๙๓) -ถ้ากระทำโดยมีอาวุธหรือร่วมกัน ๒ คนขึ้นไป จำคุก ๒-๑๕ปี และปรับ ๒๐,๐๐๐-๑๕๐,๐๐๐บาท (ม.๙๓ว. ๒) -ถ้ากระทำผิดต่อหญิงหรือต่อผู้ไม่ บรรลุนิติภาวะ หรือเพื่อจูงใจให้ผู้อื่น กระทำความผิดอาญา หรือเพื่อ ประโยชน์ในการกระทำความ ความผิดอาญา จำคุก ๓ปี ถึงตลอด ชีวิต และปรับ ๓๐,๐๐๐-๕๐๐,๐๐๐ บาท (ม.๙๓ว.๓)	-จำคุก ๑-๑๐ปี และปรับ ๑๐,๐๐๐- ๑๐๐,๐๐๐บาท(ม.๙๓) -ถ้ากระทำโดยมีอาวุธหรือร่วมกัน ๒คนขึ้นไป จำคุก ๒-๑๕ปี และปรับ ๒๐,๐๐๐- ๑๕๐,๐๐๐บาท (ม.๙๓ว.๒) -ถ้ากระทำผิดต่อหญิงหรือต่อผู้ไม่บรรลุนิติ ภาวะ หรือเพื่อจูงใจให้ผู้อื่นกระทำความผิด อาญา หรือเพื่อประโยชน์ในการกระทำความ ความผิดอาญา จำคุก ๓ปี ถึงตลอดชีวิต และปรับ ๓๐,๐๐๐- ๕๐๐,๐๐๐บาท (ม.๙๓ว.๓)
ข้อหา	ยาเสพติดให้โทษประเภท๕ ไม่รวมพืชกระท่อม	ยาเสพติดให้โทษประเภท๕ เฉพาะพืชกระท่อม
ผลิตนำเข้า ส่งออก จำหน่าย	-จำคุกตั้งแต่ ๒-๑๕ปี และปรับ ๒๐,๐๐๐-๑๕๐,๐๐๐บาท (ม.๗๕ว. ๑)	-จำคุกไม่เกิน ๒ปี และปรับไม่เกิน ๒๐,๐๐๐ บาท (ม.๗๕ว.๒)
ครอบครอง เพื่อจำหน่าย	-จำคุกตั้งแต่ ๒-๑๕ปี และปรับ ๒๐,๐๐๐-๑๕๐,๐๐๐บาท (ม.๗๖ว. ๒)	-จำคุกไม่เกิน ๒ปี และปรับไม่เกิน ๒๐,๐๐๐ บาท (ม.๗๖ว.๔)
ครอบครอง	-จำคุกไม่เกิน ๕ปี และปรับไม่เกิน ๕๐,๐๐๐บาท (ม.๗๖ว.๑) -ถ้า ๑๐กก.ขึ้นไป ถือว่าครอบครอง เพื่อจำหน่าย (ม.๒๖ว.๒)	-จำคุกไม่เกิน ๑ปี และปรับไม่เกิน ๑๐,๐๐๐ บาท หรือทั้งจำทั้งปรับ (ม.๗๖ว.๓) -ถ้า ๑๐กก.ขึ้นไป ถือว่าครอบครองเพื่อ จำหน่าย (ม.๒๖ว.๒)
เสพ	-จำคุกไม่เกิน ๑ปี และปรับไม่เกิน ๑๐,๐๐๐บาท (ม.๙๒ว.๑)	-จำคุกไม่เกิน ๑เดือน หรือปรับไม่เกิน ๑,๐๐๐บาท (ม.๙๒ว.๒)

ใช้อุบาย หลอกลวง ขู่เชี้ย ใช้กำลัง ประทุษร้ายฯ ให้ผู้อื่นเสพ	-จำคุก๑-๑๐ปี และปรับ ๑๐,๐๐๐- ๑๐๐,๐๐๐บาท (ม.๙๓) -ถ้ากระทำ ต่อหญิงหรือต่อผู้ไม่บรรลุนิติภาวะ หรือเพื่อจูงใจให้ผู้อื่นกระทำความผิด อาญา หรือเพื่อประโยชน์ในการ กระทำความผิดอาญา จำคุก ๓ปี ถึง ตลอดชีวิต และปรับ ๓๐,๐๐๐- ๕๐๐,๐๐๐บาท	-จำคุก ๑-๑๐ปี และปรับ ๑๐,๐๐๐- ๑๐๐,๐๐๐บาท (ม.๙๓) -ถ้ากระทำต่อหญิงหรือต่อผู้ไม่บรรลุนิติ ภาวะ หรือเพื่อจูงใจให้ผู้อื่นกระทำความผิด อาญา หรือเพื่อประโยชน์ในการกระทำ ความผิดอาญา จำคุก ๓ปี ถึงตลอดชีวิต และปรับ ๓๐,๐๐๐-๕๐๐,๐๐๐บาท
ยุยงส่งเสริม ให้ผู้อื่นเสพ	-จำคุกไม่เกิน ๑ปี และปรับไม่เกิน ๑๐,๐๐๐บาท (ม.๙๓ทวิ ว.๒)	-จำคุกไม่เกิน ๑ปี และปรับไม่เกิน ๑๐,๐๐๐ บาท (ม.๙๓ทวิ ว.๒)

พ.ร.บ.มาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิด เกี่ยวกับยาเสพติด “วัตถุออกฤทธิ์” หมายถึง วัตถุที่ออกฤทธิ์ต่อจิตและประสาทที่เป็นสิ่งธรรมชาติหรือที่ได้จากสิ่งธรรมชาติ หรือวัตถุที่ออกฤทธิ์ต่อจิต และประสาทที่เป็นวัตถุสังเคราะห์ ทั้งนี้ตามที่รัฐมนตรีประกาศกำหนด ๑๐ มีวัตถุประสงค์ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด โดยเฉพาะการมุ่งเอาผิดต่อผู้ค้ายาเสพติด ระดับนายทุน และตัวการสำคัญที่อยู่เบื้องหลังการกระทำความผิด และริบทรัพย์สินที่ได้รับมาจากการค้ายาเสพติด เพื่อขจัดแหล่งเงินทุนในการกระทำความผิดที่เกี่ยวกับยาเสพติดทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องเนื่องการกระทำความผิดที่เกี่ยวกับยาเสพติด และศาลสั่งริบ ให้ตกเป็นของ “กองทุนป้องกันและปราบปรามยาเสพติด” เพื่อนำทรัพย์สินที่ได้ไปใช้ประโยชน์ในการแก้ไขปัญหา ยาเสพติดต่อไป

๒.๓ หน่วยงานรับผิดชอบปัญหาเสพติด

หน่วยงานรับผิดชอบปัญหาเสพติดโดยตรงนั้น คือ สำนักงานป้องกัน และปราบปรามยาเสพติด (ป.ป.ส.) เป็นองค์กรหลักที่คงความเป็นเลิศในการแก้ไขปัญหาเสพติด (Centre of Excellence on Narcotics Control)

สำนักงานป้องกันและปราบปรามยาเสพติด (ป.ป.ส.) มีพันธกิจดังนี้

๑. กำหนดและปรับยุทธศาสตร์การป้องกันและแก้ไขปัญหาเสพติดให้เหมาะสมกับสภาพการณ์และเป็นไปอย่างต่อเนื่อง
๒. บริหารจัดการ การป้องกันและแก้ไขปัญหาเสพติดอย่างบูรณาการ ให้เป็นไปตามยุทธศาสตร์ที่กำหนด

^{๑๐} ราชกิจจานุเบกษา, พระราชบัญญัติวัตถุที่ออกฤทธิ์ต่อจิตและประสาท พ.ศ. ๒๕๕๙ มาตรา ๔ บทนิยามคำว่า “เสพ” แก้ไขโดยมาตรา ๔ แห่งพระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พ.ศ. ๒๕๒๒ (แก้ไขล่าสุด พ.ศ. ๒๕๖๐) และ พระราชบัญญัติวัตถุที่ออกฤทธิ์ต่อจิตและประสาท พ.ศ. ๒๕๕๙ (ราชกิจจานุเบกษา เล่ม ๑๓๓ ตอนที่ ๑๐๗ ก (แก้ไขเพิ่มเติม ฉบับที่ ๖ พ.ศ. ๒๕๖๐), ๒๐ ธันวาคม ๒๕๕๙) (เอกสารอ้างอิง)

๓. อำนวยกำรให้มีกำรบังคับใช้กฎหมายเกี่ยวกับยาเสพติดและกฎหมายอื่นที่เกี่ยวข้องให้เอื้อต่อการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด

๔. ติดตามประเมินผล ตรวจสอบและเฝ้าระวังการแพร่ระบาดของยาเสพติดเหตุผลและความเป็นมาของการจัดตั้งสำนักงานป้องกันและปราบปรามยาเสพติด(ป.ป.ส.)

๑) เป็นหน่วยประสานนโยบายและแผน

๒) เป็นหน่วยประสานการปฏิบัติงาน

๓) เป็นหน่วยสนับสนุนข้อมูล ข่าวสาร และวิชาการ

๔) เป็นหน่วยปฏิบัติสำหรับงานด้านประชาสัมพันธ์ต่อต้านยาเสพติด งานบริหารโครงการที่มีลักษณะเป็น Pilot Project และงานตามภารกิจที่กฎหมายระบุให้สำนักงานป้องกันและปราบปรามยาเสพติด(ป.ป.ส.)เป็นหน่วยงานรับผิดชอบ

๕) เป็นหน่วยงานกลางในการประสานความร่วมมือระหว่างประเทศ

๖) เป็นหน่วยงานพัฒนาบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดของประเทศและภูมิภาค

๗) เป็นหน่วยงานในการควบคุม ตรวจสอบและกำกับ ตลอดจนติดตามและประเมินผลการดำเนินงานป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด

๘) เป็นหน่วยงานกลางในการประสาน กำกับ ดูแล และให้ความเห็น ตลอดจนข้อเสนอแนะด้านงบประมาณป้องกันและปราบปรามยาเสพติดของประเทศ^{๑๑}

สำนักงานป้องกันและปราบปรามยาเสพติด (ป.ป.ส.) ยังมีนโยบาย และยุทธศาสตร์การแก้ปัญหา ยาเสพติด การป้องกันและปราบปราม และการเข้าอบรมเพื่อปรับพฤติกรรมตามที่รัฐบาลได้วางไว้ ดังนี้

นโยบายและยุทธศาสตร์การแก้ปัญหา ยาเสพติดของรัฐบาล

การแก้ไขปัญหายาเสพติดเป็นนโยบายที่ทุกรัฐบาลกำหนดไว้ แต่ตลอดเวลาที่ผ่านมาไม่สามารถแก้ไขปัญหายาเสพติดให้ลุล่วงไปได้ จนถึงปี ๒๕๔๑ ปัญหายาเสพติดก็ได้รับการยกระดับให้เป็นวาระแห่งชาติ และเพื่อที่จะลดการแพร่ระบาดของยาเสพติดให้ได้มากที่สุดรวมทั้งควบคุมปัญหายาเสพติด ไม่ให้ขยายวงกว้างขึ้นกว่าเดิม รัฐบาลจึงใช้แนวคิดการผนึกกำลังและความร่วมมือจากทุกภาคส่วนในสังคมให้เข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงาน ภายใต้ยุทธศาสตร์ “ราษฎร์-รัฐ-ร่วมใจต้านภัยยาเสพติด” โดยจัดตั้งศูนย์ปฏิบัติการยาเสพติดแห่งชาติ (ศ.ปส.ช.) ศูนย์อำนวยการ (ศอ.) และศูนย์ป้องกันและปราบปรามยาเสพติดจังหวัด/กรุงเทพมหานคร (ศ.ปส.จ./ก.)^{๑๒} เพื่อทำหน้าที่เป็นองค์กรอำนวยการและสนับสนุนการปฏิบัติงานในพื้นที่แต่ละระดับ นอกจากนี้ได้มอบหมายให้ สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดแห่งชาติ (ป.ป.ส.) ทำหน้าที่ผนึกภารกิจของหน่วย

^{๑๑} สำนักงาน ปปส.,วิสัยทัศน์พันธกิจ ปปส., [ออนไลน์]แหล่งที่มา: <https://www.oncb.go.th/Home/Pages/vision.aspx> [๑๔ มีนาคม ๒๕๖๑].

^{๑๒} คำสั่งสำนักนายกรัฐมนตรีที่ ๑๑๔/๒๕๔๑ ลง ๑๙ สิงหาคม ๒๕๔๑ เรื่อง “นโยบายการดำเนินงานป้องกันและปราบปรามยาเสพติด”(เอกสารอัดสำเนา).

ราชการในระดับปฏิบัติการเพื่อให้การดำเนินงานป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในพื้นที่เป็นไปอย่างบูรณาการ นับตั้งแต่รัฐบาลกำหนดให้ปัญหายาเสพติดเป็นวาระแห่งชาติ นโยบายด้านยาเสพติดของรัฐบาลมีการปรับเปลี่ยนยุทธศาสตร์และแนวทางการดำเนินงานตลอดเวลาตามสถานการณ์ปัญหาที่เปลี่ยนแปลง ๒ ช่วง ได้แก่

๑. ช่วงปี ๒๕๔๓ มีนโยบายการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดตามแนวชายแดน เนื่องจากมี ปัญหาการลักลอบนำยาเสพติดจากประเทศเพื่อนบ้านเข้ามาตามแนวชายแดน

๒. ช่วงปี ๒๕๔๔ - ๒๕๔๙ รัฐบาลของพ.ต.ท.ดร.ทักษิณ ชินวัตร กำหนดให้นโยบายการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดเป็น นโยบาย สำคัญเร่งด่วนที่จะต้องดำเนินการให้บรรลุผล สำเร็จ โดยแนวทางการดำเนินงานที่นำมาใช้ มุ่งเน้นมาตรการปราบปรามอย่างรุนแรง เด็ดขาดในระดับที่ เรียกว่า “การประกาศสงครามกับยาเสพติด” ขณะเดียวกันก็มีแนวทางการแก้ไขปัญหายาโดยการกำหนดให้ “ผู้เสพ คือ ผู้ป่วยที่ต้องได้รับการรักษาและ ผู้ค้า คือ ผู้ที่ต้องได้รับโทษ อย่างเด็ดขาดตามกระบวนการยุติธรรม” รวมทั้งมีการประกาศใช้ยุทธศาสตร์พลังแผ่นดินเพื่อเอาชนะยาเสพติด^{๑๓} และแผนปฏิบัติการเพื่อเอาชนะยาเสพติด^{๑๔} โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อ เป็นการกระตุ้นจิตสำนึกของประชาชนให้มี ความรู้ ความเข้าใจ ตระหนักถึงภัยของยาเสพติดและคาดหวังว่าทุกภาคส่วนของสังคม จะเข้ามา มีส่วนร่วมในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดนอกจากนี้รัฐบาลยังมี การปรับโครงสร้างการดำเนินงานป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดใหม่ โดยจัดตั้ง องค์กรอำนวยการระดับชาติ เรียกว่า ศูนย์อำนวยการต่อสู้เพื่อเอาชนะยาเสพติดแห่งชาติ (ศตส.)^{๑๕} เพื่อให้เป็นศูนย์อำนวยการ สั่งการ เร่งรัด กำกับดูแล ตรวจสอบ ติดตามและ ประเมินผลการดำเนินการปฏิบัติงานของส่วนราชการและองค์กรต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องในทุก ระดับ และได้จัดตั้งศูนย์ปฏิบัติการต่อสู้เพื่อเอาชนะยาเสพติดขึ้นทุกระดับมีทั้งหมดจำนวน ๗ ศูนย์ ได้แก่

๑. ศูนย์ปฏิบัติการต่อสู้เพื่อเอาชนะยาเสพติดกรุงเทพมหานคร เรียกโดยย่อว่า ศตส.กทม. เป็นศูนย์กลางการปฏิบัติการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดใน พื้นที่กรุงเทพมหานคร

๒. ศูนย์ปฏิบัติการต่อสู้เพื่อเอาชนะยาเสพติดจังหวัด เรียกโดยย่อว่า ศตส.จ. และ ตามด้วยชื่อจังหวัด เป็นศูนย์กลางการปฏิบัติการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดในพื้นที่จังหวัด

๓. ศูนย์ปฏิบัติการต่อสู้เพื่อเอาชนะยาเสพติดกองบังคับตำรวจนครบาล ๑-๙ เรียก โดยย่อว่า ศตส.น. ๑-๙ ตามลำดับ เป็นศูนย์กลางการปฏิบัติการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดในพื้นที่นครบาล ๑-๙

๔. ศูนย์ปฏิบัติการต่อสู้เพื่อเอาชนะยาเสพติดอำเภอหรือกิ่งอำเภอ เรียกโดยย่อว่า ศตส.อ./ กิ่ง อ.และตามด้วยชื่ออำเภอ / กิ่งอำเภอ เป็นศูนย์กลางการปฏิบัติ การป้องกันและปราบปรามยาเสพติดในพื้นที่อำเภอหรือกิ่งอำเภอ

^{๑๓} คำสั่งสำนักนายกรัฐมนตรี ที่ ๑๑๙/๒๕๔๔ ลง ๓๑ พฤษภาคม ๒๕๔๔ เรื่อง “แนวทางการใช้พลังแผ่นดินเพื่อเอาชนะยาเสพติด” (เอกสารอัดสำเนา).

^{๑๔} คำสั่งสำนักนายกรัฐมนตรี ที่ ๒๒๘/๒๕๔๔ ลง ๑๕ กรกฎาคม ๒๕๔๔ เรื่อง “แผนปฏิบัติการเพื่อเอาชนะยาเสพติด” (เอกสารอัดสำเนา).

^{๑๕} คำสั่งนายกรัฐมนตรีที่ ๓๐/๒๕๔๖ ลง ๒๘ มกราคม ๒๕๔๖ เรื่อง “จัดตั้งศูนย์อำนวยการต่อสู้เพื่อเอาชนะยาเสพติด แห่งชาติ (ศตส.)” (เอกสารอัดสำเนา).

๕. ศูนย์ปฏิบัติการต่อสู้เพื่อเอาชนะยาเสพติด ตามแนวชายแดนกองทัพภาค ๑-๔ เรียกโดยย่อว่า ศตส.ทภ. ๑-๔ เป็นศูนย์กลางการปฏิบัติการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดในพื้นที่ตามแนวชายแดนในความรับผิดชอบ กองทัพภาค ๑-๔ ตามลำดับ

๖. ศูนย์ปฏิบัติการต่อสู้เพื่อเอาชนะยาเสพติดกองเรือภาคที่ ๑-๓ กองเรือยุทธการ เรียกโดยย่อว่า ศตส.กก. ๑-๓ กร. เป็นศูนย์กลางการปฏิบัติการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดในพื้นที่รับผิดชอบของแต่ละกองเรือภาค

๗. ศูนย์ปฏิบัติการต่อสู้เพื่อเอาชนะยาเสพติดกองบัญชาการป้องกันชายแดน จันทบุรี-ตราด เรียกโดยย่อว่า ศตส.กก.๑-๓ กร. เป็นศูนย์กลางการปฏิบัติการ ป้องกันและปราบปรามยาเสพติดในพื้นที่รับผิดชอบของแต่ละกองเรือภาค^{๑๖}

วันที่ ๓ ธันวาคม พ.ศ.๒๕๔๖ รัฐบาลได้ประกาศชัยชนะต่อการทำสงครามกับยาเสพติด เนื่องจากเชื่อว่าสามารถควบคุมปัญหาเสพติดจนอยู่ในระดับที่ไม่ส่งผลกระทบต่อ การดำเนินชีวิตของประชาชนได้แล้ว แต่ในปี ๒๕๔๘ กลับพบว่า ปัญหาเสพติดได้หวนกลับมาอีกและมีการเปลี่ยนแปลงทั้ง ด้านตัวยา กระบวนการผลิต การลำเลียง การค้า และการกระจายไปสู่เป้าหมาย จึงต้องมีการปรับเปลี่ยนแนวทางการดำเนินงานใหม่โดยใช้แผน ปฏิบัติการรวมพลังไทยทั้งชาติ ขจัดยาเสพติด โดยการปฏิบัติงานจะยึดสถานการณ์ในพื้นที่เป็นหลัก กล่าวคือ พื้นที่ที่มีปัญหาเสพติดให้จัดการปัญหาและ ปักจี้เงื่อนโซ่ที่หลงเหลืออยู่ ส่วนพื้นที่ที่สามารถลดและควบคุมปัญหาเสพติดได้แล้ว ให้ปฏิบัติการเชิงรุกอย่างต่อเนื่องเพื่อสร้างความยั่งยืนและขยายผลสำเร็จให้กว้างออกไป ยังพื้นที่อื่นๆ

ปี ๒๕๔๙-๒๕๕๑ รัฐบาลสมัยพล.อ.สุรยุทธ์ จุลานนท์ ยังคงกำหนดให้การแก้ปัญหา ยาเสพติดเป็นนโยบายสำคัญที่รัฐบาลจะดำเนินการ โดยกำหนดแนวทางและกรอบ การดำเนินงาน ป้องกันและแก้ไขปัญหาเสพติดไว้ภายใต้นโยบายด้านสังคมและ นโยบายการรักษาความมั่นคงของ รัฐโดยกำหนดแนวทางการดำเนินงาน “สร้างความเข้มแข็งของทุกชุมชนท้องถิ่นและประชาคมให้สามารถจัดการตนเองเกี่ยวกับ ความเป็นอยู่ ส่งเสริมบทบาทครอบครัว ชุมชน องค์กรอาสาสมัคร ภาคธุรกิจ สถาบัน ศาสนาสถาบันการศึกษาและแก้ไขปัญหาด้านสังคมปัญหาเสพติดอย่างจริงจังและ ต่อเนื่อง” รวมทั้ง มีการเปลี่ยนชื่อ ศูนย์อำนวยการต่อสู้เพื่อเอาชนะยาเสพติดแห่งชาติ(ศตส.) เป็น ศูนย์อำนวยการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด (ศอ.ปส.)^{๑๗} และปรับบทบาทให้ทำหน้าที่ในการ อำนวยการ ประสานงาน และนำนโยบายของรัฐบาลไปสู่ การปฏิบัติ แทนที่จะเป็นผู้กำหนดนโยบาย ยุทธศาสตร์ในการปฏิบัติงาน ซึ่งทำให้ปัญหา การทำงานซ้ำซ้อนกับคณะกรรมการ ป.ป.ส. หดไป และทำให้เกิดความคล่องตัวใน การบริหารจัดการมากขึ้น รวมทั้งยังให้อำนาจผู้บัญชาการป้องกันและ ปราบปรามยาเสพติดในการมอบหมายหรือกำหนดอำนาจหน้าที่ในการดำเนินการป้องกันและแก้ไข ปัญหา ยาเสพติดให้แก่หน่วยงานหรือเจ้าหน้าที่ โดยการดำเนินงานป้องกันและแก้ไขปัญหา

^{๑๖} คำสั่งนายกรัฐมนตรีที่ ๓๑/๒๕๔๖ ลง ๒๘ มกราคม ๒๕๔๖ เรื่อง “จัดตั้งศูนย์ปฏิบัติการต่อสู้เพื่อเอาชนะยาเสพติดระดับ ต่างๆ” (เอกสารอัดสำเนา).

^{๑๗} คำสั่งสำนักนายกรัฐมนตรี ที่ ๒๒๔/๒๕๔๙ ลง ๑๑ พฤศจิกายน ๒๕๔๙ เรื่อง “จัดตั้งศูนย์ อำนวยการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด” (เอกสารอัดสำเนา).

ใช้ แผนปฏิบัติการ “รวมพลังไทย ขจัดภัยยาเสพติด ร่วมเทิดไถ่องค์ราชัน” ที่ มุ่งเน้น “แก้ปัญหาที่คงเหลือ สถานการณ์ความมั่นคง และสร้างความยั่งยืน” ซึ่งการดำเนินงานแก้ไขปัญหายาเสพติดตามนโยบายของรัฐบาล พล.อ.สุรยุทธ์ จุลานนท์ นี้ นับว่า เป็นครั้งแรกที่เปิดโอกาส ให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นซึ่งเป็นองค์กรในระดับ พื้นที่มีบทบาทในการดำเนินงานแก้ไขปัญหายาเสพติดอย่างเป็นรูปธรรม โดยกำหนดให้ มีการจัดตั้งศูนย์อำนวยการต่อสู้เพื่อเอาชนะยาเสพติดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (ศตส. อปท.)^{๑๘} ขึ้น^{๑๘} นอกจากนี้ ยังเปิดโอกาสให้ภาคส่วนอื่นๆเข้ามามีส่วนร่วมในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในชุมชน^{๑๙} โดยเฉพาะการดำเนินงานตาม มาตรการแก้ไขปัญหาผู้เสพ / ผู้ติดยาเสพติด (๐๖๑๑๓๑๑(๑) มาตรการป้องกันกลุ่มผู้มีโอกาส เข้าไปเกี่ยวข้องกับยาเสพติด^{๒๐} และมาตรการบริหารจัดการอย่างบูรณาการ^{๒๑}

ปี ๒๕๕๑-๒๕๕๒ การแก้ปัญหายาเสพติดยังคงเป็นนโยบายสำคัญที่ รัฐบาลนายอภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ โดยกำหนดให้ “เร่งรัดการแก้ไขปัญหายาเสพติดอย่างเป็นระบบครบวงจร ทั้ง ด้านการป้องกัน การปราบปราม การบำบัดรักษา การฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด ควบคุมผู้เสพปรับปรุงกฎหมายให้สอดคล้องกับสถานการณ์ และมีการบังคับใช้กฎหมาย โดยเคร่งครัด รวมทั้งขยายความร่วมมือกับประเทศเพื่อนบ้านและนานาชาติในการแก้ไข ปัญหายาเสพติด” โดยการดำเนินงานรัฐบาล ได้กำหนดให้ใช้ยุทธศาสตร์ ๕ ร้วป้องกัน^{๒๒} ซึ่งเป็น ยุทธศาสตร์ที่มุ่งสกัด จุดอ่อนสำคัญที่ทำให้ปัญหายาเสพติดขยายตัว และ เพื่อ หยุดยั้งอัตราการเพิ่มขึ้นของปัญหายาเสพติดที่มีมาอย่างต่อเนื่อง และมีการปรับโครงสร้าง และกลไก การบริหารจัดการใหม่โดย ในระดับพื้นที่ได้เปลี่ยน จากศูนย์อำนวยการต่อสู้เพื่อเอาชนะยาเสพติดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (ศตส.อปท.) เป็น ศูนย์ประสานการป้องกัน และแก้ไขปัญหายาเสพติดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (ศปส.อปท.) เพื่อทำหน้าที่ บริหารจัดการในระดับพื้นที่และเป็นกลไกหลักในการปฏิบัติงาน ด้านยาเสพติด ในหมู่บ้าน/ชุมชน และสั่งการให้ถ่ายโอนภารกิจด้าน การป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด ในชุมชนให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

^{๑๘} คำสั่งศูนย์อำนวยการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดที่ ๔/๒๕๕๐ ลง ๘ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๐ เรื่อง “จัดตั้งศูนย์ปฏิบัติการด้านเพื่อเอาชนะยาเสพติดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น” (เอกสารอัดสำเนา).

^{๑๙} มาตรการแก้ไขปัญหาผู้เสพ / ผู้ติดยาเสพติด (๐๖๑๑๓๑๑(๑) มุ่งเน้นการบำบัดในระบบบังคับบำบัดโดยจัดทีมค้นหาที่มีประสิทธิภาพ จัดทำระบบทะเบียน จัดให้สถานบำบัดแบบบังคับบำบัดให้เพียงพอโดยให้สถาบัน / องค์กรปกครอง ส่วนท้องถิ่น สถาบันศาสนา หรือองค์กรภาคเอกชนเข้าร่วมดำเนินการ รวมทั้งสร้างกลไกการติดตาม ช่วยเหลือ ดูแล หลังการบำบัดฟื้นฟูโดยใช้ อสม./ชุมชน ให้ติดตามช่วยเหลือดูแล และให้คำปรึกษาเมื่อบุคคลเหล่านี้กลับสู่ชุมชน (เอกสารอัดสำเนา).

^{๒๐} มาตรการป้องกันกลุ่มผู้มีโอกาส เข้าไปเกี่ยวข้องกับยาเสพติด (๐๑๖ ณ ๑๓๑ ๐๖๑๑๓๑๑(๑) โดยสร้างการมีส่วนร่วมของ ประชาชนในการเป่าระวังดูแลปัญหายาเสพติด (เอกสารอัดสำเนา).

^{๒๑} มาตรการบริหารจัดการอย่างบูรณาการ เน้นการพัฒนาประสิทธิภาพของกลไกการปฏิบัติและระบบ อำนวยการ ส่งเสริมให้ภาคประชาชนและท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน โดยบูรณาการแผนงาน โครงการ และงบประมาณ การดำเนินงาน ภายใต้หลักการบริหาร ๔ ป. ได้แก่ โปร่งใส เป็นธรรม ประหยัด และมีประสิทธิภาพ (เอกสารอัดสำเนา).

^{๒๒} คำสั่งสำนักนายกรัฐมนตรี ที่ ๘๒/๒๕๕๒ ลง ๑๗ มีนาคม ๒๕๕๒ เรื่อง “ยุทธศาสตร์และกลไกการป้องกันและแก้ไข ปัญหายาเสพติดตามนโยบายรัฐบาล” (เอกสารอัดสำเนา).

รับผิดชอบดำเนินงานการถ่ายโอนภารกิจด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

พระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ.๒๕๔๒ หมวด ๒ การกำหนดอำนาจและหน้าที่ในการจัดระบบการบริการสาธารณะ กำหนดให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นแต่ละประเภทมีอำนาจหน้าที่ในการจัดระบบการบริการสาธารณะตามมาตราที่ ๑๖ และมาตราที่ ๑๗ รวม ๓๐ ภารกิจ และกิจการอื่นใดที่เป็น ผลประโยชน์ของประชาชนในท้องถิ่น ซึ่งไม่ได้มีการระบุถึงภารกิจด้านการป้องกัน และแก้ไขปัญหายาเสพติดไว้โดยตรง แต่ภารกิจที่เป็นหน้าที่ที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต้องจัดทำตามมาตราที่ ๑๖ และ มาตราที่ ๑๗ และมีความเชื่อมโยงหรือเกี่ยวเนื่องกันเป็นผลให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต้อง

ดำเนินงานป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในชุมชน ได้แก่ ภารกิจการรักษาความปลอดภัย ความเป็น ระเบียบเรียบร้อย และการอนามัย โรงมหรสพ และสาธารณสถานอื่น ๆ (มาตราที่ ๖ (๒๓) ภารกิจด้าน การป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย (มาตราที่ ๑๖ (๒๙) มาตราที่ ๗ (๒๒) และการรักษาความสงบเรียบร้อย การส่งเสริมและสนับสนุนการป้องกันและรักษาความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน (มาตราที่ ๖ (๓๐) นอกจากนี้พระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครอง ส่วนท้องถิ่น พ.ศ.๒๕๔๒ ยังกำหนดให้ส่วนราชการต่างๆ ถ่ายโอนภารกิจให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ให้แล้วเสร็จภายในระยะเวลา ๑๐ ปี ซึ่งต่อมาได้มีการจัดทำแผนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครอง ส่วนท้องถิ่น (ฉบับที่๒) พ.ศ.๒๕๕๑ และแผนปฏิบัติการกำหนดขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (ฉบับที่ ๒) สำระสำคัญของแผนปฏิบัติการฯ ดังกล่าว คือ การกำหนดให้ ส่วนราชการถ่ายโอนภารกิจให้ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรวม ๖ ด้าน^{๒๓}

โดยภารกิจที่ เกี่ยวข้องกับ การป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด ได้แก่ ภารกิจด้านการจัดระเบียบชุมชน/สังคมและการรักษา ความสงบเรียบร้อย และภารกิจด้านการส่งเสริมคุณภาพชีวิต ซึ่งรัฐบาลก็ได้มอบหมายให้องค์กรปกครองส่วน ท้องถิ่นเข้ามามีบทบาทในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด ตั้งแต่ ปี ๒๕๕๐ โดยการจัดตั้งศูนย์ปฏิบัติการต่อสู้เพื่อเอาชนะยาเสพติดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (ศตส.อปท.) และต่อมา ในปี ๒๕๕๒ ก็ได้มีข้อสั่งการให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องถ่ายโอนภารกิจ การป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในชุมชนให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นหน่วยงานรับผิดชอบ^{๒๔}

^{๒๓} ราชกิจจานุเบกษา ฉบับประกาศและงานทั่วไป, เล่ม ๑๒๕ ตอนพิเศษ ๔๐ง ๒๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๑ (เอกสารอัดสำเนา).

^{๒๔} ภารกิจที่กำหนดให้ส่วนราชการถ่ายโอนให้ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมี ๖ ด้าน ได้แก่ ด้านโครงสร้างพื้นฐาน ด้านการส่งเสริมคุณภาพชีวิต ด้านการจัดระเบียบชุมชน/สังคมและการรักษาความสงบเรียบร้อย ด้านการวางแผน การส่งเสริมการลงทุนพาณิชยกรรมและการท่องเที่ยว ด้านการบริหารจัดการและการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ด้านศิลปวัฒนธรรมจารีตประเพณีและภูมิปัญญาท้องถิ่น (เอกสารอัดสำเนา).

การป้องกันและปราบปราม

คณะกรรมการความสงบแห่งชาติและรัฐบาลมีเจตนาารมณ์ และความตั้งใจอันแน่วแน่ที่จะลดระดับปัญหายาเสพติดและปัญหาที่เกี่ยวข้องให้ได้มากที่สุด เพื่อไม่ให้ส่งผลกระทบต่อการดำรงชีวิต ความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินความสุขของประชาชน และสังคมโดยรวมซึ่งในการแถลงนโยบายของรัฐบาลต่อรัฐสภาเมื่อวันที่ ๑๒ กันยายน พ.ศ.๒๕๕๗ ได้กำหนดให้ปัญหายาเสพติดเป็นปัญหาเฉพาะหน้าที่ต้องได้รับการป้องกัน และแก้ไขโดยการบังคับใช้กฎหมายที่เข้มงวดและจัดการกับปัญหาอื่น ๆ ที่เชื่อมโยงต่อเนื่องให้เบ็ดเสร็จ

สำนักงาน ป.ป.ส. ได้ร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจัดทำแผนปฏิบัติการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด พ.ศ.๒๕๕๘ โดยมีจุดมุ่งหมายหลักเพื่อลดปริมาณผู้เข้าสู่การกระทำผิดเกี่ยวกับยาเสพติดนำคนออกจากวงจรการกระทำผิดเกี่ยวกับยาเสพติดให้เห็นอย่างชัดเจน จนไม่ส่งผลกระทบต่อสังคมและประชาชนสำหรับเป้าหมายรวมทางยุทธศาสตร์ประกอบด้วยการพัฒนามาตรฐานการบำบัดรักษาทุกระบบติดตามผู้ผ่านการบำบัดฟื้นฟูฯ ให้ความช่วยเหลือผู้ผ่านการบำบัดให้สามารถกลับไปใช้ชีวิตในสังคมอย่างปกติสร้างภูมิคุ้มกันและป้องกันยาเสพติดให้กับเด็กและเยาวชนรวมทั้งผู้ใช้แรงงานในสถานประกอบการสกัดกั้นการลักลอบลำเลียง และนำเข้ายาเสพติดในช่องทางชายแดนตลอดจนพื้นที่ในประเทศปราบปรามจับกุมการกระทำความผิดคดีร้ายสำคัญรวมทั้งเครือข่ายการค้าในเรือนจำทุกแห่งจุดเน้นการดำเนินงาน จะให้ความสำคัญต่อการป้องกันเชิงรุก ในกลุ่มผู้มีโอกาสเข้าไปเกี่ยวข้องกับยาเสพติดรายใหม่ การแก้ไขปัญหายาเสพติดให้ครบวงจร สร้างมาตรฐานการบำบัดรักษาการติดตามช่วยเหลือเพื่อมิให้กลับไปเสพซ้ำ และดำรงชีวิตในสังคมอย่างปกติการสกัดกั้นยาเสพติดแบบบูรณาการทั้งระบบการทำลายโครงสร้างเครือข่ายการค้ายาเสพติดด้วยการตัดวงจรทางการเงินการปราบปรามเครือข่ายนักค้ายาเสพติด และการแพร่ระบาดของยาเสพติดในเรือนจำความร่วมมือเชิงรุกภายนอกประเทศโดยเฉพาะในภูมิภาค อาเซียนการแก้ไขปัญหายาเสพติดเชิงคุณภาพเพื่อให้สามารถแก้ไขปัญหายาเสพติดได้อย่างแท้จริงการบริหารจัดการบูรณาการแก้ไขปัญหายาเสพติดในพื้นที่พิเศษ และจังหวัดนำร่องยุทธศาสตร์การป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในปี ๒๕๕๘ มี ๘ ยุทธศาสตร์ได้แก่

๑. ยุทธศาสตร์การป้องกันกลุ่มผู้มีโอกาสเข้าไปเกี่ยวข้องกับยาเสพติด โดยเฉพาะเด็ก และเยาวชนใช้เครื่องมือการป้องกันที่เหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมาย ตั้งแต่เด็กปฐมวัยเยาวชนทั้งใน และนอกสถานศึกษากลุ่มผู้ใช้แรงงานในสถานประกอบการ และครอบครัวที่มีความเสี่ยงต่อการใช้ยาเสพติด โดยร่วมมือกับทุกภาคส่วนในการสร้างภูมิคุ้มกันยาเสพติด ส่งเสริมการใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ด้วยการจัดกิจกรรมเชิงสร้างสรรค์ทั้งดนตรีกีฬา ศิลปะหรืออื่นๆตามความเหมาะสม

๒. ยุทธศาสตร์การแก้ไขปัญหายาเสพติด ผู้ติดยาเสพติดให้ความสำคัญกับการดำเนินงาน ในเชิงคุณภาพโดยการพัฒนาบุคลากรดำเนินงานในทุกกระบวนการ ของการบำบัดรักษาตั้งแต่การค้นหาคัดกรองจำแนกผู้เสพ/ผู้ติดยาเสพติดและนำเข้าสู่การบำบัดรักษาในระบบสมัครใจเป็นหลักตามประกาศคณะกรรมการความสงบแห่งชาติ ที่ ๑๐๘/๒๕๕๗ หรือในรูปแบบที่เหมาะสม เช่น การบำบัดรักษาในค่ายปรับเปลี่ยนพฤติกรรมสถานพยาบาล สถานบำบัดบำบัดค่ายทหาร เป็นต้น

๓. ยุทธศาสตร์การสร้างและพัฒนาระบบรองรับการคืนคนดีให้สังคม ให้มีระบบการติดตามช่วยเหลือผู้ผ่านการบำบัดรักษาอย่างจริงจัง ทั้งศูนย์ประสานการดูแลผู้ผ่านการบำบัดฟื้นฟูในระดับจังหวัด และอำเภอพัฒนารูปแบบแนวทางการติดตาม และช่วยเหลือการจัดระบบช่องทางในการให้ความช่วยเหลือผู้ผ่านการบำบัดในด้านต่าง ๆ ตามความเหมาะสมของบุคคล เช่น ด้านอาชีพ การงานการอบรมแหล่งทุนการศึกษา เป็นต้น

๔. ยุทธศาสตร์การควบคุมตัวยาและผู้ค้ายาเสพติด โดยการควบคุมสกัดกั้นยาเสพติดตั้งต้น และเคมีภัณฑ์เข้าสู่ประเทศไทยตามช่องทางชายแดน จุดตรวจตอนในเส้นทางคมนาคมขนส่ง ทำลายโครงสร้างการค้า กลุ่มอิทธิพล และยาเสพติดตามแนวชายแดน เพื่อตัดวงจรการนำเข้ายาเสพติดตามแนวชายแดน เส้นทางทางการเงินที่เชื่อมโยง พัฒนาความเข้มแข็งหมู่บ้านตามแนวชายแดน บูรณาการ และแลกเปลี่ยนฐานข้อมูลการข่าวในทุกกระดับ และสืบสวนปราบปรามอย่างจริงจัง และต่อเนื่อง เน้นการระดมปราบปรามแหล่งผลิต แหล่งจำหน่ายแหล่งพักยา ผู้ผลิตผู้ค้ารายสำคัญผู้ลำเลียงยาเสพติดเครือข่ายยาเสพติด และที่โยงใยไปในเรือนจำตลอดจนข้อร้องเรียนของประชาชนโดยให้สนธิกำลังปฏิบัติการจากทุกหน่วยเข้าปราบปรามเครือข่ายการผลิต และการค้ายาเสพติดรายสำคัญ และสืบสวนสอบสวนขยายผล เพื่อนำไปสู่การใช้มาตรการทางทรัพย์สิน และภาษีในการยึดหรืออายัดทรัพย์สินของขบวนการค้ายาเสพติด ซึ่งรวมถึงผู้มีอิทธิพล นายทุนที่อยู่เบื้องหลังการกระทำผิด และเจ้าหน้าที่ของรัฐที่เข้าไปเกี่ยวข้องกับยาเสพติด

๕. ยุทธศาสตร์ความร่วมมือระหว่างประเทศ โดยการแสวงหาเสริมสร้าง และพัฒนาความร่วมมือในการป้องกันปราบปราม และแก้ไขปัญหายาเสพติดกับประเทศเพื่อนบ้าน และนานาชาติ ตลอดจนองค์กรระหว่างประเทศในการแก้ไขปัญหายาเสพติดเพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการสกัดกั้นปราบปรามยาเสพติดจากต่างประเทศที่เข้าสู่ประเทศไทย และยกระดับบทบาทของประเทศไทยในการเป็นผู้ประสานงานหลักของการแก้ไขปัญหายาเสพติดในภูมิภาคอาเซียน โดยมีเป้าหมายหลักในการลดสถานการณ์การผลิตยาเสพติดภายนอกประเทศที่ส่งผลกระทบต่อปัญหายาเสพติดภายในประเทศและภายในภูมิภาค

๖. ยุทธศาสตร์การสร้างสภาพแวดล้อมเพื่อป้องกันปัญหายาเสพติดให้ความสำคัญกับการควบคุมและจัดการสภาพแวดล้อมในบริบทที่เป็นปัจจัยเอื้อที่ส่งผลกระทบต่อ การเข้าไปยุ่งเกี่ยวกับ ยาเสพติดของกลุ่มเป้าหมายต่างๆ ทั้งเยาวชนกลุ่มเสี่ยงกลุ่มผู้ผ่านการบำบัดรักษาแล้วกลับไปเสพซ้ำ เร่งรัดการจัดระเบียบสังคมอย่างจริงจังโดยใช้มาตรการทางกฎหมายอย่างเคร่งครัดและการทำงานแบบบูรณาการที่มีเจ้าภาพชัดเจนมุ่งเน้นที่แหล่งอบายมุขแหล่งมั่วสุ่มและแหล่งแพร่ระบาดของ ยาเสพติดทุกแห่งทั่วประเทศสร้างสภาพแวดล้อมผ่านกลไกครอบครัวและสังคมเพื่อควบคุมและป้องกันปัญหายาเสพติด

๗. ยุทธศาสตร์การมีส่วนร่วมของภาคประชาชน โดยเน้นการป้องกัน และแก้ไขปัญหายาเสพติดในหมู่บ้าน/ชุมชนที่มีปัญหายาเสพติดและในหมู่บ้าน/ชุมชนกองทุนแม่ของแผ่นดินตลอดจนเสริมสร้างการมีส่วนร่วมของภาคประชาชน และภาคประชาสังคมในการแก้ไขปัญหายาเสพติด

๘. ยุทธศาสตร์การบริหารจัดการอย่างบูรณาการ ให้ความสำคัญกับการพัฒนาระบบการบริหารจัดการ ที่มีเอกภาพทั้งในด้านกลไกการแก้ไขปัญหายาทุกระดับ ระบบแผนงบประมาณการติดตามประเมินผล และระบบสนับสนุนต่าง ๆ เป็นต้น มีการทำงานแบบบูรณาการทุกมาตรการ และ

ทุกหน่วยงานในพื้นที่ ที่ปรากฏปัญหาการค้า และแพร่ระบาดของยาเสพติดทั้งแนวคิดแผนงานงบประมาณ และการปฏิบัติเพื่อให้บรรลุเป้าหมายร่วมกันได้อย่างแท้จริง พัฒนาบุคลากรให้มีความรู้ความสามารถ และสอดคล้องกับภารกิจที่ได้รับมอบหมายในแต่ละมาตรการที่รับผิดชอบ^{๒๕}

การเข้าอบรมเพื่อปรับพฤติกรรม

ยุทธศาสตร์การแก้ไขปัญหายูเอสบ้าผู้ติดยาเสพติดที่ปรากฏในแผนปฏิบัติการป้องกัน และแก้ไขปัญหายาเสพติดปี ๒๕๕๘ ได้กำหนดจุดมุ่งหมายของการดำเนินงานแก้ไขปัญหายูเอสบ้าผู้ติดยาเสพติดที่ได้ดำเนินการในเชิงคุณภาพ ในทุกขั้นตอนของกระบวนการบำบัดฟื้นฟู รวมทั้งปรับปรุงมาตรฐานการบำบัดรักษาทุกระบบทางสำนักงาน ป.ป.ส. และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง อาทิ สถาบันบำบัดรักษา และฟื้นฟูผู้ติดยาเสพติดแห่งชาติบรมราชชนนี ศูนย์อำนวยการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด กระทรวงมหาดไทย ศูนย์อำนวยการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดกระทรวงสาธารณสุข ศูนย์อำนวยการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดกรมสุขภาพจิต กรมการปกครองกรมการจัดหางานกรมพัฒนาฝีมือแรงงาน ได้ร่วมกันกำหนดหลักสูตรค่ายปรับเปลี่ยนพฤติกรรมผู้เสพยาเสพติดขึ้น โดยการนำเอาจุดเด่นของค่ายปรับเปลี่ยนพฤติกรรมต่างๆ ที่ประสบความสำเร็จมาประยุกต์รวมกัน ได้แก่ หลักสูตรค่ายปรับเปลี่ยนพฤติกรรมผู้เสพยาเสพติดกระทรวงสาธารณสุขหลักสูตรวิทยาลัยลูกผู้ชายของกรมการปกครองหลักสูตรค่ายจิรสา และค่ายศูนย์ขวัญแผ่นดิน โดยอิงสัดส่วนในการกำหนดกิจกรรมกายจิตสังคม ตามหลักสูตรค่ายปรับเปลี่ยนพฤติกรรมกระทรวงสาธารณสุขที่ร้อยละ ๒๐ ๕๕ และ ๒๕ ตามลำดับซึ่งหลักสูตรค่ายปรับเปลี่ยนพฤติกรรมที่กำหนดขึ้นใหม่ จะมีสัดส่วนในด้านของกายร้อยละ ๑๘.๔๐ จิต ๖๑.๓๕ และสังคม ๒๐.๒๕ โดยมีกลุ่มเป้าหมายเป็นผู้เสพยาเสพติดที่มีอายุ ๑๘ ปีขึ้นไปและไม่มีโรคติดต่อร้ายแรง หรือไม่เป็นพาหะของโรคติดต่อร้ายแรง เช่น โรคเอดส์วัณโรค โรคที่เกิดจากเพศสัมพันธ์เป็นต้นในกระบวนการค่ายฯ แบ่งกิจกรรมออกเป็น ๕ แผนกิจกรรมได้แก่ แผนกิจกรรมการประเมินสภาพการเสพยาเสพติด แผนกิจกรรมการสร้างสัมพันธ์ภาพ แผนกิจกรรมการพัฒนาตนเอง แผนกิจกรรมทักษะการทำงานและอาชีพ และแผนกิจกรรมทักษะการตั้งเป้าหมาย และได้กำหนดให้นำครอบครัวเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการ โดยกำหนดให้เชิญผู้ปกครอง/ญาติเข้าร่วมกิจกรรมในบางช่วง เช่น ช่วงของการปฐมนิเทศ/ชี้แจงวัตถุประสงค์ (อาจเป็นกำนันหรือผู้ใหญ่บ้านเข้าร่วม) กิจกรรมการทำหน้าที่ของครอบครัวกิจกรรมการดูแล ผู้ผ่านค่ายฯ กิจกรรมสายสัมพันธ์ครอบครัว และเข้าร่วมในพิธีอำลาทั้งนี้ เพื่อส่งเสริมให้ครอบครัวเข้ามามีบทบาทและส่วนร่วมในกระบวนการโดยถือว่าครอบครัว เป็นสถาบันที่มีความสำคัญที่สุดในการป้องกัน และแก้ไขปัญหายาเสพติด

นอกจากนี้ในกระบวนการค่ายฯ ยังมีกิจกรรมการแนะนำ/แนะแนวอาชีพในด้านต่างๆ ให้กับผู้เข้าค่ายฯ เพื่อจุดประกายความคิดในการประกอบอาชีพ หรือมีจิตใจที่จดจ่ออยู่กับสิ่งใดสิ่งหนึ่ง เกิดมีสมาธิมีอาชีพเสริมเล็กๆ น้อยๆ เพื่อเพิ่มรายได้ให้กับครอบครัวอีกทางหนึ่ง ในส่วนของผู้ที่ยังไม่มีอาชีพ และได้แจ้งความประสงค์ในการฝึกอาชีพนั้น จะทำการส่งต่อเพื่อฝึกอาชีพ ณ ศูนย์พัฒนาฝีมือ

^{๒๕} คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด, “แผนปฏิบัติการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด ปี ๒๕๕๘”, หน้า ๒-๔, (เอกสารอัดสำเนา).

แรงงานในพื้นที่หรือจัดทำหลักสูตรการฝึกอบรมเพิ่มเติมอีกอย่างน้อย ๓๐ ชั่วโมง หลังจากผ่านกระบวนการค่ายฯ ไปแล้วซึ่งก่อนที่จะผ่านกระบวนการค่ายฯ ได้นั้นสมาชิกต้องผ่านการประเมินตามแบบประเมินพฤติกรรมผู้เสพ/ผู้ติดยาเสพติดเสียก่อนโดยข้อมูลของผู้ผ่านการประเมิน จะถูกส่งต่อให้กับศูนย์เพื่อประสานการดูแลผู้ผ่านการบำบัดฟื้นฟู เพื่อเป็นข้อมูลในการติดตามดูแลช่วยเหลือต่อไปแต่หากว่า สมาชิกไม่ผ่านการประเมินจะต้องถูกส่งต่อเข้าสู่กระบวนการค่ายฯ อีกจนกว่าจะผ่านการประเมินทั้งนี้ ในช่วงที่อยู่ในกระบวนการค่ายปรับเปลี่ยนพฤติกรรมนั้น จะมีการสอบถามความประสงค์ในการขอรับความช่วยเหลือเบื้องต้น เพื่อเตรียมการในการดูแล และช่วยเหลือต่อไป

แผนปฏิบัติการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดปี ๒๕๕๘ กำหนดให้มีการพัฒนาโปรแกรมบำบัดฟื้นฟูฯ ในทุกระบบโดยให้มีการพัฒนาโปรแกรมบำบัดฟื้นฟูฯ ให้มีหลักสูตรที่เหมาะสมกับผู้เสพผู้ติดยาเสพติด และประกาศคณะรักษาความสงบแห่งชาติฉบับที่ ๑๘๐/๒๕๕๗ เรื่องการปฏิบัติต่อผู้ต้องสงสัยว่ากระทำความผิดตามกฎหมายเกี่ยวกับยาเสพติด เพื่อเข้าสู่การบำบัดฟื้นฟู และการดูแลผู้ผ่านการบำบัดฟื้นฟูที่กำหนด ให้การนำตัวผู้ต้องสงสัยเข้ารับการบำบัดฟื้นฟูให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์ ที่เลขาธิการคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดประกาศกำหนด เพื่อให้การดำเนินการเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ และประสิทธิผลสอดคล้องกับแผนปฏิบัติการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดปี ๒๕๕๘ และประกาศคณะรักษาความสงบแห่งชาติฉบับที่ ๑๘๐/๒๕๕๗ สามารถดำเนินการนำผู้เสพยาเสพติดเข้ารับการปรับเปลี่ยนพฤติกรรม และลดจำนวนผู้เสพยาเสพติดได้ทั้งในเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพสำนักงาน ป.ป.ส. ในฐานะที่เป็นหน่วยงานที่รับผิดชอบโดยตรงได้ให้ความสำคัญในการนำผู้เสพ/ผู้ติดยาเสพติดเข้ารับการบำบัดรักษา ในรูปแบบของค่ายปรับเปลี่ยนพฤติกรรม ซึ่งสามารถคืนคนดีกลับสู่สังคมได้เป็นจำนวนมาก อีกทั้งมีการให้ความรู้ และการป้องกันตัวเองให้มีทักษะต่างๆตลอดจนการให้ความช่วยเหลือในด้านต่างๆ เช่น การฝึกอาชีพการให้คำแนะนำในด้านของอาชีพ จึงได้จัดทำหลักสูตรค่ายปรับเปลี่ยนพฤติกรรมผู้เสพยาเสพติดอย่างครบวงจร โดยนำเอาจุดเด่นของค่ายฯต่างๆ มาประยุกต์เข้าด้วยกันเช่นหลักสูตรค่ายปรับเปลี่ยนพฤติกรรมกระทรวงสาธารณสุข ที่เน้นในด้านของหลักวิชาการ ในการให้ความรู้เรื่อง โรคสมองติดยาทักษะกระตุ้นความคิด การควบคุมอารมณ์ และจิตใจหลักสูตรค่ายจิรสาที่เน้นในด้านของการให้ความรัก ที่จะช่วยเหลือผู้อื่น การเข้าใจในปัญหา และพัฒนาให้ผู้เข้าค่ายฯ ให้มีคุณภาพในการป้องกันยาเสพติดหลักสูตรค่ายวิทยาลัยลูกผู้ชายกรมการปกครอง ที่เน้นในเรื่องของการคุณธรรมจริยธรรมความกตัญญูต่อบุพการี สังคม และประเทศชาติตลอดจนการฝึกอาชีพ ให้แก่สมาชิกผู้เข้าค่ายฯ และค่ายศูนย์ขวัญแผ่นดิน ที่เน้นในด้านของการใช้ความรักความเมตตาความเข้าใจแก่ผู้เข้าค่ายฯ ตลอดจนการให้ความช่วยเหลือในด้านต่างๆ เช่น การฝึกอาชีพการแนะนำอาชีพเป็นต้น เพื่อใช้เป็นมาตรฐานกลางสำหรับให้พื้นที่หรือหน่วยปฏิบัติได้นำไปปรับใช้ ในการดำเนินการจัดค่ายปรับเปลี่ยนพฤติกรรมในพื้นที่เป้าหมายให้เหมาะสมกับบริบทของตนเอง ในการนำผู้เสพยาเสพติดเข้ารับการปรับเปลี่ยนแนวคิดทัศนคติ ค่านิยมตลอดจนนำไปสู่การปรับเปลี่ยนพฤติกรรมที่เหมาะสม สามารถลดละเลิกยาเสพติด และกลับมาเป็นขวัญของครอบครัวชุมชน และเป็นกำลังสำคัญในการป้องกัน และแก้ไขปัญหายาเสพติด และเป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาประเทศชาติต่อไป

เพราะฉะนั้น การแก้ปัญหายาเสพติดยังคงเป็นนโยบายสำคัญที่รัฐบาล ให้ความสำคัญ กำหนดให้มีการพัฒนาโปรแกรมบำบัดฟื้นฟูฯ ในทุกระบบโดยให้มีการพัฒนาโปรแกรมบำบัดฟื้นฟูฯ ให้มีหลักสูตรที่เหมาะสมกับผู้เสพยาเสพติด นอกจากนี้ในกระบวนการค่ายอบรมปรับเปลี่ยนพฤติกรรมกิจกรรมการแนะนำ/แนะแนวอาชีพในด้านต่างๆ ให้กับผู้เข้าค่ายฯ เพื่อจุดประกายความคิด ในการประกอบอาชีพ หรือมีจิตใจที่จดจ่ออยู่กับสิ่งใดสิ่งหนึ่ง เกิดมีสมาธิมีอาชีพเสริมเล็กๆ น้อยๆ เพื่อเพิ่มรายได้ให้กับครอบครัวอีกทางหนึ่ง ในส่วนของผู้ที่ยังไม่มียาเสพติด และได้แจ้งความประสงค์ในการฝึกอาชีพนั้น จะทำการส่งต่อเพื่อฝึกอาชีพ ณ ศูนย์พัฒนาฝีมือแรงงาน สำนักงานป้องกันและปราบปรามยาเสพติด (ป.ป.ส.) จึงเป็นหน่วยงานโดยตรงที่รับผิดชอบในการป้องกัน และแก้ไขปัญหายาเสพติด

๒.๔ ผลกระทบของสภาพปัญหาผู้เสพยาเสพติดในปัจจุบัน

ผลกระทบด้านต่อร่างกายและจิตใจ นอนไม่หลับ ภาวะวณกระวายอยู่หนึ่งไม่ได้ไม่สามารถรับประทานอาหารได้หรือรับประทานอาหารได้น้อยร่างกายทรุดโทรม/ผอมลงเบลอ/คิดช้า/หลงลืม หงุดหงิด โมโหง่ายและจะมีอาการหงุดหงิดโมโหที่ รุนแรงขึ้นเมื่ออยากเสพยา หูแว่ว ภาพหลอนและหวาดระแวง **ผลกระทบต่อครอบครัว** ผู้ดูแลใกล้ชิดคิดเป็นห่วง เครียดเกี่ยวกับพฤติกรรมการใช้ยา จึงได้ ว่ากล่าวตักเตือน สั่งสอน และสอบถามแต่ผู้ป่วยกลับมองว่าเป็นการจับผิด ผู้ติดยาที่มีความหงุดหงิด และโมโหง่ายอยู่แล้วจึงทำให้เกิดการทะเลาะเบาะแว้ง เมื่อเกิดขึ้นบ่อยครั้งบางรายมีปัญหาบานปลาย จนทำให้ครอบครัวแตกแยก หย่าร้าง แยกกันอยู่ ครอบครัวขาดความอบอุ่น หงุดหงิดก้าวร้าวการทำลายข้าวของ ในบางรายก็ถูกจับดำเนินคดีได้รับโทษจำคุก อยู่เรือนจำหรือสถานพินิจ ทำให้ขาดช่วงเวลาที่จะใช้ชีวิตอยู่กับครอบครัว **ผลกระทบด้านเศรษฐกิจและสังคม** ผู้ติดยาส่วนใหญ่ใช้เงินไปกับการเสพยาเดือนละ ๓,๐๐๐ - ๓๐,๐๐๐ บาท ปริมาณเงินในการซื้อขึ้นอยู่กับระยะเวลาในการเสพยาติดเมื่อใช้เวลานานๆ เข้าทำให้เกิดโรคทางร่างกาย และจิตใจ จนต้องเข้ารับการบำบัดรักษา พบว่าค่าใช้จ่ายในการรักษาพยาบาลอยู่ที่ ๕,๐๐๐ - ๒๐,๐๐๐ บาท (ตึกบำบัดยา) ผู้ให้ข้อมูลที่มีใบส่งตัวรับรองสิทธิมาจากรพ.ต้น สังกัดจะไม่เสียค่าใช้จ่ายในการบำบัดรักษา แต่ก็จะต้องได้เสียค่าใช้จ่ายในการเดินทาง ของผู้ดูแลในการมาเยี่ยม ค่าใช้จ่ายในการ อุปโภค บริโภคของผู้ป่วยในส่วนอื่นๆ ในขณะที่บำบัดรักษา ค่าดำเนินคดีเกี่ยวกับยาเสพติด ส่วนใหญ่ผู้ให้ข้อมูลสูญเสียไปกับการถูกจับ และเสียค่าปรับ จากการตั้งด่านตรวจปัสสาวะของเจ้าหน้าที่ตำรวจ ค่าใช้จ่ายอยู่ ในช่วง ๕,๐๐๐ - ๑๐๐,๐๐๐ บาท ขึ้นอยู่กับ ความรุนแรงของคดีที่เกิดขึ้นในการทำความผิดของผู้ให้ข้อมูลในแต่ละราย **ผลกระทบด้านสังคม** เรียนไม่จบ ขาดความรับผิดชอบและความตั้งใจจึงไม่เข้าเรียน บางรายถูกอาจารย์ตรวจพบสารเสพติด ในปีสภาวะบ่อยครั้งจนถูกไล่ออก บางรายต้องหยุดพักการเรียนไว้ เพื่อมารักษาตัว ทำงานได้ไม่ดีไม่สามารถทำงานได้เต็มกำลัง ความสามารถเกิดความเกียจคร้านก็จะหยุดงานเอง จนโดนไล่ออกจากงาน เปลี่ยนพฤติกรรมจากผู้เสพยาเป็นผู้ค้า ในผู้ป่วยที่เข้ารับการรักษาเอง ก็มีการยึดอาชีพเป็นผู้ค้าด้วยเช่นกัน เนื่องจากคิดว่าหาเงินได้ ง่ายทั้งนี้ผู้ค้ายาเคยผ่านการเสพยาแล้ว เห็น ช่องทางในการซื้อขาย คิดว่าเป็นการหาเงินที่มีรายได้สูง และทำได้ง่าย อีกปัจจัยหนึ่งคือ ผู้เสพยามีอาการติดยาจึงจำเป็นต้องเสพยาให้ได้ใน ปริมาณที่เพิ่มขึ้น ผู้ติดยาส่วนใหญ่เป็นวัยรุ่น และไม่มีรายได้จึงทำให้หันมาค้ายาแทน ผลกระทบด้านคดีความ เนื่องจากภัยจากยาเสพติดนั้นมี

มากมาย รัฐบาลจึงมองเห็นความสำคัญในการปราบปรามยาเสพติดมากขึ้น เจ้าหน้าที่ตำรวจ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้ร่วมกัน ปฏิบัติหน้าที่เป็น เหตุให้มีการจับกุมดำเนินคดี และเข้ารับการบำบัดรักษามากขึ้น จะเห็นได้ว่าผู้ให้ข้อมูลส่วนมาก ถูกจับจากการตั้งด่านตรวจปัสสาวะแล้วจึงให้ประกันตัวออกมา บางรายก็ถูกเข้าจับขณะเสพยาที่บ้าน หรือที่บ้านเพื่อน บางรายถูกจับซื้อหาผู้ค้า เนื่องจากถูกเจ้าหน้าที่ล่อซื้อ หรือโดนผู้ซื้อซัดทอดมา บางรายเสพยาแล้วมีอาการหลอนไปทำร้ายผู้อื่น และเกิดเป็นอภคตขึ้นมาจนต้องได้ ขึ้นศาลเพื่อต่อสู้คดี^{๒๖}

เพราะฉะนั้น ผลกระทบของสภาพปัญหาผู้เสพยาเสพติดในปัจจุบันนั้น จะมีผลกระทบด้านต่อร่างกายและจิตใจ ผลกระทบด้านเศรษฐกิจ และสังคม ผลกระทบด้านสังคม เป็นการกระทบในระบบการบริหารของทุกภาคส่วน ทำให้เป็นภัยต่อชีวิต และทรัพย์สินอย่างยิ่ง จึงกล่าวได้ว่าเป็นปัญหาที่ต้องการรับการแก้ไขโดยด่วน

๒.๕ บริบททั่วไป

สถานพักฟื้นวัดถ้ำกระบอกเป็นหน่วยงานเอกชนที่มีความโดดเด่นทางด้านการศึกษา และแก้ไขผู้เสพยาเสพติดมีประวัติความเป็นมา หลักการและนโยบาย ขบวนการขั้นตอนการบำบัดยาเสพติด ตลอดจนแนวคิดเกี่ยวกับการละลายพฤติกรรมของผู้เสพยาเสพติดอย่างชัดเจน มีรายละเอียดดังนี้

๒.๕.๑ ประวัติและความเป็นมาของวัดถ้ำกระบอก^{๒๗}

๑) ผู้ก่อตั้ง

วัดถ้ำกระบอก ก่อตั้งเมื่อปี พ.ศ. ๒๕๐๐ โดยหลวงพ่อใหญ่ พระอาจารย์จำรูญ โสรัจกัสนปะ (ปานจันทร์) และพระอาจารย์เจริญ ฐิตจิตโต (ปานจันทร์) ครั้งแรกสงฆ์คณะนี้จำพรรษาอยู่ที่วัดคลองเม่าธรรมโกศล จังหวัดลพบุรี ในระหว่างเดินธุดงค์อันเป็นกิจประจำปีของสงฆ์คณะนี้ ได้เดินธุดงค์ผ่านมาแถวเทือกเขาโปร่งปราบ อำเภอพระพุทธบาท จังหวัดสระบุรี ขณะพักจากการเดินธุดงค์ที่ถ้ำกระบอก ได้พิจารณาว่า ณ ที่นี้ เงียบสงบ เหมาะสำหรับเป็นที่ปฏิบัติกิจของสงฆ์มาก หลังจากกลับจากการเดินธุดงค์ถึงวัดคลองเม่าธรรมโกศล จึงย้ายคณะสงฆ์มาอยู่ที่ถ้ำกระบอก ในระยะแรกอาศัยน้ำในถ้ำ จนกระทั่งวันที่ ๔ เมษายน ๒๕๐๕ นายเลียง แจ่มจันทร์ กับคณะได้นิมนต์สงฆ์คณะนี้ให้อยู่ปฏิบัติธรรมประจำ ณ สถานที่นี้ ได้จัดซื้อที่ดิน สร้างกุฏิ และสิ่งปลูกสร้างบางอย่างให้ คณะสงฆ์ชุดนี้จึงอยู่ปฏิบัติธรรมที่นี้ตั้งแต่นั้นเป็นต้นมาซึ่งปัจจุบันเรียกว่า วัดถ้ำกระบอก หรือถ้ำกระบอก สถานที่เสพยาเสพติดอันเป็นที่รู้จักกันดีสำนักสงฆ์ถ้ำกระบอกปัจจุบัน ได้รับความเห็นชอบจากมหาเถร

^{๒๖} วีรพล ชูสันเทียะ, สมเดช พินิจสุนทร “ผลกระทบจากการใช้ยาเสพติดในผู้เข้ารับการบำบัดรักษาในโรงพยาบาลธัญญารักษ์อุดรธานี: กรณีศึกษา”, วารสารการพัฒนาศาสนาสุขภาพชุมชน มหาวิทยาลัยขอนแก่น, ปีที่ ๕ ฉบับที่ ๓ (กรกฎาคม - กันยายน ๒๕๖๐): ๕๒๘-๕๒๙.

^{๒๗} สัมภาษณ์ พระวิจิตร อคคจิตโต, อายุ ๖๑ ปี รองผู้อำนวยการสถานพักฟื้นวัดถ้ำกระบอก, ๙ มิถุนายน ๒๕๖๑.

สมาคม ประกาศตั้งวัดเมื่อวันที่ ๔ ธันวาคม ๒๕๕๕ และได้รับพระราชทานวิสุงคามสีมาเมื่อวันที่ ๓๐ มีนาคม ๒๕๕๘ โดยมีพระอธิการวิเชียร กิตติวัฒนโณ เป็นเจ้าอาวาส

๒) ผู้นำคณะสงฆ์วัดถ้ำกระบอก

ระยะแรกก่อตั้ง ปกครองร่วมกัน ๔ องค์ ปี ๒๕๑๓- วันที่ ๔ พฤษภาคม ๒๕๔๒ หลวงพ่อ จำรูญ โสรจกัถสสปะ (ปานจันทร์) หรือ “หลวงพ่อกแม็กไซไซ” เป็นผู้นำสงฆ์ และในปี ๒๕๒๓ เป็น ผู้อำนวยการสถานพักฟื้นวัดถ้ำกระบอก และเป็นที่ปรึกษามูลนิธิวัดถ้ำกระบอก วันที่ ๕ พฤษภาคม ๒๕๕๒-๔ มกราคม ๒๕๕๑ หลวงพ่อเจริญ ฐิตจิตโต (ปานจันทร์) เป็นผู้นำคณะสงฆ์ เป็นผู้อำนวยการ สถานพักฟื้นวัดถ้ำกระบอก และเป็นประธานกรรมการมูลนิธิตถ้ำกระบอก วันที่ ๗ มกราคม ๒๕๕๑- วันที่ ๑ ธันวาคม ๒๕๕๖ พระอาจารย์บุญส่ง ฐานจาโร (ตรีเสถียรกิจ) เป็นผู้นำคณะสงฆ์เป็นผู้อำนวยการ สถานพักฟื้นวัดถ้ำกระบอก และเป็นประธานกรรมการมูลนิธิตถ้ำกระบอก วันที่ ๑ ธันวาคม ๒๕๕๖ – ปัจจุบัน พระอธิการวิเชียร กิตติวัฒนโณ เป็นเจ้าอาวาสวัดถ้ำกระบอก และเป็นรองประธานมูลนิธิตถ้ำกระบอก

๓) บริเวณและอาณาเขตของวัดถ้ำกระบอก

ครั้งแรกสำนักสงฆ์ถ้ำกระบอก เริ่มเปิดการบำบัดรักษาผู้ติดยาเสพติดในปี ๒๕๐๒ ต่อมา จอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ มอบให้ พล.อ.อ. ทวี จุลละทรัพย์ ประธาน กรป. กลาง เป็นผู้จัดซื้อที่ดินถวาย และสร้างอาคารรักษาผู้ป่วยให้ ต่อมาผู้เห็นประโยชน์จึงร่วมกันซื้อที่ดินและช่วยกันสร้างอาคารต่างๆ เพื่อช่วยเหลือผู้ที่จะมาเลิกยาเสพติด สร้างกุฏิ แลสถานที่ปฏิบัติกิจกรรมต่างๆในทางพระพุทธศาสนา และที่ดินที่เจ้าของรายอื่นๆเช่น มูลนิธิถ้ำกระบอก ซึ่งอนุญาตให้สงฆ์ใช้ประโยชน์ทำกิจกรรมเกี่ยวกับการบำบัดพักฟื้นผู้ติดยาเสพติด ปัจจุบันมีอาณาเขตรวมทั้งสิ้นประมาณ ๓๐๐ ไร่

๔) สถานที่พักฟื้นถ้ำกระบอก

คณะสงฆ์วัดถ้ำกระบอกได้ดำเนินงานบำบัดรักษาผู้ติดยาเสพติด ด้วยสมุนไพรร้อยมาจนกระทั่งปี พ.ศ. ๒๕๒๓ ได้รับอนุญาตให้เป็นสถานพยาบาลบำบัดรักษาผู้ติดยาเสพติดให้โทษ เฉพาะในแบบผู้ป่วยใน ชั้นฟื้นฟูสมรรถภาพและชั้นติดตาม ในชื่อว่า “สถานพักฟื้นวัดถ้ำกระบอก” การดำเนินงานของสถานพักฟื้นวัดถ้ำกระบอกดำเนินการโดยคณะสงฆ์ โดยมีการประสานงานกับแพทย์แผนปัจจุบัน และโรงพยาบาลใกล้เคียงอีกทางหนึ่ง

๒.๕.๒ หลักการและนโยบายของสถานพักฟื้นวัดถ้ำกระบอก

หลักการและนโยบายของสถานพักฟื้นวัดถ้ำกระบอก ไม่ว่าจะเป็นการเลิกยาเสพติดด้วยวิธีไหนก็ตาม สิ่งสำคัญที่สุด คือกำลังใจล้วน ๆ แต่ทั้งนี้ ทั้งผู้ป่วยและครอบครัวอาจจะต้องเข้าใจไว้เรื่องหนึ่ง คือ หากใช้ยาที่มีความรุนแรงมาก หรือใช้มาเป็นระยะเวลาอันยาวนาน สมอบางส่วนอาจจะถูกทำลาย จนทำให้ผู้ป่วยไม่สามารถกลับมาเป็นเหมือนเดิมได้ในการรักษา มีดังนี้

๑) รับประทานมีกำหนด ๑๕ วัน (กรณีผู้ป่วยหรือญาติขอให้อยู่ต่อจะให้อยู่ได้อีกตามความเหมาะสม)

๒) รักษาให้ครั้งเดียวไม่รับรอบสองหรืออื่นๆ

๓) กรณีชาวต่างประเทศรักษาทั้งที่ติดต่อมาขอรักษาเองหรือกรณีผ่านมูลนิธิ ต่างประเทศ ส่งมาให้อยู่ ๑ เดือน (กรณีผู้ป่วยชาวต่างประเทศขออยู่ต่อจะให้อยู่ได้อีกตามความเหมาะสม)

๔) ไม่คิดค่ารักษาใดๆทั้งสิ้น ยกเว้นค่าอาหารที่ผู้เข้ารับรักษาต้องจ่ายเอง สำนักสงฆ์ ถ้า กระทบอกจะสนับสนุนอาหารให้กับผู้ป่วยสถานพักฟื้นวัดถ้ากระทบอกมือเย็น ๑ มื้อ (หากได้รับทุนสนับสนุน)

๕) ในกรณีคนไข้อาณาทางวัดถ้ากระทบอกจะจ่ายค่าอาหารให้คนละ ๕๐๐ บาท ในการรักษา ๗ วันและจะส่งกลับเมื่อครบกำหนด ๗ วัน

๖) การดำเนินงานของสถานพักฟื้นวัดถ้ากระทบอกจะแบ่งเป็นแผนกต่างๆเพื่อทำหน้าที่ ดังนี้^{๒๘}

๖.๑ แผนกทะเบียน สถิติ และประชาสัมพันธ์มีหน้าที่จัดทำทะเบียนประวัติผู้ป่วย ก่อนรับผู้ป่วยเข้าบำบัดพักฟื้น ผู้ป่วยจะถูกสอบถามความตั้งใจว่าจะต้องการเลิกยาเสพติดหรือไม่ ถ้าหากว่ายังไม่ตั้งใจมาเลิกยาเสพติดทางสำนักสงฆ์ฯ จะไม่รับ แต่ถ้ามีความตั้งใจจริง ก็จะมีการสอบถาม ทำประวัติผู้ป่วย ให้กรอกใบสมัคร ตรวจสอบหลักฐานบัตรประจำตัวประชาชน และผู้ป่วยต้องยอมรับว่าจะปฏิบัติตามระเบียบที่วางไว้โดยไม่มีข้อยกเว้นใดๆ^{๒๙} ข้อปฏิบัติมีดังนี้

- ต้องถือสังฆจะไม่สูบ ไม่เสพยาเสพติดทุกชนิด
- ต้องปฏิบัติตามคำสั่งของพระทุกประการมีกำหนด ๑๕ วัน(กรณีขออยู่ต่อก็ต้องเป็นตามนั้นๆ)

ตามนั้นๆ)

- จะไม่ก่อความวุ่นวายใดๆทั้งสิ้นในสถานที่พักอาศัย
- จะไม่อ้างสิทธิ หรือความจำเป็นออกนอกบริเวณก่อนกำหนดเด็ดขาด

ต่อมาเจ้าหน้าที่แผนกจะทำการตรวจค้นร่างกายเพื่อกันไม่ให้ชุกซ่อนนำยาเสพติดเข้าไปในเรือนบำบัด ต่อจากนั้นจะให้เปลี่ยนเสื้อผ้าเป็นชุดผู้ป่วยที่สถานพักฟื้นจัดไว้ โดยผู้ป่วยชายจะสวมเสื้อสีขาวกางเกงสีแดงใน ๕ วันแรก และจะเปลี่ยนเป็นเสื้อสีแดง กางเกงสีแดงตั้งแต่วันที่ ๖ เป็นต้นไป สำหรับผู้ป่วยหญิงจะสวมเสื้อและกางเกงสีแดงจนครบ ๑๕ วัน ตามกำหนดการบำบัด

รับฝากเงินจากญาติผู้ป่วยเพื่อเป็นค่าอาหารที่ผู้ป่วยจะต้องใช้เมื่ออยู่ในระหว่างการบำบัดพักฟื้นฯเงินที่ผู้ป่วยใช้ ณ สถานที่พักฟื้นฯจะใช้ในรูปแบบคูปอง ให้ใบเยี่ยมญาติกับผู้ปกครอง จากนั้นแผนกจะส่งผู้ป่วยให้สงฆ์ฝ่ายเรือนบำบัดมารับตัวเพื่อเข้าขั้นตอนการบำบัดพักฟื้นฯ

เมื่อครบกำหนดผู้ป่วยจะกลับบ้าน ญาติจะมารับต้องมาเปลี่ยนเสื้อผ้า รับสิ่งของที่ฝากไว้กลับ พร้อมทั้งแลกเปลี่ยนคูปองที่เหลือเป็นเงินคืนให้กับผู้ป่วย การติดต่อแผนกทะเบียนสถิติและประชาสัมพันธ์ โทร ๐๓๖ ๒๖๖๒๙๒/แฟกซ์ ๐๓๖ ๒๖๖๐๖๗

๖.๒ แผนกนำให้ผู้ป่วยรับสังฆจะ ให้สังฆจะก่อนเข้ารับการบำบัดฯ และทบทวนสังฆจะอีกครั้งก่อนกลับบ้าน เพื่อป้องกันไม่ให้ผู้ป่วยหันกลับไปใช้ยาเสพติดอีก จะให้รับสังฆจะก่อนเข้ารับการบำบัด

^{๒๘} สัมภาษณ์ พระคณัย ขนติโพ, อายุ ๔๖ ปี พระเจ้าหน้าที่สถานพักฟื้นวัดถ้ากระทบอก, ๙ มิถุนายน ๒๕๖๑.

^{๒๙} สัมภาษณ์ พระปณิธาน ศรีมีเทียน, อายุ ๓๐ ปี พระเจ้าหน้าที่สถานพักฟื้นวัดถ้ากระทบอก, ๙ มิถุนายน ๒๕๖๑.

พักฟื้นในเรือนบำบัด โดยพระผู้ให้สัจจะจะอธิบาย เรื่องสัจจะที่เกี่ยวกับยาเสพติดให้โทษให้ทราบจนเป็นที่เข้าใจและให้ถวายสัจจะ ที่เกี่ยวกับยาเสพติดให้โทษให้ทราบจนเป็นที่เข้าใจ และให้ถวายสัจจะต่อองค์พระสัมมาสัมพุทธเจ้าว่า “จะไม่สูบ ไม่เสฟผื่น เฮโรอีน มอร์ฟิน กัญชา กระต่อม ผงขาว ยาบ้า ยาอี ยาเค ยาไอซ์ และสารเสพติดทุกชนิด ตลอดชีวิต” สำหรับผู้ที่นับถือศาสนาอื่น จะให้สัจจะต่อดินฟ้าอากาศว่า “จะไม่สูบ ไม่เสฟผื่น เฮโรอีน มอร์ฟิน กัญชา กระต่อม ผงขาว ยาบ้า ยาอี ยาเค ยาไอซ์ และสารเสพติดทุกชนิด ยาเสพติดตลอดชีวิต” เมื่อสิ้นสุดระยะเวลาการบำบัดพักฟื้นก่อนกลับบ้าน จะมีการทบทวนสัจจะอีกครั้ง

๖.๓ แผนกบำบัดรักษาและดูแลผู้ป่วย คณะสงฆ์จะดูแลให้ผู้ป่วยอยู่ในบริเวณเรือนบำบัดเท่านั้น เมื่อรับผู้ป่วยเข้าไปพระจะอบรมผู้ป่วยให้ทราบระเบียบการปฏิบัติในเรือนบำบัด วิธีการทานยาสมุนไพร เรือนบำบัดจะแยกชาย-หญิง ส่วนการช่วยเหลือแบ่งเป็น ๒ ขั้นตอน คือ การช่วยเหลือทางกาย ๕ วันแรก จะให้ยาสมุนไพรน้ำไม่เกิน ๓๐ ซีซี.หรือลดปริมาณของยาหรือเปลี่ยนเป็นยาสมุนไพรชนิดเม็ด (ใช้การขบถ่ายแทนการอาเจียน)ให้ผู้ป่วยรับประทานวันละครั้งจนครบ ๕ วัน และพระจะดูแลเป็นพิเศษเพราะเริ่มเข้ามาบำบัดพักฟื้นมีพี่เลี้ยงซึ่งเป็นผู้ป่วยรุ่นพี่ที่อาการดีมาแล้วช่วยดูแลให้กำลังใจ ด้วยเพราะจะทราบอาการในระยะนี้ดีให้รับประทานยาสมุนไพรวันละแก้ว ๕ วัน การช่วยเหลือหลัง ๕ วันแรก พระจะให้ผู้ป่วยเข้าแถวไปอบยาสมุนไพรทุกวัน ยาประจำเตาอบคือตะไคร้ ละหุ่ง ผักบุง หล้าคา การอบตัวนี้จะช่วยลดความตึงเครียดของประสาท และขับพิษออกมาทางผิวหนังเป็นเหตุเหนื่อยๆเมื่ออาบน้ำร่างกายจะสดชื่นขึ้น ระยะนี้ผู้ป่วยจะรับประทานอาหารได้มาก ร่างกายเริ่มฟื้นตัวมีความแข็งแรง ระยะนี้จะมีการช่วยเหลือทางจิตใจ พระจะอนุญาตให้ทำกิจกรรมได้โดยมีพระคอยดูแล เช่น เล่นกีฬา ออกกำลังกาย ช่วยกวาดบริเวณทำความสะอาดเรือนบริเวณบำบัดหรือบริเวณใกล้เคียงจัดอาหารถวายพระตอนเช้า ไปฝึกอาชีพเพาะปลูก ก่อสร้างหรืออื่นๆ ทุกวันพระจะให้ขึ้นฟังพระทำวัตรเย็น โดยมีคณะสงฆ์ดูแลรับผิดชอบทุกวัน กิจกรรมเหล่านี้จะช่วยการปรับตัวของผู้ป่วยให้เข้ากับสังคม และเพื่อนๆพระจะอธิบายการทำดีทำชั่วจะส่งผลอย่างไร เพื่อให้เข้าใจการดำเนินชีวิตต่อไปได้ดียิ่งขึ้น การใช้จ่ายของผู้ป่วยให้ใช้คูปองแทนเงิน โดยมีร้านค้าในเรือนบำบัดให้ใช้คูปองแลกซื้ออาหารและสิ่งของได้ ถ้ามีกรณีฉุกเฉินเกิดกับผู้ป่วยจะประสานงานกับโรงพยาบาลพระพุทธบาทเรียกรถพยาบาลได้ทันที^{๓๐}

๖.๔ แผนกฟื้นฟูจิตใจและฝึกอาชีพ ปัจจุบันผู้ป่วยอยู่ระยะสั้นเพียง ๑๕ วัน การฟื้นฟูจิตใจ คือการให้เข้าร่วมกิจกรรมของวัด เช่นทำวัตรเย็น การนั่งสมาธิ หรือมีโครงการฝึกอาชีพพระยะสั้นถ้าผู้ป่วยต้องการ เช่น การวาดรูป ทำดอกไม้ งานเซรามิก และอื่นๆโดยประสานงานกับหน่วยงานใกล้เคียงในการฝึกอาชีพพระยะสั้นให้

๗) การติดตามผล หลังจากผู้ป่วยกลับบ้านไปแล้ว จะมีการติดตามผลคือการติดต่อญาติให้รายงานผลให้ทราบ และการส่งไปรษณียบัตรไป แต่มักไม่ค่อยได้ผลกลับมา อีกส่วนหนึ่งคือดูผลจากผู้ป่วยที่ขอพบหลังการบำบัดแล้ว ในส่วนนี้จะติดตามผลได้แน่นอนเพราะอยู่ ณ วัดถ้ากระบอก และในปัจจุบันจะทราบผลบ้าง จากผู้ป่วยชาวต่างประเทศที่ติดต่อมา โดยผ่านองค์กรที่ส่งตัวมารักษาฯ ใน

^{๓๐} สัมภาษณ์ พระวิจิตร อคคจิตโต,อายุ ๖๑ ปี รองผู้อำนวยการสถานพักฟื้นวัดถ้ากระบอก, ๙ มิถุนายน ๒๕๖๑.

ปัจจุบัน มีผลการวิจัยของอาจารย์มหาวิทยาลัยประเทศอังกฤษ ที่ทำการวิจัยผู้ป่วยชาวต่างประเทศที่มาบำบัดรักษาที่สถานพักฟื้นถ้ำกระบोक สามารถติดตามผลได้จากเว็บไซต์ต่างๆ^{๓๑}

๘) องค์กรที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการบำบัดรักษาฟื้นฟูผู้ป่วย^{๓๒}

๘.๑ มูลนิธิวัดถ้ำกระบोक จัดตั้งขึ้นใน ปี พ.ศ.๒๕๒๒ โดยพลอากาศเอกทวี จุลละทรัพย์ใช้ชื่อว่า “มูลนิธิช่วยชีวิตและสภาวะทางจิตของผู้ติดยาเสพติดวัดถ้ำกระบोक” เลขหมายทะเบียน ๑๒๒๕ มีสถานที่ตั้งสำนักงานใหญ่ที่ สำนักสงฆ์ถ้ำกระบोक ตำบลขุนโขลน อำเภอพระพุทธบาท จังหวัดสระบุรี มีวัตถุประสงค์ในการดำเนินการ ๖ ข้อ เกี่ยวกับการช่วยเหลือส่งเสริมการดำเนินงานด้านการบำบัดรักษาผู้ป่วย ต่อมาปี พ.ศ.๒๕๔๒ ได้จดทะเบียนเปลี่ยนชื่อเป็น “มูลนิธิวัดถ้ำกระบोक” และในปี พ.ศ. ๒๕๔๕ ได้จดทะเบียนเปลี่ยนแปลงข้อบังคับ เพิ่มเติมวัตถุประสงค์เป็น ๙ ข้อ เพิ่มในเรื่องเกี่ยวกับเสนาสนะคณะสงฆ์ แต่ยังคงวัตถุประสงค์ ช่วยสนับสนุนการดำเนินงานของสถานที่พักฟื้นวัดถ้ำกระบोक ช่วยในการจัดหาทุนในการดำเนินงานประสานงานกับหน่วยงานต่างๆ ในการเข้าร่วมกิจกรรมการศึกษาดูงานเป็นตัวแทน ในการประชุมนอกสถานที่และอื่นๆ

๘.๒ องค์กรต่างประเทศที่ส่งผู้ป่วยมาบำบัดฟื้นฟูประเทศออสเตรเลีย โดยมีสเตอร์ไบรอัน ดำเนินการโดยเปิดเว็บไซต์ขึ้น แลขอใช้ชื่อองค์กรว่า THAMKRABOK FOUNDATION Incorporated in Western Australia และใช้ชื่อเว็บไซต์ว่า <http://www.thamkrabok.org.au>

ประเทศอังกฤษ โดย Mr.MikeSarson ให้ความสนใจการบำบัดรักษา ณ สถานพักฟื้นวัดถ้ำกระบोकในปี พ.ศ.๒๕๔๒ ได้จัดตั้งเป็นองค์กรการกุศล เพื่อจะนำส่งคนไข้ชาวอังกฤษ และชาวต่างประเทศที่ติดต่อยังองค์กรเข้ามาบำบัดฟื้นฟูโดยใช้ ชื่อองค์กรว่า EAST-WEST DETOX และได้ส่งเสริมการทำวิจัยการบำบัดพักฟื้นของผู้ป่วยที่ส่งมา ณ ที่นี้ เปรียบเทียบกับการรักษาแบบปกติสามารถติดตามการทำงานได้จากเว็บไซต์<http://www.east-westdetox.org.uk>

สำหรับ Mr.Vince Cullen ได้ให้ความสนใจส่งผู้ป่วยมาบำบัดพักฟื้นฯ ณ สถานพักฟื้นวัดถ้ำกระบोकโดยใช้ชื่อองค์กรว่า T.A.R.A.Detox Organization โดยใช้ชื่อเว็บไซต์ว่า<http://www.tara-detox.org>

๒.๖ กระบวนการขั้นตอนในการบำบัดยาเสพติดของสถานพักฟื้นวัดถ้ำกระบोक

กระบวนการในการเข้าบำบัดยาเสพติดของสถานพักฟื้นวัดถ้ำกระบोकนั้น เป็นขั้นตอนในการรับบุคคลเพื่อที่จะมาบำบัดฟื้นฟูจิตใจ และฝึกอาชีพเพื่อให้ผู้รับการบำบัดมีสภาพมีจิตใจที่เข้มแข็ง ในการกลับเข้าสู่สังคมได้ และจะได้นำการฝึกอาชีพไปใช้ในชีวิตประจำวัน ตามขั้นตอนดังต่อไปนี้

^{๓๑} สัมภาษณ์ Mr. Jeremy Nemeah, อายุ ๓๙ ปี ผู้ช่วยผู้ประสานงานชาวต่างชาติ, สถานพักฟื้นวัดถ้ำกระบोक, ๑๐ มิถุนายน ๒๕๖๑.

^{๓๒} สัมภาษณ์ พระวิจิตร อคคจิตโต, อายุ ๖๑ ปี รองผู้อำนวยการสถานพักฟื้นวัดถ้ำกระบोक, ๙ มิถุนายน ๒๕๖๑.

ขั้นตอนที่ ๑ พระสงฆ์จะให้รับสัจจะก่อนเข้ารับการบำบัดพักฟื้นในเรือนบำบัด โดยพระผู้ให้สัจจะจะอธิบายเรื่องสัจจะ ที่เกี่ยวกับยาเสพติดให้โทษให้ทราบจนเป็นที่เข้าใจ และให้ถวายสัจจะ ที่เกี่ยวกับยาเสพติดให้โทษให้ทราบจนเป็นที่เข้าใจ และให้ถวายสัจจะต่อองค์พระสัมมาสัมพุทธเจ้า ว่า “จะไม่สูบ ไม่เสพฝิ่น เฮโรอีน มอร์ฟิน กัญชา กระต่อม ผงขาว ยาเม็ด แลยาเสพติดทุกชนิด ตลอดชีวิต” สำหรับผู้ที่นับถือศาสนาอื่น จะให้สัจจะต่อดินฟ้าอากาศว่า “จะไม่สูบ ไม่เสพฝิ่น เฮโรอีน มอร์ฟิน กัญชา กระต่อม ผงขาว ยาบ้า ยาอี ยาเค ยาไอซ์ และสารเสพติดทุกชนิด ตลอดชีวิต”

ภาพที่ ๒.๑ พระสงฆ์จะให้รับสัจจะก่อนเข้ารับการบำบัดพักฟื้นในเรือนบำบัดโดยพระผู้ให้สัจจะ

ขั้นตอนที่ ๒ พระสงฆ์จะดูแลให้ผู้ป่วยอยู่ในบริเวณเรือนบำบัดเท่านั้น เมื่อรับผู้ป่วยเข้าไป พระจะอบรมผู้ป่วยให้ทราบระเบียบการปฏิบัติในเรือนบำบัด วิธีการทานยาสมุนไพร เรือนบำบัดจะแยกชาย-หญิง การช่วยเหลือทางกาย ๕ วันแรก จะให้ยาสมุนไพรน้ำ (ยาตัดน้ำ) ไม่เกิน ๓๐ ซีซี.หรือลดปริมาณของยา (ใช้การขั้บถ่ายแทนการอาเจียน) ให้ผู้ป่วยรับประทานวันละครั้งจนครบ ๕ วัน ในช่วงนี้ผู้บำบัดจะต้องใส่เสื้อสีขาว กางเกงสีแดงเท่านั้น เพราะจะได้ควบคุมการรับประทานอาหาร กล่าวคือ จะให้ผู้บำบัดรับประทานของเย็นไม่ได้เด็ดขาด เพราะจะทำให้ผู้บำบัดเกิดอาการแพ้ยาได้ (ในระหว่างการบำบัดในช่วงนี้ผู้บำบัดจะต้องอบยาสมุนไพรทุกวัน ยาประจำเตาอบ คือตะไคร้ ละหุ่ง ผักบู่ หนุ่ยาคา) การช่วยเหลือหลัง ๕ วันแรก พระจะให้ผู้ป่วยเข้าแถวไปอบยาสมุนไพรทุกวัน ยาอบ ตะไคร้ ละหุ่ง ผักบู่ หนุ่ยาคา การอบตัวนี้จะช่วยลดความตึงเครียดของประสาท และขับพิษออกมาทางผิวหนังเป็นเหงื่อเหนียวๆ เมื่ออาบน้ำร่างกายจะสดชื่นขึ้น ระยะเวลาผู้ป่วยจะรับประทานอาหารได้มาก ร่างกายเริ่มฟื้นตัวมีความแข็งแรง

ภาพที่ ๒.๒ ผู้บ่าบัตจะต๋องทานยาสมุนไพโร(เข้าแถวเพื่อรับยาสมุนไพโร)

ภาพที่ ๒.๓ ผู้บ่าบัตจะต๋องทานยาสมุนไพโร

ภาพที่ ๒.๔ ผู้บ่าบัตจะต๋องทานยาสมุนไพโร

ภาพที่ ๒.๕ ผู้บ่าบัดเข้าแถวไปอบยาสมุนไพร

ภาพที่ ๒.๖ ผู้บ่าบัดอบยาสมุนไพร

ขั้นตอนที่ ๓ พระสงฆ์จะให้ยาสมุนไพรชนิดลูกกลอน (ยาตัดเม็ด) วันละ ๑ เม็ด ให้ผู้ป่วยรับประทานวันละครั้งจนครบ ๑๐ วันในช่วงนี้ผู้บ่าบัดจะต้องใส่เสื้อสีแดง กางเกงสีแดงเท่านั้น เพราะจะไม่ได้ควบคุมการรับประทานอาหาร ในระหว่างนี้ผู้บ่าบัดจะได้มีการสนทนา หรือฟังธรรมจากพระผู้ดูแลทุกๆ วัน หลังจากเคารพธงชาติในตอนเย็นเสร็จ ในช่วงนี้จะมีการทบทวนข้อปฏิบัติต่างๆ นันทนาการ ฟังธรรมะจากพระผู้ดูแล และซักถามอาการของผู้บ่าบัดตลอดจนถึงปัญหาข้อสงสัยต่างๆ

ขั้นตอนที่ ๔ เมื่อครบ ๑๕ วันตามตามกำหนดการบ่าบัดแล้วผู้บ่าบัด จะต้องกล่าวคำอำลาผู้ที่ยังบ่าบัดอื่นๆ และมอบหมายหน้าที่การดูแลต่างๆ เช่น การทำความสะอาดในจุดต่างๆตามที่ได้รับมอบหมาย ตลอดจนถึงหน้าที่ผู้ดูแลผู้บ่าบัดมีหัวหน้า รองหัวหน้า ผู้ดูแลตำแหน่งต่างๆ เมื่อจะออกจากวัดถ้ากระบอกนั้นผู้บ่าบัดนั้นๆต้องไปทบทวนสัจจะอีกครั้งว่า “จะไม่สูบ ไม่เสพฝิ่น เฮโรอีน มอร์ฟิน กัญชา กระท่อม ผงขาว ยาบ้า ยาอี ยาเค ยาไอซ์ และสารเสพติดทุกชนิด ตลอดชีวิต” สำหรับผู้ที่นับถือศาสนาอื่น จะให้สัจจะต่อดินฟ้าอากาศว่า “จะไม่สูบ ไม่เสพ ยาเสพติดตลอดชีวิต” เพื่อเป็นการตอกย้ำในคำมั่นแห่งสัจจะของตนเอง

สำหรับการใช้ชีวิตอยู่วัดถ้ากระบอก ๑๕ วันนั้นผู้บำบัดจะมีกิจกรรมต่างๆทำในช่วงเวลาว่างเป็นการนัดหมายการไปในตัว เช่น ทำวัตรเย็น การนั่งสมาธิ การปั้นพระพุทธรูปจากวัสดุปูน ปลูกผัก เห็ด กวาดลานวัด ทำความสะอาดบริเวณ สถานที่ต่างๆทั้งนี้เป็นกิจกรรม เพื่อให้ผู้บำบัดเองไม่ให้คิดมากจากการออกจากบ้านมาสู่วัดถ้ากระบอก และเป็นการลดความเครียดของผู้บำบัดอีกทางหนึ่ง^{๓๓}

เพราะฉะนั้น รูปแบบของหน่วยงานภาคเอกชน หน่วยงานภาคเอกชน ได้แก่ วัดถ้ากระบอก มีนโยบายการป้องกันและแก้ไขปัญหาเสพติด โดยการให้เชื่อมเสพติดที่มีอยู่ในประชาชนต่อพระพุทธรูปโดยการนำสังฆะมากล่าว เพื่อให้เกิดความน่าเชื่อถืออีกทางหนึ่งอีกด้วย และยังใช้แพทย์ทางเลือก (สมุนไพร) มาบำบัดรักษา เพื่อให้ได้ศักยภาพในการรักษาบำบัด ทำให้ผู้บำบัดเสพติดได้อย่างถาวร

๒.๗ แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการบำบัดผู้เสพติดยาเสพติด

การฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดนั้น มีวัตถุประสงค์ให้ผู้ป่วยได้รับการบำบัดฟื้นฟูสมรรถภาพทั้งกาย จิต อารมณ์สังคม และจิตวิญญาณของผู้ป่วย จากการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องพบว่า มีหลากหลายทฤษฎีที่ล้วนมุ่งช่วยเหลือ และแก้ไขพฤติกรรมการใช้ยาเสพติดของผู้บำบัด พอสรุปได้ดังนี้

วัฏจักรแห่งการเปลี่ยนแปลง (Stages of Changes)

การเปลี่ยนแปลงนิสัยหรือพฤติกรรมนั้น จะเป็นไปตามขั้นตอน เป็นวงวนของวัฏจักร ดังนั้น การบำบัดรักษาช่วยเหลือตามขั้นตอนที่ผู้ป่วยติดอยู่ เช่น ถ้าผู้ป่วยอยู่ในระยะเฝ้าเฉยต่อปัญหา ผู้บำบัดต้องช่วยให้เลื่อนไปสู่ขั้นตอนที่สูงขึ้นต่อไป คือให้เกิดความลังเลใจ เกิดจิตสำนึกรับผิดชอบต่อสังคมและบุคคลอื่น ผู้ให้คำปรึกษาควรวิเคราะห์ให้ออก ว่าผู้บำบัดอยู่ในขั้นตอนไหนของการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม และผู้บำบัดควรมีการตอบสนองที่เหมาะสมในขั้นตอนนั้นๆ ก็จะทำให้ผู้ป่วยขยับไปสู่ขั้นตอนถัดไปได้ จนไปสู่การมีพฤติกรรมที่พึงประสงค์ได้อย่างมั่นคงถาวร

การสร้างแรงจูงใจในการบำบัด (Motivation enhancement Therapy)

การขาดแรงจูงใจ หรือความตั้งใจเป็นอุปสรรคอย่างยิ่งสำหรับการบำบัดฟื้นฟูผู้ติดยาเสพติด การเพิ่มแรงจูงใจ ยึดหลักสำคัญ ๕ ประการคือ DARES ให้พิจารณาถึงเป้าหมายในชีวิต และความยากลำบากที่จะบรรลุเป้าหมายนั้น (Develop Discrepancy) รับฟังด้วยความจริงใจ ไม่ทะเลาะกับผู้ป่วย (Avoid Argument) ถ้าผู้ป่วยต่อต้านให้พิจารณาว่าผู้ป่วยอาจติดอยู่ขั้นตอนของวัฏจักรการเปลี่ยนแปลงในขั้นที่ต่ำกว่าผู้บำบัดตั้งใจให้เขาอยู่ (Roll with Resistance) แสดงความเข้าใจเห็นใจ ผู้ป่วยอย่างจริงใจ (Express Empathy) และประการสุดท้าย ส่งเสริมให้ผู้ป่วยมีความเชื่อมั่นในตัวเองว่า สามารถควบคุมจิตใจและควบคุมสถานการณ์เพื่อไม่ใช้ยาได้ (Support Self-Efficacy)

^{๓๓} สัมภาษณ์ พระวิจิตร อคคจิตโต, อายุ ๖๑ ปี รองผู้อำนวยการสถานพักฟื้นวัดถ้ากระบอก, ๙ มิถุนายน ๒๕๖๑.

กลุ่มทฤษฎีการเรียนรู้ (Learning Theory)

กลุ่มนี้เชื่อว่า ผู้ติดยาเรียนรู้การเสพยาว่า เป็นรูปแบบการคลายทุกข์ หรือหาความสุขชนิดหนึ่ง การบำบัดจึงเน้นให้เกิดการเรียนรู้ใหม่ มีการวางแผนการเรียนรู้ใหม่อย่างเป็นระบบ มีการเสริมแรงเมื่อเกิดพฤติกรรมใหม่ที่พึงประสงค์ หรือการลงโทษเพื่อหยุดพฤติกรรมเดิม เน้นการควบคุมตนเอง เรียนรู้การสร้างเงื่อนไขใหม่ให้ชีวิต การเรียนรู้ใหม่อย่างเป็นระบบนี้ถูกกำหนดไว้ในกิจกรรมบ้าน การจัดตารางชีวิตประจำวันในบ้าน การตั้งกฎระเบียบเพื่อหยุดพฤติกรรมเดิม หรือไม่พึงประสงค์ กำหนดเครื่องมือในการควบคุมพฤติกรรมของสมาชิกในบ้าน หรือแม้กระทั่งกลุ่มบำบัดบางกลุ่ม เช่น กลุ่มให้คำปรึกษาเพื่อพัฒนาตนเอง ที่เน้นการฝึกอย่างเป็นระบบ เช่น ฝึกการปฏิเสธ ฝึกการกล้าแสดงออกอย่างเหมาะสม ฝึกการจัดการกับภาวะอารมณ์ที่เป็นลบ

ทฤษฎีผู้รับบริการเป็นศูนย์กลาง (Client – centered Approach)

คาร์ล โรเจอร์ มีแนวคิดพื้นฐานมาจากจิตวิทยากลุ่มมนุษยนิยมและปรัชญากลุ่มภวนิยม ที่เชื่อว่ามนุษย์มีศักดิ์ศรี มีคุณค่า มีแรงจูงใจที่จะทำดีและพัฒนาตนเองไปสู่ความสำเร็จได้ตามศักยภาพแห่งตน ให้ความสำคัญกับอัตโนทัศน์ อารมณ์ ความรู้สึก และสภาวะปัจจุบันของสมาชิก การนำทฤษฎีนี้มาใช้มีเป้าหมายเพื่อเป็นการช่วยให้ผู้ป่วยเข้าใจ ยอมรับตนเองตามความเป็นจริง สามารถตัดสินใจเลือกเป้าหมายในชีวิตและรับผิดชอบต่อตนเองได้ มีวุฒิภาวะและมีการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมไปในทางที่เหมาะสมมากขึ้น ทฤษฎีนี้สามารถประยุกต์ใช้ได้กับทุกกิจกรรมบำบัด เช่น การให้คำปรึกษารายบุคคล กลุ่มประคับประคอง กลุ่มพัฒนาตนเอง หรือแม้แต่กิจกรรมบ้าน

กลุ่มทฤษฎีการปรับพฤติกรรมทางปัญญา (Cognitive Behavioral Therapy)

กลุ่มนี้เน้นการเปลี่ยนแปลงทางความคิด การรับรู้ ปัญหา เพื่อที่จะทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม เหตุผลของการใช้ยาเสพติดอย่างต่อเนื่องของผู้ป่วยเชื่อว่าผู้ติดยาเสพติดจะบิดเบือนความคิดของตัวเองอย่างเป็นระบบ ซึ่งได้แก่ การหาเหตุผลอ้างอิงตามใจชอบ การเลือกรับรู้ และสรุปข้อมูล การสรุปข้อมูลเกินกว่าเหตุ ซึ่งต่อมากการบิดเบือนนั้นอาจเกิดขึ้นจนเป็นอัตโนมัติ ยกแก่การควบคุม เช่น การใช้ยาจะเลิกเมื่อไหร่ก็ได้ เลิกได้ด้วยตนเอง การปฏิเสธการรักษา การนำกลุ่มทฤษฎีมาใช้ในกระบวนการบำบัดฟื้นฟูสมรรถภาพ ใช้ทั้งกระบวนการบำบัด และการนำเทคนิคมาใช้กระบวนการบำบัดที่นำแนวคิดของกลุ่มทฤษฎีการปรับพฤติกรรมทางปัญญามาใช้คือการสร้างการมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ (Participatory Learning) ให้ผู้ป่วยได้มีโอกาสแลกเปลี่ยนประสบการณ์ ระดมสมอง ทดลองปฏิบัติ และสรุปความรู้ที่ได้จากการดำเนินกิจกรรม

ส่วนเทคนิคในกลุ่มปรับพฤติกรรมทางปัญญา นำมาใช้ในกลุ่มพัฒนาตนเองที่เน้นการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการเสพยา เช่น กิจกรรมบำบัดทางปัญญา (Cognitive Therapy) โดยการวิเคราะห์ข้อดี ข้อเสียของการเสพยา (Advantage – disadvantage Analysis) การบำบัดแบบพิจารณาเหตุผลและอารมณ์ (Rational – Emotive Therapy หรือ RET) การจัดการปัญหา (Problem – Solving Therapy) การฝึกจัดการอารมณ์และความเครียด (Stress management Training) การฝึกควบคุมตนเอง (Self – Control Training) เป็นต้น

แนวคิดปรับพฤติกรรมทางปัญญาถูกนำมาใช้ในการจัดกิจกรรมบำบัดของศูนย์ฯ ขอนแก่น อาทิเช่น กลุ่มปรับพฤติกรรมทางปัญญาเพื่อป้องกันการกลับไปเสพยาของวัยรุ่นที่ติดยาบ้า กิจกรรมบำบัดเพื่อหยุดสูบบุหรี่ของนักเรียนในโรงเรียน

หมวดทฤษฎีจิตวิเคราะห์ (Analytical oriented approach)

เป็นแนวคิดของซิกมันด์ فروยด์ เชื่อว่า การติดยาเกิดจากบุคลิกเดิมของบุคคลนั้นอ่อนแอ (ego weakness) ซึ่งเป็นลักษณะของการขาดความอดทนต่อสภาพการณ์ที่คับข้องใจ การบำบัดจึงมุ่งเน้นการพัฒนาบุคลิกภาพให้เข้มแข็ง ส่งเสริมความเชื่อมั่นในตนเอง ให้มองตนเองเป็นคนดีคนหนึ่ง มีศักยภาพในการดำรงชีวิตอยู่ด้วยตัวเอง แนวคิดนี้ถูกนำมาประยุกต์ใช้ในกลุ่มจิตบำบัด กลุ่มศิลปะบำบัด กลุ่มให้คำปรึกษาโดยใช้ดนตรีเป็นสื่อ และกลุ่มประคับประคอง

การบำบัดแบบสั้นโดยครอบครัว (Satir's brief systemic therapy)

แนวคิดของ Virginia Satir นั้น เน้นที่ความภาคภูมิใจในตนเอง การเปลี่ยนจากแง่ลบสู่แง่บวก และการเติบโตของมนุษย์ (Growth model) สามารถใช้ตัวตนของตนเองในทางสร้างสรรค์และในทางบวกให้มากขึ้น และสามารถมีทางเลือกมากขึ้นสำหรับอิสรภาพ และพลังที่ยิ่งใหญ่กว่าเดิม แนวคิดนี้ถูกนำมาประยุกต์ใช้ในการประเมินสภาพปัญหาของผู้ในระยะแรกเริ่ม การให้คำปรึกษา รายบุคคล การให้คำปรึกษาครอบครัว กลุ่มอ่านอุณหภูมิจิตใจในสมาชิกครอบครัว

แนวคิดทฤษฎีเกสตัลท์ (Gestalt Therapy)

เชื่อว่า บุคคลเกิดปัญหาจากการปล่อยให้ออดีต หรืออนาคตเข้าครอบงำเพื่อหลีกเลี่ยงจากสภาวะปัจจุบันที่ทำให้ตนเจ็บปวด และปล่อยให้ความต้องการที่ไม่ได้รับการตอบสนอง (Unfinished Business) มาคอยรบกวนจิตใจ ทำให้การรับรู้เกี่ยวกับตนเองบกพร่องไป การบำบัดส่วนใหญ่จะเน้นที่การมีสติ หรือให้พยายามตระหนัก (Aware) ถึงความรู้สึกของตนเองที่เกิดขึ้นในขณะนั้น (Here – and - Now) และการทำงานของกายกับใจที่ควบคู่กันไป มีลักษณะเป็นแบบ holistic Approach เพื่อให้ผู้ป่วยหลุดจากอดีตที่ฝังใจ และตัดสินใจที่จะเลือกรับรู้ในปัจจุบันตามสภาพที่เป็นจริง^{๓๔}

ศูนย์บำบัดรักษายาเสพติด เป็นหน่วยงานที่มีหน้าที่รองรับการบำบัดผู้ป่วยยาเสพติดทั้งในระบบสมัครใจและระบบบังคับบำบัดตามพระราชบัญญัติ พ.ศ. ๒๕๕๔ ภายหลังจากที่ถูกกำหนดให้เป็นสถานบำบัดฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดแบบควบคุมตัวไม่เข้มงวดแล้ว พบว่าสถิติผู้ป่วยในระบบบังคับบำบัดเพิ่มขึ้นจำนวนมาก ทำให้ศูนย์บำบัดรักษายาเสพติด ได้ปรับเปลี่ยนกลยุทธ์ในการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด เพื่อให้เกิดประสิทธิผลสูงสุด และให้สอดคล้องกับสภาพปัญหาที่เปลี่ยนแปลง การบำบัดรักษาผู้ติดยาเสพติดที่มีประสิทธิภาพ และประสิทธิผลนั้น มีปัจจัยที่เกี่ยวข้องหลายประการ เช่น ลักษณะผู้ป่วย นักบำบัด เครือข่ายในการดูแลผู้ป่วย รูปแบบการบำบัดที่เหมาะสม

^{๓๔} อธิศักดิ์ พลงาม และคณะ, “การวิจัยประเมินผล การพัฒนาระบบการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดแบบควบคุมตัวไม่เข้มงวด”, รายงานการวิจัย, (ศูนย์บำบัดรักษายาเสพติดขอนแก่น สถาบันธัญญารักษ์ กรมการแพทย์ กระทรวงสาธารณสุข, ๒๕๕๓), หน้า ๙-๑๑.

กับแต่ละสถานการณ์ รวมทั้งมาตรการทางสังคม เจตคติต่าง ๆ ของสังคม ซึ่งล้วนส่งผลกระทบต่อ การบำบัดรักษาทั้งสิ้น การติดตามเพื่อประเมินผลการบำบัดจะดูได้ ๒ ด้าน คือ การคงอยู่ในการบำบัด และการเลิกเสพยา

ดังนั้นศูนย์บำบัดรักษายาเสพติด จึงได้ศึกษา และการติดตามผลการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดในระบบบังคับบำบัด แบบควบคุมตัวไม่เข้มงวด ในระยะที่ผู้ป่วยกลับไปอยู่ในสังคม เพื่อติดตามผลสัมฤทธิ์ของการดำเนินการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด ที่เข้ารับการบำบัดฟื้นฟูสมรรถภาพแบบควบคุมตัวไม่เข้มงวด และนำไปสู่การศึกษาถึงปัจจัย และข้อขัดข้องในการดำเนินงาน มาปรับปรุงและพัฒนารูปแบบการบำบัดให้เหมาะสมเพื่อให้ผู้ติดยา และสารเสพติดได้ละเลิกยาเสพติด และใช้ชีวิตในสังคมอย่างปกติสุข และเป็นกำลังสำคัญของสังคมและประเทศชาติต่อไป^{๓๕}

เพราะฉะนั้น ผู้ได้รับการบำบัดฟื้นฟูสมรรถภาพทั้งกาย จิต อารมณ์สังคม และจิตวิญญาณของผู้ป่วย การบำบัดฟื้นฟูสมรรถภาพใช้แนวคิดหลักของครอบครัวบำบัด กล่าวคือการใช้ความอบอุ่น โดยเอาครอบครัวมาเป็นพื้นฐานของความบำบัด แตกต่างจากวิธีการบำบัดฟื้นฟูแบบอื่น คือ การใช้ครอบครัวบำบัดเป็นพื้นฐานของการนำความต้องการทางสังคม และการเปลี่ยนแปลงทางจิตวิทยาเข้ามาเปลี่ยนแปลงแต่ละคนในครอบครัว ทุกกิจกรรมในครอบครัวบำบัดถูกออกแบบมา เพื่อสร้างความเปลี่ยนแปลง ทั้งในการเรียนรู้ และการบำบัดฟื้นฟูสมาชิกทุกคน และผู้ที่เป็นหลักในการเปลี่ยนแปลงคือสมาชิกในครอบครัวนั่นเอง โดยครอบครัวบำบัดนั้นต้องคอยดูอย่างใกล้ชิด ว่าผู้บำบัดอยู่ในขั้นตอนไหนของการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม และผู้บำบัดควรมีการตอบสนองที่เหมาะสม เปรียบกับการหลอมเหล็กที่ร้อนๆเข้าแม่พิมพ์ที่ดี

๒.๗.๑ แนวคิดเกี่ยวกับการละลายพฤติกรรมของผู้เสพยาเสพติด

การโน้มน้าวจิตใจของผู้เสพยาเสพติดนั้น พระเจ้าหน้าที่ต้องทำลายการถือตัว สร้างความเป็นกันเองกับผู้อบรมกลุ่มเสี่ยง ก่อให้เกิดประทับใจตั้งแต่กิจกรรมแรก และจิตวิทยาในการรับมอบผู้เข้าบำบัด ด้วยการทักทายในมารยาทของชาวพุทธ โดยการนำธรรมะมาประยุกต์ใช้บูรณาการกับผู้บำบัดทำให้ผู้อบรมมีส่วนร่วม ในการบรรยายของพระเจ้าหน้าที่เป็นลักษณะการโต้ตอบคำถาม-คำตอบระหว่างพระเจ้าหน้ากับผู้บำบัด ทำให้ผู้บำบัดนั้นมีความสุขสนุกรื่นเริงทำให้ผู้อบรมมีความเห็นที่คล้อยตามพระเจ้าหน้าที่ในระหว่างนี้ พระเจ้าหน้าที่ก็มีการให้กำลังใจ และปลอบโยน ให้วิธีการแก้ไขปัญหาชีวิตไม่ว่าหนัก หรือเบาทำให้ผู้อบรมไม่ว่าหวงเหวในการ ออกจากบ้านมาเพื่อเข้ารับการบำบัด ทำให้ผู้อบรมรู้สึกว่ามีคนที่เข้าใจ และเป็นผู้เคียงข้างเขาเสมอ และช่วยคิดให้คำแนะนำปรึกษาวางแผนทั้ง การศึกษาอนาคต และการปฏิบัติตนให้อยู่ในคุณงามความดี ทำให้ผู้บำบัดมีความศรัทธาในความดี ที่ตนกระทำนั้นๆ ทำให้ผู้อบรมมีความรักความพอใจยินดีที่จะกระทำความดี โดยอาศัยความปรารถนาในการทำความดีมุ่งเน้นถึงคุณธรรมนำจิตของตนนั้นให้มุ่งตรงต่อความดีที่พึงวง โดยไม่ก่อเขินกอร์ปกกับนำสติปัญญาเพื่อที่จะหาทางป้องกัน และแก้ไขสิ่งต่างๆ ที่เกิดขึ้นมาแล้วในอดีต และจะเกิดขึ้นมีมาในอนาคต

^{๓๕} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๒.

การฝึกอบรมในด้านคุณลักษณะพื้นฐาน และการนำไปใช้รวมทั้งปัจจัยด้าน อายุ การศึกษา เพศ อาชีพ สถานะ และค่านิยม ความเชื่อ ประเพณี ศาสนา ประกอบการพิจารณาเลือกดำเนินการได้ตามความเหมาะสม ของกลุ่มเป้าหมายโดยไม่จำเป็นต้องดำเนินการให้ครบทุกกิจกรรม ทั้งนี้เนื่องจากกลุ่มเป้าหมายของการนำไปใช้อาจมีความแตกต่างกัน และในทางพระพุทธศาสนาได้นำหลักสูตร เมื่อสิ้นสุดการใช้หลักสูตร โดยการสังเกตพฤติกรรม การแสดงออก การตอบคำถาม และการเขียนสะท้อนความคิดเห็นนอกจากนี้มีการติดตามประเมินผลการใช้หลักสูตรเพื่อดูการนำไปประยุกต์ใช้ และการเปลี่ยนแปลงของพฤติกรรมภายหลังการได้รับการอบรม โดยให้เหมาะสมสอดคล้องกับกลุ่มเป้าหมายใช้ในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในสังคมไทยยุคปัจจุบันต่อไป^{๓๖}

๒.๗.๒ ทักษะการปฏิเสธยาเสพติด

๑) บอกไปตรงๆ “ไม่หรอก ขอบใจนะ” แม้วิธีปฏิเสธเช่นนี้อาจดูว่าแสนธรรมดา แต่ทว่าเป็นคำพูดที่หลายคนมักจะมองข้าม คำว่า “ไม่หรอก ขอบใจนะ” จะใช้ได้ผลทั้งเมื่อตกอยู่ในสถานการณ์ที่ถูกเพื่อนชวนอย่างเป็นมิตรหรือถูกกดดัน อย่างไรก็ตาม ต้องตระหนักอยู่เสมอว่า คำปฏิเสธเช่นนี้อาจใช้ไม่ได้ผลเสมอไป ดังนั้นจึงจำเป็นต้องมีวิธีการปฏิเสธรูปแบบอื่นเตรียมรองรับไว้ด้วย^{๓๗}

๒) ให้เหตุผลหรือข้ออ้าง บ่อยครั้งที่เด็กๆ มักจะลำบากใจที่จะบอกปฏิเสธเพื่อน ดังนั้นเด็กต้องรู้เท่าทันที่จะหลีกเลี่ยงการถูกกดดันจากกลุ่มหรือแก๊งที่ชักชวนให้เสพยา โดยการให้เหตุผลหรือข้ออ้าง เพียงแต่ต้องระลึกร่วมว่า เหตุผลหรือข้ออ้างนี้จะต้องทำให้ผู้ชักชวนยอมแพ้ไปเองได้ เช่น ไม่มีเงิน สุขภาพไม่ดี ไม่อยากทำให้แม่เสียใจ เป็นต้น^{๓๘}

๓) พุดปฏิเสธซ้ำซาก การยืนกรานตายตัวเดียว “ไม่” อย่างซ้ำซากนับเป็นวิธีปฏิเสธที่ได้ผล เมื่อต้องการบอจุดยืนของตัวเอง และอาจใช้เทคนิคปฏิเสธแบบอื่นร่วมด้วยได้

๔) เดินหนี วิธีการนี้เป็นอีกวิธีหนึ่งที่ใช้ได้ผลมากที่สุด ทั้งนี้จะต้องตระหนักว่า เรามีสิทธิเต็มที่ที่จะปฏิเสธสิ่งไม่ดีที่มีผู้หยิบยื่นให้

๕) เปลี่ยนเรื่องสนทนาในบางสถานการณ์ เราอาจไม่สามารถเดินหนี หรือหลีกเลี่ยงสถานะถูกกดดันได้ ดังนั้นให้ลองเปลี่ยนหัวข้อการสนทนา เพื่อเบี่ยงเบนความสนใจของผู้ชักชวน เมื่อคุยจนเบื่อแล้วให้หาโอกาสเดินหันออกมาทันที

๖) หลีกเลี่ยงสถานการณ์ สามัญสำนึกของมนุษย์จะบอกว่าสถานที่ใด เวลาใด สุ่มเสี่ยงต่อการเกิดเหตุการณ์รุนแรง หรือต้องตกอยู่ในสถานะกดดัน ดังนั้นพยายามหลีกเลี่ยงสถานการณ์เหล่านี้

^{๓๖} สัมภาษณ์ พระวิจิตร อคฺคจิตฺโต, อายุ ๖๑ ปี รองผู้อำนวยการสถานพักฟื้นวัดถ้ำกระบอก, ๙ มิถุนายน ๒๕๖๑.

^{๓๗} สัมภาษณ์ พระคณีย์ ขนฺติพโล, อายุ ๔๖ ปี พระเจ้าหน้ำที่สถานพักฟื้นวัดถ้ำกระบอก, ๙ มิถุนายน ๒๕๖๑.

^{๓๘} สัมภาษณ์ Mrs. Katisha Corbett, อายุ ๕๒ ปี ผู้ช่วยผู้ประสานงานชาวต่างชาติ, การสถานพักฟื้นวัดถ้ำกระบอก, ๑๐ มิถุนายน ๒๕๖๑.

ให้มากขึ้นให้มากที่สุด เพื่อความไม่ประมาทควรแจ้งให้พ่อแม่ทราบว่า เราทำกิจกรรมใดบ้าง และไปกับใคร

๗) ทำเป็นไม่สนใจ หากต้องเผชิญหน้ากับผู้ชักชวนให้เสพยา พยายามอย่าคุยด้วย ให้หันไปคุยกับคนอื่นที่เหลือ เป็นการซื้อเวลาก่อนที่จะนำทักษะปฏิเสธอื่นๆ มาใช้

๘) เลือกคบเพื่อนดี วิธีการนี้นับได้ว่าเป็นทักษะการปฏิเสธ (การเสพยา) ที่สำคัญที่สุด การคบเพื่อนที่ดีจะทำให้เราไม่ต้องตกอยู่ในวังวนของการสุ่มเสี่ยง ถูกชักนำไปให้ลองเสพยา ตรงกันข้าม หากเราคบเพื่อนที่มีปัญหา ปัญหาที่จะมาถึงตัวเราไม่ช้าก็เร็ว^{๓๔}

๒.๗.๓ จิตบำบัด

การฝึกฝนอบรมจิตใจให้เข้มแข็ง สามารถต่อสู้กับความรู้สึกฝ้ายอกุศล หรือ บาปทางใจได้ ได้แก่ การทำใจให้เกิดความสำรวมด้วยดี เพราะเมื่อจิตใจสำรวมดีแล้ว สามารถเอาชนะพ้นจากเครื่องผูกของมาร คือ กามคุณทั้งหลายได้ เพราะบุคคลที่สำรวมจิต ซึ่งมีธรรมชาติเที่ยวไปไกลเที่ยวไปดวงเดียวไม่มีรูปร่างอาศัยอยู่ในถ้ำย่อมจักสามารถพ้นจากเครื่องผูกแห่งมารได้ และถ้าบุคคลมีจิตใจไม่มั่นคงก็จะมีปัญญาไม่สมบูรณ์ไม่ศรัทธาทำสอนของพระพุทธศาสนา ไม่อาจพัฒนาจิตใจให้ตั้งมั่นได้ พึงพัฒนาหมั่นฝึกฝนจิตใจของตนไม่ให้เป็นทาสวัตถุนิยมเพื่อให้เกิดความสุข อย่าตกเป็นทาสแห่งวัตถุนิยมจะทำให้หลงมัวเมาหลงใหลในยาเสพติดไม่สามารถพ้นฟูจิตใจให้ห่างจากสิ่งเสพติด ควรที่จะชี้ให้เห็นโทษภัยของยาเสพติด พูดปลอบโยนให้เขาไม่ยุ่งเกี่ยวกับยาเสพติดอีก ตลอดจนยึดติดในเรื่องลาภ ยศ ตำแหน่ง โชควาสนาก็เช่นกันทำให้เกิดความสุขทางใจได้ไม่น้อย และพึงเจริญสติให้มั่นคง ทำให้จิตใจมีสุขโดยไม่อาศัยวัตถุ คือ สุขุขอันเกิดจากธรรมะเป็นความสุขที่ไม่ต้องอิงอาศัยวัตถุ หรือ สิ่งของมาอำนวยความสะดวก คือ เป็นสุขภายในจิตใจของตนเองเพราะมีหลักประพฤติปฏิบัติธรรม เพื่อพัฒนาจิตใจให้เข้มแข็ง มั่นคงไม่หวั่นไหวไปตามอารมณ์ต่างๆ แต่ยังมีสุขอีกชนิดหนึ่ง เป็นความสุขที่ไม่มีเครื่องล่อใจ เป็นความสุขที่เกิดผลแก่ใจโดยตรง และจะได้ทำให้จิตใจของผู้เสพยาเสพติดไม่หมกหมุ่นอยู่กับอารมณ์เดิมๆ ให้มีความอบอุ่นจากครอบครัวเพราะครอบครัวเป็นสถาบันที่มีความสำคัญทางจิตใจที่จะทำให้ผู้เลิกจากการเสพยาเสพติดเลิกได้อย่างถาวรต่อไป ด้วยการอบรมแบบบูรณาการสอดแทรกธรรมะเพื่อให้จิตใจของผู้อบรมนั้นๆอ่อนโยนลงทำให้พร้อมทางด้านจิตใจ เพื่อที่จะลด ละ เลิกยาเสพติด เพราะความเชื่อที่ยังมีต่อคำให้สัจจะสาบานที่ให้ไว้กับพระวิทยากรจึงทำให้ผู้เสพยาเสพติดที่เลิกด้วยการกล่าวคำสาบานนั้นๆไม่กลับไปยุ่งเกี่ยวกับสิ่งเสพติดอีก แต่อย่างไรก็ดีทางพระวิทยากรทำให้ผู้เสพยาเสพติดลด ละ เลิกจากสิ่งเสพติดได้ ผู้เสพยาจะกลับไปเสพยาอีกหรือไม่ก็ต้องขึ้นอยู่กับสถาบันครอบครัวที่จะยอมเข้าใจบุตรหลานของตนหรือไม่ว่า บุคคลเหล่านี้ได้ลด ละ เลิกแล้ว และสถาบันครอบครัวควรที่จะเข้าใจ เอาใจใส่ ให้ความรัก ความอบอุ่นต่อผู้ที่เลิกเสพยาเสพติด เพราะฉะนั้นการเลิกยาเสพติดของผู้เสพยาเสพติดนั้นขึ้นอยู่กับ

^{๓๔} สัมภาษณ์ ผู้อำนวยการสถานีนอนามัยบ้านซันชะอม, อายุ ๕๔ ปี, ๒๐ กรกฎาคม ๒๕๖๑.

กำลังใจ และการให้อภัยจากครอบครัวเป็นสำคัญ และผู้ที่เลิกเสพยาเสพติดต้องเลิกพฤติกรรมเดิมๆ โดยการยับยั้งชั่งใจไม่หันกลับไปยุ่งเกี่ยวกับยาเสพติดอีก^{๕๐}

เพราะฉะนั้น การศึกษาบริบททั่วไป ประวัติความเป็นมา หลักการและนโยบายของสถานพักฟื้นวัดถ้ำกระบอก ขบวนการขั้นตอนในการบำบัดยาเสพติด แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการบำบัดผู้เสพยาเสพติด แนวคิดเกี่ยวกับการละลายพฤติกรรมของผู้เสพยาเสพติด ทักษะการปฏิเสธยาเสพติด ตลอดจนศึกษาจิตบำบัดตามแนวของสถานพักฟื้นวัดถ้ำกระบอกนั้น มีขบวนการขั้นตอนในการบำบัดเป็นระบบโดยมีการปลูกฝังพฤติกรรมในหลายหลายกิจกรรมโดยแต่ละกิจกรรมนั้น มีหลักธรรมเข้าสอดแทรกในการบำบัดผู้เสพยาเสพติด

๒.๘ สรุป

สถานการณ์ผู้เสพยาเสพติดในปัจจุบันนั้น สังคมที่มีปัญหาขาดคุณธรรมจริยธรรมนำไปสู่ความตึงเครียดในการพัฒนาคุณภาพชีวิตนั้น จากสภาพปัญหาปัญหาดังกล่าวนั้น การดำเนินกิจกรรมใดๆที่อันจะป้องกัน และปลูกฝังค่านิยม เพื่อให้ผู้เสพยาเสพติดห่างไกลยาเสพติด โดยการสร้างองค์ความรู้ด้านยาเสพติด เพื่อให้ผู้เสพยาเสพติดห่างไกลยาเสพติด และไม่กลับไปเสพยาเสพติด โดยการลด ละ เลิกยาเสพติด โดยอาศัยการวิจัยทั้งหน่วยงานภาครัฐ และหน่วยงานภาคเอกชน ซึ่งหน่วยงานภาครัฐนั้นจะจ่งสำนักงานป้องกันและปราบปรามยาเสพติด(ป.ป.ส.) ซึ่งได้ศึกษาถึงเรื่องวิสัยทัศน์ของสำนักงานป้องกันและปราบปรามยาเสพติด (ป.ป.ส.) ซึ่งพันธกิจของสำนักงานป้องกันและปราบปรามยาเสพติด (ป.ป.ส.) ซึ่งนโยบายและยุทธศาสตร์การแก้ปัญหายาเสพติดของรัฐบาล การป้องกันและปราบปราม การเข้าอบรมเพื่อปรับพฤติกรรม การจับกุมผู้เสพยาเสพติด ตลอดจนถึงการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด ซึ่งผู้วิจัยได้ทราบถึงกลยุทธ์ในการทำงานแบบเป็นระบบ ของหน่วยงานภาคว่า รัฐก็ไม่ได้นิ่งนอนใจในภัยของยาเสพติด มีการร่วมกันทุกส่วนราชการ ในการคิดป้องกัน และแก้ไขปัญหายาเสพติดที่มีอยู่มากในสังคมชุมชน ด้วยเหตุนี้หน่วยงานภาครัฐจึงผลักดันในการป้องกัน และแก้ไขปัญหายาเสพติดอย่างต่อเนื่อง มุ่งเน้นให้เยาวชนไทยห่างไกลยาเสพติด เพื่อให้สังคมไทยเป็นสังคมที่ปลอดจากยาเสพติดหน่วยงานของภาครัฐ คือ สำนักงานป้องกันและปราบปรามยาเสพติด (ป.ป.ส.) ในฐานะหน่วยงานกลาง ในการกำหนดนโยบายการป้องกัน และแก้ปัญหายาเสพติด ให้มีความสำคัญกับการมีส่วนร่วมในกระบวนการจัดทำยุทธศาสตร์ ของภาคีการพัฒนาทุกภาคส่วน ตั้งแต่ระดับภาค และประเทศลงมามีส่วนร่วมกันทำงาน

วัดถ้ำกระบอก มีชื่อเสียงทางด้านการบำบัดผู้เสพยาเสพติด โดยมีแผนกต่างๆเพื่อทำหน้าที่ในการบำบัด คือ แผนกทะเบียนเพื่อทำสถิติในการรักษาผู้ที่เข้าขอรับการบำบัด แผนกนำผู้บำบัดรับสัจจะเพื่อที่จะให้ผู้ป่วยสร้างกรอบ และกำลังใจให้กับตนเอง แผนกบำบัดรักษา และดูแล เพื่อที่จะทำให้ผู้บำบัดเข้าสู่กระบวนการบำบัดของทางวัดถ้ำกระบอก โดยมีพระเป็นผู้ดูแลอย่างใกล้ชิด ในการบำบัดตลอดระยะเวลา ๑๕ วัน แผนกฟื้นฟูจิตใจ และฝึกอาชีพเพื่อทำให้ผู้รับการบำบัดมีสภาพจิตใจที่เข้มแข็ง ในการกลับเข้าสู่สังคมได้ และจะได้นำการฝึกอาชีพไปใช้ในชีวิตประจำวัน เพื่อสร้างรายได้ให้แก่

^{๕๐} สัมภาษณ์ พระวิจิตร อคคจิตโต, อายุ ๖๑ ปี รองผู้อำนวยการสถานพักฟื้นวัดถ้ำกระบอก, ๙ มิถุนายน ๒๕๖๑.

ตนเอง นอกจากนั้นทางวัดถ้ากระบอกนั้น ยังสนองงานในส่วนของภาครัฐ ในการอบรมความรู้เกี่ยวกับยาเสพติดแก่หน่วยงานที่ต้องการ เพื่อที่จะรณรงค์ให้ผู้รับอบรมได้มีความรู้ความเข้าใจในยาเสพติดอีกด้วย พระสงฆ์เองก็ต้องพัฒนาตนเอง ให้อยู่ในสภาวะที่พร้อมจะช่วยเหลือสังคม แก้ปัญหา ไม่เป็นปัญหาสังคม เสียเอง สังคมไทยมีปัญหายาเสพติดที่ยังมีปรากฏในในทุกเขตพื้นที่ หน่วยงานทุกภาคส่วนไม่ว่าจะเป็น หน่วยงานภาครัฐ และหน่วยงานภาคเอกชน ควรมุ่งเน้นเพื่อที่จะแก้ไขปัญหายาเสพติดอย่างจริงจัง โดย หน่วยงานภาครัฐก็ต้อง การป้องกัน ปราบปราม ตรวจสอบ ดำเนินคดีตามพระราชบัญญัติยาเสพติด ส่วน หน่วยงานภาคเอกชน ก็ต้องแจ้งเบาะแสให้หน่วยงานภาครัฐได้รู้และตรวจสอบเพื่อดำเนินคดีต่อไป และ ร่วมมือร่วมใจกันเพื่อที่จะขจัดยาเสพติดนี้ให้หมดไปจากแผ่นดินไทย

บทที่ ๓

พุทธวิธีในการบำบัดผู้เสพยาเสพติด

พระพุทธศาสนาถือว่า เป็นจุดประสงค์สำคัญของชีวิต คือ การพัฒนาศักยภาพในตัวเองให้เต็มเปี่ยม คือ การนำประสบการณ์ และการเก็บสั่งสมทุนทางปัญญา เพื่อเป็นปัจจัยสำหรับบรรลุถึงเป้าหมายสูงสุดในการบำบัดผู้เสพยาเสพติด ในบทที่ ๓ นี้ผู้วิจัยมุ่งเน้นศึกษา พุทธวิธีในการบำบัดผู้เสพยาเสพติด พุทธวิธีในที่นี้หมายถึง กลวิธีในการวินิจฉัยดำเนินการสิ่งใดสิ่งหนึ่งเสพยาเสพติดด้วยการนำธรรมมาเป็นขบวนการในการดำเนินการจนสามารถเลิกเสพยาเสพติด โดยไม่หวนกลับมาเสพยาเสพติดอีก และมีความรู้ความสามารถนำวิชาชีพไปใช้ในชีวิตประจำวันได้ ซึ่งประกอบด้วยหลักธรรมต่างๆ คือ หลักอริยสัจ ๔ หลักสัมมปปธาน ๔ หลักพรหมวิหารธรรม ๔ หลักไตรสิกขา ๓ และพุทธวิธีในการประยุกต์ใช้ในการบำบัดผู้เสพยาเสพติด มีรายละเอียดดังนี้

๓.๑ หลักอริยสัจ ๔

“ภิกษุทั้งหลาย อริยสัจ ๔ ประการเหล่านี้แล เป็นของแท้เท่านั้น ไม่คลาดเคลื่อนไปไม่ได้ ไม่กลายเป็นอย่างอื่น ฉะนั้น จึงเรียกว่า อริยสัจ”^๑ “... ภิกษุทั้งหลาย เพราะได้ตรัสรู้อริยสัจสี่นี้ ตามเป็นจริง พระตถาคตอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้า จึงได้นำมเรียกว่า เป็นอริยะ”^๒

คำอธิบาย (จากคัมภีร์) เหล่านี้ เราจะได้รู้เรื่องราวที่ดี และถูกต้องตามคำสอนอันเป็นแก่น

๓.๑.๑ หลักธรรมทั้งปวงของพระพุทธองค์ตรงตามคัมภีร์ดั้งเดิม อริยสัจ ๔ ประการ คือ^๓

๑. ทุกข์
๒. สมุทัย การเกิดขึ้น หรือสาเหตุแห่งทุกข์
๓. นิโรธ ความดับทุกข์
๔. มรรค ทางที่นำไปสู่ความดับทุกข์

^๑ ส.ม. (ไทย) ๑๙/๑๗๐๓/๕๔๓.

^๒ ส.ม. (ไทย) ๑๙/๑๗๐๗/๕๔๕.

^๓ พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต), พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๖), หน้า ๑๕๕.

ทุกข์ คือ แสดงว่า สิ่งที่ปรุ้งแต่งทั้งปวงเป็นทุกข์ นี่คือ บอกตรงๆ ว่าสิ่งทั้งปวงเป็นอะไร นั่นเอง สิ่งทั้งปวงเป็นที่ตั้งแห่งความทุกข์ใจ แต่คนทั้งหลายไม่รู้ไม่เห็นไม่เห็นว่าสิ่งทั้งปวงเป็นความทุกข์จึงได้ มีความอยากในสิ่งเหล่านั้น ถ้ารู้ว่ามันเป็นความทุกข์ ไม่น่าอยาก และไม่น่ายึดถือ ไม่น่าผูกพันตัวเอง เข้ากับสิ่งใดแล้ว เขาก็คงจะไม่ไปอยาก ซึ่งตัวทุกข์นั่นเองหมายถึง ชั้น ๕

สมุทัย การเกิดขึ้นหรือสาเหตุแห่งทุกข์ คือ แสดงว่าความอยากด้วยอวิชชา (ความไม่รู้) นั้นเป็นต้นเหตุของความทุกข์ คนทั้งหลายก็ยังไม่รู้ ไม่เห็น ไม่เข้าใจว่าความอยากนี้แหละ เป็นตัว ต้นเหตุของความทุกข์ใจจึงได้พากันอยากนั้นอยากนี้เรื่อยแปดพันประการ เพราะไม่รู้ว่าคุณอยากด้วย อวิชชา (ความไม่รู้) นั่นคืออะไร

นิโรธ (ความดับทุกข์) คือ แสดงว่านิโรธ หรือนิพพาน คือการดับความอยากเสียได้สิ้นเชิง เป็นความไม่มีทุกข์ คนทั้งหลายยังไม่รู้จักกันใหญ่ทั้งๆ ที่เป็นสิ่งที่อาจบรรลุถึงได้ในที่ทั่วๆ ไป คือ พบได้ ตรงที่ความอยากมันดับลงไปนั่นเอง นี่คือนิโรธว่าอะไรเป็นอะไร จึงไม่มีใครปรารถนาที่จะดับความอยาก ไม่ปรารถนานิพพาน เพราะไม่รู้ว่าจะอะไรคือนิพพาน

มรรค (ทางที่นำไปสู่ความดับทุกข์) คือ วิธีดับความอยากนั้นๆเสีย ไม่มีผู้ใดเข้าใจว่าการทำ อย่างนี้เป็นวิธีดับความอยาก ไม่มีใครสนใจเรื่องอริยมรรคอันมีองค์ ๘ ประการซึ่งดับความอยากเสียได้ ไม่รู้จักอะไรเป็นที่พึ่งแก่ตนเอง อะไรควรชวนชวนอย่างไร จึงไม่สนใจกับเรื่องอริยมรรคของ พระพุทธเจ้า ซึ่งเป็นสิ่งที่เลิศประเสริฐที่สุดในบรรดาวิชาความรู้ของมนุษย์เราในโลกนี้ นี้แหละ คือการ ไม่รู้อะไรเป็นอะไรอย่างน่าหวาดเสียว

อริยสัจ ๔ ตามคำจำกัดความใจ พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒ ได้ ความหมายไว้ว่า “อริย” เป็นคำนาม ในพระพุทธศาสนา เป็นคำสำหรับเรียกบุคคลผู้บรรลุธรรมวิเศษ มีโสดาปัตติมรรค เป็นต้น ว่าพระอริย หรือพระอริยบุคคล และยังเป็นคำวิเศษณ์ หมายถึง เป็นของ พระอริยะ เป็นชาติอริย เจริญ เต็ม ประเสริฐ^๕ คำว่า สัจ, สัจจะ เป็นคำนาม หมายถึง ความจริง, ความจริงใจ รวมเป็นคำนาม คือ คำว่า “อริยสัจ” หมายถึง ความจริงของพระอริยะ, ความจริงอัน ประเสริฐ, ชื่อธรรมสำคัญหมวดหนึ่งในพระพุทธศาสนา มี ๔ ข้อ คือทุกข์, ทุกขสมุทัย เหตุที่ทำให้เกิด ทุกข์ , ทุกขนิโรธ ความดับทุกข์ และทุกขนิโรธคามินีปฏิปทา หรือ มรรค ทางแห่งความดับทุกข์^๕

ในเรื่องทุกข์รวมทั้งสาเหตุที่เกิดขึ้น พระพุทธเจ้าทรงแสดงว่า เป็นสภาวะธรรมที่ต้องอาศัยกัน และกันเกิดขึ้น เรียกว่า “ปฏิจจสมุปบาท” จะเกิดขึ้นเองลอยๆ โดยไม่มีสาเหตุไม่ได้โดยทรงแสดงถึง กระบวนการเกิดขึ้นแห่งทุกข์ว่าเพราะอวิชชาเป็นปัจจัย สังขารจึงมี เพราะสังขารเป็นปัจจัย วิญญาณ จึงมี เพราะวิญญาณเป็นปัจจัย นามรูปจึงมี เพราะนามรูปเป็นปัจจัย สฬายตนะจึงมีเพราะสฬายตนะ เป็นปัจจัย ผัสสะจึงมี เพราะอุปาทานเป็นปัจจัย ภพจึงมี เพราะภพเป็นปัจจัย ชาติจึงมี เพราะชาติเป็น ปัจจัย ชรา มรณะ โสกะ ปริเทวะ ทุกขะ โทมนัส อุปายาสจึงมี กองทุกข์ทั้งมวลนี้มีการเกิดขึ้นด้วย

^๕ ราชบัณฑิตยสถาน, พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.๒๕๔๒, (กรุงเทพมหานคร: นาม มีบุ๊คส์พลับเคชั่นส์, ๒๕๔๖), หน้า ๑๓๓๗.

^๕ เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑๓๓๗.

อาการอย่างนี้^๖ ซึ่งถือเป็นสมุทัยวาร (สายเกิด) แห่งปัจจุสมุปบาทหรือกระบวนการของเหตุและผลให้การเกิดขึ้นของทุกข์ในสมุทัยวารนี้รวมเอาอริยสังข์ ๒ ข้อ คือ ทุกข์และทุกข์สมุทัยเข้าด้วยกัน และแยกชาติชรา มรณะ โสกะ ปริเทวะ ทุกข์ โทมนัส และอุปายาส มาไว้ข้อที่ ๑ คือทุกข์ ในฐานะที่เป็นปัญหาที่ประสบซึ่งจะต้องคิดหาทางแก้ไข แล้วจึงกล่าวถึงกระบวนการของเหตุปัจจัยที่ก่อให้เกิดทุกข์ว่า มีอะไรบ้าง อะไรเป็นเหตุของอะไร อะไรเป็นผลของอะไร จนจบทั้งกระบวนการจัดเป็นข้อที่ ๒ คือทุกข์สมุทัย ในฐานะที่เป็นสาเหตุของปัญหา และตรัสถึง กระบวนการของการดับทุกข์ไว้ว่าเพราะอวิชชาดับไปไม่เหลือด้วยวิราคะ^๗ สังขารจึงดับเพราะสังขารดับ วิญญาณจึงดับ เพราะวิญญาณดับ นานรูปจึงดับ เพราะนามรูปดับ สฬายตนะจึงดับ เพราะสฬายตนะดับ ผัสสะจึงดับเพราะเวทนาดับ ตัณหาจึงดับ เพราะตัณหาดับ อุปาทานจึงดับเพราะอุปาทานดับ ภพจึงดับ เพราะภพดับ ชาติจึงดับ เพราะชาติดับ ชรา มรณะ โสกะ ปริเทวะ ทุกขะ โทมนัส อุปายาสจึงดับ กองทุกข์ทั้งหมดนี้มีการดับด้วยอาการอย่างนี้^๘ ซึ่งถือเป็นนิโรธวาร (สายดับ) แห่งปัจจุสมุปบาทหรือกระบวนการของเหตุและผลในการดับของทุกข์ซึ่งนิโรธวารนี้ มีความหมายเท่ากับอริยสังข์ข้อที่ ๓ คือทุกข์นิโรธ แสดงให้เห็นว่าเมื่อแก้ปัญหาย่างถูกต้องตรงสาเหตุแล้ว ปัญหานั้นๆ ก็จะดับไปตามเหตุปัจจัย และเมื่อถือเอาด้วยความแล้ว ยังบ่งถึงแนวทางปฏิบัติหรือวิธีดำเนินการที่จะต้องลงมือปฏิบัติในการจัดการกับปัญหาให้สำเร็จลุล่วงได้ อันหมายถึง อริยสังข์ข้อที่ ๔ คือ ทุกข์นิโรธคามินีปฏิปทานิโรธวาร (สายดับ) ของปัจจุสมุปบาทนี้ ถึงแม้จะกินความถึงอริยสังข์ข้อที่ ๔ ด้วย แต่ยังไม่ให้ผลในทางปฏิบัติที่ชัดเจน เพราะว่า ปฏิจุสมุปบาทแสดงเฉพาะ แต่กระบวนการที่เป็นไปตามธรรมชาติอย่างเดียวไม่ได้แสดงวิธีการไว้ ว่า ต้องปฏิบัติไว้เพื่อวัตถุประสงค์ข้อนี้ คือ ความดับทุกข์อย่างชัดเจนโดยตรง และสามารถทดลองพิสูจน์ได้ว่า หากลงมือปฏิบัติตามหลักอริยมรรคมีองค์ ๘ โดยเริ่มต้นที่สัมมาทิฐิ คือ มีความเห็นที่ถูกต้องตั้งตามความเป็นจริงนี้ เรื่อยไปจนถึงสัมมาสมาธิอย่างถูกต้องครบถ้วนแล้ว ก็สามารถจะนำไปสู่จุดหมาย คือสามารถแก้ปัญหาได้อย่างเห็นผลแน่นอน

พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต) ได้อธิบายเกี่ยวกับกระบวนการของอริยสังข์ ๔ ไว้ว่าการสอนนั้น ต้องเริ่มจากสิ่งที่มองเห็นสิ่งที่ปรากฏ หรือสิ่งที่ง่ายไปหาสิ่งที่ยาก จึงเริ่มด้วยปัญหาต่างๆ ที่หลักอริยสังข์นั้น ล้วนย้อนจากผลมาหาเหตุ ธรรมดาว่า ในสิ่งทั้งหลาย เหตุเกิดก่อนแล้วจึงมีผล แต่ในอริยสังข์ ๔ นี้ พุดถึงผลก่อนแล้วจึงสาวไปหาเหตุ คู่ที่หนึ่ง ทุกข์เป็นผล สมุทัยเป็นเหตุ คู่ที่สอง นิโรธเป็นผล มรรคเป็นเหตุ ยกผลมากพุดก่อนเหตุ ทั้งสองชุด การที่พระพุทธเจ้าทรงแสดงอย่างนี้ มีเหตุผลในการแสดง อยู่ๆ ถ้าพระพุทธเจ้าไปตรัสถึงเหตุของทุกข์ก่อน ก็จะไม่มีการฟังจะพุดถึงเหตุของทุกข์ โดยยังไม่พุดถึงตัวทุกข์ได้อย่างไร ก็ต้องพุดถึงปัญหา พุดถึงตัวความทุกข์ ซึ่งถึงสภาพที่ปรากฏ หรือปรากฏการณ์ที่มองเห็นเสียก่อน พอพุดถึงเรื่องราวของเขาวา “คุณมีปัญหาอย่างนี้ มีทุกข์อย่างนี้ เกี่ยวกับชีวิตของเขา เขาก็สนใจ พอเขาสนใจแล้วก็พุดต่อไปว่า ถ้าคุณจะไม่แก้ไข คุณจะต้องรู้เหตุ และ

^๖ วิ.ม. (ไทย) ๔/๑/๒.

^๗ วิราคะ แปลว่า ความสิ้นหนากำหนด ธรรมเป็นที่สิ้นราคะ ความคลายออกได้หายติด เป็นไฉพจน์ของนิพพาน พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต), พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลศัพท์, หน้า ๒๓๕.

^๘ วิ.ม. (ไทย) ๔/๑/๒-๓.

กำจัดเหตุของมัน ทีนี้ก็มาพูดถึงเหตุของมัน ซึ่งการที่กระบวนการของ อริยสัจ ๔ เริ่มที่ทุกข์ก่อน เพราะว่าทุกข์เป็นธรรมฝ่ายผลเป็นสภาพที่เห็นได้ง่าย และมีปรากฏอยู่เป็นประจำและเป็นจริงในชีวิตของทุกคน เมื่อมีทุกข์ก็ต้องมีสาเหตุที่ทำให้เกิดทุกข์ ซึ่งสาเหตุหลักที่ทำให้เกิดทุกข์ก็คือตัวตัณหา เพราะเมื่อคนยังมีตัณหา มีความทะเยอทะยานด้วยประการต่างๆ จึงเป็นเหตุให้เกิดความคิดหาอุบายที่จะทำหรือพูด เพื่อจะให้ได้สิ่งที่ตนต้องการมาสนองความอยาก ซึ่งเป็นสาเหตุให้เกิดทุกข์ และเมื่อได้มาสมปรารถนาแล้วก็ยังเป็นทุกข์อีก เนื่องจากจะต้องคิดหาอุบายที่จะรักษาไว้ไม่ให้สูญสลายหรือเปลี่ยนแปลงไป หากสิ่งที่ตนได้มาทุกอย่างนั้นมันต้องเปลี่ยนแปลงสูญสลายไปตามเหตุปัจจัยแล้ว ก็ไม่พ้นจากความทุกข์ไปได้ เมื่อรู้เห็นทุกข์พร้อมทั้งสาเหตุตามที่เป็นจริงแล้ว ย่อมจะเบื่อหน่ายคลายความต้องการในสิ่งที่ตนอยากหรือก่อให้เกิดทุกข์และคิดหาหนทางที่จะทำตนให้พ้นจากความทุกข์ เรียกว่า ทุกขนิโรธ ไว้ กำหนดเป้าหมายเอาไว้แล้ว ก็จำเป็นต้องไม่วิธีดำเนินการ เรียกว่า มรรคเพื่อจะให้บรรลุถึงเป้าหมายที่กำหนดไว้นั้น

เพราะฉะนั้น การนำเอาหลักอริยสัจ ๔ มาเป็นหลักธรรมในการป้องกัน และแก้ไขปัญหายาเสพติด เพราะการแก้ไขปัญหานี้ต้องเห็นปัญหาเสียก่อนจึงได้นำเอาหลักของสมุททะ คือ ความอยาก กล่าวคือ ความอยากที่จะเสพยาเสพติด และเมื่อเสพยาเสพติดแล้วทำให้เป็นทุกข์ในภายหลัง กล่าวคือ ทุกข์ (สังขารทุกข์) เนื่องจากการเสพยาเสพติด ทำให้ร่างกายทนต่อสภาพไม่ไหว เพราะฉะนั้น การที่จะแก้ไขปัญหานี้ได้ก็คือ ตัดวงจรของทุกขสมุทัย (ตัณหา) ความอยากที่จะทำให้เสพยาเสพติด เมื่อไม่มีความอยากหรืออดทนต่อความอยากได้ก็จะไม่เสพยาเสพติดอีกต่อไป

๓.๒ หลักสัมมัตตปธาน ๔

คำว่า “สัมมัตตปธาน”^๙ เป็นศัพท์สมาสที่มาจากศัพท์ ๒ คำ คือ สัมมา + ปธาน “สัมมา” แปลว่า โดยชอบ “ปธาน” แปลว่า ความเพียร สัมมัตตปธาน ๔ จึงหมายถึง ความเพียรโดยชอบ คือ ความเพียรที่ต่อเนื่องไม่ลดละ ความเพียรที่ทำไปอย่างครึ่งๆ กลาง ๆ ทำแล้วหยุดทำ ไม่เรียกว่า สัมมัตตปธาน ความเพียรที่ทำอย่างต่อเนื่องไม่ลดละเท่านั้นจึง เรียกว่า สัมมัตตปธาน^{๑๐}

สัมมัตตปธาน ๔^{๑๑} เป็นองค์ธรรมที่ช่วยส่งเสริมให้เกิดญาณ เป็นเรื่องของความเพียร ๔ หรือสัมมาวายามะ ได้แก่ความพยายามในทางที่ชอบ ซึ่งเป็นการปฏิบัติในขั้นของจิตใจ คือในส่วนของจิตตสิกขา ในข้อธรรมนี้ได้แสดงไว้เป็น ๔ อย่างคือ

สัมมัตตปธาน ๔ อย่าง คือ

๑. ความเพียรเพื่อไม่ทำอกุศลใหม่ (อนุปปนนานัน ปาปกานัน อุกุสลาณัน ธมมานัน อนุปปาทายณฺหนํ ขนฺเตติ วายมตี)

^๙ พระคัมภีร์สาราถวิวงศ์, โพรธิปักขียธรรม, (กรุงเทพมหานคร: บริษัทบุญศิริการพิมพ์ จำกัด, ๒๕๔๙), หน้า ๔๒.

^{๑๐} อ่างแล้ว.

^{๑๑} อัง.จตุกก. (ไทย) ๒๑/๖๙/๙๖, ม.อ. (ไทย) ๑๔/๒๐,๑๓/๑๙.

๒. ความเพียรเพื่อละอกุศลเก่า (อุปปนนานัน ปาปกานัน อุกุสลาณัน ธมมานัน ปหานาย ฉนฺทํ ชนฺติ วายมตี)

๓. ความเพียรเพื่อทำกุศลใหม่ (อุปปนนานัน กุสลาณัน ธมมานัน อุปปาทาย ฉนฺทํ ชนฺติ วายมตี)

๔. ความเพียรเพื่อเพิ่มพูนกุศลเก่า (อุปปนนานัน กุสลาณัน ธมมานัน ตียา อสมโมสาย ภียโย ภาวาย เวบุลลายุ ภาวานาย ปารีปุริยา ฉนฺทํ ชนฺติ วายมตี)^{๑๒}

ความหมาย และหลักสัมมัตตปธาน ๔

ความหมายสัมมัตตปธาน ๔^{๑๓} กล่าวไว้ว่า

๑. สังวรปธาน คำว่าสังวร แปลว่า สำรวม ระวัง และคำว่าปธาน แปลว่า เพียร พากเพียร ตั้งใจ ดังนั้นคำว่า สังวรปธาน จึงหมายถึงเพียรระวัง ในที่นี้ คือ การสำรวมระวังเมื่อตาเห็นรูป หูได้ยินเสียง จมูกได้กลิ่น ลิ้นได้ลิ้มรส กายได้ถูกต้องโผฏฐัพพะ ใจได้รู้ธรรมอารมณ์ ไม่ให้บาปธรรมหรืออกุศลธรรมเกิดขึ้นภายในจิตใจ สังวรปธาน เป็นธรรมเครื่องกำจัดความเกียจคร้าน สนับสนุนกำลังกาย ใจให้เข้มแข็งอดทน

๒. ปหานปธาน หมายถึงเพียรละ บาปธรรมหรืออกุศลธรรมมี กามวิตก พยาบาทวิตก วิหิงสาวิตก และอกุศลธรรมอื่น ๆ ที่เกิดขึ้นแล้วให้หมดสิ้นไปเสีย

๓. ภาวนาปธาน หมายถึงเพียรสร้าง หรือเพียรเจริญ ในกุศลธรรมหรือความดี เช่นกุศลกรรมบถ ๑๐ ความไม่โลภ ไม่โกรธ ไม่หลง และโพชฌงค์ ๗ มี สติ ธรรมวิจย วิริยะ ปิติ ปัสสทธิ สมาธิ อุเบกขา ให้เกิดขึ้น

๔. อนุรักษนาปธาน หมายถึงเพียรรักษาและส่งเสริม ในกุศลธรรมหรือความดีที่เกิดขึ้นแล้วในจิตใจ คอยถนอมสมาธิที่เกิดขึ้นแล้วให้ตั้งมั่น และกระทำในความดีให้เจริญงอกงามไปพลุลยยิ่ง ๆ ขึ้นไป

หลักสำคัญของสัมมัตตปธาน ๔

๑. สังวรปธาน ได้แก่ เพียรระวังไม่ให้บาปเกิดขึ้นภายในจิตใจ ในขั้นของการปฏิบัตินั้น ทรงสอนให้ปลุกฝังความพอใจในการที่จะสำรวมระวัง เพื่อไม่ให้บาปเกิดขึ้นภายในจิตอันได้แก่ การสำรวมอินทรีย์ทั้ง ๖ คือ ตา หู จมูก ลิ้น กาย ใจ เวลาเห็นรูปฟังเสียง ดมกลิ่น ลิ้มรสถูกต้อง โผฏฐัพพะ รู้ธรรมอารมณ์ด้วยใจ ไม่มีความยินดียินร้ายเกิดขึ้นครอบงำจิตได้ แต่การปฏิบัติเช่นนี้จะต้องอาศัยความพยายาม ประารภความเพียร คือ มีการกระทำที่ติดต่อกันไป สามารถสำรวจได้มาก

^{๑๒} พระคันธसारภิกษุ, โพรธิปักขิยธรรม, พิมพ์ครั้งที่ ๑ (กรุงเทพมหานคร: บุญศิริการพิมพ์, ๒๕๔๙), หน้า ๔๓.

^{๑๓} พระสังวาลย์ สิริจันโท, “การศึกษาเชิงวิเคราะห์อริยมรรค: กรณีการดำเนินชีวิตในพระพุทธศาสนา ฝ่ายเถรวาท”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๔).

น้อยแค่นั้นเพียงใด ก็ประครองจิตไว้ คือรักษาคุณภาพจิตไว้ในฐานะนั้นๆแล้วก็พยายามสำรวมระวังต่อไป

๒. ปหานปธาน ได้แก่ เพียรพยายามที่ละบาปละอกุศล ซึ่งมีอยู่แล้วภายในจิตใจ โดยอาศัยการพิจารณาเห็นโทษของบาป ของอกุศลที่มีอยู่ภายในจิตแห่งตนแล้ว ปลุกฝังความพอใจในอันที่จะละบาปอกุศลเหล่านั้นไปจากจิต และใช้ความพยายาม ประารถความเพียรมีการกระทำติดต่อกันสามารถละบาปอกุศลได้ จะมากหรือน้อยก็ตาม ก็พยายามรักษาคุณภาพจิตเอาไว้ในจุดนั้น อย่างที่พระพุทธองค์สอนไว้ว่า “ให้รักษาความดีไว้ เหมือนเกลือรักษาความเค็มฉะนั้น”

๓. ภาวนาปธาน ได้แก่ เพียรพยายามที่จะกระทำให้กุศลเกิด ได้แก่ ความดีทั้งหลายที่ยังไม่เกิดให้เกิดขึ้น โดยไม่จำเป็นว่า กุศลความดีเหล่านั้นจะมากหรือน้อยก็ตาม ให้ปลุกฝังความพอใจในการที่จะเสริมสร้างกุศลคุณงามความดีให้บังเกิดขึ้น แล้วใช้ความพยายามในการสร้างกุศลโดยมีความเพียรที่ติดต่อกันไป ไม่ทำ ๆ หยุด ๆ เมื่อสามารถทำความดีได้มากน้อยแค่นั้นเพียงใดก็ตาม ก็พยายามรักษาคุณภาพจิตไว้สม่ำเสมอ

๔. อนุรักษนาปธาน ได้แก่ การพยายามรักษากุศลที่เกิดขึ้นแล้วไม่ให้เสื่อมไป ในขั้นนี้ก็มิใช่นัยเช่นเดียวกัน คือ ต้องปลุกฝังความพอใจ ให้กุศลความดีมีอยู่ เป็นอยู่ภายในจิต และใช้ความพยายามที่จะรักษาไว้ โดยมีการกระทำสืบต่อกันไป และเมื่อปฏิบัติได้ถูกต้องสมบูรณ์เช่นนี้แล้ว ปริมาณของบาปอกุศลที่ยังไม่เกิดก็ไม่เกิด ที่เกิดแล้วก็จะถูกลดลงไปตามลำดับ ปริมาณของกุศลที่ยังไม่เกิดก็เกิดขึ้น เมื่อเกิดขึ้นแล้ว ก็จะดำรงอยู่ตลอดไปดังที่ มีคำกล่าวไว้ว่า

ลักษณะเหล่านี้ เปรียบเหมือนกับน้ำในสระที่ขุ่น เมื่อเราพยายามป้องกันน้ำที่ขุ่นข้นไม่ให้เข้ามา แล้วก็เอาส่วนที่ขุ่นข้นออกไป นำส่วนที่เป็นน้ำใสเข้ามา ปริมาณความขุ่นข้นก็จะเจือจางไปโดยลำดับ ๆ ในที่สุดสระน้ำนั้นจะอยู่ในสภาพพร้อมที่จะใช้สอยบริโภคดื่มกินได้ จิตใจของบุคคลที่จะใช้ความเพียรพยายามผ่านขั้นตอนมาดังที่กล่าวแล้ว ก็จะมีลักษณะเช่นเดียวกัน คือจะเป็นจิตที่สะอาดขึ้นสงบขึ้น

สัมมปธาน ๔ มีองค์ธรรมที่เป็นตัวปฏิบัติการคือความเพียร ซึ่งจัดเป็นสังขารชั้นธัมมิกิริวิวัจนิกัที่ว่า “สัมมปธาน ๔ ไม่เป็นจิต สัมมปธาน ๔ เป็นเจตสิก”^{๑๔} ส่วนหนึ่งแห่งสังขารชั้นธัมมิกิริวิวัจนิกันี้ หมายถึง ความเพียรชอบ ความเพียรใหญ่ โดยปฏิบัติการใน ๔ หน้าที่ คือ สังวรปธาน ได้แก่ เพียรระวังหรือเพียรปิดกั้น คือ เพียรระวังยับยั้งบาปอกุศลธรรม ที่ยังไม่เกิดขึ้น มิให้เกิดขึ้น ปหานปธาน ได้แก่ เพียรละ หรือเพียรกำจัด คือ เพียรละบาปอกุศลธรรม ที่เกิดขึ้นแล้ว ภาวนาปธาน ได้แก่ เพียรเจริญ หรือเพียรก่อให้เกิด คือ เพียรทำกุศลธรรมที่ยังไม่เกิด ให้เกิดขึ้น และ อนุรักษนาปธาน ได้แก่ เพียรรักษา คือ เพียรรักษากุศลธรรม ที่เกิดขึ้นแล้วให้ตั้งมั่น และให้เจริญยิ่งขึ้นไปจนไพบุลย์^{๑๕}

^{๑๔} อภิ.วิ (บาลี) ๓๕/๔๓๐/๒๕๙, อภิ.วิ (ไทย) ๓๕/๔๓๐/๓๔๐.

^{๑๕} ที.ปา. (บาลี) ๑๑/๓๑๐/๒๐๑-๒๐๒, ที.ปา. (ไทย) ๑๑/๓๑๐/๒๘๓-๒๘๕, อัจจุตฺต. (บาลี) ๒๑/๑๔/๑๘-๑๙, ๖๙/๘๔/-๘๕, อัจจุตฺต. (ไทย) ๒๑/๑๔/๒๔-๒๖, ๖๙/๑๑๓-๑๑๔, อภิ.สง. (บาลี) ๓๔/๑๓๗๗/๓๐๖, อภิ.สง. (ไทย) ๓๔/๑๓๗๗/๓๔๒, วิสุทฺธิ. (บาลี) ๒/๘๒๐/๓๖๑, วิสุทฺธิ. (ไทย) ๘๒๐/๑๑๐๙.

เพราะฉะนั้น การนำเอาสัมมัตถ์ ๔ มาเป็นหลักธรรมในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดเพราะ ความเพียรระวังไม่ให้เกิดขึ้นภายในจิตใจ ในการเข้าไม่เข้าไปยุ่งเกี่ยวกับยาเสพติดอีกประการหนึ่ง ความเพียรพยายามที่ละบาปละอกุศล ซึ่งมีอยู่แล้วภายในจิตใจของมนุษย์ผู้ที่ไม่ได้ฝึกฝนตนเอง ในการเข้าไม่เข้าไปยุ่งเกี่ยวกับยาเสพติดอีกประการหนึ่ง ความเพียรพยายามที่จะกระทำให้กุศลเกิด โดยการปลูกฝังความพอใจ ในการที่จะเสริมสร้างกุศลคุณงามความดี ให้บังเกิดขึ้นในการเข้าไม่เข้าไปยุ่งเกี่ยวกับยาเสพติดอีกประการหนึ่ง ความเพียรพยายามรักษากุศลที่เกิดขึ้นแล้วไม่ให้เสื่อมไป โดยการปลูกฝังความพอใจ ให้กุศลความดีมีอยู่ เป็นอยู่ภายในจิตใจในการเข้าไม่เข้าไปยุ่งเกี่ยวกับยาเสพติดอีกประการหนึ่ง

๓.๓ หลักพรหมวิหารธรรม ๔

นับมาตั้งแต่สมัยก่อนกำเนิดเริ่มต้นในทุกทุกสังคม ไม่ว่าจะป็นมนุษย์หรือสัตว์ย่อมต้องมี “หัวหน้า หรือ จำลอง ผู้นำ” คอยควบคุมกลุ่มคนในสังคมเดียวกันเพื่อการอยู่ร่วมกันด้วยความเรียบร้อย ความสงบสุขของสังคม แม้แต่สัตว์ยังมีสัตว์ที่แข็งแรงที่สุดในฝูงไว้คอยระวังภัย ปกป้องดูแลคุ้มครองตัวอื่นอื่น ในทิศทางเดียวกันสัตว์ประเสริฐอย่างมนุษย์ก็เช่นกันไม่ว่า จะผ่านมากี่ยุคก็สมัยก็มีผู้นำของสังคมที่ผลัดเปลี่ยนกันไปมา สำหรับในปัจจุบันหากพูดถึงผู้ปกครอง บทบาทหน้าที่นี้สามารถเป็นได้หลายแบบไม่ว่าจะเป็น ผู้นำครอบครัว ผู้นำชุมชน ผู้นำองค์กร หรือจะเป็นผู้นำบริหารประเทศ

ความหมาย และความสำคัญของหลักธรรมพรหมวิหาร ๔

ความหมายหลักธรรมพรหมวิหาร ๔

พรหมวิหาร หมายถึง หลักธรรมสำหรับเป็นที่อยู่อาศัยของพรหม และเป็นหลักธรรมสำคัญของมารดาบิดา^{๑๖} ผู้ได้รับสมณนามว่า เป็นพรหมของบุตร ในทัศนคติของพราหมณ์นั้นให้ความเชื่อว่า “พระพรหมเป็นผู้สร้างโลก” เป็นเทพเจ้าที่ดลบันดาลในสิ่งทั้งหลาย แต่ในทางของพระพุทธศาสนาเถรวาท ถือว่าทุกคนมีส่วนร่วมในการสร้างสรรค์สิ่งต่างๆและธรรมาภิบาลโลกการปฏิบัติตามหลักพุทธธรรม

ความสำคัญหลักธรรมพรหมวิหาร ๔

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต) ได้กล่าวไว้ในหนังสือ “คู่มือชีวิต” ว่า พระพุทธเจ้าทรงแสดงฐานะของพ่อแม่ไว้ได้ความว่า

๑) เป็นพระพรหม เป็นผู้ให้กำเนิด เป็นผู้สร้างชีวิตให้กับลูกแล้วก็เป็นผู้เลี้ยงลูก เป็นผู้แสดงโลกนี้ให้กับลูก

๒) เป็นบูรพาจารย์ของลูก คือ เป็นครูอาจารย์คนแรก สอนตั้งแต่ กิน ดื่ม นั่ง นอน เดิน พูด ทุกอย่างที่จะใช้ในการดำเนินชีวิต หรือเป็นพื้นฐานในการดำเนินชีวิตได้ด้วยตนเองต่อไป

^{๑๖} ที.ม. (ไทย) ๑๐/๓๒๗/๒๕๖.

๓) เป็นอาหุไนยบุคคลของลูก อาหุไนยบุคคลนี้เป็นคำเรียก พระอรหันต์และพระอริยะทั้งหลาย ในสังคมไทยจึงเรียกพ่อแม่ต่างๆว่าเป็นพระอรหันต์ ของลูก คือ มีคุณธรรมอย่างน้อยท่านมีจิตบริสุทธิ์ต่อลูก รักลูกด้วยจริงใจไม่มีอะไรเคลือบแฝง

ฐานะทั้ง ๓ ประการถือว่าเป็นสำคัญ ขอย้ำอีกครั้งหนึ่งว่าเป็นพระพรหม สองเป็นบูรพาจารย์ สามเป็นพระอรหันต์ของลูก^{๑๗}

ในทางพระพุทธศาสนาเถรวาทถือว่า พรหมวิหารนั้นเป็นหลักธรรมของผู้ใหญ่เป็นหลักธรรมที่ครองใจคน ๔ ประการที่ทำให้บุคคลในสังคมพึงประพฤติปฏิบัติในหนทางอันประเสริฐบริสุทธิ์ เป็นหลักธรรมที่ต้องมีเอาไว้เป็นหลักของจิตใจและควบคุมความประพฤติ เพราะฉะนั้น บิดามารดาจึงจัดว่าเป็นพระพรหมของบุตรธิดาเพราะมีคุณธรรม ๔ ประการนี้ คือ

๑. เมตตา หมายถึง การมีความปรารถนาดี มีความรักใคร่ มีความประสงค์ที่จะให้บุตรนั้นมีความสุข มารดาบิดาได้เป็นผู้ร่วมสร้างความสุข มอบความสุขให้แก่ลูกหลานและความรัก

มารดาบิดาที่แสดงต่อบุตรนั้นเป็นความรักที่บริสุทธิ์ ภายใต้อารมณ์ของจิตใจเพราะมีความมุ่งหวังที่จะให้บุตรให้มีแต่ความสุข โดยไม่ได้คิดและหวังผลประโยชน์สิ่งใดนอกจากที่จะให้ชีวิตของบุตรนั้นมีความสุขขึ้นจึงกล่าวได้ว่า มารดาบิดาเป็นบุพการีต่อบุตร ด้วยเหตุแห่งความเมตตาของมารดาบิดา จึงแสดงให้เห็นว่าบุตรนั้นเป็นที่รักของมารดาบิดาทั้งสอง “บัณฑิตทั้งหลาย ย่อมปรารถนาอภิชาติบุตร อนุชาบุตร ไม่ปรารถนาอวิชาบุตรผู้ตัดสกุล บุตรเหล่านี้แล มีพร้อมอยู่ในโลก บุตรเหล่าใดเป็นอุบาสก มีศรัทธา ถึงพร้อมด้วยศีล รู้ถ้อยคำ ปราศจากความตระหนี่ บุตรเหล่านั้นย่อมไปโรจน์ในบริษัททั้งหลาย เหมือนพระจันทร์พ้นจากก้อนเมฆ ฉะนั้น”^{๑๘}

ต้นไม้อ้อถ้าถูกมันรมันไม้อ้อ ก็มีแต่คนจะโค่นต้นทิ้ง ไม่มีใครคิดจะบำรุงรักษาไว้ถ้าถูกมันรมันตีทั้งหวานทั้งมัน เจ้าของก็อยากใส่ปุ๋ยรดน้ำพรวนดิน ทะนุถนอมให้คงต้นอยู่นานๆ ต้นไม้อ้อจะอายุยืนได้รับการบำรุงรักษาดีเพียงใด ขึ้นอยู่กับลูกของมัน คนเราก็เช่นกัน ถ้าลูกทำดี คนทั้งหลายก็มาชมพ่อแม่ว่าเลี้ยงลูกดี สุขสบายใจก็ติดตามมาเพราะลูก บุญกุศลความดีก็ไหลมาเพราะลูก แต่ถ้าลูกทำชั่วช้าเลวทราม คนทั้งหลายก็แข่งด่า มาถึงพ่อแม่ด้วยเหมือนกัน พระสัมมาสัมพุทธเจ้า ทรงชี้ว่าสิริมงคลของคนที่เป็นพ่อแม่อยู่ที่ลูก และในทางตรงกันข้าม ถ้าไม่ป้องกันแก้ไขให้ดีแล้ว อัปมงคลก็มาจากลูกด้วยเหมือนกัน^{๑๙}

ลักษณะ หน้าทีหรือกิจ (รส) ผลปรากฏ (ปัจจุปัญฐาน) และปทัสถาน (เหตุใกล้)

เมตตา = (ในสถานการณ์ที่คนอื่นอยู่เป็นปกติ)

ลักษณะ = เป็นไปโดยอาการเกื้อกูลแก่คนสัตว์ทั้งหลาย

^{๑๗} พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต), *คู่มือชีวิต*, เนื่องในมงคลวารครบรอบอายุ ๘๐ ปี คุณจริยา ไชยันต์, พิมพ์ครั้งที่ ๑๔, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย ๒๕๕๐), หน้า ๑๐๒.

^{๑๘} ชุ.อิตติ. (ไทย), ๒๕/๗๔/๔๓๓.

^{๑๙} พระมหาสมชาย ฐานวุฑฺโฒ, *มงคลชีวิต ๓๘ ประการ*, ฉบับทางก้าวหน้า, [ออนไลน์], แหล่งที่มา: http://www.kalyanamitra.org/th/mngkhlichivit38_list.php?a=1, [๑๗ เมษายน พ.ศ.๒๕๖๑].

หน้าที่ = น้อมนำประโยชน์เข้าไปให้แก่เขา
 ผลปรากฏ = กำจัดความอาฆาตแค้นเคืองให้ปราศไป
 ปทัสถาน = เห็นภาวะที่น่าเจริญใจของคนสัตว์ทั้งหลาย^{๒๐}

๒. กรุณา หมายถึง ธรรมชาติที่มีความสงสารต่อทุกชีวิตสัตว์ ได้แก่ ความสงสารสัตว์ที่กำลังได้รับความลำบากอยู่^{๒๑}

มารดาบิดาทั้งหลายย่อมมีความสงสารเอ็นดู มีความต้องการช่วยเหลือในบุตรของตนให้พ้นจากความทุกข์ความยากลำบาก เมื่อบุตรของตนเกิดการเจ็บป่วยด้วยอาการเป็นไข้ หัวอกของบุคคลผู้ที่เป็นมารดาบิดาของบุตรก็ย่อมมีอาการประสพความทุกข์ต่างกับบุตร และมารดาบิดาต้องคอยระมัดระวังดูแลรักษาอย่างใกล้ชิดจนกว่า จะมีอาการเป็นปกติ แม้กระทั่งเกิดปัญหากรรมในชีวิตของบุตร มารดาบิดาก็ต้องให้คำปรึกษาและยินดีให้ความช่วยเหลืออย่างจริงใจตรงไปตรงมา ไม่เห็นแก่ความเหน็ดเหนื่อย ด้วยคุณธรรมในข้อนี้ ก็จะเห็นได้ว่า ยามใดเมื่อบุตรมีความทุกข์ประสพเหตุอันตรายต่างๆ ผู้ที่จะคิดถึงก่อนก็คือ “มารดาบิดา” เกิดก่อนผู้อื่น ด้วยเหตุนี้มารดาบิดาจึงเปรียบเหมือนเป็น พรหมของบุตร ด้วยเหตุที่เป็นผู้ช่วยเหลือบุตรในเวลาเกิดความทุกข์ทางร่างกายและทางจิตใจ

ลักษณะ หน้าที่หรือกิจ (รส) ผลปรากฏ (ปัจจุปัญฐาน) และปทัสถาน (เหตุใกล้)

กรุณา = (ในสถานการณ์ที่คนอื่นตกทุกข์ได้เดือดร้อน)

ลักษณะ = เป็นไปโดยอาการปลดปล่อยทุกข์แก่คนสัตว์ทั้งหลาย

หน้าที่ = ไม่นิ่งดูดาย/ทนนิ่งอยู่ไม่ได้ต่อทุกข์ของคนสัตว์ทั้งหลาย

ผลปรากฏ = ไม่เบียดเบียน/อวิหิงสา

ปทัสถาน = เห็นภาวะไร้ที่พึ่ง/สภาพน่าอนาถของคนสัตว์ทั้งหลายที่ถูกทุกข์ครอบงำ^{๒๒}

๓. มุทิตา หมายถึง ธรรมชาติที่มีความพลอยยินดีต่อสุขিতสัตว์ ได้แก่ ความพลอยยินดีต่อผู้ที่กำลังประสพความสุขอยู่^{๒๓}

มารดาบิดาทั้งหลายย่อมมีความยินดีและความจริงใจ ในเมื่อบุตรของตนประสพความสำเร็จ ได้ดีมีความสุข มารดาบิดาทั้งหลายก็ย่อมมีความยินดีเบิกบานมีความสุขกับบุตรด้วย เพราะด้วยความมีความปรารถนา ให้บุตรประสพแต่ความสุขอยู่แล้ว ถ้ายิ่งบุตรมีความสุขมารดาบิดาก็มีความสุขเพิ่มขึ้นด้วย เพราะมารดาและบิดาไม่มีความ อิจฉาริษยาในความประสพความสำเร็จของบุตรอยู่แล้ว

ลักษณะ หน้าที่หรือกิจ (รส) ผลปรากฏ (ปัจจุปัญฐาน) และปทัสถาน (เหตุใกล้)

มุทิตา = (ในสถานการณ์ที่คนอื่นมีความสุขสำเร็จหรือทำอะไรก้าวไปด้วยดี)

ลักษณะ = พลอยยินดี/ยินดีด้วยหน้าที่ = ไม่ริษยา/เป็นปฏิปักษ์ต่อความริษยา

^{๒๐} พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตโต), พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม, หน้า ๑๒๕.

^{๒๑} วรรณสิทธิ์ ไหวทยะเสวี, คู่มือพระอภิธรรมมัตถสังคหะ ปริเฉทที่ ๒ เจตสิกวิภาค, หน้า ๗๐.

^{๒๒} พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตโต), พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม, หน้า ๑๒๕.

^{๒๓} วรรณสิทธิ์ ไหวทยะเสวี, คู่มือพระอภิธรรมมัตถสังคหะ ปริเฉทที่ ๒ เจตสิกวิภาค, หน้า ๗๐.

ผลปรากฏ = ขจัดความริษยา ความไม่ยินดีหรือความทนไม่ได้ต่อความสำเร็จของผู้อื่น
ปทัสถาน = เห็นสมบัติ/ความสำเร็จของคนสัตว์ทั้งหลาย^{๒๔}

๔. อุเบกขา หมายถึง ความวางตัวเป็นกลาง คือ ความไม่เอนเอียงไปทางใดทางหนึ่ง มีความหนักแน่น มารดาบิดาทั้งหลายจะมีความเป็นกลางในความถูกต้องไม่เอนเอียงไปตามอำนาจของกิเลสฝ่ายต่ำ มารดาบิดาจะต้องมีความหนักแน่นในการเลี้ยงดูอบรมบุตร ให้ตั้งอยู่ในความดี โดยยึดหลักความถูกต้องตามประเพณีและวัฒนธรรม ให้มีคุณธรรมจริยธรรมตามศาสนา ให้เป็นไปตามครรลองคลองธรรม และให้การปลูกฝังบุตรให้เป็นคน ที่สามารถช่วยเหลือตนได้ ถ้าเมื่อเกิดความผิดพลาดของบุตร มารดาบิดาคอยให้คำชี้แนะว่าสิ่งนี้ควรทำสิ่งนี้ไม่ควรทำ ช่วยประคับประคองบุตร ให้ไปตามแนวทางที่ถูกต้องลักษณะ หน้าทีหรือกิจ (รส) ผลปรากฏ (ปัจจุปัญฐาน) และปทัสถาน (เหตุใกล้) อุเบกขา = (ในสถานการณ์รักษาธรรมตามความรับผิดชอบต่อกรรมที่เขาทำ) ลักษณะ = เป็นไปโดยอาการเป็นกลางต่อคนสัตว์ทั้งหลายหน้าที่ = มองเห็นความเสมอภาคกันในสัตว์ทั้งหลาย ผลปรากฏ = ระวังความขัดเคืองเสียใจและความคล้อยตามดีใจ ปทัสถาน = มองเห็นภาวะที่ทุกคนเป็นเจ้าของกรรมของตน ว่าสัตว์ทั้งหลายจักได้สุข พ้นทุกข์ไม่เสื่อมจากสมบัติที่ได้ที่ถึง ตามใจชอบได้อย่างไร^{๒๕}

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตโต) ได้กล่าวในหนังสือคู่มือชีวิต ท่านได้กล่าวไว้ในหลักพรหมวิหารฐานะชาวพุทธ คุณภาพชีวิตของครอบครัวที่มีความเข้มแข็งได้ควรประกอบดังต่อไปนี้

ด้านที่หนึ่ง คือด้านความรู้สึก หมายถึงความรู้สึกที่ดีงาม ถ้าเรียกเป็นภาษาอังกฤษก็คือ positive emotion คือ พ่อแม่โดยพื้นใจไม่มีความรู้สึกโกรธเคือง ชิงชัง รังเกียจ คิดร้าย เอาเปรียบ เป็นต้น ต่อลูกมีแต่ความรู้สึกในทางที่ดี คือเมตตา ความรักปรารถนาดี กรุณา สงสารคิดจะช่วยเหลือให้พ้นทุกข์ มุทิตา ยินดีด้วยเมื่อประสบกับความ สุข ความสำเร็จ ทำอะไรได้ดีก็ชื่นชม และส่งเสริม ทั้งสามนี้เป็นความรู้สึกที่ดี ทำให้ชีวิตความสัมพันธ์ระหว่าง พ่อ แม่ ลูก รวมไปถึงในครอบครัวทั้งหมดมีความรักความอบอุ่น มีความร่าเริงผ่องใสมีความอ่อนโยน มีความสุข นี่เป็นด้านความรู้สึก

อีกด้านหนึ่ง คือ ด้านความรู้ พ่อแม่จะมีด้านความรู้สึกไม่ได้ ต้องมีด้านความรู้ และรู้จักใช้ปัญญาด้วยเพราะหลักทั่วไปมีอยู่ว่า คนเรามีชีวิต ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของธรรมชาติ ต้องเป็นไปตามกฎธรรมชาติ และกฎที่เป็นธรรมชาตินี้ ไม่เข้าใครออกใครพ่อแม่จะใช้ความรู้สึกไปช่วยเหลืออย่างไร ก็ทำเกินกฎธรรมชาติไม่ได้ ด้านนี้แหละถ้าพ่อแม่รุกเข้าไปจะทำให้เสียคนเราทุกคนนี้มีความเป็นมนุษย์อยู่ ๒ ด้านในเวลาเดียวกัน คือ ๑. ด้านที่เป็นชีวิต ซึ่งเป็นไปตามกฎธรรมชาติ ๒. ด้านที่เป็นบุคคล ซึ่งอยู่ร่วมในสังคม พ่อแม่จะช่วยได้มากที่สุดก็คือ ด้านที่ลูกเป็นบุคคลที่อยู่ร่วมในสังคม ซึ่งพ่อ – แม่เข้าถึงได้

^{๒๔} พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตโต), พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม, หน้า ๑๒๕- ๑๒๖.

^{๒๕} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑๒๖.

โดยตรง ในด้านนี้พ่อแม่ควรส่งเสริมความรู้สึกที่ดี ด้วยความสัมพันธ์ที่ดีงาม รัก ให้ความอบอุ่น ให้ความสำคัญสุขภาพอ่อนโยนจิตใจดี^{๒๖}

ตามแนวทางพระพุทธศาสนาเถรวาท ได้นำไปเป็นวิธีการดำเนินชีวิตให้กับผู้สูงอายุและนำไปสู่ความเข้าใจของครอบครัว เพราะได้ถือว่ามีสมาชิกในครอบครัวทุกคนต่างก็มีหน้าที่ของตน เช่น ด้านส่งเสริมสุขภาพจิต เสริมสร้างให้จิตดีงาม ความมีเมตตา มีความรัก ช่วยปลดปล่อยทุกข์ของผู้อื่น มีน้ำใจเผื่อแผ่ ความกตัญญู ด้านสมรรถภาพของจิต ความสามารถ มีสติ มีความเพียร อดทน จิตตั้งมั่นแน่วแน่ต่อจุดหมายที่ให้มีปัญญาพิจารณาความเห็นให้ถูกต้อง ด้านสุขภาพจิต จิตมีสุขภาพที่ดี มีความสุขสดชื่น ร่าเริงเบิกบาน ปลอดโปร่ง สงบ ผ่องใส ไม่เครียดไม่กระวนกระวาย ไม่คับข้องใจ ไม่ขุ่นข้องหมองมัว ไม่หดหู่โศกเศร้า^{๒๗}

เพราะฉะนั้น การนำหลักธรรมของพรหมวิหาร ๔ มาเป็นการป้องกัน และแก้ไขปัญหาหาเสพติด เพราะเป็นหลักธรรมที่เป็นหลักสำคัญของมารดาบิดาที่จะทะนุ บำรุง บุตรหลานเป็นแบบอย่างแบบแผนที่จะให้ความช่วยเหลือบุตรหลาน ให้อยู่อย่างเป็นสุข ซึ่งหลัก ธรรมนี้เป็นหลักธรรมของผู้นำ ผู้นำครอบครัว หรือผู้นำการปกครองชุมชน ที่ทำให้บุคคลต่างๆ ในสังคมได้นำไปประพฤติปฏิบัติ และปราศจากความลำเอียงจากอคติ ๔ เป็นหลักธรรมที่ต้องมีไว้ในจิตใจเพื่อควบคุมความประพฤติที่แสดงออกทางกายภาพ ไม่ให้ไปยุ่งเกี่ยวกับยาเสพติด และเหตุนี้ มารดาบิดาจึงจัดได้ว่าเป็นกำลังสำคัญ ที่จะสั่งสอนบุตรหลานในเบื้องต้น เพื่อที่จะไม่ให้ไปยุ่งเกี่ยวกับยาเสพติด

๓.๔ หลักไตรสิกขา ๓

พระพุทธองค์ทรงแสดงหลักการศึกษิตตามแนวทางพระพุทธศาสนาไว้ในพระไตรปิฎก ว่า สิกขา ๓ ประการ คือ ๑. อธิศีลสิกขา ๒. อธิจิตสิกขา ๓. อธิปัญญาสิกขา^{๒๘} ความหมายของไตรสิกขา ในพจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม ว่า ข้อปฏิบัติที่เป็นหลักสำหรับศึกษา ๓ ประการ เพื่อฝึกหัดอบรม กาย วาจา จิตใจ และปัญญา ให้อยู่ดีขึ้นไป จนบรรลุเป้าหมายสูงสุดคือพระนิพพาน^{๒๙}

คำว่า **ไตรสิกขา** มีรากศัพท์มาจากคำสองคำ คือ ๑) **ไตร** หรือ **ตรี** เป็นภาษาสันสกฤตตรงกับภาษาบาลีว่า **ติ** แปลว่า สาม และ ๒) คำว่า **สิกขา** เป็นภาษาบาลี ตรงกับภาษาสันสกฤตว่า **คิกษา** หมายถึง การศึกษา การปฏิบัติ และการอบรมความประพฤติให้บริสุทธิ์^{๓๐}

^{๒๖} พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต), **ธรรมบุญชีวิต พุทธจริยธรรมเพื่อชีวิตที่ดีงาม**, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๒), หน้า ๑๐๓.

^{๒๗} นางฐิติวรรณ แสงสิงห์, “วิถีชีวิตของผู้สูงอายุตามหลักพุทธธรรม กรณีศึกษาชุมชนบ้านคำลือ อำเภวารินชำราบ จังหวัดอุบลราชธานี”, **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๖), หน้า ๑๒๒ – ๑๒๓.

^{๒๘} อัง.ติก. (ไทย) ๒๐/๘๗/๓๑๒, ๒๐/๙๐/๓๑๘, พุ.ม. (ไทย) ๒๙/๑๐/๔๘-๔๙.

^{๒๙} พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต), **พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม พิมพ์ครั้งที่ ๑๒**, (กรุงเทพมหานคร: มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๖), หน้า ๑๐๗.

^{๓๐} อัง.ติก. (ไทย) ๒๐/๙๑/๓๒๐.

ส่วนคำว่า ตี หรือ ไตร นั้น หมายถึง องค์ประกอบ ๓ ประการ คือ อธิศีลสิกขา, อธิจิตสิกขา, อธิปัญญาสิกขา หรือ ศีล สมาธิ ปัญญา โดยมีความหมายตามพระไตรปิฎกดังนี้

๑) อธิศีลสิกขา (สิกขาคือศีลอันยิ่ง) หมายถึง ข้อปฏิบัติสำหรับฝึกอบรมในทางความประพฤติอย่างสูง ดังคำอธิบายในคุหฺฏฐกสูตรตนิเทศ คัมภีร์มหานิทเทศ ว่าอธิศีลสิกขาเป็นอย่างไร คือ ฝึกหัดในพระธรรมวินัยนี้ เป็นผู้มีสีล สำรวมด้วยความสังวรในพระปาติโมกข์ สมบูรณ์ด้วยอาจารย์ และโคจร เห็นภัยในโทษเพียงเล็กน้อย สมาทานศึกษาในสิกขาบททั้งหลายอยู่คือ สีลชั้นเล็ก สีลชั้นใหญ่ ศีลเป็นที่พึ่ง เป็นเบื้องต้น เป็นความประพฤติ เป็นความสำรวม เป็นความระวัง เป็นหัวหน้า เป็นประธานเพื่อความถึงพร้อมแห่งธรรมที่เป็นกุศล นี้ชื่อว่า อธิศีลสิกขา^{๓๑}

โดยการฝึกอบรมศีลนั้น มุ่งเน้นที่การสำรวมเพื่อให้เกิดความบริสุทธิ์ในการกระทำเป็นเกราะกั้นกิเลสทั้งหลายที่จะก่อให้เกิดความเดือดร้อน และการเบียดเบียน ดังที่แสดงในมาติกากถา คัมภีร์ปฏิสัมภิทามรรคว่า “เนกขัมมะ ชื่อว่า สีลวิสุทธิ เพราะมีความหมายว่า กั้นกามฉันทะ...ความสำรวม ชื่อว่า อธิศีลสิกขา... อพยาบาท ชื่อว่า สีลวิสุทธิ เพราะมีความหมายว่า กั้นพยาบาท... อรหัตตมรรค ชื่อว่า สีลวิสุทธิ เพราะมีความหมายว่า กั้นกิเลสทั้งปวง”^{๓๒}

๒) อธิจิตสิกขา (สิกขาคือจิตอันยิ่ง) หมายถึง ข้อปฏิบัติสำหรับฝึกอบรมจิตเพื่อให้เกิดคุณธรรมเช่นสมาธิอย่างสูงการสังัดจากกามและอกุศลธรรมทั้งหลายดังคำอธิบายในคุหฺฏฐกสูตรตนิเทศ คัมภีร์มหานิทเทศ ว่าอธิจิตสิกขา เป็นอย่างไร คือ ฝึกหัดในธรรมวินัยนี้ สังัดจากกามและอกุศลธรรมทั้งหลายบรรลุปฐมฌานที่มีวิตก วิจารณ์ และสุข อันเกิดจากวิเวกอยู่ เพราะวิตกวิจารณ์ สงบระงับไปแล้ว บรรลุตติยฌาน มีความผ่องใสในภายใน มีภาวะที่จิตเป็นหนึ่งผุดขึ้น ไม่มีวิตกไม่มีวิจารณ์ มีแต่ปิติและสุขที่เกิดจากสมาธิอยู่เพราะปิติจางคลายไป มีอุเบกขา มีสติสัมปชัญญะเสวยสุขด้วยนามกาย บรรลุตติยฌานที่พระอรหันต์ทั้งหลายสรรเสริญว่า ผู้มีอุเบกขา มีสติอยู่เป็นสุขเพราะละสุขและทุกข์ได้แล้ว เพราะโสมนัสและโทมนัสดับไปก่อนแล้ว บรรลุจตุตถฌานที่ไม่มีทุกข์ ไม่มีสุข มีสติบริสุทธิ์เพราะอุเบกขาอยู่ นี้ชื่อว่า อธิจิตสิกขา^{๓๓}

โดยการฝึกอบรมจิตนั้น มุ่งเน้นที่ความตั้งมั่นแห่งจิต, การทำใจให้สงบแน่วแน่เพื่อให้เกิดบริสุทธิ์ ไม่ฟุ้งซ่าน เป็นกลาง ปราศจากอคติ ดังที่แสดงในมาติกากถา คัมภีร์ปฏิสัมภิทามรรคว่า “ชื่อว่าจิตตวิสุทธิ เพราะมีความหมายว่า ไม่ฟุ้งซ่าน .ความไม่ฟุ้งซ่าน ชื่อว่าอธิจิตสิกขา”^{๓๔}

๓) อธิปัญญาสิกขา (สิกขาคือปัญญาอันยิ่ง) หมายถึง ข้อปฏิบัติสำหรับฝึกอบรมปัญญาเพื่อให้เกิดความรู้แจ้งอย่างสูง การรู้ชัดตามความเป็นจริงในอริยสัจ ๔ เป็นลำดับไปจนทำให้แจ้งทั้งเจโตวิมุตติ และปัญญาวิมุตติ สามารถทำลายอาสวะกิเลสให้หมดไป ดังคำอธิบายในคุหฺฏฐกสูตรตนิเทศคัมภีร์มหานิทเทศ ว่า อธิปัญญาสิกขา เป็นอย่างไร คือฝึกหัดในธรรมวินัยนี้ เป็นผู้มียปัญญา ประกอบด้วยปัญญา

^{๓๑} ชุ.ม. (ไทย) ๒๙/๑๐/๔๘.

^{๓๒} ชุ.ป. (ไทย) ๓๑/๔๐/๖๐๖.

^{๓๓} ชุ.ม. (ไทย) ๒๙/๑๐/๔๙.

^{๓๔} ชุ.ป. (ไทย) ๓๑/๔๑/๖๐๖-๖๐๗.

อันประเสริฐยิ่งถึงความเกิดและความดับ เพิกถอนกิเลสให้บรรลุถึงความสิ้นทุกข์โดยชอบเธอรู้ตามความเป็นจริงว่า “นี่ทุกข์” ... “นี่ทุกข์สมุทัย (เหตุเกิดทุกข์)” ... “นี่ทุกข์นิโรธ (ความดับทุกข์)” ... “นี่ทุกข์นิโรธคามินีปฏิปทา (ข้อปฏิบัติเครื่องดำเนินไปสู่ความดับทุกข์)” เธอรู้ตามความเป็นจริงว่า “เหล่านี้อาสวะ” ... “นี้อาสวะสมุทัย” ... “นี้อาสวะนิโรธ” ... “นี้อาสวะนิโรธคามินีปฏิปทา” นี้ชื่อว่า อธิปัญญาสิกขา^{๓๕}

โดยการฝึกอบรมปัญญานั้น มุ่งเน้นที่การรู้และเข้าใจสิ่งทั้งหลายตามความเป็นจริงเพื่อให้เกิดความเห็นที่บริสุทธิ์ จึงจะสามารถทำลายกิเลสได้ ดังแสดงในมาติกากถา คัมภีร์ปฏิสัมภิทามรรคว่า “ชื่อว่าทิวฏฐิวิสุทธิ” เพราะมีความหมายว่าเห็น... ความเห็นชื่อว่าอธิปัญญาสิกขา^{๓๖}

การฝึกอบรมทั้ง ๓ ด้าน จึงมีวัตถุประสงค์โดยรวมเพื่อการทำลายกิเลสอันเป็นเครื่องเศร้าหมองของบุคคล ดังที่พระพุทธองค์ทรงดำรัสว่า “สำหรับบุคคลผู้ตั้งอยู่ตลอดเวลาหมั่นศึกษาไตรสิกขา ทั้งกลางวันและกลางคืน น้อมจิตเข้าหาวิพพาน อาสวะทั้งหลาย ย่อมตั้งอยู่ไม่ได้”^{๓๗} ทั้งนี้พระสารีได้แสดงอรรถาธิบายวัตถุประสงค์เพิ่มเติมไว้ในคัมภีร์มหานิทเทส^{๓๘} ว่า

๑. เพื่อไม่ประพฤติดีตทางกาย วาจา ใจ เพราะรู้ในเหตุที่ทำให้ประพฤติดีตนั้น
๒. เพื่อละเมถุนธรรม เพราะรู้ว่าป็นเหตุให้เกิดความเสื่อมยศและเกียรติของสมณะ
๓. เพื่อกำจัดราคะในรูป เสียง กลิ่น รส และผัสสะ
๔. เพื่อทางแห่งญาณ เพราะรู้เหตุแห่ง ความลึกลับสงสัยว่าเกิดจากสิ่งที่น่าปรารถนาและสิ่งที่ไม่ปรารถนา

๕. เพื่อกำจัดมลทินของตน คือ ราคะ โทสะ โมหะ มานะ ทิวฏฐิ กิเลส ทุจริตมิจฉาทิวฏฐิ มิจฉาสังกัปปะ มิจฉาวาจา มิจฉากัมมันตะ มิจฉาอาชีวะ มิจฉาวายามะ มิจฉาสติมิจฉาสมาธิ มิจฉาญาณ มิจฉาวิมุตติ เพราะได้สมาทานไตรสิกขาจึงมีสมาธิ มีสติ มีปัญญาที่รักษาตน

ความหมาย และความสำคัญของไตรสิกขา

ความหมายของไตรสิกขา

เพื่อให้เข้าใจความหมายของไตรสิกขามากยิ่งขึ้น ผู้วิจัยจึงรวบรวมคำอธิบาย จากวรรณกรรมชั้นรองลงมา ซึ่งอรรถกถาจารย์ และนักวิชาการร่วมสมัยได้ขยายความเพิ่มเติม จากพระไตรปิฎกมาแสดงไว้ ดังต่อไปนี้

^{๓๕} ชุ.ม. (ไทย) ๒๙/๑๐/๔๙.

^{๓๖} ชุ.ป. (ไทย) ๓๑/๔๑/๖๐๖-๖๐๗.

^{๓๗} ชุ.ธ. (ไทย) ๒๕/๒๒๖/๑๐๓.

^{๓๘} ชุ.ม. (ไทย) ๒๙/๑๐/๕๐, ๒๙/๕๒/๑๘๒, ๒๙/๑๐๓/๓๑๙, ๒๙/๑๙๗/๕๔๗-๕๗๙, ๒๙/๒๐๙/๖๑๔-๖๑๕.

พระอุปติสสเถระ ได้ให้ความหมายของการศึกษาและขอบเขตของการศึกษา ไว้ในวิมุตติ มรรคว่า สิกขา หมายถึง การศึกษาเรื่องที่ควรศึกษา การศึกษาอันยอดเยี่ยมและการศึกษาเพื่อความ เป็นพระอเสขะ (ผู้ไม่ต้องศึกษา)^{๓๙}

ไตรสิกขา หมายถึง การพัฒนามนุษย์ให้ดำเนินชีวิตดีงามถูกต้อง ทำให้มีวิถีชีวิตที่เป็น มรรค เป็นทางดำเนินชีวิตหรือวิถีชีวิตที่ถูก ต้องดีงามของมนุษย์ ต้องเรียนรู้ฝึกฝนพัฒนาตน คือ สิกขา มรรคกับสิกขาจึงประสานเป็นอันเดียวกัน เมื่อมองในแง่อริยสัจ ๔ ก็เป็นอริยมรรค คือ วิถีชีวิตอัน ประเสริฐเมื่อเป็นมรรคก็ดำเนินก้าวหน้าไปสู่จุดหมายโดยกำจัดสมุทัยให้หมดไป ช่วยให้เรามีชีวิตที่ พึงพาอริยชา ตัณหา อุปทาน น้อยลงไป ไม่อยู่ใต้อำนาจครอบงำ ของมันพร้อมกับที่เรามีปัญญา เพิ่มขึ้นและดำเนินชีวิตด้วยปัญญามากขึ้นตามลำดับจนกระทั่งในที่สุดพอสมุทัยหมดทุกข์ก็หมดก็บรรลु หมายเป็น นิโรธ โดยสมบูรณ์^{๔๐} ไตรสิกขาเป็นทั้งหลักการและวิธีปฏิบัติเพื่อให้สามารถล่วงพ้นจาก อบาย, กามธาตุ และภพทั้งปวง โดยมีเป้าหมายที่การบรรลุพระนิพพานอันบริสุทธิ์ปราศจากมลทิน ไตรสิกขาเป็นแนวปฏิบัติในทางสายกลางที่มีใช้การปรนเปรอ ตนด้วยกามสุขและการทรมานตน มีศีล เป็นปฏิปักษ์ต่อกิเลสที่แสดงออกทางกาย วาจา สมาธิเป็นปฏิปักษ์ต่อกิเลสที่กลุ่มมรุมจิต และปัญญา เป็นปฏิปักษ์ต่ออนุสัยกิเลสที่แอบแนบอยู่ในจิต สามารถพัฒนาบุคคลให้เป็นพระอริยะผู้มีความ บริบูรณ์ด้วยศีล ได้แก่ พระโสดาบันและพระสกทาคามี, บริบูรณ์ด้วยสมาธิ ได้แก่พระอนาคามี และ บริบูรณ์ด้วยปัญญา ได้แก่ พระอรหันต์ นอกจากนี้ องค์กรธรรมทั้ง ๓ ยังเป็นเครื่องอุดหนุนให้บรรลุคุณ วิเศษอันหาได้ยากในบุคคลทั้งไป ดังมีวิชา ๓ เป็นต้น^{๔๑}

ความสำคัญของไตรสิกขา

ไตรสิกขานั้นเป็นกระบวนการที่สำคัญ ในการพัฒนามนุษย์คือการจัดตั้งระบบระเบียบแบบ แผนเกี่ยวกับการดำเนินชีวิตและการอยู่ร่วมกันของมนุษย์ ซึ่งเนื้อหาสาระที่สำคัญของไตรสิกขานั้นได้ สอดแทรกอยู่ในหลักธรรมต่างๆ เช่น โอวาทปาติโมกข์ด้วยเหตุนี้ผู้ วิจัยจึงจำแนกพุทธโอวาทที่แสดงถึง ความสำคัญของไตรสิกขาออกเป็นด้านต่างๆ ดังนี้

๑.๑ ไตรสิกขาเป็นหลักธรรมใหญ่เพื่อกำจัดกิเลสของภิกษุและบุคคลทั้งหลาย ดังปรากฏ ในอนุพุทธสูตร ว่าด้วยการตรัสรู้ธรรมเป็นเหตุสืบพบว่า ภิกษุทั้งหลาย เพราะไม่รู้แจ้งแห่งตลอดธรรม ๔ ประการ เราและเธอทั้งหลายจึงเที่ยวเร่ร่อนไปตลอดกาลยาวนานอย่างนี้ธรรม ๔ ประการอะไรบ้าง คือ อริยศีล อริยสมาธิ อริยปัญญา และอริยวิมุตติเราถอนภวตัณหาได้แล้ว ภวเนตติสิ้นไปแล้ว ธรรม

^{๓๙} พระอุปติสสเถระ, **วิมุตติมรรค**, แปลโดย พระเทพโสมภณ (ประยูร ฐมจิตโต) และคณะ, (กรุงเทพมหานคร: มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๘), หน้า ๔.

^{๔๐} พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตโต), “หัวใจพระพุทธศาสนา”, **พุทธจักร**, ปีที่ ๖๑ ฉบับที่ ๕ (พฤษภาคม ๒๕๕๐): ๗.

^{๔๑} พระพุทธโฆษาจารย์, **วิสุทธิมรรคแปล** ภาค ๑ ตอน ๑ พิมพ์ครั้งที่ ๘, (กรุงเทพมหานคร: มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๘), หน้า ๔, ๙-๑๒.

เหล่านี้คือ ศิล สมาธิ ปัญญาและวิมุตติอันยอดเยี่ยมพระโคตมผู้มียศได้ตรัสรู้แล้ว ดังนั้น พระพุทธเจ้า จึงตรัสบอกธรรมแก่ภิกษุทั้งหลาย เพื่อความรู้ยิ่ง^{๔๒}

๑.๒ ไตรสิกขารากฐานที่สำคัญของพระวินัย ดังปรากฏในวัชชีปัตตสูตร ว่า พระพุทธองค์ ทรงให้คำแนะนำภิกษุรูปหนึ่งว่า หากเธอไม่อาจประพฤติปฏิบัติตามสิกขา บทที่บัญญัติไว้ได้ครบถ้วน บริบูรณ์ ก็ให้พึงศึกษาปฏิบัติในสิกขา ๓ เพื่อการละราคะ โทสะ โมหะ ทำให้เป็นผู้ไม่ประกอบ อุกุศลกรรม^{๔๓} เพราะสิกขา ๓ ประการนี้เป็นที่รวมของสิกขาบท นั้นเอง^{๔๔}

๑.๓ ไตรสิกขาเป็นกระบวนการฝึกศึกษาพัฒนามนุษย์เป็นกระบวนการพื้นฐานในการฝึก พฤติกรรมที่ดีของมนุษย์ให้ดียิ่งขึ้น ดังที่แสดงในปฐมสิกขาสสูตร ว่าภิกษุผู้ทำให้บริบูรณ์ในศีล ทำ พอประมาณในสมาธิ และปัญญา ย่อมสามารถบรรลุเป็นพระโสดาบัน หรือเป็นพระสกทาคามี ขณะที่ ภิกษุผู้ทำให้บริบูรณ์ในศีล และสมาธิทำพอประมาณในปัญญา ย่อมสามารถบรรลุเป็นพระอนาคามี ส่วนภิกษุผู้ทำให้บริบูรณ์ในศีล สมาธิ ปัญญา ย่อมหลุดพ้นจากอาสวะกิเลสทั้งปวง^{๔๕}

เพราะฉะนั้น การนำหลักธรรมของหลักไตรสิกขา ๓ มาเป็นการป้องกัน และแก้ไขปัญหา ยาเสพติด เพราะเป็นหลักธรรมที่เป็นหลักสำคัญ ในการพัฒนามนุษย์ให้ดำเนินชีวิตดีงามถูกต้อง ทำให้ มีวิถีชีวิตที่เป็นมรรค เป็นทางดำเนินชีวิตหรือวิถีชีวิตที่ถูกต้องดีงามของมนุษย์ ต้องเรียนรู้ฝึกฝนพัฒนา ตนเอง เริ่มจากการรักษาศีล เพื่อขัดเกลาพฤติกรรม และการดำเนินชีวิตของตนเองให้บริสุทธิ์ รวมถึง การฝึกหัดการอยู่ร่วมกันของเพื่อนร่วมงานให้มีความเกื้อหนุนต่อกัน และกระบวนการที่สำคัญใน การศึกษาต้องพัฒนาตนเอง ให้บริบูรณ์ด้วยศีล บริบูรณ์ด้วยสมาธิ และบริบูรณ์ด้วยปัญญาเพื่อพัฒนา ตนเองให้ห่างไกลจากการเสพยาเสพติด

ความสำคัญของไตรสิกขาที่นำมาแสดงข้างต้นนั้นเป็นเครื่องยืนยันได้ว่า ไตรสิกขาเป็น หลักคำสอนทางพุทธศาสนาที่พุทธศาสนิกทุกคนควรนำมาปฏิบัติเพื่อพัฒนาตนเองให้มีชีวิตที่ดีงาม เพื่อจัดปรับเตรียมสภาพชีวิตในการเข้าสู่สังคม รวมทั้งลักษณะแห่งความสัมพันธ์ต่างๆ ให้อยู่ในภาวะ ที่เหมาะสม และพร้อมที่จะเป็นอยู่ปฏิบัติกิจและดำเนินการต่างๆ เพื่อก้าวหน้าไปอย่างได้ ผลดีที่สุด สู่ จุดหมายของชีวิต ของบุคคล ขององค์กร ของชุมชนตลอดจนสังคมต่อไป

๓.๕ พุทธวิธีในการประยุกต์ใช้ในการบำบัดผู้เสพยาเสพติด

ในการบำบัดรักษา และฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด ได้เห็นความสำคัญของปัญหา ยาเสพติด จึงได้มีการทบทวนการบำบัดร่วมกัน ซึ่งที่ผ่านมาได้มีการบำบัดใช้โปรแกรม จิตสังคมบำบัด ซึ่งประกอบด้วยความรู้เกี่ยวกับยาเสพติด กิจกรรมการสร้างเจตคติ กิจกรรมการเสริมสร้างทักษะ โดย มุ่งเน้นให้ผู้ติดยาเสพติดได้รู้จักส่วนที่ดีที่เป็นจุดแข็งของตนเอง เชื่อมั่นในศักยภาพและมีกำลังใจที่จะ เปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของตนเองอย่างมีเป้าหมายในทิศทางที่เหมาะสม จะเห็นได้ว่ากระบวนการ

^{๔๒} อจ.จตุกก. (ไทย) ๒๑/๑/๑-๒.

^{๔๓} อจ.ติก. (ไทย) ๒๐/๘๕/๓๑๐-๓๑๑.

^{๔๔} อจ.ติก. (ไทย) ๒๐/๘๗/๓๑๒, ๒๐/๘๘/๓๑๔, ๒๐/๘๙/๓๑๗.

^{๔๕} อจ.ติก. (ไทย) ๒๐/๘๗/๓๑๒-๓๑๔.

บำบัดฟื้นฟูผู้เสียหายเสพติดมุ้งดูแลด้าน กาย จิต สังคม ซึ่งไม่ครอบคลุมการดูแลที่มีหัวใจของความเป็นมนุษย์ (Humanized Health Care) ยังขาดมิติทางด้านจิตวิญญาณ ซึ่งการดูแลด้านจิตวิญญาณเป็นสภาวะแห่งความสุขที่เกิดจากการเข้าถึงความดี ความงาม ความจริงของชีวิต ความใกล้ชิดทางศาสนา เป็นปัจจัยป้องกันต่อการติดสารเสพติด คุณค่าหรือความดีงามในจิตใจเป็นตัวปกป้องคุ้มครองไม่ให้เรากระทำในสิ่งที่ไม่ดี ดังนั้นเพื่อเป็นการให้ผู้ป่วย เข้าใจชีวิตที่แท้จริงและสามารถดำเนินชีวิตได้อย่างถูกต้องเหมาะสมตามหลักพุทธธรรม ครอบคลุมการดำเนินชีวิตทุกด้าน และบูรณาการสู่การพัฒนาชีวิตที่สมบูรณ์ได้ สิ่งที่ผู้เข้ารับการบำบัดเชื่อถือ และศรัทธา นั่นคือพุทธศาสนา ซึ่งจะเน้นในการนำศีล ๕ มาใช้ในชีวิตประจำวัน โดยเดินตามมรรคมืองค์แปดของพระพุทธเจ้า ซึ่งเป็นข้อที่ ๔ ในอริสัจ ๔ ในระดับศีล ๕ โดยบำบัดตามหลักพุทธธรรมอย่างบูรณาการ

จากความสำคัญของการดูแลที่มีหัวใจของความเป็นมนุษย์ (Humanized Health Care) ที่ครอบคลุม ด้านกาย จิต สังคม และจิตวิญญาณ มาเป็นแนวทางในการช่วยเหลือให้ผู้เสียหายเสพติดแอมเฟตามีน สามารถค้นพบสาเหตุของความทุกข์ ที่มาจากกระบวนการทางด้านความรู้สึกรู้จักคิด และจากรูปแบบที่ตอบสนองต่อสถานการณ์ต่างๆ เพื่อมุ่งให้ผู้เสียหายเสพติดแอมเฟตา มีตระหนักรู้ถึงกระบวนการต่างๆ ที่เกิดขึ้นภายในร่างกาย จิตใจ สังคม และจิตวิญญาณของตนเอง และสามารถตอบสนองต่อความทุกข์ได้อย่างเหมาะสมมากขึ้นโดยการเปลี่ยนแปลงตนเอง ทั้งจากภายใน และภายนอกให้มีความเหมาะสม สามารถดำรงชีวิตอยู่ได้ตามอัตภาพอย่างสอดคล้องกลมกลืนกับตนเอง ผู้อื่น และสิ่งแวดล้อมได้อย่างเป็นสุขมากขึ้น ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะนำแนวคิดคุณธรรม “รักเหนือรัก” (สาราณียธรรม ๖) ระดับศีล ๕ มาเป็นแนวทางในการช่วยเหลือผู้เสียหายเสพติดแอมเฟตามีน ให้มีคุณภาพชีวิตที่ดี สามารถทำหน้าที่ของตนเองได้อย่างมีประสิทธิภาพ

การเสพติดแอมเฟตามีนจะส่งผลกระทบต่อผู้เสพ ทำให้สุขภาพทรุดโทรมอ่อนเพลีย นอนหลับตลอดวัน หรือบางรายนอนไม่ได้ เดินไปมา หงุดหงิดก้าวร้าว ทะเลาะวิวาทกับผู้อื่นได้ง่าย อาจเป็นอันตรายต่อตนเองหรือผู้อื่นได้ ทำให้เกิดการทะเลาะวิวาท ขาดการมีสัมพันธภาพในครอบครัวที่ดี สูญเสียความสุขในครอบครัว ทำงานไม่มีความสุข ไม่รักผู้ร่วมงาน ไม่ร่วมพัฒนางาน ส่งผลทำให้เกิด ผลกระทบต่อครอบครัว ทำให้วัฒนธรรมเสื่อม ก่อให้เกิดอาชญากรรมต่างๆ เช่น ทำร้ายร่างกาย แยมทรัพย์สินเงินทอง ลักขโมย จะเห็นได้ว่าพฤติกรรมการเสพติดแอมเฟตามีนเป็นพฤติกรรมที่เดินทางผิด ดังนั้นเพื่อเป็นการช่วยให้ผู้เสียหายเสพติดแอมเฟตามีน สามารถหยุดและเลิกการใช้ยาเสพติดแอมเฟตามีน ให้ชีวิตเขาประสบผลสำเร็จในชีวิต มีความสุขทั้งตนเอง และครอบครัว ดังนั้นผู้วิจัยจึงได้ศึกษา พัฒนารูปแบบการบำบัดฟื้นฟูผู้เสียหายเสพติดแอมเฟตามีน เนื่องจากเป็นการพัฒนา เทคโนโลยีสุขภาพจิตโดยใช้กรอบแนวคิดในการวิจัย และพัฒนาเทคโนโลยีสุขภาพจิต ซึ่งได้กำหนดขั้นตอนของการวิจัยและพัฒนา ๗ ขั้นตอน ประกอบด้วย ๑) การวิเคราะห์ความต้องการและความจำเป็นในการพัฒนา ๒) การกำหนดกรอบแนวคิด ๓) การออกแบบและจัดทำต้นร่าง ๔) การทดสอบคุณภาพเทคโนโลยีสุขภาพจิต ๕) การทดลองใช้เทคโนโลยีสุขภาพจิตในระบบ ๖) การขยายผลเทคโนโลยีสุขภาพจิต และ ๗) การประเมินผล และพัฒนาต่อเนื่องเพื่อที่จะศึกษา และพัฒนา

รูปแบบการบำบัดฟื้นฟูผู้เสพยาเสพติดแอมเฟตามีนด้วยคุณธรรม “รักเหนือรัก” (สารานุกรมธรรม ๖) ระดับศีล ๕^{๔๖}

ผลของการนำคู่มือบำบัดฯ ไปใช้กับผู้เสพยาเสพติดแอมเฟตามีน พบว่า ค่าคะแนนความสามารถในการทำหน้าที่โดยรวมเพิ่มขึ้น ทั้งนี้อาจเนื่องจากการบำบัดด้วยคุณธรรม “รักเหนือรัก” หรือคุณธรรมสารานุกรมธรรม ๖ ระดับศีล ๕ เป็นการบำบัดที่ให้กลุ่มตัวอย่าง ได้รู้จักศาสนาพุทธเป็นศาสนาแห่งกรรม เพื่อให้เข้าใจว่า ชีวิตของเราเราเป็นผู้กำหนดด้วยกรรม ๓ คือ คิด พูด ทำ อย่างไรเราจะได้เช่นนั้นโดยต้องมีการคิด พูด ทำ สิ่งที่เป็นประโยชน์ต่อบุคคลอื่น ทั้งต่อหน้าลับหลัง เพื่อให้เกิดความเข้าใจการพัฒนาตนเอง เพื่อให้หลุดพ้นจากหลุมพรางชีวิต คือ การให้ และสละกิเลสความอยาก (โลภ) คือเสียดุลความอยากยาเสพติด และการอดทน คือ เมื่อมีความคิดอยากเสพยาเสพติดกลับมาเราต้องอดทนที่จะไม่ทำตาม ทำให้กลุ่มตัวอย่างหยุดความคิดที่จะกลับไปใช้ยาเสพติดนำตัวเองขึ้นจากหลุมพรางชีวิต ผ่านพ้นไปสู่ระดับศีล ๕ ถือเป็นศีลขั้นต้น ที่จะช่วยให้ผู้เสพยาเสพติดไม่ตกเป็นเหยื่อของอบายมุขต่างๆ สามารถนำพาชีวิตตนเองและครอบครัวรอดพ้นจากหลุมพรางชีวิตชีวิตจะมีความสุขและประสบความสำเร็จ และการนำคู่มือการบำบัดฯ ไปใช้กับผู้เสพยาเสพติดแอมเฟตามีน พบว่า มีคุณภาพชีวิตดีขึ้นทั้งนี้อาจเนื่องมาจาก กลุ่มตัวอย่างได้มีการพัฒนางานกับชีวิต เข้าใจกลวิธีการทำงานกับชีวิตร่วมกับบุคคลอื่น โดยงานกับชีวิตที่เป็นสัมมาทิฐิทางถูก โดยคิดดี พูดดี ทำดี จะมีผลให้ชีวิตประสบผลสำเร็จ และมีความสุขทั้งตนเอง และครอบครัวมีความสุขทุกชั้นน้อยลง ช่วยให้ครอบครัวมีความสุข พึ่งตนเองและเป็นที่ยอมรับให้บุคคลอื่นได้ผสมผสานกับการพัฒนาสุขภาพตามหลักของอริยสัจ ๔ คือ ทุกข์ สมุทัย นิโรธ มรรค ทำให้เกิดการเปลี่ยนมุมมอง คิดบวก “ถึงแม้กายเราจะป่วยแต่ใจเราไม่ป่วย” “ทำให้มีโอกาสได้อยู่กับตัวเองมากยิ่งขึ้น และดูแลเอาใจใส่ตัวเองอย่างแท้จริง” พิจารณาตัวเราอย่างแท้จริง เข้าใกล้ธรรมชาติมากขึ้น ทำให้เข้าใจชีวิต ทำสิ่งที่ประโยชน์ให้สังคม ดูแลสุขภาพจิต ให้มีจิตอาสาที่จะทำเพื่อผู้อื่นและทำใจตัวเองให้สงบ ด้วยการฝึกสติอยู่กับปัจจุบัน^{๔๗}

จากการศึกษา ผลการป้องกันและแก้ไขผู้เสพยาเสพติดตามแนวพุทธของพระครูบูรพาธรรมบัณฑิต ผลการศึกษาพบว่า ทางด้านจิตใจนั้นสามารถทำให้จิตใจของผู้อบรมเป็นผู้ที่มีจิตใจอ่อนโยนลง มีการนอบน้อม ไม่แข็งกระด้างเหมือนก่อนที่เข้ามาอบรม เพราะการนำธรรมะเป็นเครื่องขัดเกลาจิตใจของผู้อบรม ทำให้ผู้อบรมมีความสุขที่เกิดผลแก่ใจโดยตรง และจะได้ทำให้จิตใจของผู้เสพยาเสพติดไม่หมกหมุ่นอยู่กับอารมณ์เดิมๆ จิตใจที่เปลี่ยนไปในทางที่ดีขึ้นนั้นส่งผลต่อพฤติกรรมที่เปลี่ยนไป เพราะจิตใจที่อ่อนโยนลง มีการนอบน้อม ไม่แข็งกระด้างนั้นนั่นเองที่ทำให้พฤติกรรมที่ก้าวร้าว อารมณ์ที่รุนแรง ทะเลาะวิวาท ลักขโมย ขาดจิตสำนึกที่ดี ลดน้อยลงกลับเป็นผลในแง่ที่ดีขึ้นอย่างเห็นได้ชัด เพราะการบำบัด ฟื้นฟูด้วยธรรมะแบบบูรณาการ เพื่อให้เกิดความรู้และความเข้าใจภาพรวมของพระพุทธศาสนาว่าต้องการสอนอะไร เช่น การศึกษาธรรมะทางพระพุทธศาสนา คือ

^{๔๖} อัมพร สีลากุล และคณะ “การพัฒนาแบบการบำบัดฟื้นฟูผู้เสพยาเสพติดแอมเฟตามีนด้วยคุณธรรม “รักเหนือรัก” (สารานุกรมธรรม ๖) ระดับศีล ๕”, วารสารการพยาบาลจิตเวชและสุขภาพจิต, ปีที่ ๒๗ ฉบับที่ ๓ (กันยายน – ธันวาคม ๒๕๕๖): ๓๒-๓๔.

^{๔๗} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๔๑.

อบายมุข ๖ ศีล ๕ มิตรแท้ ๔ มิตรเทียม ๔ อริยสัจ ๔ เป็นต้น และการตั้งสัจจะสาบาน การศึกษา อนาคตและการปฏิบัติตนให้อยู่ในคุณงามความดี ทำให้ผู้อบรมมีความศรัทธาในความดี ที่ตนกระทำ นั้นๆ ทำให้ผู้อบรมมีความรักความพอใจยินดีที่จะกระทำความดี โดยอาศัยความพรากรเพียรในการทำ ความดีมุ่งเน้นถึงคุณธรรมนำจิตของตนนั้นให้มุ่งตรงต่อความดีทั้งปวง โดยไม่เก้อเขิน กรอปกกับนำ สติปัญญา เพื่อที่จะหาทางป้องกัน และแก้ไขสิ่งต่างๆ เปรียบเหมือนกับ นายช่างที่ขัดไม้ได้ตั้งใจขัด แผ่นไม้ที่ขรุขระให้เป็นแผ่นไม้เรียบฉะนั้น

ทางด้านพฤติกรรมนั้น มีพฤติกรรมที่ดีขึ้นเพราะผู้อบรม ไม่ให้ไปยุ่งเกี่ยวกับยาเสพติด พฤติกรรมที่ก้าวร้าว อารมณ์ที่รุนแรง ทะเลาะวิวาท ลักขโมย ขาดจิตสำนึกที่ดี เป็นต้น ลดลงอย่าง เห็นได้ชัด โดยมีการสังเกตจากผู้ปกครองและ ญาติของผู้อบรมเองที่กลับมาบอกและมีการส่งข่าวสาร ของผู้ปกครองโดยการโทรศัพท์ตลอดจนการกลับมาที่วัดป่าหนองโฌงบูรพารามเพื่อมาทำบุญและมา เพื่อที่จะแนะนำผู้ที่เข้าร่วมอบรมอีกหลังจากที่ตนกลับคืนสู่บ้านแล้วและ ผู้เสพยาเสพติดที่เลิกได้แล้ว จึงอยากกลับตัวกลับใจนำความดีคืนสู่สังคมเพื่อเป็นการทดแทนในสิ่งผิดที่ตนเคยทำไว้ในอดีต และ เป็นการตอบแทนสังคมที่ให้โอกาสในการกลับตัวกลับใจแก่บุคคลผู้ที่เลิกเสพยาเสพติด แต่อย่างไรก็ดี เมื่อผู้เลิกเสพยาเสพติดตอบแทนสังคมด้วยการทำความดี สังคมควรที่จะส่งเสริมในการทำความดีของ บุคคลเหล่านี้ด้วย เพราะการเปิดโอกาสให้คนดีได้กระทำความดีๆกว่าปล่อยให้คนทำความชั่ว เพราะเมื่อคนดีได้มีอยู่ในสังคมมากแล้วนั้น คนชั่วก็ไม่โอกาสทำสิ่งไม่ดีในสังคมได้ ทำให้ผู้เลิกเสพยา เสพติดเหล่านั้นกลับคืนสู่สังคมได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ทางด้านสังคมนั้น สังคมควรให้การสนับสนุนหรือ ให้โอกาสแก่ผู้ที่เลิกยาเสพติดได้แล้ว เพื่อที่เขาเหล่านั้นจะได้รับโอกาสที่ดีแก้ไขในสิ่งที่พลาดมา โดยการจัดโครงการด้านภัยยาเสพติดหรือ สนับสนุนด้านกีฬาต้านยาเสพติดเพื่อให้เยาวชนได้ใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์และ คนในสังคมต้องทำ ความเข้าใจเกี่ยวกับผู้ที่เลิกเสพยาเสพติด โดยไม่ไปซ้ำเติมให้ผู้ที่เลิกได้แล้วเกิดปมด้อย ควรที่จะ ส่งเสริมให้ผู้ที่เลิกเสพยาเสพติดมีงานทำ ให้โอกาสทางสังคมเพื่อที่จะให้ผู้ที่เลิกเสพยาเสพติดอยู่ได้ใน สังคมอย่างคนปกติธรรมดา^{๔๘}

๓.๖ สรุป

จากการศึกษาพุทธวิธีในการบำบัดผู้เสพยาเสพติด ซึ่งประกอบด้วยหลักธรรมต่างๆ คือ หลัก อริยสัจ ๔ หลักสัมมัตตญาณ ๔ หลักพรหมวิหารธรรม ๔ หลักไตรสิกขา ๓ พุทธวิธีในการประยุกต์ใช้ในการ บำบัดผู้เสพยาเสพติด ผลการศึกษาพบว่า การเอาหลักธรรมที่เกี่ยวข้องกับการบำบัดผู้เสพยาเสพติด ซึ่งในหลักธรรมนี้ ยกเอาสาระในคัมภีร์ทางพระพุทธศาสนาแนวความคิดของ นักวิชาการในทาง พระพุทธศาสนาเถรวาท โดยอิงอาศัยหลักธรรมที่มานำมาปรับจิตใจ และหลักธรรมในบำบัดจิตใจของผู้เสพยาเสพติดเป็นสำคัญ กล่าวคือ การนำหลักอริยสัจ ๔ มาใช้บำบัดผู้เสพยาเสพติดเพื่อให้รู้ และเข้าใจเรื่อง

^{๔๘} พระมหาธนกร กตปุณฺโญ (ดรกมลกันต์), “รูปแบบการป้องกันและแก้ไขผู้เสพยาเสพติดตามแนว พุทธของพระครูบูรพาธรรมบัณฑิต”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหา จุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๘), หน้า ๗๑-๗๒.

ของความทุกข์จากการเสพยาเสพติด ยึดติดในรสของการเสพยาเสพติดด้วยความโลภ เป็นต้น ประการหนึ่ง การนำหลักสัมมัตตปธาน ๔ มาใช้บำบัดผู้เสพยาเสพติดเพื่อให้รู้ และเข้าใจเรื่องของความเพียรที่จะทำความดีในการลด ละ และเลิกยาเสพติดของผู้เสพยาเสพติด ประการหนึ่ง การนำหลักพรหมวิหารธรรม ๔ มาใช้บำบัดผู้เสพยาเสพติดเพื่อให้รู้ และเข้าใจเรื่องของความรักของคนในครอบครัว ที่มีความหวังดีพร้อมอยากให้ความอบอุ่นในครอบครัว และอยากให้ลูกหลานนั้นๆ ลด ละ เลิกเลิกยาเสพติด และกลับมาเป็นคนดีของสังคม ประการหนึ่ง และอีกประการหนึ่ง การนำหลักไตรสิกขา ๓ เป็นหลักธรรมที่เป็นหลักสำคัญ ในการพัฒนามนุษย์ให้ดำเนินชีวิตตั้งงามถูกต้อง ทำให้มีวิถีชีวิตที่เป็นมรรคเป็นทางดำเนินชีวิตหรือวิถีชีวิตที่ถูกต้องตั้งงามของมนุษย์ ต้องเรียนรู้ฝึกฝนพัฒนาตนเอง เริ่มจากการรักษาศีล เพื่อขัดเกลาพฤติกรรม นำมาปฏิบัติเพื่อพัฒนาตนเองให้มีชีวิตที่ตั้งงามเพื่อจัดปรับเตรียมสภาพชีวิตในการเข้าสู่สังคม และจะทำให้จิตใจของผู้เสพยาเสพติดนั้น สามารถทำให้จิตใจของผู้เสพยาเสพติดเป็นผู้ที่มีจิตใจอ่อนโยนลง มีการนอบน้อม ไม่แข็งกระด้างเหมือนก่อนที่เข้ามาผู้เสพยาเสพติด เพราะการนำธรรมะเป็นเครื่องขัดเกลาจิตใจของผู้เสพยาเสพติด ทำให้ผู้เสพยาเสพติด มีความสุขที่เกิดผลแก่ใจโดยตรงต่อไป

บทที่ ๔

วิเคราะห์การนำพุทธวิธีมาประยุกต์ใช้ในการบำบัดผู้เสพยาเสพติด ของสถานพักฟื้นวัดถ้ากระบอ

ในบทที่ ๔ นี้ผู้วิจัยมุ่งเน้นศึกษา การนำพุทธวิธีมาประยุกต์ใช้ในการบำบัดผู้เสพยาเสพติดของสถานพักฟื้นวัดถ้ากระบอหลักอริยสัจ ๔ กับกิจกรรมการบำบัดผู้เสพยาเสพติด หลักสัมมปปธาน ๔ กับกิจกรรมการบำบัดผู้เสพยาเสพติด หลักพรหมวิหารธรรม ๔ กับกิจกรรมการบำบัดผู้เสพยาเสพติด และหลักไตรสิกขา ๓ กับกิจกรรมการบำบัดผู้เสพยาเสพติด มีรายละเอียดดังนี้

๔.๑ การนำพุทธวิธีมาประยุกต์ใช้ในการบำบัดผู้เสพยาเสพติดของสถานพักฟื้นวัดถ้ากระบอ

พระพุทธศาสนาได้วางหลักในการพัฒนาชีวิต เพื่อประโยชน์สุขต่อปวงชนทั้งมวล ไม่ว่าจะอยู่ในวรรณะ หรือ ตระกูล สูง ต่ำ อย่างไรก็ตาม เมื่อมาฝึกฝนตนเองตามหลักการพัฒนา ย่อมเป็นผู้มีอัธยาศัยอันดีงาม ตามหลักพระพุทธศาสนา ๓ ประการ ได้แก่

๔.๑.๑ การพัฒนาทางกาย

๔.๑.๑.๑ ฟังฝึกตนหรือการพัฒนากายก่อนสอนคนอื่น

บุคคลฟังคำตรงตนอยู่ในคุณธรรมที่ดีเสียก่อน จึงค่อยสอนคนอื่น จะไม่เดือดร้อนในภายหลัง ทั้งจักเกิดประโยชน์ในการสอนนั้นด้วย ดังพระพุทธภาษิตในธรรมบทว่า “อตตานุเจ ตถา กยิรา ยถญญนุสาสติ สุหนโต วัต ทเมถ อตตาทิ กิริ ทุทโทโม” ฟังทำตนเหมือนอย่างการสอนผู้อื่น ผู้ฝึกดีแล้วควรฝึกผู้อื่น เพราะได้ยินว่า ตนแลฝึกได้ยากยิ่งนัก^๑

ดังนั้น การพัฒนาตนและกายให้มีความประพฤติที่ดี เป็นสิ่งจำเป็นมากในพระพุทธศาสนา เพราะถือว่ามนุษย์จะพัฒนาด้านจิตใจ และสติปัญญาให้เจริญก้าวหน้าได้โดยปราศจากศีล หรือพฤติกรรมที่มนุษย์พึงปฏิบัติไม่ได้เลย ขณะเดียวกันพฤติกรรมหรือการแสดงออกทางกาย และวาจา นั้นย่อมสะท้อนให้เห็นด้านจิตใจไปในตัวเอง ด้วยผู้หวังความสุขความเจริญแก่ตนพึงมีศีลเป็นพื้นฐานทั้งสิ้น นอกจากจะไม่สร้างปัญหาให้แก่ตนแล้ว ยังไม่สร้างปัญหาอันเป็นภัยต่อสังคมอีกด้วย แล้วยังเกื้อกูลสงเคราะห์สังคมให้สงบสุข ไม่ทำลายคน ไม่ทำลายธรรมชาติก็เพราะมีศีลเป็นเกราะกำบังการพัฒนาคน

^๑ ชู.ธ. (ไทย) ๒๕/๘๐/๕๓.

ในเบื้องต้นจึงมุ่งสร้างคุณภาพ โดยฝึกคนให้มีการให้คู่ไปกับการได้ และการเอา คือไม่ให้มุ่งจะเอาอย่างเดียว แต่ให้มีการให้ด้วย คุณภาพก็จะเกิดทั้งแก่ชีวิตของตนและสังคม การเบียดเบียนก็จะลดน้อยลงไป^๒

การพัฒนาด้านพฤติกรรม หรือศีลจึงจำเป็นต่อการดำเนินชีวิตทั้งของตนและคนหมู่มากในสังคมจะได้เกื้อกูลกัน ด้วยการมีสภาพชีวิตและการอยู่ร่วมกันที่จัดระเบียบไว้ด้วยดีเรียกว่าศีล การจัดระเบียบชีวิตและการอยู่ร่วมกันให้เรียบร้อย รวมทั้งตัวระเบียบนั่นเองเรียกว่าวินัยข้อปฏิบัติต่างๆ ในการจัดสภาพชีวิตและการอยู่ร่วมกันในสังคมให้มีระเบียบ เรียกว่าสิกขาบสำหรับการฝึกฝนขัดเกลาพฤติกรรมเพื่อสร้างเสริมสภาพชีวิตให้สอดคล้องเกื้อกูลต่อการปฏิบัติในแนวทางที่จะเข้าถึงจุดหมายที่ต้องการยิ่ง ๆ ขึ้นไป เรียกว่าวัตร ทั้งหมดนี้เมื่อเรียกคลุม ๆ รวม ๆ แล้วก็พูดว่าศีล^๓ ซึ่งหมายถึง การพัฒนาความสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมทางสังคมให้เป็นไปด้วยดี เริ่มแต่ไม่ก่อการเบียดเบียน ไม่ทำความเดือดร้อนแก่ผู้อื่น แก่สังคม ประพฤติสิ่งที่ประโยชน์เกื้อกูลต่อผู้อื่น ต่อสังคม มีความรับผิดชอบในหน้าที่ ประกอบสัมมาอาชีพด้วยความขยันหมั่นเพียรฝึกฝนอบรมกาย วาจาของตนให้ประณีต ปราศจากโทษ ก่อคุณประโยชน์ และเป็นเครื่องสนับสนุนการฝึกอบรมจิตใจ และ ปัญญาให้ยิ่งๆ ขึ้นไปนั่นเอง^๔

เพราะฉะนั้น การพัฒนาตน หรือกายด้วยศีลจึงหมายถึง การพัฒนาตนให้เป็นผู้มีศีล มีอาการระงดงาม และผู้มีศีลย่อมมีชื่อเสียงที่กล่าวหาญในการเข้าสู่บริษัท เชื่อว่ามีกลิ่นหอมหวานทวนลมกว่ากลิ่นทั้งปวง ผู้มีศีลงดงามมีความบริสุทธิ์หมดจดทางอาจารย์ ย่อมทำประโยชน์ให้แก่สังคมได้เป็นอย่างดี เพราะได้ฝึกฝนพัฒนาตนดีแล้วนั่นเอง ดังพระพุทธภาษิตที่ว่า “พระสงฆ์ ผู้สะอาดหมดจดเป็นพระทักษิณายบุคคล ผู้ประเสริฐ ผู้มีอินทรีย์สงบ เป็นผู้ละมลทินทั้งปวงได้^๕

๔.๑.๒ การพัฒนาทางจิตใจ

การพัฒนาทางจิตใจ หมายถึง การฝึกฝนอบรมจิตใจให้เข้มแข็ง สามารถต่อสู้กับความรู้สึกฝ่ายอกุศล หรือ บาบทางใจได้ ได้แก่ การทำใจให้เกิดความสำรวมด้วยดี เพราะเมื่อจิตใจสำรวมดีแล้วสามารถเอาชนะพันจากเครื่องผูกของมาร คือ กามคุณทั้งหลายได้ เพราะบุคคลที่สำรวมจิต ซึ่งมีธรรมชาติเที่ยวไปไกลเที่ยวไปดวงเดียวไม่มีรูปร่างอาศัยอยู่ในถ้ำย่อมจักสามารถพ้นจากเครื่องผูกแห่งมารได้ และถ้าบุคคลมีจิตใจไม่มั่นคงก็จะมีปัญญาไม่สมบูรณ์ไม่ศรัทธาคำสอนของพระพุทธศาสนา ไม่อาจพัฒนาจิตใจให้ตั้งงามได้

^๒ พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตโต), ทศวรรษธรรมทัศน์พระธรรมปิฎก หมวดสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์, (กรุงเทพมหานคร: ธรรมสภา, ๒๕๔๓), หน้า ๑๓ - ๑๔.

^๓ พระธรรมปิฎก, (ป.อ.ปยุตโต), ปฏิบัติธรรมให้ถูกทาง, พิมพ์ครั้งที่ ๓๐, (กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิพุทธธรรม, ๒๕๓๘), หน้า ๘๘ - ๘๙.

^๔ พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตโต), ความสำคัญของพระพุทธศาสนาในฐานะศาสนาประจำชาติ, พิมพ์ครั้งที่ ๑๐, (กรุงเทพมหานคร: สหธรรมิก, ๒๕๔๓), หน้า ๘๐.

^๕ อัง.จตุกก. (ไทย) ๒๑/๕๕/๙๔.

๔.๑.๒.๑ มลทินและวิธีแก้มลทินภายในใจ

๑. พึงระวังมลทิน^๖ คือ ธรรมที่เป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาจิตใจ จึงควรระวังอย่าให้เกิดขึ้นแก่จิตใจพึงหาวิธีหลีกเลี่ยงเสียจะดีกว่า ดังความตอนหนึ่งว่า มลทิน ในที่นี้หมายถึงมลทิน ๙ ประการได้แก่ ความมักโกรธ การลบลู่บุญคุณผู้มีพระคุณ ความริษยาคนอื่นคือได้ดีกว่าตน ความตระหนี่ ความมีมายาเล่ห์กล ความมักอวดอ้างตน การมักพูดเท็จไร้ความจริง ความปรารถนาลาภ และความเห็นผิดจากคลองธรรม^๗ เหตุที่เรียกว่าเป็นมลทินทางใจนั้น ก็เพราะทำให้ลดความดีความงามลงไป ให้ดีไม่เต็มที่ยามไม่เต็มที่ยี่ เช่น คนโกรธ ดูแล้วไม่น่าเลื่อมใส คนลบลู่คุณท่าน เป็นคนคบไม่ได้ เป็นผู้ทำลายฐานอันมั่นคงของมนุษย์ริษยา เป็นคนทำลายสังคม เป็นคนทำลายโลก คนตระหนี่ เป็นคนทำลายมิตร คนมีมายา เป็นคนไม่ซื่อตรงเห็นแก่ได้ ไม่เป็นที่ไว้วางใจของผู้คบหา คนมักอวด ทำให้เสียความรู้สึกเป็นที่รังเกียจของสังคม คนพูดปด ทำให้คนอื่นเสียผลประโยชน์ ผลสุดท้ายก็ให้เกิดโทษแก่ตนเอง คนมีความปรารถนาลาภ ชอบก่อให้เกิดผลเสียแก่ส่วนรวมเพราะทำสิ่งที่เป็นไปได้และเกินตัว คนเห็นผิดเป็นเหตุให้เกิด พุทธผิด เป็นอันตรายอย่างยิ่งทั้งแก่ตนเองและแก่คนอื่น^๘

๔.๑.๒.๒ พึงพัฒนาจิตใจของตนไม่ให้เป็นทาสวัตถุนิยม

๑. พึงหมั่นฝึกฝนจิตใจของตนอยู่เสมอ เพื่อให้เกิดความสุข อย่าตกเป็นทาสแห่งวัตถุ นิยมจะทำให้หลงมัวเมา แม้เรื่องลาภ ยศ ตำแหน่ง โชควาสนาก็เช่นกันทำให้เกิดความสุขทางใจได้ไม่น้อย และพึงเจริญสติให้มั่นคง ดังความตอนหนึ่งว่า อันความจริงนั้น สิ่งที่เกิดความสุขทางกายแล้วส่งผลให้เกิดความสุขทางใจต่อไปก็มีอยู่หลายประการ ยกตัวอย่าง การได้รับประทานอาหารที่เอร็ดอร่อย ถูกใจ ถูกรสนิยม ได้ลิ้ม รสที่แปลกใหม่ ได้ดื่มเครื่องดื่มช่วยย่อยและเปลี่ยนแปลงอารมณ์ให้เกิดสุนทรีย์ภาพ ได้แต่งชุดสวยๆ งามๆ ราคาแพงๆ แบบสไตล์ยุคใหม่ที่กำลังอยู่ในความนิยมของสังคม ปัจจุบัน ได้เป็นเจ้าของบ้านเรือนทรงงามสวยหรูราคานับล้าน เพียบพร้อมด้วยเครื่องอำนวยความสะดวกต่างๆ โชคดีได้รับปูนบำเหน็จรางวัล หรือได้โชคลาภลอยมหาศาลเป็นเงินนับแสนนับล้าน หน้าขึ้นตาบานอย่างบอกไม่ถูก หรืออาจได้รับข่าวดีปีใหม่ การเลื่อนขั้นเลื่อนตำแหน่งที่ สูงและดีขึ้นไปกว่าเดิม เช่น ที่กล่าวมานี้ ก็ทำให้สุขใจได้ไม่น้อยทีเดียวเพราะเป็นผลที่ทุกคนพึงปรารถนาโดยทั่วกัน

๒. ใจมีสุขโดยไม่อาศัยวัตถุ คือ ความสุขอันเกิดจากธรรมะเป็นความสุขที่ไม่ต้องอิงอาศัยวัตถุหรือสิ่งของมาอำนวยความสะดวกให้เกิดสุข คือ เป็นสุขภายในจิตใจของตนเองเพราะมีหลักประพฤติปฏิบัติเพื่อพัฒนาจิตใจให้เข้มแข็ง มั่นคง ไม่หวั่นไหวไปตามอารมณ์ต่าง ๆ ภายนอก แต่ยังมีความสุขอีกชนิดหนึ่ง เป็นความสุขที่ไม่อิงอาศัยเครื่องล่อใจ เป็นความสุขที่เกิดผลแก่ใจโดยตรงไม่ต้องแอบอิงอาศัยสิ่งภายนอก และเมื่อเกิดแล้ว ก็เป็นความสุขถาวร ชนิดที่ผู้ได้รับจะดื่มด่ำซาบซ่าน ยากที่จะถ่ายทอดออกจากใจได้ นั่นก็คือ สุขอันเกิดขึ้นจากธรรมะ

^๖ พ.ร. (ไทย) ๒๕/๓๘/๓๗.

^๗ พ.ร. (ไทย) ๒๘/๔๕๖-๔๕๘.

^๘ อภิ.วิ. (บาลี) ๓๕/๑๐๒๑/๕๒๖.

๔.๑.๓ การพัฒนาทางปัญญา

ในหลักการของการพัฒนา แม้ว่าปัญญาจะเป็นสิ่งที่ต้องการที่แท้เพราะเป็นตัวนำชีวิตสู่อิสราภาพ แต่ปัญญาก็เป็นองค์ประกอบอย่างหนึ่งของชีวิต หมายความว่าเราต้องมองชีวิตของมนุษย์ว่าเป็นระบบแห่งองค์รวมของส่วนประกอบมากมาย ส่วนประกอบเหล่านี้ มีความสัมพันธ์เกี่ยวเนื่องอาศัยซึ่งกันและกัน เช่น ทางพระแยกชีวิตเป็นองค์ประกอบที่เรียกว่าชั้น ๕ ได้แก่ รูป เวทนา สัญญา สังขาร วิญญาณ ชีวิตเป็นองค์รวมของระบบความสัมพันธ์แห่งองค์ประกอบเหล่านี้พร้อมกันนั้นในเชิงปฏิบัติในแง่ของการดำเนินชีวิตก็เช่นเดียวกัน ชีวิตของคนแยกออกเป็นด้านต่างๆ ของความเป็นอยู่หรือประกอบด้วยความเป็นอยู่ด้านต่างๆรวม ๓ ด้าน คือด้านพฤติกรรม ซึ่งแสดงออกทางกาย และวาจา ที่ติดต่อกับสิ่งแวดล้อม แล้วก็มีด้านจิตใจและด้านปัญญาสามด้านหรือสามส่วนนี้มีความสัมพันธ์และอิงอาศัยซึ่งกันและกันในการที่จะพัฒนาปัญญานั้นเราจะพัฒนาปัญญาอย่างเดียวไม่ได้ เพราะปัญญาเป็นด้านหนึ่งของระบบองค์รวมของชีวิตที่มีส่วนประกอบสามด้านอิงอาศัยกันอยู่พระพุทธศาสนาไม่มองจริยธรรมแยกส่วนออกไปว่าเป็นความประพฤติดังนั้นอย่างนี้เหมือนในวัฒนธรรมตะวันตก แต่มองว่าจริยธรรมคือการดำเนินชีวิตของคน หรือระบบการดำเนินชีวิตที่ตั้งงามซึ่งมีความสัมพันธ์ทั้งสามด้านมาเกี่ยวเนื่องกัน คือ ด้านพฤติกรรมที่เรียกว่าศีล ด้านจิตใจ ซึ่งมักเรียกตามองค์ประกอบที่เป็นแกนกลางในการฝึกว่า สมาธิและด้านปัญญา คือความรู้ สามด้านนี้สัมพันธ์เกี่ยวเนื่องซึ่งกันและกัน จึงต้องพัฒนาไปด้วยกันเพราะฉะนั้นถ้าจะพัฒนาปัญญาก็ต้องให้ศีล สมาธิ พัฒนาไปด้วย เป็นระบบแห่งศีล สมาธิปัญญา เป็นการศึกษาหรือสิกขา ๓ ด้าน จึงเรียกว่าไตรสิกขา (จะเรียกว่า ตรีศึกษา หรือไตรศึกษาก็ได้)

๔.๑.๔ การพัฒนาทางสังคม

การเปลี่ยนแปลงทางสังคมที่มีผลต่อครอบครัวในการดูแลผู้ป่วยยาเสพติดที่เข้ารับการบำบัดฟื้นฟูสมรรถภาพแบบเข้มข้นทางสายใหม่ (FAST MODEL) ในสถาบันธัญญารักษ์ จังหวัดปทุมธานี เพื่อศึกษาบทบาทที่คาดหวังและบทบาทที่ปฏิบัติจริงของครอบครัวในการดูแลผู้ป่วยยาเสพติด และเพื่อศึกษาสัมพันธ์ภาพระหว่างครอบครัวกับผู้ป่วยยาเสพติด ในช่วงที่สมาชิกครอบครัวได้เข้ามาดูแลผู้ป่วยยาเสพติด ขณะเข้ารับการบำบัดฟื้นฟู กรอบแนวคิดและทฤษฎีวิจัยได้แก่ ทฤษฎีบทบาทแนวคิดเรื่องบทบาทของครอบครัวในการ ชัดเกล้าทางสังคม แนวคิดเรื่องการเปลี่ยนแปลงทางสังคม ในการเก็บข้อมูลผู้วิจัยได้ใช้เทคนิคการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม และใช้เทคนิคการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก กับสมาชิกครอบครัวที่เข้ามาดูแลผู้ป่วยยาเสพติดซึ่งเข้ารับการบำบัดฟื้นฟูแบบสมัครใจ ซึ่งได้คัดเลือกกรณีศึกษาจากการที่เจ้าหน้าที่ของสถาบันธัญญารักษ์คัดเลือกมาให้จำนวน ๑๒ กรณี ผลการวิจัยพบว่า การเปลี่ยนแปลงทางสังคมส่งผลต่อโครงสร้างสถาบันครอบครัวทำให้ขนาดของครอบครัวไทย มีขนาดเล็กลงเป็นรูปแบบครอบครัวเดี่ยวมากขึ้น สมาชิกครอบครัว ที่เข้ามาดูแลผู้ป่วยยาเสพติดส่วนใหญ่เป็นผู้ที่มีความใกล้ชิด และมีเวลาให้กับผู้ป่วยได้มากกว่าสมาชิกคนอื่นในครอบครัว และการที่สมาชิกในครอบครัวเข้ามามีส่วนร่วมในการดูแล ผู้ป่วยด้วยตนเองทำให้เกิดสัมพันธภาพที่ดีระหว่างสมาชิกผู้ดูแล กับผู้ป่วยยาเสพติด ดังนั้นจะเห็นได้ว่าครอบครัวมีความสำคัญ และเป็นส่วนหนึ่งที่จะช่วยให้ผู้ป่วยยาเสพติดสามารถเลิกยาเสพติดได้ ซึ่งการวิจัยในครั้งนี้ช่วยทำให้เกิดความเข้าใจ

ถึงบทบาทของครอบครัวในการดูแลผู้ป่วยยาเสพติด เพื่อที่จะนำมาเป็นประโยชน์ให้สมาชิกครอบครัวที่มีผู้ป่วยยาเสพติดเกิดความเข้าใจ และนำไปปฏิบัติเพื่อช่วยเหลือผู้ป่วยยาเสพติดต่อไปได้^๙

ผลทางด้านสังคมจากการป้องกันและแก้ไขผู้เสพยาเสพติดตามแนวพุทธของพระครูบูรพาธรรมบัณฑิต คือ ยาเสพติดในสังคมไทยมีผลเสียต่อเยาวชน และผู้เสพตั้งนั้นทุกภาคส่วนควรร่วมมือกันเพื่อป้องกัน และแก้ไขปัญหายาเสพติดในสังคมไทย ให้ไม่เกิดปัญหา ทางสถาบันแต่ละสถาบันควรคำนึงถึงผลเสียที่จะได้รับ โดยเฉพาะสถาบันครอบครัว ควรที่จะเอาใจใส่ดูแลเยาวชน ไม่ให้ไปยุ่งเกี่ยวกับยาเสพติด โดยการแนะนำบุตรหลานที่จะเป็นกลุ่มเสี่ยงต่อภัยของยาเสพติด ควรที่จะหาเวลาว่างทำกิจกรรมในครอบครัว ปลูกจิตสำนึก แนะนำให้บุตรหลานนั้นๆอย่าไปยุ่งเกี่ยวกับยาเสพติด เพราะการยุ่งเกี่ยวกับยาเสพติดทำให้เมฆาตสติ มีโทษต่อร่างกาย ทำให้ผู้เสพยาเสพติดนั้นๆต้องรับโทษทางด้านกฎหมาย และเสียโอกาสทางสังคม ด้วยเหตุนี้ทั้งภาครัฐควรที่จะรณรงค์ในโทษภัยของยาเสพติด และมุ่งเน้นการตรวจจับ ปรามปรามยาเสพติด อย่างเด็ดขาด และทำการบำบัดฟื้นฟู ผู้เสพยาเสพติดที่พยายามที่จะลด ละ เลิกด้วยวิธีต่างๆ เช่น เล่นกีฬา ดนตรี วาดรูป ทำงานศิลปะ สร้างอาชีพแก่ผู้บำบัดฟื้นฟู ตลอดจนการให้โอกาสแก่ผู้บำบัดฟื้นฟู จัดโครงการส่งเสริมหลังสูตรตามสถานศึกษา ให้การเรียนการสอนที่เกี่ยวกับโทษภัยของยาเสพติด และให้ความรู้ทางด้านกฎหมาย บทลงโทษของผู้กระทำความผิดตาม พระราชบัญญัติยาเสพติดทำให้เยาวชนหรือผู้เสพยาเสพติดกลัวโทษภัยของยาเสพติดและกลัวกฎหมายพระราชบัญญัติยาเสพติด ส่วนภาคประชาชนนั้นควรเป็นหูเป็นตาสอดส่องดูแล แจ้งเบาะแสการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดให้เจ้าหน้าที่ดำเนินการตามกฎหมาย ให้เจ้าหน้าที่นั้นๆ ปรามปรามยาเสพติดให้สิ้นไปเพื่อไม่ให้เกิดอาชญากรรมในสังคม เพราะสังคมไทยเป็นสังคมพุทธ จึงง่ายต่อการกล่าวถึงบุญบาป เพื่อให้เห็นเป็นรูปธรรม ด้วยเหตุผลที่สังคมไทยเป็นสังคมพุทธ จึงง่ายต่อการสอนในหลักของศีลธรรมเพื่อที่จะให้ผู้อบรมนำไปปฏิบัติในสังคมที่ตนดำรงอยู่ หลักสูตรฝึกอบรมการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดตามแนวพุทธของพระครูบูรพาธรรมบัณฑิตนี้ จึงเหมาะสมต่อการอบรมเยาวชนและผู้เสพยาเสพติดให้กลับคืนสู่สังคม และสามารถให้ผู้เสพยาเสพติดกลับไปใช้ชีวิตในสังคมตามเดิม^{๑๐}

เพราะฉะนั้น การพัฒนาทางสังคม ต้องอาศัยมาจากหลักทางครอบครัวเป็นบาทพื้นฐาน โดยครอบครัวต้องเข้าใจ ให้กำลังใจ มีเวลาว่างร่วมกันเพื่อทำกิจกรรมที่มีประโยชน์ต่อผู้เสพยาเสพติดที่จะกลับตัวเข้าสู่สังคม กรอบกักการให้ผู้เสพยาเสพติดที่เลิกได้แล้วนั้น ศึกษาโทษภัยของยาเสพติดตลอดถึงกฎหมายของยาเสพติดให้รู้เข้าใจ เพื่อที่จะป้องกันตนเอง และสามารถกลับเข้าสู่สังคมได้ดีต่อไป

^๙ พวงมณี เชาวพ้อง, “บทบาทของครอบครัวในการดูแลผู้ป่วยยาเสพติด: ศึกษากรณีการบำบัดฟื้นฟูสมรรถภาพแบบเข้มข้นทางสายใหม่ (Fast Model) ในสถาบันธัญญารักษ์”, วิทยานิพนธ์สังคมวิทยา มหาวิทยาลัยราชภัฏวชิรวิทยาลัย: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๕๑), บทคัดย่อ.

^{๑๐} พระมหาธนกร กตปุณโญ (ดรกมลกันต์), “รูปแบบการป้องกันและแก้ไขผู้เสพยาเสพติดตามแนวพุทธของพระครูบูรพาธรรมบัณฑิต”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๘), หน้า ๖๙ - ๗๐.

๔.๒ การนำหลักพุทธธรรมไปใช้ในการบำบัดผู้เสพยาเสพติด

พระพุทธศาสนาได้วางหลักปฏิบัติคือหลักธรรมคำสอนของพระสัมมาสัมพุทธเจ้า เพื่อเป็นแบบให้มนุษย์ได้ใช้เป็นแนวทางในการทำความดี ในระดับต่างๆ^{๑๑} หากต้องการปฏิบัติหรือศึกษาหลักธรรมในพระพุทธศาสนา สามารถเลือกศึกษาหมวดใดก่อนก็ได้ เพราะหลักคำสอนของพระพุทธศาสนานั้น มีความสัมพันธ์กันหมดแต่ในทางปฏิบัตินั้น การศึกษาหลักธรรมในพระพุทธศาสนาผู้ที่ศึกษามักจะเลือกเอาคำสอนหมวดใด หมวดหนึ่ง มาศึกษาโดยแยกเป็นส่วนๆ หรือเป็นเรื่อง เมื่อทำความเข้าใจแต่ละส่วนก็ควรพยายามเชื่อมโยงกับส่วนอื่นๆ เพื่อให้เกิดความรู้และความเข้าใจภาพรวมของพระพุทธศาสนาว่าต้องการสอนอะไร เช่น การศึกษาแก่นธรรมของพระพุทธศาสนา คือ หลักอริยสัจ ๔ หลักไตรสิกขา ๓ หลักสัมมัตตปธาน ๔ และหลักพรหมวิหารธรรม ๔ เป็นต้น

๔.๒.๑ หลักอริยสัจ ๔ กับการบำบัดผู้เสพยาเสพติด

อริยสัจ ๔ ตามคำจำกัดความในพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒ ได้ให้ความหมายไว้ว่า “อริย อริยะ” เป็นคำนาม ในพระพุทธศาสนา เป็นคำสำหรับเรียกบุคคลผู้บรรลุนิพพาน มีโสดาปัตติมรรค เป็นต้น ว่าพระอริยะ หรือพระอริยบุคคล และยังเป็นคำวิเศษณ์ หมายถึง เป็นของพระอริยะ เป็นชาติอริยะ เจริญ เต็ม ประเสริฐ^{๑๒}, คำว่า สัจ, สัจจะ เป็นคำนาม หมายถึง ความจริง, ความจริงใจ^{๑๓} รวมเป็นคำนาม คือ คำว่า “อริยสัจ” หมายถึง ความจริงของพระอริยะ, ความจริงอันประเสริฐ, ชื่อธรรมสำคัญหมวดหนึ่งในพระพุทธศาสนา มี ๔ ข้อ คือ ๑) ทุกข์ ๒) ทุกขสมุทัย เหตุที่ทำให้เกิดทุกข์ ๓) ทุกขนิโรธ ความดับทุกข์ ๔) ทุกขนิโรธคามินีปฏิปทา หรือ มรรค ทางแห่งความดับทุกข์^{๑๔}

๔.๒.๑.๑ กระบวนการของอริยสัจ ๔

คำว่า “กระบวนการ” หมายถึง ปราบกฎการณ์ธรรมชาติที่ค่อยๆ เปลี่ยนแปลงอย่างมีระเบียบไปสู่ผลอย่างหนึ่ง, กรรมวิธีหรือลำดับการกระทำซึ่งดำเนินต่อเนื่องกันไปจนสำเร็จลงระดับหนึ่ง^{๑๕}

จากการศึกษาเรื่องอริยสัจ ๔ ผู้วิจัยมองเห็นกระบวนการหรือกระบวนการความคิดในอริยสัจ ๔ สรุปได้เป็น ๒ กระบวนการ คือ

๑. กระบวนการของเหตุและผล

กระบวนการของอริยสัจ ๔ ก็คือ การดำเนินไปอย่างมีระบบของธรรมที่เกี่ยวข้องกันสัมพันธ์กันในลักษณะที่เป็นเหตุและผลของกันและกัน หรือกระบวนการเกิดขึ้นและกระบวนการดับไป

^{๑๑} พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต), *พุทธธรรม ฉบับปรับปรุงและขยายความ*, หน้า ๓๒.

^{๑๒} ราชบัณฑิตยสถาน, *พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒*, (กรุงเทพมหานคร: นานมีบุ๊คส์พับลิเคชันส์, ๒๕๔๖), หน้า ๑๓๓๗.

^{๑๓} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑๒๗๖.

^{๑๔} ราชบัณฑิตยสถาน, *พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒*, หน้า ๑๓๓๗.

^{๑๕} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๗๕.

ของทุกข์เป็นธรรมชาติของชีวิตที่มีความสัมพันธ์กันตามเหตุ และผลในเรื่องทุกข์รวมทั้งสาเหตุที่เกิดขึ้น พระพุทธเจ้าทรงแสดงว่า เป็นสภาวะธรรมที่ต้องอาศัยกันและกันเกิดขึ้น เรียกชื่อว่า “ปฏิจจสมุปบาท” จะเกิดขึ้นเองลอย ๆ โดยไม่มีสาเหตุไม่ได้โดยทรงแสดงถึงกระบวนการเกิดขึ้นแห่งทุกข์ว่าเพราะ อวิชชาเป็นปัจจัย สังขารจึงมี เพราะสังขารเป็นปัจจัย วิญญาณจึงมี เพราะวิญญาณเป็นปัจจัย นามรูป จึงมี เพราะนามรูปเป็นปัจจัย สฬายตนะจึงมี เพราะสฬายตนะเป็นปัจจัย ผัสสะจึงมี เพราะผัสสะเป็น ปัจจัย เวทนาจึงมี เพราะเวทนาเป็นปัจจัย ตัณหาจึงมี เพราะตัณหาเป็นปัจจัย อุปาทานจึงมี เพราะ อุปาทานเป็นปัจจัย ภพจึงมี เพราะภพเป็นปัจจัยชาติจึงมี เพราะชาติเป็นปัจจัย ชรา มรณะ โสกะ ปริเทวะ ทุกขะ โทมนัส อุปายาสจึงมี กองทุกข์ทั้งหมดนี้มีการเกิดขึ้นด้วยอาการอย่างนี้^{๑๖} ซึ่งถือเป็น สมุทัยวาร (สายเกิด) แห่งปฏิจจสมุปบาทหรือกระบวนการของเหตุและผลในการเกิดขึ้นของทุกข์

ในสมุทัยวารนี้รวมเอาอริยสัจ ๒ ข้อ คือทุกข์และทุกข์สมุทัยเข้าด้วยกัน และแยก ชาติชรา มรณะ โสกะ ปริเทวะ ทุกข์ โทมนัส และอุปายาส มาไว้ข้อที่ ๑ คือทุกข์ ในฐานะที่เป็นปัญหา ที่ประสบซึ่งจะต้องคิดหาทางแก้ไข แล้วจึงกล่าวถึงกระบวนการของเหตุปัจจัยที่ก่อให้เกิดทุกข์ว่า มี อะไรบ้าง อะไรเป็นเหตุของอะไร อะไรเป็นผลของอะไร จนจบทั้งกระบวนการจัดเป็นข้อที่ ๒ คือทุกข์ สมุทัย ในฐานะที่เป็นสาเหตุของปัญหา และตรัสถึง กระบวนการของการดับทุกข์ไว้ว่าเพราะอวิชชา ดับไปไม่เหลือด้วยวิราคะ^{๑๗} สังขารจึงดับ เพราะสังขารดับ วิญญาณจึงดับ เพราะวิญญาณดับ นามรูป จึงดับ เพราะนามรูปดับ สฬายตนะจึงดับ เพราะสฬายตนะดับ ผัสสะจึงดับเพราะผัสสะดับ เวทนาจึง ดับ เพราะเวทนาดับ ตัณหาจึงดับ เพราะตัณหาดับ อุปาทานจึงดับเพราะอุปาทานดับ ภพจึงดับ เพราะภพดับ ชาติจึงดับ เพราะชาติดับ ชรา มรณะ โสกะ ปริเทวะ ทุกขะ โทมนัส อุปายาสจึงดับ กอง ทุกข์ทั้งหมดนี้มีการดับด้วยอาการอย่างนี้^{๑๘} ซึ่งถือเป็นนิโรธวาร (สายดับ) แห่งปฏิจจสมุปบาทหรือ กระบวนการของเหตุและผลในการดับของทุกข์ซึ่งนิโรธวารนี้ มีความหมายเท่ากับอริยสัจข้อที่ ๓ คือ ทุกขนิโรธ แสดงให้เห็นว่าเมื่อแก้ปัญหาอย่างถูกต้องตรงสาเหตุแล้ว ปัญหาอื่น ๆ ก็จะไปตามเหตุ ปัจจัย และเมื่อถือเอาโดยความแล้ว ยังบ่งถึงแนวทางปฏิบัติหรือวิธีดำเนินการที่จะต้องลงมือปฏิบัติใน การจัดการกับปัญหาให้สำเร็จลุล่วงได้ อันหมายถึงอริยสัจข้อที่ ๔ คือ ทุกขนิโรธคามินีปฏิปทา

นิโรธวาร (สายดับ) ของปฏิจจสมุปบาทนี้ ถึงแม้จะกินความถึงอริยสัจข้อที่ ๔ ด้วย แต่ก็ยังไม่ให้ผลในทางปฏิบัติที่ชัดเจน เพราะว่า ปฏิจจสมุปบาทแสดงเฉพาะแต่กระบวนการที่เป็นไป ตามธรรมชาติอย่างเดียว ไม่ได้แสดงวิธีการไว้ว่า ต้องปฏิบัติอย่างไรบ้าง เพื่อการปฏิบัติที่ได้ผลส่วน อริยสัจข้อที่ ๔ จะแสดงข้อปฏิบัติไว้เพื่อวัตถุประสงค์ข้อนี้คือความดับทุกข์อย่างชัดเจนโดยตรง และสามารถทดลองพิสูจน์ได้ว่า หากลงมือปฏิบัติตามหลักอริยมรรคมีองค์ ๘ โดยเริ่มต้นที่สัมมาทิฐิ คือมี ความเห็นที่ถูกต้องตั้งตามความเป็นจริงนี้ เรื่อยไปจนถึงสัมมาสมาธิอย่างถูกต้องครบถ้วนแล้ว ก็ สามารถจะนำไปสู่จุดหมาย คือ สามารถแก้ปัญหาได้อย่างเห็นผลแน่นอน

^{๑๖} วิ.ม. (ไทย) ๔/๑/๒.

^{๑๗} วิราคะ แปลว่า ความสิ้นกำหนด ธรรมเป็นที่สิ้นราคะ ความคลายออกได้หายติด เป็นไฉพจน์ของ นิพพาน (พระธรรมปิฎก(ป.อ. ปยุตโต), พจนานุกรมพุทธศาสน์ ฉบับประมวลศัพท์, หน้า ๒๓๕.

^{๑๘} วิ.ม. (ไทย) ๔/๑/๒-๓.

พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต) ได้อธิบายเกี่ยวกับกระบวนการของอริยสัจ ๔ ไว้ว่า การสอนนั้น ต้องเริ่มจากสิ่งที่มองเห็นสิ่งที่ปรากฏ หรือสิ่งที่ง่ายไปหาสิ่งที่ยาก จึงเริ่มด้วยปัญหาต่างๆ ที่หลักอริยสัจนั้น ล้วนย้อนจากผลมาหาเหตุ ธรรมดาว่า ในสิ่งทั้งหลาย เหตุเกิดก่อนแล้วจึงมีผล แต่ในอริยสัจ ๔ นี้ พุทธถึงผลก่อนแล้วจึงสาวไปหาเหตุ คู่ที่หนึ่ง ทุกข์เป็นผล สมุทัยเป็นเหตุคู่ที่สอง นิโรธเป็นผล มรรคเป็นเหตุ ยกผลมาพูดก่อนเหตุ ทั้งสองชุด การที่พระพุทธเจ้าทรงแสดงอย่างนี้ มีเหตุผลในการแสดง อยู่ๆ ถ้าพระพุทธเจ้าไปตรัสถึงเหตุของทุกข์ก่อน ก็จะไม่มีการฟังจะพูดถึงเหตุของทุกข์โดยยังไม่พูดถึงตัวทุกข์ได้อย่างไร ก็ต้องพูดถึงปัญหา พูดถึงตัวความทุกข์ ซึ่งถึงสภาพที่ปรากฏ หรือปรากฏการณ์ที่มองเห็นเสียก่อน พอพูดถึงเรื่องราวของเขาวา “คุณมีปัญหาอย่างนี้ มีทุกข์อย่างนี้ เกี่ยวกับชีวิตของเขา เขาก็สนใจ พอเขาสนใจแล้วก็พูดต่อไปว่า ถ้าคุณจะแก้ไข คุณจะต้องรู้เหตุ และกำจัดเหตุของมัน ทีนี้ก็มาพูดถึงเหตุของมัน”^{๑๔}

ซึ่งการที่กระบวนการของอริยสัจ ๔ เริ่มที่ทุกข์ก่อน เพราะว่าทุกข์เป็นธรรมฝ่ายผล เป็นสภาพที่เห็นได้ง่าย และมีปรากฏอยู่เป็นประจำและเป็นจริงในชีวิตของทุกคน เมื่อมีทุกข์ก็ต้องมีสาเหตุที่ทำให้เกิดทุกข์ ซึ่งสาเหตุหลักที่ทำให้เกิดทุกข์ก็คือตัวตัณหา เพราะเมื่อคนยังมีตัณหา มีความทะเยอทะยานอยากด้วยประการต่าง ๆ จึงเป็นเหตุให้เกิดความคิดหาอุบายที่จะทำหรือพูด เพื่อจะให้ ได้สิ่งที่ตนต้องการมาสนองความอยากซึ่งเป็นสาเหตุให้เกิดทุกข์ และเมื่อได้มาสมปรารถนาแล้วก็ยังเป็นทุกข์อีก เนื่องจากจะต้องคิดหาอุบายที่จะรักษาไว้ไม่ให้สูญสลายหรือเปลี่ยนแปลงไป หากสิ่งที่ตน ได้มาทุกอย่างนั้นมันต้องเปลี่ยนแปลงสูญสลายไปตามเหตุปัจจัยแล้ว ก็ไม่พ้นจากความทุกข์ไปได้ เมื่อรู้เห็นทุกข์พร้อมทั้งสาเหตุตามที่แท้จริงแล้ว ย่อมจะเบื่อหน่ายคลายความต้องการในสิ่งที่เป็นทุกข์ หรือก่อให้เกิดทุกข์ และคิดหาหนทางที่จะพ้นไปจากทุกข์โดยกำหนดว่า เมื่อมีทุกข์ อุบายที่จะแก้ทุกข์ ดับทุกข์ก็ต้องมีเช่นกัน จึงได้ตั้งเป้าหมายที่จะทำตนให้พ้นจากความทุกข์เรียกว่า ทุกขนิโรธ วั กำหนดเป้าหมายเอาไว้แล้ว ก็จำเป็นต้องมีวิธีดำเนินการ เรียกว่า มรรคเพื่อจะให้บรรลุถึงเป้าหมายที่กำหนดไว้

๒. การแก้ปัญหาตามหลักอริยสัจ ๔

จากการศึกษาเกี่ยวกับความหมาย องค์ประกอบ รายละเอียด รวมถึงกระบวนการของอริยสัจ ๔ ดังที่กล่าวมาแล้ว จะเห็นได้ว่า อริยสัจ ๔ ก็คือวิธีการแก้ปัญหาชีวิตโดยตรง และในฐานะที่เป็นวิธีการแก้ปัญหาชีวิต จึงสามารถนำมาเป็นแนวทางในการแก้ปัญหาเรื่องยาเสพติดได้ด้วย ซึ่งในที่นี้จะกล่าวถึงการแก้ปัญหาเกี่ยวกับการการบำบัดผู้เสพยาเสพติดแบ่งเป็นขั้นตอนได้ดังนี้

ขั้นเตรียมการ เป็นขั้นแสวงหาความรู้เกี่ยวกับสิ่งที่เป็นปัญหาหรือสิ่งที่ต้องการแก้ไข ให้ชัดเจนครบถ้วน ประกอบด้วย ๔ ขั้นตอนย่อย คือ

- ศึกษาปัญหา (ทุกฺข ญาณ) หมายถึง ต้องศึกษาปัญหาให้แจ้งชัด
- ค้นหาสาเหตุ (ทุกฺขสมุทฺถ ญาณ) หมายถึง ต้องค้นหาสาเหตุของปัญหาให้พบ

^{๑๔} พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต), **จาริกบุญจาริกธรรม (ฉบับปรับปรุงใหม่)**, (กรุงเทพมหานคร: บริษัท พิมพ์สวย จำกัด, ๒๕๔๗), หน้า ๑๓๖-๑๓๘.

- กำหนดเป้าหมายหรือจุดจบของการแก้ปัญหา (ทุกขนิโรธ ญาณ) หมายถึง ต้องวางเป้าหมายในการแก้ปัญหาให้ชัดเจน
- กำหนดวิธีการ (ทุกขนิโรธคามินีปฏิปทา ญาณ) หมายถึง ต้องรู้หรือกำหนดวิธีการในการแก้ไขปัญหาแต่ละปัญหาให้ถูกต้องเหมาะสม^{๒๐}

ขั้นรู้ปัญหา ในการแก้ปัญหา อันดับแรกต้องรู้จักปัญหาแต่ละปัญหาเสียก่อนว่า ปัญหาการติดยาเสพติดมีอยู่จริงและสร้างความทุกข์ทั้งทางกาย ทางใจ อย่างไร ต่อจากนั้นก็รวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับปัญหา คือจะรู้เรื่องที่เป็นปัญหาอย่างถูกต้องถี่ถ้วนทุกแง่มุมว่า อะไรบ้างที่เป็นปัญหาอยู่ ณ ปัจจุบันนี้ ซึ่งมีผลต่อการดำเนินชีวิตในแต่ละวัน^{๒๑} ขั้นสุดท้าย คือ ต้องตรวจสอบดูให้ได้ว่า สิ่งที่เราที่เข้าใจว่าเป็นปัญหานั้น เป็นปัญหาจริงหรือไม่ ในขั้นตอนของปัญหานี้ การกำหนดรู้ปัญหาอย่างถูกต้องตรงประเด็น เป็นสิ่งจำเป็นและสำคัญมาก ฉะนั้น ในขั้นนี้ จึงต้องศึกษาให้รู้ระดับของปัญหาอย่างชัดเจน

ขั้นหาสาเหตุ ต้องรู้สาเหตุหรือปมของปัญหาอย่างถูกต้องว่า ปัญหานั้นๆ เกิดจากสาเหตุคืออะไร ปัญหาแต่ละปัญหาอาจมีสาเหตุอย่างเดียวหรือหลายสาเหตุก็เป็นได้ เมื่อรู้สาเหตุของปัญหาแล้ว ในขั้นนี้ พระพุทธเจ้าทรงสอนว่า ให้ละหรือกำจัด กล่าวคือ เมื่อรู้ว่า อะไรเป็นสาเหตุให้เกิดปัญหาก็ละหรือกำจัดสิ่งอันเป็นสาเหตุนั้น หากแก้ปัญหาไม่ตรงประเด็นไม่ถูกจุดกล่าว คือไม่ได้แก้ที่ตัวสาเหตุ ปัญหาก็จะไม่ได้รับการแก้ไข หรืออาจกลายเป็นสภาพที่ยุ่งยากบานปลายออกไปจนเป็นเรื่องที่แก้ได้ยาก และต้องมีการตรวจสอบว่า สาเหตุแห่งปัญหาทั้งหมดได้รู้อย่างถูกต้อง ตรงประเด็นแล้วหรือยัง ที่พระพุทธเจ้าทรงสอนให้ละหรือกำจัดนั้น ได้ปฏิบัติตามหรือไม่ ฉะนั้น ในขั้นนี้ จึงต้องหาสาเหตุของปัญหาให้พบว่า สาเหตุของปัญหาคืออะไร

ขั้นกำหนดเป้าหมาย ในการแก้ปัญหาแต่ละอย่างจะต้องมีการกำหนดเป้าหมายในการแก้ปัญหาว่า มีเป้าหมายหรือจุดหมายในการแก้ปัญหาระดับไหน กล่าวคือ จะแก้ปัญหานั้นให้หมดสิ้นไปโดยเด็ดขาด หรือจะเป็นเพียงการบรรเทาหรือลดความรุนแรงของปัญหาลงเท่านั้น ซึ่งวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายสูงสุดในการแก้ปัญหา ก็คือทำปัญหาให้หมดสิ้นไป^{๒๒} ในขั้นตอนนี้ ขั้นแรกต้องรู้ว่า เป้าหมายของการแก้ปัญหาคือสภาพที่หมดปัญหานั้น เป็นไปได้จริง ๆ หมายความว่า ปัญหานั้น ๆ แก้ได้ และขั้นสุดท้ายต้องมีการตรวจสอบดูว่า จุดหมายแห่งการแก้ปัญหานั้น ๆ ถูกต้องชัดเจนแล้วหรือยัง กล่าวโดยสรุปก็คือ ต้องวางเป้าหมายในการแก้ปัญหาไว้ให้ชัดเจนว่า เป็นการแก้ไขระดับใด คือ ยับยั้งบรรเทาหรือทำให้หมดสิ้นไป ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับสภาพปัญหานั้นๆ^{๒๓}

^{๒๐} สัมภาษณ์ สัมภาษณ์ พระวิจิตร อคฺคจิตโต, อายุ ๖๑ ปี รองผู้อำนวยการสถานพักฟื้นวัดถ้ำกระบอก, ๙ มิถุนายน ๒๕๖๑.

^{๒๑} สัมภาษณ์ สัมภาษณ์ พระดณัย ขนฺติโพล, อายุ ๔๖ ปี พระเจ้าหน้าที่สถานพักฟื้นวัดถ้ำกระบอก, ๙ มิถุนายน ๒๕๖๑.

^{๒๒} สัมภาษณ์ พระปณิธาน ศรีมีเทียน, อายุ ๓๐ ปี พระเจ้าหน้าที่สถานพักฟื้นวัดถ้ำกระบอก, ๙ มิถุนายน ๒๕๖๑.

^{๒๓} สัมภาษณ์ พระวิจิตร อคฺคจิตโต, อายุ ๖๑ ปี รองผู้อำนวยการสถานพักฟื้นวัดถ้ำกระบอก, ๙ มิถุนายน ๒๕๖๑.

ขั้นรู้หรือกำหนดวิธีการแก้ไข ขั้นนี้เป็นขั้นสรุปความคิดทั้งหมดที่ได้จากการรู้ขั้นตอนทั้ง ๓ ขั้นตอนข้างต้นอย่างชัดเจนจนสามารถกำหนดวิธีปฏิบัติหรือดำเนินการเพื่อให้บรรลุจุดหมายในการแก้ปัญหาได้อย่างถูกต้องเหมาะสม^{๒๔} รวมถึงวางแนวทางเพื่อป้องกันปัญหาเช่นนั้นไม่ให้เกิดขึ้นอีก ในขั้นนี้ ต้องรู้วิธีการปฏิบัติเพื่อให้บรรลุจุดหมายในการแก้ปัญหาย่างถูกต้องครบถ้วนว่า จะมีวิธีดำเนินการอย่างไร หรือพูดง่าย ๆ ว่า จะทำอย่างไรบ้าง ปัญหาที่มีอยู่จึงจะได้รับการแก้ไขให้บรรเทาลงหรือหมดสิ้นไป^{๒๕} จากนั้นก็นำเสนอวิธีปฏิบัติว่า ปัญหาแต่ละปัญหาต้องแก้ด้วยวิธีอย่างไร ๆ แก้ปัญหาอย่างไรจึงจะได้ผลดี และเมื่อแก้ปัญหาได้สำเร็จแล้ว จะมีวิธีดำเนินการอย่างไรบ้าง เพื่อเป็นการป้องกันไม่ให้ปัญหาเดิมๆ เกิดขึ้นอีก ในขั้นตอนนี้เรียกว่าเป็นทั้งแก้ปัญหาและป้องกันไม่ให้เกิดปัญหาอีกอย่างมีระบบแบบแผน และที่สำคัญคือ ต้องมีการตรวจสอบดูผลการปฏิบัติว่า แผนงานหรือวิธีดำเนินการเพื่อแก้ปัญหานั้นนำไปปฏิบัติได้จริงหรือไม่ ปฏิบัติได้อย่างถูกต้องครบถ้วนหรือยัง เมื่อปฏิบัติตามวิธีที่ได้แนะนำเสนอนั้นแล้วได้รับผลเป็นอย่างไร ปัญหาได้รับการแก้ไขหรือยัง แก้ปัญหาได้ในระดับไหน เป็นที่พอใจหรือไม่ฉะนั้น จึงต้องมีการกำหนดวิธีการแก้ไขให้ชัดเจนเหมาะสมกับสภาพปัญหาว่า ต้องใช้วิธีการทางกายหรือวิธีการทางจิตใจ หรือต้องใช้ทั้งสองอย่างนั้นคู่กันไป

ขั้นปฏิบัติการ คือ ดำเนินการแก้ไขปัญหานั้นตามวิธีการที่พระพุทธเจ้าได้ทรงค้นพบว่า เป็นวิธีการเดียวเท่านั้นที่จะแก้ปัญหามาตรฐานได้อย่างครบถ้วนสมบูรณ์ คือ วิธีการที่เรียกว่า “หลักมัชฌิมาปฏิปทา” หมายถึง ทางสายกลาง ซึ่งเป็นข้อปฏิบัติที่ช่วยให้แก้ไขปัญหานั้นได้สำเร็จ โดยวิธีการที่ไม่ถึงหรือหย่อนจนเกินไป เป็นหนทางอันประเสริฐที่สามารถสรุปลงในมรรค ๘ คือ สัมมาทิฐิ สัมมาสังกัปปะ สัมมาวาจา สัมมากัมมันตะ สัมมาอาชีวะ สัมมาวายามะ สัมมาสติและสัมมาสมาธิ ดังที่กล่าวแล้วข้างต้น ซึ่งประกอบด้วยหลักการสำคัญ ๓ ประการ คือ

๑. หลักปัญญาศึกษา โดยใจความ ก็คือ ด้านความรู้ หมายความว่า จะต้องมีการให้ความรู้เกี่ยวกับปัญหาที่ต้องการแก้ไข ในด้านความรู้นี้ ต้องมีความรู้ในเรื่องดังต่อไปนี้ คือให้รู้ปัญหา ให้รู้ความจริง ให้รู้วิธีแก้ไข และให้รู้วิธีป้องกัน ทั้งนี้ เพื่อให้เกิดการแก้ไขเปลี่ยนแปลงด้านความรู้ ไปในทางที่พึงประสงค์^{๒๖}

๒. หลักศีลศึกษา โดยใจความ ก็คือ ด้านพฤติกรรม กล่าวคือ สิ่งที่จะต้องแก้ไขควบคู่กันไปกับการแก้ไขด้านความรู้และความคิด ก็คือการแก้ไขปรับเปลี่ยนพฤติกรรมด้านสุขภาพ โดยใช้วิธีส่งเสริม ป้องกัน รักษา และฟื้นฟูสุขภาพ^{๒๗}

^{๒๔} สัมภาษณ์ Mr. Jeremy Neme, อายุ ๓๙ ปี ผู้ช่วยผู้ประสานงานชาวต่างชาติ, สถานพักฟื้นวัดถ้ำกระบอก, ๑๐ มิถุนายน ๒๕๖๑.

^{๒๕} สัมภาษณ์ พระวิจิตร อคฺคจิตฺโต, อายุ ๖๑ ปี รองผู้อำนวยการสถานพักฟื้นวัดถ้ำกระบอก, ๙ มิถุนายน ๒๕๖๑.

^{๒๖} สัมภาษณ์ นายศิวกร จุปรานค์, อายุ ๓๐ ปี, เจ้าหน้าที่จิตอาสาสถานพักฟื้นวัดถ้ำกระบอก, ๙ มิถุนายน ๒๕๖๑.

^{๒๗} สัมภาษณ์ นายอานนท์ (นามสมมุติ), อายุ ๒๔ ปี, ผู้เข้ารับการรักษาพยาบาลสถานพักฟื้นวัดถ้ำกระบอก, ๙ มิถุนายน ๒๕๖๑.

๓. หลักจิตตสิกขา โดยใจความ ก็คือ ด้านจิตใจ กล่าวคือ ในการดำเนินการแก้ไขเปลี่ยนแปลงทั้งในด้านความรู้และด้านพฤติกรรมนั้น จะบรรลุผลตามเป้าหมายได้ก็ต่อเมื่อจิตใจต้องมีความพร้อมที่จะรับการแก้ไขด้วย จิตใจจึงเป็นรากฐานที่สำคัญของการแก้ไขเปลี่ยนแปลงในทุกด้านของชีวิต เพราะคนที่ฝึกฝนอบรมพัฒนาจิตใจได้แล้วเป็นผู้ประเสริฐที่สุดทั้งในด้าน ความคิด การพูด และการกระทำต่าง ๆ ก็จะไปหมดทุกอย่าง^{๒๘} จากข้อมูลข้างต้นจะเห็นได้ว่าวิธีการแก้ปัญหาตามหลักอริยสัจ ๔ นั้น เป็นวิธีการแก้ปัญหาที่เป็นระบบ ปฏิบัติได้จริงและสามารถตรวจสอบได้เพียงแต่ผู้ประสบปัญหา ต้องลงมือกระทำด้วยตนเอง ดังพุทธพจน์ที่ว่า “วิริเยน ทุกขมจ เจติ”^{๒๙} บุคคลล่วงทุกข์ได้ด้วยความเพียรซึ่งหมายถึง ปัญหาสามารถแก้ไขได้จากความเพียรพยายามของตนเอง และต้องใช้สติ ปัญญาพิจารณาไตร่ตรองอย่างรอบคอบด้วย^{๓๐}

๔.๒.๑.๒ ผลจากการประยุกต์หลักอริยสัจในการบำบัดผู้เสพยาเสพติด

ปัญหายาเสพติดผ่านมานั้นรุนแรง ซ้ำร้ายง่าย ราคาถูก การปราบปรามยังไม่เข้มข้น มาตรการยังไม่ชัดเจน^{๓๑} ผู้ที่จะได้รับความเดือดร้อนนั้นมีทุกระดับชั้น ตั้งแต่ญาติพี่น้อง ลูกเมียชาวบ้าน หน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้องข้องสังคมนั้นมีทุกระดับชั้น^{๓๒} ความทุกข์ความเดือดร้อนของผู้เสพยาเสพติดนั้น ผู้เสพยาจะต้องเสียเงิน เสียสุขภาพเสียเวลา ต้องพลัดพรากจากบ้านจากคนที่รักเมื่อต้องมารับการบำบัดรักษา ไม่มีงานทำ ส่วนผู้ค้ำนั้นจะต้องเป็นกังวลกลัวจะถูกจับ^{๓๓} ปัญหาอื่นๆที่มีผลเนื่อง เช่น ปัญหาการก่อคดีอาชญากรรม เป็นต้น^{๓๔} ปัญหาเสพยาติดยังไม่หมดภายหลังจากการประกาศสงคราม ปัญหาจะถูกจำกัดกลุ่มเพราะคนค้าและคนเสพยาเริ่มจะไม่ไว้ใจกัน^{๓๕} ปัญหาทางครอบครัวอีกทั้งตัวเสพยา

^{๒๘} สัมภาษณ์ นายวิวัฒน์ (นามสมมุติ), อายุ ๒๔ ปี, ผู้เข้ารับการบำบัดยาเสพติดสถานพักฟื้นวัดถ้ำกระบอก, ๙ มิถุนายน ๒๕๖๑.

^{๒๙} ส.ส. (บาลี) ๑๕/๒๔๖/๒๕๘

^{๓๐} ส.ส. (ไทย) ๑๕/๒๔๖/๓๕๓

^{๓๑} สัมภาษณ์ นายสำรวย (นามสมมุติ), อายุ ๑๗ ปี, ผู้เข้ารับการบำบัดยาเสพติดสถานพักฟื้นวัดถ้ำกระบอก, ๙ มิถุนายน ๒๕๖๑.

^{๓๒} สัมภาษณ์ นายนราธิป (นามสมมุติ), อายุ ๓๙ ปี, ผู้เข้ารับการบำบัดยาเสพติดสถานพักฟื้นวัดถ้ำกระบอก, ๙ มิถุนายน ๒๕๖๑.

^{๓๓} สัมภาษณ์ นายพงศธร (นามสมมุติ), อายุ ๒๑ ปี, ผู้เข้ารับการบำบัดยาเสพติดสถานพักฟื้นวัดถ้ำกระบอก, ๙ มิถุนายน ๒๕๖๑.

^{๓๔} สัมภาษณ์ นายกำพล (นามสมมุติ), อายุ ๒๘ ปี, ผู้เข้ารับการบำบัดยาเสพติดสถานพักฟื้นวัดถ้ำกระบอก, ๙ มิถุนายน ๒๕๖๑.

^{๓๕} สัมภาษณ์ นายสมชาย (นามสมมุติ), อายุ ๓๓ ปี, ผู้เข้ารับการบำบัดยาเสพติดสถานพักฟื้นวัดถ้ำกระบอก, ๙ มิถุนายน ๒๕๖๑.

เอง^{๓๖} เพื่อนมีอิทธิพลมากในการชักชวนให้เสพครั้งแรก และการหวนกลับมาเสพอีก คือเพื่อนชวนให้มาเสพอีก^{๓๗}

สิ่งที่เป็นอุปสรรคต่อการแก้ปัญหาเสพติดในสังคมไทย^{๓๘} ก็คือ อบายมุขทั้งหมดนี้เป็นสาเหตุให้เกิดปัญหาทำให้ประชาชนเยาวชนและชุมชน เนื่องจากว่า เมื่อประชาชนและเยาวชนไม่พัฒนาตนเองด้วย ก็อาจจะกลายเป็นนักเสพและนักดื่ม มีนิสัยชอบเสพของมีเงินเมาสุรา บุหรี่ ยาเสพติดให้โทษอย่างใดอย่างหนึ่ง ซึ่งจะทำให้มีผลเสียต่อสุขภาพและทรัพย์สินเงินทองที่หามาได้ด้วยความลำบาก ก็หมดไป ถ้าขั้นรุนแรง ประชาชนและเยาวชนผู้ที่ติดยาเสพติด ก็จะก่ออาชญากรรมในรูปแบบต่างๆ เช่น การปล้นทรัพย์จี้ชิงทรัพย์คนอื่น^{๓๙} เพราะต้องการเพียงเงินทองมาสนองความต้องการของตน แม้ในอบายมุขข้ออื่นๆ คือ การมักเป็นคนชอบเที่ยวดูการละเล่นในเวลาากลางคืน อาจจะทำให้เสียทั้งเงินทอง ถ้าเป็นผู้หญิงก็อาจจะถึงกับเสียตัวให้กับผู้ชายได้ง่าย ซึ่งเริ่มเป็นปัญหาที่มีมากในสังคมปัจจุบัน^{๔๐} เพราะอบายมุขข้อนี้ยังการเล่นการพนัน เช่น หวยรัฐ หวยอมสิน ไฮโล ไพ่ เป็นต้น ย่อมประสบแต่ความเสื่อมโดยปริยาย ทั้งเสื่อมทรัพย์ เสื่อมคนนับถือความดี หมดตัวนอกจากนั้น แม้ในการคบหาสมาคมกับคนชั่ว หรือ คนพาลนั้น ยิ่งประสบกับความหายนะอย่างหลีกเลี่ยงได้ยาก เพราะคนพาล หรือ เพื่อนชั่วที่คบหานั้น ย่อมนำไปสู่การทำกรรมชั่วเช่นกัน ทำให้กระทำผิดในด้านศีลธรรมฝ่าฝืนกฎหมาย บ้านเมือง และสร้างปัญหาให้กับสังคมส่วนอบายมุขประการสุดท้าย คือ ความเกียจคร้าน แม้ดูเหมือนจะไม่รุนแรงนัก ถ้าเปรียบเทียบกับข้ออื่นๆ แต่ก็มีผลเสียหลายมากเช่นกัน เพราะถ้าไม่ขยันหมั่นศึกษาเล่าเรียนแล้วก็เป็นการแก่คนอื่น เป็นคนไม่รับผิดชอบต่อหน้าที่ การงาน ตัวอย่างเช่น หากเยาวชนเกียจคร้านไม่ตั้งใจเล่าเรียน หรือทำกิจกรรมต่างๆ ที่โรงเรียนกำหนดไว้ ก็จะไม่ไ้คะแนนอันควรได้ และอาจจะทำให้เสียการศึกษาอนาคตของตนได้

เรื่องของปัญหาเสพติด เป็นเรื่องที่ทุกคนควรทราบ ควรได้เรียนรู้ และใส่ใจ ไม่ใช่แต่เฉพาะเด็กนักเรียนอย่างเดียว ไม่ใช่ว่าเป็นเรื่องของเด็กต่ำกว่า ๑๘ อย่างเดียว ยาเสพติดเป็นเรื่องที่ทุกคนควรเรียนรู้ยิ่ง ผู้ใหญ่ยังต้องเรียนรู้คนทั่วไปโดยมากมักเข้าใจว่า อบายมุข คือ วัตถุอย่างใดอย่างหนึ่ง หรือสถานที่แห่งใดแห่งหนึ่งที่ให้โทษ^{๔๑} แต่จริงๆ แล้ว ในพระพุทธศาสนาได้กล่าวไว้อย่างละเอียด

^{๓๖} สัมภาษณ์ นายกิริติ (นามสมมุติ), อายุ ๔๐ ปี, ผู้เข้ารับการบำบัดยาเสพติดสถานพักฟื้นวัดถ้ำกระบอก, ๙ มิถุนายน ๒๕๖๑.

^{๓๗} สัมภาษณ์ นายอดิศักดิ์ (นามสมมุติ), อายุ ๑๙ ปี, ผู้เข้ารับการบำบัดยาเสพติดสถานพักฟื้นวัดถ้ำกระบอก, ๙ มิถุนายน ๒๕๖๑.

^{๓๘} สัมภาษณ์ นายพรเพชร (นามสมมุติ), อายุ ๔๐ ปี, ผู้เข้ารับการบำบัดยาเสพติดสถานพักฟื้นวัดถ้ำกระบอก, ๙ มิถุนายน ๒๕๖๑.

^{๓๙} สัมภาษณ์ นายกุลธิกร (นามสมมุติ), อายุ ๑๙ ปี, ผู้เข้ารับการบำบัดยาเสพติดสถานพักฟื้นวัดถ้ำกระบอก, ๙ มิถุนายน ๒๕๖๑.

^{๔๐} สัมภาษณ์ นายเจษฎา (นามสมมุติ), อายุ ๓๒ ปี, ผู้เข้ารับการบำบัดยาเสพติดสถานพักฟื้นวัดถ้ำกระบอก, ๙ มิถุนายน ๒๕๖๑.

^{๔๑} สัมภาษณ์ พระวิจิตร อคคจิตโต, อายุ ๖๑ ปี รองผู้อำนวยการสถานพักฟื้นวัดถ้ำกระบอก, ๙ มิถุนายน ๒๕๖๑.

มากกว่านั้นอยู่กับตัวเราก็มี เราไม่ได้ไปสถานที่ให้โทษ แต่เราทำตัวให้เกิดยาเสพติดขึ้นก็มี เช่น ปัญหาอาชญากรรมที่ร้ายกาจอีกอย่างหนึ่ง และเมื่อปัญหายาเสพติดอย่างหนึ่งเกิดขึ้น มักชักโยงอบายมุขอย่างอื่นตามมา เช่น คบคนชั่วเป็นมิตร เกี่ยวกับกลางคืนนั้น เราควรหลีกเลี่ยงให้ห่างไกลจากอบายมุขทุกชนิด โดยเฉพาะการคบมิตรไม่ดี จะนำมาซึ่งความเสื่อมเสียต่างๆ

เพราะฉะนั้น จึงสรุปได้ว่า การส่งเสริมให้เขารู้จักที่จะอยู่รอดด้วยธรรม ได้แก่ อริยสัจสี่ เป็นหลักธรรมเพื่อรู้จักปัญหา สาเหตุ กำหนดเป้าหมาย แนวทางการแก้ปัญหา ปัญหา (ทุกข์) กลุ่มตัวอย่างให้ทัศนะว่า ปัญหาเสพติดที่ผ่านมามีความรุนแรงต่อทุกคนในสังคม ก่อให้เกิดปัญหาอื่นๆ เช่น ปัญหาการก่อคดีอาชญากรรม ทำให้ได้รับทุกข์ทั้งตนเอง ผู้อื่นและสังคม หาสาเหตุ (สมุทัย) ทุกคนให้ทัศนะว่า ผู้เสพยาเสพติดเพราะ เพื่อนๆ อายากลอง มีปัญหาครอบครัว และคุณสมบัติของยาเสพติด ส่วนผู้ค่านั้นมีสาเหตุมาจากการค้าที่ได้ผลตอบแทนสูง トラบโดที่มีผู้ซื้อก็ต้องมีผู้ค้า พื้นฐานปัญหามาจากความยากจน ถึงแม้จะมีบทลงโทษอย่างไรก็ตาม ถ้าผู้ซื้อและผู้ขายมีความต้องการตรงกันปัญหายาเสพติดก็ครอบงำประกอบ กำหนดเป้าหมาย (นิโรธ) ทุกคนมีความเห็นตรงกันว่าไม่ต้องการให้ครอบครัวไปยุ่งกับยาเสพติด ไม่อยากให้ยาเสพติดอยู่ในสังคมเรา อยากให้ยาเสพติดหมดไปจากสังคมเราด้วยความร่วมมือของทุกฝ่ายเป็นพลังแผ่นดิน แนวทางการแก้ปัญหา (มรรค) ส่วนใหญ่เห็นควรให้มีการจัดค่ายฝึกอบรมทำชุมชนให้เข้มแข็งร่วมกันเป็นพลังต่อแผ่นดิน ขจัดสิ้นยาเสพติดและดูแลลูกหลานไม่ให้ไปยุ่งเกี่ยว หากพบคนเสพนำไปบำบัดฟื้นฟู ส่วนข้อกฎหมายเกี่ยวกับการยึดทรัพย์และตัดตอนมีทั้งเห็นด้วยและไม่เห็นด้วย การสร้างครอบครัวให้อบอุ่นเป็นพลังที่จะต่อต้านปัญหายาเสพติดได้

๔.๒.๒ หลักไตรสิกขากับการบำบัดผู้เสพยาเสพติด

๔.๒.๒.๑ กระบวนการของหลักไตรสิกขา

หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา ที่สามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการป้องกันและแก้ไขพฤติกรรมการใช้ยาเสพติด คือ หลักไตรสิกขา ซึ่งเป็นหลักธรรมที่มีองค์ความรู้ที่ครอบคลุมการดำรงชีวิตทุกด้าน เพื่อฝึกฝนและปัญญาให้คนเป็นคนโดยสมบูรณ์ ทั้งด้านพฤติกรรม จิตใจ และสติปัญญาด้านพฤติกรรม และวิธีใช้ชีวิต ได้แก่ วินัย ด้านจิตใจ เช่น พัฒนาคุณธรรม ความเข้มแข็ง มั่นคงของจิตใจ และสภาพจิตใจที่ดีงาม รวมทั้งความสุข ด้านปัญญา คือ ความรู้ ความเข้าใจ แนวคิด ทัศนคติ และค่านิยมที่ถูกต้อง ทำให้เด็กและเยาวชนพัฒนาอย่างมีคุณภาพ พระพุทธองค์ทรงตรัสถึงเรื่องที่พักศึกษาไว้ว่า สิกขา ๓ คือ อธิศีลสิกขา อธิจิตตสิกขา อธิปัญญาสิกขา โดยรวมความว่า

๑) อธิศีลสิกขา คือ ศีลอันยิ่ง หมายถึง ข้อปฏิบัติสำหรับฝึกอบรมในทางความประพฤติอย่างสูง ดังคำอธิบายว่า อธิศีลสิกขาเป็นอย่างไร กล่าวคือ พระภิกษุในพระธรรมวินัยนี้เป็นผู้มีศีล สรรวมด้วยความสังวรในพระปาติโมกข์ เห็นภัยในโทษเพียงเล็กน้อย สมาทานศึกษาในสิกขาบททั้งหลายอยู่ คือศีลชั้นเล็ก ศีลชั้นใหญ่ ศีลเป็นที่พึงเป็นเบื้องต้น เป็นความประพฤติ เป็นความสำรวม เป็นความระวัง เป็นหัวหน้า เป็นประธานเพื่อความถึงพร้อมแห่งธรรมที่เป็นกุศลนี้ ชื่อว่า อธิศีลสิกขา^{๔๒}

^{๔๒} ขุ.ม. (ไทย), ๒๙/๑๐/๔๘

๒) อธิจิตตสิกขา คือ จิตอันยิ่ง หมายถึง ข้อปฏิบัติสำหรับฝึกอบรมจิตเพื่อให้เกิดคุณธรรม สมาธิอย่างสูง การสลัดจากกามและอกุศลธรรมทั้งหลาย ดังคำอธิบายว่า อธิจิตตสิกขาเป็นอย่างไร กล่าวคือ ภิกษุธรรมวินัยนี้ สลัดจากกามและอกุศลธรรมทั้งหลายบรรลุปฐมฌานที่มีวิตก วิจารณ์ และสุข อันเกิดจากวิเวกอยู่ เพราะวิตก วิจารณ์ สงบระงับไปแล้ว บรรลุดิยฌาน มีความผ่องใสในภายใน มีภาวะที่จิตเป็นหนึ่งผุดขึ้นไม่มีวิตก ไม่มีวิจารณ์ มีแต่ปิติและสุขที่เกิดจากสมาธิอยู่ เพราะปิติจะคลายไป มีอุเบกขา มีสติสัมปชัญญะ เสวยสุขด้วยนามกาย บรรลุดิยฌานที่สรรเสริญว่า ผู้มีอุเบกขา มีสติอยู่เป็นสุข เพราะละสุขและทุกข์ได้แล้ว เพราะมีโสมมณัส โทมนัสดับไปก่อนแล้ว บรรลุดุตตฌานที่ไม่มีทุกข์ ไม่มีสุข มีสติบริสุทธิ์เพราะอุเบกขาอยู่นี้ ชื่อว่า อธิจิตตสิกขา

๓) อธิปัญญาสิกขา คือ ปัญญาอันยิ่ง หมายถึง ข้อปฏิบัติสำหรับฝึกอบรมปัญญาเพื่อให้เกิดความรู้แจ้งอย่างสูง การรู้ชัดตามความเป็นจริงในอริยสัจ ๔ เป็นลำดับไป จนทำให้แจ้งทั้ง เจต วิมุตติและปัญญาวิมุตติ สามารถทำลายอาสวะกิเลสให้หมดไป ดังคำอธิบายว่า อธิปัญญาสิกขา เป็นอย่างไร กล่าวคือ ภิกษุในธรรมวินัยนี้ เป็นปัญญา ประกอบด้วย ปัญญาอันประเสริฐหยั่งถึงความเกิดและความดับ เพิกถอนกิเลสให้บรรลถึงความสิ้นทุกข์โดยชอบ เธอรู้ตามความเป็นจริงว่า นี้ทุกข์ นี้ทุกข์สมุทัย (เหตุเกิดทุกข์) นี้ทุกข์นิโรธ (ความดับทุกข์) นี้ทุกข์นิโรธคามินีปฏิปทา (ข้อปฏิบัติเครื่องดำเนินไปสู่ความดับทุกข์) เธอรู้ตามความเป็นจริงว่า เหล่านี้อาสวะ นี้อาสวสมุทัย นี้อาสวนิโรธ นี้อาสวนิโรธคามินีปฏิปทานี้เรียกว่า อธิปัญญาสิกขา

ความสำคัญของหลักไตรสิกขา

ไตรสิกขา เป็นหลักการศึกษาแบบพุทธ หรือการศึกษาแบบธรรมชาติ ซึ่งประกอบด้วย ศีล สมาธิ และปัญญา

ศีล คือ การดำเนินชีวิตเป็นอยู่ที่ปราศจากการเบียดเบียน ไม่ก่อความเดือดร้อนต่อผู้อื่น พร้อมทั้งด้านตรงข้าม คือ การช่วยเหลือเกื้อกูลกันในสังคมมนุษย์เห็นความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์เป็นสำคัญ แล้วฝึกกาย วาจา ของตนให้สุจริต

สมาธิ คือ การมีสภาพจิตที่หนักแน่นมั่นคง มีความสุข ความสงบ มีความแน่วแน่เรียกว่า ใจอยู่กับกิจ จิตอยู่กับงาน เป็นต้น หมายความว่าไม่ฟุ้งซ่าน ไม่วุ่นวาย ไม่เดือดร้อนใจ ตลอดจนมีคุณธรรมต่างๆ

ปัญญา คือ ความรู้ ความเข้าใจเหตุผล รู้เข้าใจความจริงของโลกและชีวิต จนกระทั่งสามารถทำจิตใจให้เป็นอิสระได้ไม่ตก อยู่ใต้การครอบงำของสิ่งทั้งหลาย

จึงเป็นหลักการศึกษาฝึกฝน หรือการศึกษาพัฒนาคนในพระพุทธศาสนา^{๔๓}

พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต) ได้กล่าวเกี่ยวกับ ไตรสิกขา ไว้ว่า เป็นหลักการศึกษาที่สำคัญในการพัฒนามนุษย์ ซึ่งการฝึกฝนและพัฒนามนุษย์นั้น ทางพุทธศาสนาจัดวางเป็นหลัก เรียกว่า ไตรสิกขา ศีล สมาธิ ปัญญา ซึ่งถือว่าทำให้มนุษย์พัฒนาอย่างมีบูรณาการ เป็นองค์รวมที่มีคุณภาพ

^{๔๓} พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต), สามไตร, หน้า ๔๔.

ศีล เป็นเรื่องของการฝึกในด้านพฤติกรรม โดยเฉพาะพฤติกรรมเคยชิน เครื่องมือที่ใช้ในการฝึกศีล ก็คือ วินัย เป็นจุดเริ่มต้นของการศึกษาและการพัฒนามนุษย์ เพราะว่าวินัยเป็นตัวการจัดเตรียมชีวิตให้อยู่ในสภาพที่เอื้อต่อการพัฒนา โดยการจัดระเบียบความเป็นอยู่ การดำเนินชีวิต และการอยู่ร่วมกันในสังคม ให้เหมาะสมกับการพัฒนาและเอื้อโอกาสในการที่จะพัฒนา เมื่อฝึกได้ผลจนคนมีพฤติกรรมเคยชินที่ดีตามวินัยนั้นแล้วก็เกิดเป็นศีล

สมาธิ เป็นเรื่องของการฝึกในด้านจิต ได้แก่ การพัฒนาคุณสมบัติต่างๆ ของจิตทั้งในด้านคุณธรรม เช่น ความเมตตากรุณา ความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ในด้านความสามารถของจิต เช่น ความเข้มแข็ง มั่นคง ความเพียรพยายาม ความรับผิดชอบ ความแน่วแน่มั่นคง ความมีสติ สมาธิ และในด้านความสุข เช่น ความอิมใจ ความร่าเริงเบิกบานใจ ความสดชื่นผ่องใส ความรู้สึกพอใจ พุดสั้นๆ ว่าพัฒนาคุณภาพสมรรถภาพและสุขภาพของจิต

ปัญญา เป็นเรื่องของการฝึกหรือพัฒนาในด้านการรู้ความจริง เริ่มตั้งแต่ความเชื่อ ความเห็น ความรู้ ความเข้าใจ ความหยั่งรู้เหตุผล การรู้จักวินิจฉัย ไตร่ตรอง ตรวจสอบ คิดการต่อๆ สร้างสรรค์ เฉพาะอย่างยิ่งเน้นการเห็นตรงตามความเป็นจริง หรือเห็นตามที่มีนเป็นตลอดจนรู้แจ้งความจริงที่เป็นสากลของสิ่งทั้งปวง จนถึงขั้นรู้เท่าทันธรรมดาของโลกและชีวิต ที่ทำให้มีจิตใจเป็นอิสระ ปลอดปัญหาไร้ทุกข์ เข้าถึงอิสรภาพโดยสมบูรณ์ หลักทั้ง ๓ ประการที่กล่าวมานี้ เป็นส่วนประกอบของชีวิตที่ดีงาม เราก็กฝึกคนให้เจริญงอกงามในองค์ประกอบเหล่านี้ นำเข้าสู่การเข้าถึงอิสรภาพและสันติสุขที่แท้จริง^{๔๔}

พุทธทาสภิกขุ ได้ประยุกต์หลักไตรสิกขาไปสู่การปฏิบัติและการเรียนรู้ชีวิตด้วยหลัก ๓ ส. คือ สะอาด สว่าง สงบ จะทำให้มนุษย์หลุดพ้นจากพันธนาการแห่งปัญญา และสามารถบรรลุเป้าหมายการปฏิบัติหน้าที่การงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ ตามแนวทางพุทธทาสภิกขุ ได้กล่าวถึงในเรื่อง สะอาด สว่าง สงบ เพื่อปฏิบัติตนให้พระพุทฺธ พระธรรม พระสงฆ์ อยู่ในหัวใจของเรา จะทำให้พบกับชีวิตจริง การทำความเข้าใจธรรม เรื่อง สะอาด สว่าง สงบ เป็นการบริหารตนอย่างหนึ่งที่มุ่งไปสู่เป้าหมายให้ทุกสิ่งอยู่เหนือปัญหา เหนือทุกข์ เลิกเป็นทาสความอยากอีกต่อไป ซึ่งเป็นโลกุตตรธรรม

การประยุกต์ธรรมะ เรื่อง สะอาด สว่าง สงบ มาใช้ในการบริหารงานก็เช่นกัน ก็มุ่งไปสู่เป้าหมายหลุดพ้นจากปัญหาทางโลกแห่งธุรกิจแห่งอาชีพการงาน เลิกเป็นทาสสิ่งที่ไม่จำเป็นต่อการทำงานที่เป็นบริโภคนิยม เลิกเป็นทาสต่อความอยากหรือกิจกรรมอันไร้สาระที่ไม่เป็นการเพิ่มมูลค่าทางด้านการผลิตและบริการอันเป็นโลกียธรรม ซึ่งนักธุรกิจ นักบริหารควรที่จะแสวงหาที่จะบรรลุเป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพและมีคุณค่าทุกขั้นตอน การบริหารงานทุกขั้นตอน ทั้งในด้านวัตถุและด้านจิตใจของคน ในระบบการดำเนินชีวิต ๓ ด้านที่กล่าวมาแล้วนั้น เมื่อศึกษาฝึกชีวิต ๓ ด้านนั้นไปแค่นั้นก็เป็นอยู่ดำเนินชีวิตที่ดีได้เท่านั้น ฝึกอย่างไร ก็ได้เช่นนั้น หรือศึกษาอย่างไรก็ได้มรรคอย่างนั้น สิกขา คือการศึกษาที่ฝึกอบรมพัฒนาชีวิต ๓ ด้าน นั้นมีดังนี้

^{๔๔} พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตโต), *จะพัฒนาคนกันได้อย่างไร*, พิมพ์ครั้งที่ ๗, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์สุภาพใจ, ๒๕๔๓), หน้า ๑๐๔-๑๐๗.

๑) การฝึกศึกษาด้านสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อม จะเป็นสิ่งแวดล้อมทางสังคม คือ เพื่อน มนุษย์ตลอดจนสรรพสัตว์ หรือสิ่งแวดล้อมทางวัตถุก็ตาม ด้วยอินทรีย์ (เช่น ตา หู) หรือด้วยทางกาย วาจาที่ตาม เรียกว่าศีล (เรียกเต็มว่า อธิศีลสิกขา)

๒) การฝึกศึกษาด้านจิตใจ เรียกว่า สมาธิ (เรียกเต็มว่า อธิจิตสิกขา)

๓) การฝึกศึกษา ด้านปัญญา เรียกว่า ปัญญา (เรียกเต็มว่า อธิปัญญาสิกขา)

รวมความว่า การฝึกศึกษานั้น มี ๓ อย่าง เรียกว่า สิกขา ๓ หรือไตรสิกขา คือ ศีล สมาธิ ปัญญา ซึ่งพูดถ้อยคำของคนยุคปัจจุบันว่า เป็นระบบการศึกษาที่ทำให้บุคคลพัฒนาอย่างมีบูรณาการ และให้มนุษย์เป็นองค์รวมที่พัฒนาอย่างมีคุณภาพ เมื่อมองแง่ของสิกขา ๓ จะเห็นความหมายของ สิกขาแต่ละอย่าง ดังนี้

๔.๒.๒.๒ ผลจากการประยุกต์หลักไตรสิกขาในการบำบัดผู้เสพยาเสพติด

๑. ศีล คือ สิกขาหรือการศึกษาที่ฝึกในด้านสัมพันธ์ติดต่อปฏิบัติจัดการกับสิ่งแวดล้อม ทั้งทางวัตถุและทางสังคม ด้วยอินทรีย์ต่างๆ และด้วยพฤติกรรมทางกาย-วาจาพูดอีกอย่างหนึ่งว่า การมีวิถีชีวิต ที่ปลอดภัยไร้การเบียดเบียน หรือการดำเนินชีวิตที่เกื้อกูลแก่สังคม และโลก^{๔๕}

๒. สมาธิ คือ สิกขาหรือการศึกษาที่ฝึกในด้านจิต ได้แก่ การพัฒนาคุณสมบัติ ต่าง ๆ ของจิตทั้งในด้านคุณธรรม เช่น เมตตา กรุณา ความมีไมตรี ความเห็นอกเห็นใจ ความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ความสุภาพอ่อนโยน ความเคารพ ความซื่อสัตย์ ความกตัญญู ในด้านความสามารถของจิต เช่น ความเข้มแข็งมั่นคง^{๔๖} ความเพียรพยายาม ความกล้าหาญ ความขยัน ความอดทน ความรับผิดชอบ ความมุ่งมั่นแน่วแน่ ความมีสติ สมาธิ^{๔๗} และในด้านความสุข เช่น ความมีปิติอิ่มใจ ความมีปราโมทย์ร่าเริง เบิกบานใจ ความสดชื่นผ่อนคลาย ความรู้สึกพอใจ พูดสั้น ๆ ว่าพัฒนาคุณภาพ สมรรถภาพ และสุขภาพของจิต^{๔๘}

๓. ปัญญา คือ การศึกษาหรือการศึกษาที่ฝึกหรือพัฒนาในด้านการรู้ความจริง เริ่มตั้งแต่ความเชื่อที่มีเหตุผล ความเห็นที่เข้าแนวทางของความเป็นจริง การรู้จักหาความ การรู้จักคิด พิจารณา การรู้จักวินิจฉัย ไตร่ตรอง ทดลอง ตรวจสอบ ความรู้เข้าใจ ความหยั่งรู้เหตุผล การเข้าถึงความจริง การนำความรู้มาใช้แก้ไขปัญหาและคิดการต่างๆ ในทางเกื้อกูลสร้างสรรค์^{๔๙} เฉพาะอย่างยิ่งเน้นการ

^{๔๕} สัมภาษณ์ นายสดใส (นามสมมุติ), อายุ ๓๓ ปี, ผู้เข้ารับการบำบัดยาเสพติดสถานพักฟื้นวัดถ้ำกระบอก, ๙ มิถุนายน ๒๕๖๑.

^{๔๖} สัมภาษณ์ นายภคพล (นามสมมุติ), อายุ ๓๓ ปี, ผู้เข้ารับการบำบัดยาเสพติดสถานพักฟื้นวัดถ้ำกระบอก, ๙ มิถุนายน ๒๕๖๑.

^{๔๗} สัมภาษณ์ นายอดิศักดิ์ (นามสมมุติ), อายุ ๒๘ ปี, ผู้เข้ารับการบำบัดยาเสพติดสถานพักฟื้นวัดถ้ำกระบอก, ๙ มิถุนายน ๒๕๖๑.

^{๔๘} สัมภาษณ์ นายคงรุ่งเรือง (นามสมมุติ), อายุ ๓๑ ปี, ผู้เข้ารับการบำบัดยาเสพติดสถานพักฟื้นวัดถ้ำกระบอก, ๙ มิถุนายน ๒๕๖๑.

^{๔๙} สัมภาษณ์ นายจตุพร (นามสมมุติ), อายุ ๒๙ ปี, ผู้เข้ารับการบำบัดยาเสพติดสถานพักฟื้นวัดถ้ำกระบอก, ๙ มิถุนายน ๒๕๖๑.

รู้ตรงตามความเป็นจริง หรือรู้ตามที่มันเป็น ตลอดจนรู้แจ้งความจริงที่เป็นสากลของสิ่งทั้งปวง จนถึงขั้นเท่าทันธรรมชาติของโลกและชีวิต ที่ทำให้มีจิตใจเป็นอิสระ ปลอดภัย ไร้ทุกข์ เข้าถึงอิสรภาพ^{๕๐}

เพราะฉะนั้น จึงสรุปได้ว่า หลักทั้ง ๓ ประการแห่งไตรสิกขา ที่กล่าวมานี้ เป็นการศึกษาที่จะทำให้มีชีวิตที่ดั่งงามเป็นสิกขาชีวิตที่ดั่งงามเกิดจากการศึกษานี้ เป็นมรรคระบบแห่งสิกขา เริ่มด้วยจัดปรับพื้นที่ให้พร้อมที่จะทำงานฝึกศึกษา ไตรสิกขา เป็นการศึกษา ๓ ด้าน ที่พัฒนาชีวิตไปทั้งระบบ แต่ถ้ามองหยาบ ๆ เป็นภาพใหญ่ก็มองเห็นเป็นการฝึกศึกษาที่ดำเนินไปใน ๓ ด้าน/ขั้นตอนตามลำดับ (มองได้ทั้งในแง่ประสานกันและเป็นปัจจัยต่อกัน) ดังนั้น การใช้หลักไตรสิกขาในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด สามารถทำให้เกิดการพัฒนาในตัวบุคคลอย่างเป็นองค์รวม อันได้แก่ พฤติกรรม จิต และปัญญา ซึ่งเป็นความตระหนักรู้ความจริง รู้จักไตร่ตรองว่าสิ่งใดดี สิ่งใดชั่ว สามารถมองเห็นผลกระทบอันเกิดจากการใช้ยาเสพติดได้ จึงควรนำหลักไตรสิกขามาพัฒนาผู้บำบัดยาเสพติด

๔.๒.๓ หลักสัมมัตถ์กับการบำบัดผู้เสพยาเสพติด

๔.๒.๓.๑ กระบวนการของหลักสัมมัตถ์

หลักสัมมัตถ์ ได้วางหลักการปฏิบัติไว้เป็นหลักใหญ่ๆ ๔ ประการ ซึ่งเกี่ยวกับความเพียรพยายามของผู้ปฏิบัติที่จะพยายามไม่ให้ความชั่วเกิดขึ้นและป้องกันเมื่อเกิดขึ้นแล้ว ครั้นเมื่อทำดีก็รักษาความดีให้ดียิ่งๆ ขึ้นไป หากผู้ปฏิบัติกระทำอย่างสม่ำเสมอก็จะเข้ากระแสพระนิพพานได้ ซึ่งประธาน (ความเพียร - effort; exertion) ๑) สังวรประธาน (เพียรระวังหรือเพียรปิดกั้น คือ เพียรระวังยับยั้งบาปอกุศลธรรมที่ยังไม่เกิด มิให้เกิดขึ้น the effort to prevent; effort to avoid) ๒) ปหานประธาน (เพียรละหรือเพียรกำจัด คือ เพียรละบาปอกุศลธรรมที่เกิดขึ้นแล้ว - the effort to abandon; effort to overcome) ๓) ภาวนาประธาน (เพียรเจริญ หรือเพียรก่อให้เกิด คือ เพียรทำกุศลธรรมที่ยังไม่เกิด ให้เกิดมี -the effort to develop) ๔) อนุรักษนาประธาน (เพียรรักษา คือ เพียรรักษากุศลธรรมที่เกิดขึ้นแล้วให้ตั้งมั่นและให้เจริญยิ่งขึ้นไปจนไพบูลย์ - the effort to maintain)^{๕๑}

ข้อพิจารณาของหลักธรรมสัมมัตถ์ ๔ คือเป็นหมวดธรรมที่กล่าวถึง ความเพียร ๔ ประการข้างต้นเปรียบเหมือนการวางหลักการในการปฏิบัติไว้เป็นหลักใหญ่ๆ ๔ ประการ เพียงแต่ผู้ปฏิบัติเข้าใจในหลักการแล้วก็สามารถปฏิบัติให้เป็นไปตามหลักการที่วางไว้ เพราะอะไรที่นอกไปจากหลักการก็ไม่ทำ แต่จะทำตามหลักการอย่างเคร่งครัดก็จะบรรลุจุดประสงค์ คือ การบรรลุธรรมได้ ส่วนรายละเอียดมิได้วางไว้เพราะเป็นที่เข้าใจกันดีอยู่แล้วอะไร คือความชั่วที่ต้องละเว้น สังวรระวังอะไรคือความดีที่หมั่นประกอบบ่อยๆ พร้อมระวังรักษาไว้ให้พอกพูนยิ่งขึ้น

^{๕๐} สัมภาษณ์ นายสิทธิชัย (นามสมมุติ), อายุ ๒๖ ปี, ผู้เข้ารับการบำบัดยาเสพติดสถานพักฟื้นวัดถ้ำกระบอก, ๙ มิถุนายน ๒๕๖๑.

^{๕๑} พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต), พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม, หน้า ๙๖.

๔.๒.๓.๒ ผลจากการประยุกต์หลักสัมมัตถ์ปธานในการบำบัดผู้เสพยาเสพติด

สัมมัตถ์ปธาน เป็นองค์ธรรมที่ช่วยส่งเสริมให้เกิดญาณ เป็นเรื่องของความเพียร ๔ หรือสัมมาวายามะ ได้แก่ความพยายามในทางที่ชอบ ซึ่งเป็นการปฏิบัติในชั้นของจิตใจ คือในส่วนของจิตตสิกขา ในข้อธรรมนี้ได้แสดงไว้เป็น ๔ อย่างคือ

๑. สังวรปธาน ได้แก่เพียรระวังไม่ให้เกิดขึ้นภายในจิตใจ ในชั้นของการปฏิบัตินั้น ให้ปลุกฝังความพอใจในการที่จะสำรวมระวัง เพื่อไม่ให้ความอยากเสพยาเสพติดเกิดขึ้นภายในจิต อันได้แก่การสำรวมอินทรีย์ทั้ง ๖ คือ ตา หู จมูก ลิ้น กาย ใจ เวลาเห็นรูปฟังเสียง ดมกลิ่น ลิ้มรสถูกต้อง โผฏฐัพพะ รู้ธรรมารมณ์ด้วยใจ ไม่มีความยินดียินร้ายเกิดขึ้นครอบงำจิตได้^{๕๒} แต่การปฏิบัติเช่นนี้ผู้เข้ารับการบำบัดจะต้องอาศัยความพยายาม ประารภความเพียร คือมีการกระทำที่ติดต่อกันไป ในการเลิกเสพยาเสพติดสามารถสำรวจได้มากน้อยแค่ไหนเพียงใด ก็ประครองจิตไว้ คือรักษาคุณภาพจิตไว้ในฐานะนั้นๆแล้วก็พยายามสำรวมระวังต่อไป^{๕๓}

๒. ปหานปธาน เพียรพยายามที่ละบาป ละอกุศล ซึ่งมีอยู่แล้วภายในจิตใจ โดยอาศัยการพิจารณาเห็นโทษของบาปของยาเสพติดที่มีอยู่ภายในจิตแห่งตนแล้ว ปลุกฝังความพอใจในอันที่จะละยาเสพติดเหล่านั้นไปจากจิต และใช้ความพยายาม^{๕๔} ประารภความเพียรในการเลิกเสพยาเสพติดมีการกระทำติดต่อกันสามารถละบาปอกุศลได้ จะมากหรือน้อยก็ตาม ก็พยายามรักษาคุณภาพจิตเอาไว้ในจุดนั้น^{๕๕}

๓. ภาวนापธาน เพียรพยายามที่จะกระทำเลิกละยาเสพติด ให้ปลุกฝังความพอใจในการที่จะเสริมสร้างกุศลคุณงานความดีให้บังเกิดขึ้น^{๕๖} แล้วใช้ความพยายามในการสร้างกุศลโดยมีความเพียรที่ติดต่อกันไป ไม่ทำ ๆ หยุด ๆ เมื่อสามารถทำความดีได้มากน้อยแค่ไหนเพียงใดก็ตาม ก็พยายามรักษาคุณภาพจิตไว้สม่ำเสมอ^{๕๗}

๔. อนุรักษนาปธาน การพยายามรักษากุศลที่เกิดขึ้นแล้วไม่ให้เสื่อมไป ในขั้นนี้ก็มิฉะกันเช่นเดียวกัน คือต้องปลุกฝังคุณค่าของชีวิต ให้อำนาจความดีมีอยู่ เป็นอยู่ภายในจิต และใช้ความพยายาม

^{๕๒} สัมภาษณ์ นายชยานนท์ (นามสมมุติ), อายุ ๒๔ ปี, ผู้เข้ารับการบำบัดยาเสพติดสถานพักฟื้นวัดถ้ำกระบอก, ๙ มิถุนายน ๒๕๖๑.

^{๕๓} สัมภาษณ์ นายสมรภัช (นามสมมุติ), อายุ ๓๗ ปี, ผู้เข้ารับการบำบัดยาเสพติดสถานพักฟื้นวัดถ้ำกระบอก, ๙ มิถุนายน ๒๕๖๑.

^{๕๔} สัมภาษณ์ นายปรียาศรี (นามสมมุติ), อายุ ๓๗ ปี, ผู้เข้ารับการบำบัดยาเสพติดสถานพักฟื้นวัดถ้ำกระบอก, ๙ มิถุนายน ๒๕๖๑.

^{๕๕} สัมภาษณ์ นางสาวมณีพรรณ (นามสมมุติ), อายุ ๓๑ ปี, ผู้เข้ารับการบำบัดยาเสพติดสถานพักฟื้นวัดถ้ำกระบอก, ๙ มิถุนายน ๒๕๖๑.

^{๕๖} สัมภาษณ์ นายธนกร (นามสมมุติ), อายุ ๓๗ ปี, ผู้เข้ารับการบำบัดยาเสพติดสถานพักฟื้นวัดถ้ำกระบอก, ๙ มิถุนายน ๒๕๖๑.

^{๕๗} สัมภาษณ์ นายศิวัช (นามสมมุติ), อายุ ๒๓ ปี, ผู้เข้ารับการบำบัดยาเสพติดสถานพักฟื้นวัดถ้ำกระบอก, ๙ มิถุนายน ๒๕๖๑.

ที่จะรักษาไว้ โดยมีการกระทำสืบทอดกันไป^{๕๘} และเมื่อปฏิบัติได้ถูกต้องสมบูรณ์เช่นนี้แล้ว เมื่อเกิดขึ้นแล้ว ก็จะมีการอยู่ตลอดไปดังที่มีคำกล่าวไว้ว่า ลักษณะเหล่านี้เปรียบเหมือนกับน้ำในสระที่ขุ่น เมื่อเราพยายามป้องกันน้ำที่ขุ่นขึ้นไม่ให้เข้ามา แล้วก็เอาส่วนที่ขุ่นขึ้นออกไป นำส่วนที่เป็นน้ำใสเข้ามา ปริมาณความขุ่นขึ้นก็จะเจือจางไปโดยลำดับๆ ในที่สุดสระน้ำนั้นจะอยู่ในสภาพพร้อมที่จะใช้สอยบริโภคดื่มกินได้ จิตใจของบุคคลที่จะใช้ความเพียรพยายามผ่านขั้นตอนมาดังที่กล่าวแล้วก็มีลักษณะเช่นเดียวกัน คือจะเป็นจิตที่สะอาดขึ้นสงบขึ้น^{๕๙}

เพราะฉะนั้น จึงสรุปได้ว่า จากการศึกษาสัมมัปปธาน ๔ ในการแก้ปัญหาเสพติด พบว่าเป็นหลักธรรมที่ประกอบด้วยองค์ ๔ ซึ่งเรียกว่าความเพียรในการเลิกเสพยาเสพติด คือ ความเพียรต่อการเลิกเสพติด อย่างแรงกล้า ๔ ประการ ได้แก่ เพียรพยายามในการละการเลิกเสพยาเสพติด, เพียรพยายามป้องกันเสพติด ไม่ให้เกิดขึ้น

๔.๒.๔ หลักพรหมวิหารธรรม ๔ กับการบำบัดผู้เสพยาเสพติด

๔.๒.๔.๑ กระบวนการของหลักพรหมวิหารธรรม ๔

พรหมวิหาร ๔ เป็นหลักปฏิบัติ ของพรหมหรือของท่านผู้เป็นใหญ่ พรหมวิหารเป็น หลักธรรมสำหรับทุกคน เป็นหลักธรรมประจำใจที่จะช่วยให้เราดำรงชีวิตอยู่ได้อย่างประเสริฐ ถ้าถามว่า พรหมวิหาร ๔ ประกอบด้วย ข้อธรรมใดบ้าง ผู้อ่านส่วนใหญ่ คงจะพอบอกได้ว่า ประกอบด้วย เมตตา ความต้องการให้ผู้อื่นเป็นสุข กรุณา ความต้องการให้ผู้อื่นพ้นทุกข์ มุทิตา การยินดีเมื่อผู้อื่นมีความสุข อุเบกขา การไม่ทุกข์ใจเมื่อผู้อื่นมีทุกข์

สภาพปัญหาปัญหาเสพติดยุคโลกาภิวัตน์ทั้งหลายทั้งปวง มาจากความสับสนวุ่นวายทางจิตใจ จิตใจของผู้เสพที่ไม่มั่นคง ไม่มีอะไรเป็นเครื่องยึดมั่น องค์กรของรัฐที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาโดยตรง เช่นสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติกระทรวงศึกษาธิการ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง มีนโยบายในการแก้ปัญหาที่จริง แต่ขาดการปฏิบัติต่อเนื่อง และจริงจัง ดังนั้นองค์กรทางศาสนา หลักธรรมคำสอน และพระสงฆ์เท่านั้น จะเป็นผู้สร้าง ผู้ชี้ทางและผู้นำทางทางจิตใจของเยาวชนไทย เป็นผู้อธิบายค่านิยมที่ถูกต้อง ผู้อธิบาย ความดี ความชั่ว ความจริงของโลก และความสุขอันแท้จริงของชีวิต^{๖๐} เป็นผู้ชี้ความสว่าง ความสงบ ทั้งแก่เยาวชน และแก่คนไทยทุกคนให้พบแต่ความสุขความ

^{๕๘} สัมภาษณ์ นายศุภกฤต (นามสมมุติ), อายุ ๒๘ ปี, ผู้เข้ารับการบำบัดยาเสพติดสถานพักฟื้นวัดถ้ำกระบอก, ๙ มิถุนายน ๒๕๖๑.

^{๕๙} สัมภาษณ์ นายปัทมพล (นามสมมุติ), อายุ ๑๖ ปี, ผู้เข้ารับการบำบัดยาเสพติดสถานพักฟื้นวัดถ้ำกระบอก, ๙ มิถุนายน ๒๕๖๑.

^{๖๐} สัมภาษณ์ พระวิจิตร อคคจิตโต, อายุ ๖๑ ปี รองผู้อำนวยการสถานพักฟื้นวัดถ้ำกระบอก, ๙ มิถุนายน ๒๕๖๑.

แต่นั้นก็หมายถึงว่า พระสงฆ์เองก็ต้องพัฒนาตนเอง ให้อยู่ในสภาวะที่พร้อมจะช่วยเหลือสังคม แก้ปัญหาสังคม ไม่เป็นปัญหาสังคมเสียเอง^{๖๑}

พรหมวิหาร แปลว่าธรรมของพรหมหรือของท่านผู้เป็นใหญ่ พรหมวิหารเป็น หลักธรรมสำหรับทุกคน เป็นหลักธรรมประจำใจที่จะช่วยให้เราดำรงชีวิตอยู่ได้อย่างประเสริฐ และบริสุทธิ์ หลักธรรมนี้ได้แก่

๔.๒.๔.๒ ผลจากการประยุกต์หลักพรหมวิหารธรรม ๔ ในการบำบัดผู้เสพยาเสพติด

๑. เมตตา: ความปรารถนาให้ผู้อื่นได้รับสุข ความสุขเป็นสิ่งที่ทุกคนปรารถนา ความสุขเกิดขึ้นได้ทั้งกายและใจ เช่น ความสุขเกิดจากการเลิกเสพยาเสพติด ความสุขเกิดจากการทำความดี ความสุขเกิดจากการไม่เป็นทาสยาเสพติด และความสุขเกิดจากการทำงานที่ปราศจากโทษ^{๖๒} มีการแสดงออกซึ่งความเป็นกันเองกับคนบำบัด ไปมาหาสู่พบปะพูดคุยกับคนในชุมชนอยู่เสมอ มีความเอื้ออาทร มีน้ำใจกับผู้อื่นเคารพและยอมรับในความแตกต่าง^{๖๓}

๒. กรุณา: ความปรารถนาให้ผู้อื่นพ้นทุกข์ ความทุกข์ คือ เสพยาเสพติด การโน้ม น้าวจิตใจของผู้เสพยาเสพติดนั้นวิทนาการต้องทำลายการถือตัว สร้างความเป็นกันเองกับผู้อบรมกลุ่ม เสี่ยง ก่อให้เกิดประทับใจตั้งแต่กิจกรรมแรก และจิตวิทยาในการรับมือผู้เข้าอบรม ด้วยการทักทาย ในมารยาทของชาวพุทธ โดยการนำธรรมะมาประยุกต์ใช้บูรณาการกับผู้อบรมทำให้ผู้อบรมมีส่วนร่วม ในการบรรยายของพระวิทยากรเป็นลักษณะการโต้ตอบคำถาม-คำตอบระหว่างพระวิทยากรกับผู้ อบรม ทำให้ผู้อบรมนั้นมีความสุขสนทนารื่นริงทำให้ผู้อบรมมีความเห็นที่คล้อยตามพระวิทยากรใน ระหว่างนี้ พระวิทยากรก็มีการให้กำลังใจและปลอบโยน^{๖๔} ให้อริการแก้ไขปัญหาชีวิตไม่ว่าหนักหรือ เบาทำให้ผู้อบรมไม่หว่าเหวในการ ออกจากบ้านมาเพื่อเข้ารับการอบรม ทำให้ผู้อบรมรู้สึกว่ามีคนที่ เข้าใจและเป็นผู้เคียงข้างเขาเสมอและช่วยคิดให้คำแนะนำปรึกษาวางแผนทั้ง การศึกษาอนาคตและ การปฏิบัติตนให้อยู่ในคุณงามความดี ทำให้ผู้อบรมมีความศรัทธาในความดี ที่ตนกระทำนั้นๆ ทำให้ผู้ อบรมมีความรักความพอใจยินดีที่จะกระทำความดี โดยอาศัยความพรากเพียรในการทำความดีมุ่งเน้น ถึงคุณธรรมนำจิตของตนนั้นให้มุ่งตรงต่อความดีที่พึงวง โดยไม่เก้อเขินกับนำสติปัญญาเพื่อที่จะหาทาง ป้องกันและแก้ไขสิ่งต่างๆ ที่เกิดขึ้นมาแล้วในอดีตและจะเกิดขึ้นมีมาในอนาคต^{๖๕}

^{๖๑} สัมภาษณ์ พระดุษฎี ขนดีพิโล, อายุ ๔๖ ปี พระเจ้าหน้าที่สถานพักฟื้นวัดถ้ำกระบอก, ๙ มิถุนายน ๒๕๖๑.

^{๖๒} สัมภาษณ์ Mrs. Katisha Corbett, อายุ ๕๒ ปี ผู้ช่วยผู้ประสานงานชาวต่างชาติ, การสถานพักฟื้น วัดถ้ำกระบอก, ๑๐ มิถุนายน ๒๕๖๑.

^{๖๓} สัมภาษณ์ ผู้อำนวยการสถานีอนามัยบ้านซบซอม, อายุ ๕๔ ปี, ๒๐ กรกฎาคม ๒๕๖๑.

^{๖๔} สัมภาษณ์ Mr. Jeremy Neme, อายุ ๓๙ ปี ผู้ช่วยผู้ประสานงานชาวต่างชาติ, สถานพักฟื้นวัดถ้ำ กระบอก, ๑๐ มิถุนายน ๒๕๖๑.

^{๖๕} สัมภาษณ์ นายณัฐพงษ์ (นามสมมุติ), อายุ ๒๔ ปี, ผู้เข้ารับการบำบัดยาเสพติดสถานพักฟื้นวัดถ้ำ กระบอก, ๙ มิถุนายน ๒๕๖๑.

๓. มุทิตา: ความยินดีเมื่อผู้อื่นได้ดี คำว่า "ดี" ในที่นี้ หมายถึง การมีความสุขหรือมีความเจริญก้าวหน้า ความยินดีเมื่อผู้อื่นได้ดีจึงหมายถึง ความปรารถนาให้ผู้อื่นมีความสุขความเจริญก้าวหน้ายิ่งขึ้น ไม่มีจิตใจริษยา ความริษยา คือ ความไม่สบายใจ ความโกรธ ความฟุ้งซ่านซึ่งมักเกิดขึ้นเมื่อเห็นผู้อื่นได้ดีกว่าตน เพราะจะสร้างไมตรีและผูกมิตรกับผู้อื่นได้ง่ายและลึกซึ้ง^{๖๖}

๔. อุเบกขา: การรู้จักวางเฉย หมายถึง การวางใจเป็นกลางเพราะพิจารณาเห็นว่า ใครทำดียอมได้ดี ใครทำชั่วยอมได้ชั่ว ตามกฎแห่งกรรม คือ ใครทำสิ่งใดไว้สิ่งนั้นย่อมตอบสนองคืนบุคคลผู้กระทำ เมื่อเราเห็นใครได้รับผลกรรมในทางที่เป็นโทษเราก็ไม่ควรดีใจหรือคิดซ้ำเติมเขาในเรื่องที่เกิดขึ้น เราควรมีความปรารถนาดี คือพยายามช่วยเหลือผู้อื่นให้พ้นจากความทุกข์ในลักษณะที่ถูกต้องตามทำนองคลองธรรม^{๖๗}

เพราะฉะนั้น จึงสรุปได้ว่า การประยุกต์หลักหลักพรหมวิหารธรรม ๔ เน้นการใช้หลักธรรมเป็นเครื่องมือพัฒนาจิตใจเป็นสำคัญ สถาบันทางสังคมที่เกี่ยวข้องได้ร่วมกันป้องกันและแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นกับเยาวชน โดยการปลูกฝังพฤติกรรมด้านสังคมเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันด้วยการสร้างบรรยากาศความรักความอบอุ่นให้เกิดขึ้นภายในครอบครัว ชุมชนด้วยการทำกิจกรรมร่วมกัน ซึ่งจะช่วยเหลือกลมให้เด็กและเยาวชนมีเกราะป้องกันมีพัฒนาการที่ดี มีบุคลิกภาพที่สมบูรณ์ และเป็นผู้ที่มีสุขภาพจิตดี จึงเป็นหน้าที่ของทุกคนต้องช่วยกันดูแลเพื่อช่วยกันพัฒนา ซึ่งถือเป็นปัจจัยสำคัญในการพัฒนาประเทศด้วยการนำหลักธรรมมาเป็นแก่นการดำรงชีวิต โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การที่พ่อแม่ผู้ปกครองจะต้องชี้ให้เห็นว่าเพื่อนซึ่งมีอิทธิพลมากที่สุด ให้คบหากับเพื่อนที่เป็นกัลยาณมิตร เพราะจะชักจูงไปในทางที่ถูกต้อง และสอนให้รู้ว่าเพื่อนคนไหนเป็นมิตรเทียมหรือคนพาลที่คบหาแล้วจะถูกชักจูงไปในทางฉิบหายด้วยเช่นกัน

๔.๓ สรุป

จากการศึกษาการนำพุทธวิธีมาประยุกต์ใช้ในการบำบัดผู้เสพยาเสพติดของสถานพักฟื้น วัดถ้ำกระบอก พบว่า การพัฒนาตนหรือกายด้วยศีลจึงหมายถึงการพัฒนาตนให้เป็นผู้มีศีล มีอาจารย์ตรงดงาม และผู้มีศีลย่อมมีชื่อเสียงที่กล่าวหาญในการเข้าสู่บริษัทเชื่อว่ามักมีกลิ่นหอมหวานทนกว่ากลิ่นทั้งปวง ผู้มีศีลตรงดงามมีความบริสุทธิ์หมดจดทางอาจารย์ ย่อมทำประโยชน์ให้แก่สังคมได้เป็นอย่างดี เพราะได้ฝึกฝนพัฒนาตนดีแล้วนั่นเอง ดังพระพุทธรูปที่ว่า “พระสงฆ์ ผู้สะอาดหมดจดเป็นพระทักขิสีไณยบุคคล ผู้ประเสริฐ ผู้มีอินทรีย์สงบ เป็นผู้ละมลทินทั้งปวงได้

^{๖๖} สัมภาษณ์ นายมงคล (นามสมมุติ), อายุ ๒๙ ปี, ผู้เข้ารับการบำบัดยาเสพติดสถานพักฟื้นวัดถ้ำกระบอก, ๙ มิถุนายน ๒๕๖๑.

^{๖๗} สัมภาษณ์ พระวิจิตร อคฺคจิตโต, อายุ ๖๑ ปี รองผู้อำนวยการสถานพักฟื้นวัดถ้ำกระบอก, ๙ มิถุนายน ๒๕๖๑.

การพัฒนาจิตใจ หมายถึง การฝึกฝนอบรมจิตใจให้เข้มแข็ง สามารถต่อสู้กับความรู้สึกฝ่ายอกุศล หรือ บาปทางใจได้ ได้แก่ การทำใจให้เกิดความสำรวมด้วยดีเพราะเมื่อจิตใจสำรวมดีแล้วสามารถเอาชนะพ้นจากเครื่องผูกของมาร คือ กามคุณทั้งหลายได้ เพราะบุคคลที่สำรวมจิต ซึ่งมีธรรมชาติเที่ยวไปไกลเที่ยวไปดวงเดียวไม่มีรูปร่างอาศัยอยู่ในถ้ำย่อมจักสามารถพ้นจากเครื่องผูกแห่งมารได้ และถ้าบุคคลมีจิตใจไม่มั่นคงก็จะมีปัญญาไม่สมบูรณ์ไม่ศรัทธาคำสอนของพระพุทธศาสนา ไม่อาจพัฒนาจิตใจให้ตั้งงามได้

การใช้หลักอริยสัจสี่ในการแก้ปัญหาเสพติดเป็นหลักธรรมเพื่อรู้จักปัญหา สาเหตุ กำหนดเป้าหมาย แนวทางการแก้ปัญหา ปัญหา (ทุกข์) กลุ่มตัวอย่างให้ทัศนะว่า ปัญหาเสพติดที่ผ่านมามีความรุนแรงต่อทุกคนในสังคม ก่อให้เกิดปัญหาอื่นๆ เช่น ปัญหาการก่อคดีอาชญากรรม ทำให้ได้รับทุกข์ทั้งตนเอง ผู้อื่นและสังคม หาสาเหตุ (สมุทัย) ทุกคนให้ทัศนะว่า ผู้เสพเสพยาเสพติด เพราะ เพื่อนๆ อยากลอง มีปัญหาครอบครัว และคุณสมบัติของยาเสพติด ส่วนผู้ค้ำนั้นมิสาเหตุมาจากเป็นการค้าที่ได้ผลตอบแทนสูง トラบใดที่มีผู้ซื้อก็ต้องมีผู้ค้ำ พื้นฐานปัญหามาจากความอยากจน ถึงแม้จะมีบทลงโทษอย่างไรก็ตาม ถ้าผู้ซื้อและผู้ขายมีความต้องการตรงกันปัญหาเสพติดก็ครอบงำประกอบ กำหนดเป้าหมาย (นิโรธ) ทุกคนมีความเห็นตรงกันว่าไม่ต้องการให้ครอบครัวไปยุ่งกับยาเสพติด ไม่อยากให้ยาเสพติดอยู่ในสังคมเรา อยากให้ยาเสพติดหมดไปจากสังคมเราด้วยความร่วมมือของทุกฝ่ายเป็นพลังแผ่นดิน แนวทางการแก้ปัญหา (มรรค) ส่วนใหญ่เห็นควรให้มีการจัดค่ายฝึกรบรรม ทำชุมชนให้เข้มแข็งร่วมกันเป็นพลังต่อแผ่นดิน ขจัดสิ้นยาเสพติดและดูแลลูกหลานไม่ให้ไปยุ่งเกี่ยว หากพบคนเสพก็นำไปบำบัดฟื้นฟู ส่วนข้อกฎหมายเกี่ยวกับการยึดทรัพย์และตัดตอนมีทั้งเห็นด้วยและไม่เห็นด้วย การสร้างครอบครัวให้อบอุ่นเป็นพลังที่จะต่อต้านปัญหาเสพติดได้

การใช้หลักไตรสิกขาในการแก้ปัญหาเสพติด เป็นการศึกษาที่จะให้มีชีวิตที่ตั้งงามเป็นสิกขาชีวิตที่ตั้งงามเกิดจากการศึกษานั้น เป็นมรรคระบบแห่งสิกขา เริ่มด้วยจัดปรับพื้นที่ให้พร้อมที่จะทำงานฝึกศึกษา ไตรสิกขา เป็นการศึกษา ๓ ด้าน ที่พัฒนาชีวิตไปทั้งระบบ แต่ถ้ามองหยาบ ๆ เป็นภาพใหญ่ก็มองเห็นเป็นการฝึกศึกษาที่ดำเนินไปใน ๓ ด้าน/ขั้นตอนตามลำดับ มองได้ทั้งในแง่ประสานกันและเป็นปัจจัยต่อกันดังนั้น การใช้หลักไตรสิกขาในการป้องกันและแก้ไขปัญหาเสพติดสามารถทำให้เกิดการพัฒนาในตัวบุคคลอย่างเป็นองค์รวม อันได้แก่ พฤติกรรม จิต และปัญญา ซึ่งเป็นความตระหนักรู้ความจริง รู้จักไตร่ตรองว่าสิ่งใดดี สิ่งใดชั่ว สามารถมองเห็นผลกระทบอันเกิดจากการใช้ยาเสพติดได้ จึงควรนำหลักไตรสิกขามาพัฒนาผู้บำบัดยาเสพติด

การใช้หลักสัมมัปปธาน ๔ ในการแก้ปัญหาเสพติด พบว่า เป็นหลักธรรมที่ประกอบด้วยองค์ ๔ ซึ่งเรียกว่าความเพียรในการเลิกเสพเสพติด คือ ความเพียรต่อการเลิกเสพเสพติด อย่างแรงกล้า ๔ ประการ ได้แก่ เพียรพยายามในการละการเลิกเสพเสพติด, เพียรพยายามป้องกันเสพเสพติด ไม่ให้เกิดขึ้น

การใช้หลักหลักพรหมวิหารธรรม ๔ ในการแก้ปัญหาเสพติด พบว่า เน้นการใช้หลักธรรมเป็นเครื่องมือพัฒนาจิตใจเป็นสำคัญ สถาบันทางสังคมที่เกี่ยวข้องได้ร่วมกันป้องกันและแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นกับผู้ที่ใช้เสพเสพติด โดยการปลูกฝังพฤติกรรมด้านสังคมเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันด้วยการสร้างบรรยากาศความรักความอบอุ่นให้เกิดขึ้นภายในครอบครัว ชุมชนด้วยการทำกิจกรรมร่วมกัน

ซึ่งจะช่วยหล่อหลอมให้เด็กและเยาวชนมีเกราะป้องกันมีพัฒนาการที่ดี มีบุคลิกภาพที่สมบูรณ์ และเป็นผู้ที่มีสุขภาพจิตดี จึงเป็นหน้าที่ของทุกคนต้องช่วยกันดูแลเพื่อช่วยกันพัฒนา ซึ่งถือเป็นปัจจัยสำคัญในการพัฒนาประเทศด้วยการนำหลักธรรมมาเป็นแก่นการดำรงชีวิต โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การที่พ่อแม่ผู้ปกครองจะต้องชี้ให้เห็นว่า เพื่อนซึ่งมีอิทธิพลมากที่สุด ให้คบหากับเพื่อนที่เป็นกัลยาณมิตร เพราะจะชักจูงไปในทางที่ถูกต้อง และสอนให้รู้ว่าเพื่อนคนไหนเป็นมิตรเทียมหรือคนพาลที่คบหาแล้ว จะถูกชักจูงไปในทางฉิบหายด้วยเช่นกัน

บทที่ ๕

สรุปผลการวิจัย อภิปรายและข้อเสนอแนะ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ ๑) ศึกษาสภาพปัญหาและการดำเนินการบำบัดผู้เสพยาเสพติดของสถานพักฟื้นวัดถ้ำกระบอก ๒) ศึกษาพุทธวิธีในการบำบัดผู้เสพยาเสพติด และ ๓) ศึกษาวิเคราะห์การนำพุทธวิธีในการบำบัดผู้เสพยาเสพติดของสถานพักฟื้นวัดถ้ำกระบอก เป็นการศึกษาวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary research) และวิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนา (Descriptive research) ผลการศึกษาสามารถสรุปประเด็นสำคัญ ได้ดังต่อไปนี้

๕.๑ สรุปผลการวิจัย

๕.๑.๑ สภาพปัญหาและการดำเนินการบำบัดผู้เสพยาเสพติดของสถานพักฟื้นวัดถ้ำกระบอก

รูปแบบการป้องกันและแก้ไขผู้เสพยาเสพติดในสังคมไทยรูปแบบการป้องกันและแก้ไขผู้เสพยาเสพติดในสังคมไทย เรื่อง การป้องกันและแก้ไขผู้เสพยาเสพติด คือ การดำเนินกิจกรรมใดๆที่อันจะป้องกันและปลูกฝังค่านิยมเพื่อให้ผู้เสพยาเสพติดห่างไกลยาเสพติดโดยการสร้างองค์ความรู้ด้านยาเสพติดเพื่อให้ผู้เสพยาเสพติดห่างไกลยาเสพติดและไม่กลับไปเสพยาเสพติด โดยการลด ละ เลิกยาเสพติด โดยอาศัยการวิจัยทั้งหน่วยงานภาครัฐและหน่วยงานภาคเอกชน ซึ่งหน่วยงานภาครัฐนั้น เจาะจงสำนักงานป้องกันและปราบปรามยาเสพติด(ป.ป.ส.)ซึ่งได้ศึกษาถึงเรื่องวิสัยทัศน์ของสำนักงานป้องกันและปราบปรามยาเสพติด (ป.ป.ส.)ซึ่งพันธกิจของสำนักงานป้องกันและปราบปรามยาเสพติด (ป.ป.ส.)ซึ่งนโยบายและยุทธศาสตร์การแก้ปัญหายาเสพติดของรัฐบาล การป้องกันและปราบปรามการเข้าอบรมเพื่อปรับพฤติกรรม การจับกุมผู้เสพยาเสพติด ตลอดจนจนถึงการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด ซึ่งผู้วิจัยได้ทราบถึงกลยุทธ์ในการทำงานแบบเป็นระบบ ของหน่วยงานภาคว่า รัฐก็ได้ไม่นิ่งนอนใจในภัยของยาเสพติด มีการร่วมกันทุกส่วนราชการ ในการคิดป้องกัน และแก้ไขปัญหายาเสพติดที่มีอยู่มากในสังคม ชุมชน ด้วยเหตุนี้หน่วยงานภาครัฐจึงผลักดันในการป้องกัน และแก้ไขปัญหายาเสพติดอย่างต่อเนื่อง มุ่งเน้นให้เยาวชนไทยห่างไกลยาเสพติด เพื่อให้สังคมไทยเป็นสังคมที่ปลอดจากยาเสพติดหน่วยงานของภาครัฐ คือ สำนักงานป้องกันและปราบปรามยาเสพติด (ป.ป.ส.)ในฐานะหน่วยงานกลาง ในการกำหนดนโยบายการป้องกัน และแก้ไขปัญหายาเสพติด ให้มีความสำคัญกับการมีส่วนร่วมในกระบวนการจัดทำยุทธศาสตร์ฯ ของภาคีการพัฒนาทุกภาคส่วน ตั้งแต่ระดับภาค และประเทศลงมามีส่วนร่วมกันทำงาน

วัดถ้ำกระบอก มีชื่อเสียงทางด้าน การบำบัดผู้เสพยาเสพติด โดยมีแผนกต่างๆ เพื่อทำหน้าที่ในการบำบัด คือ แผนกทะเบียนเพื่อทำสถิติในการรักษาผู้ที่เข้าขอรับการบำบัด แผนกนำผู้บำบัดรับส่งจะเพื่อให้ผู้ป่วยสร้างกรอบ และกำลังใจให้กับตนเอง แผนกบำบัดรักษา และดูแล เพื่อให้ทำให้ผู้ป่วยเข้าสู่กระบวนการบำบัดของทางวัดถ้ำกระบอก โดยมีพระเป็นผู้ดูแลอย่างใกล้ชิด ในการบำบัดตลอดระยะเวลา ๑๕ วัน แผนกฟื้นฟูจิตใจ และฝึกอาชีพเพื่อให้ผู้รับการบำบัดมีสภาพ มีจิตใจที่เข้มแข็ง ในการกลับเข้าสู่สังคมได้ และจะได้้นำการฝึกอาชีพไปใช้ในชีวิตประจำวัน เพื่อสร้างรายได้ให้แก่ตนเอง นอกจากนี้ทางวัดถ้ำกระบอกนั้น ยังสนองงานในส่วนของภาครัฐ ในการอบรม ความรู้เกี่ยวกับยาเสพติดแก่หน่วยงานที่ต้องการ เพื่อที่จะรณรงค์ให้ผู้รับอบรมได้มีความรู้ความเข้าใจ ในยาเสพติดอีกด้วย พระสงฆ์เองก็ต้องพัฒนาตนเอง ให้อยู่ในสภาวะที่พร้อมจะช่วยเหลือสังคม แก้ปัญหา ไม่เป็นปัญหาสังคมเสียเอง สังคมไทยมีปัญหายาเสพติดที่ยังมีปรากฏในทุกเขตพื้นที่ หน่วยงานทุกภาคส่วนไม่ว่าจะเป็นหน่วยงานภาครัฐ และหน่วยงานภาคเอกชน ควรมุ่งเน้นเพื่อที่จะ แก้ไขปัญหายาเสพติดอย่างจริงจัง โดยหน่วยงานภาครัฐก็ต้อง การป้องกัน ปราบปราม ตรวจสอบ ดำเนินคดีตามพระราชบัญญัติยาเสพติด ส่วนหน่วยงานภาคเอกชน ก็ต้องแจ้งเบาะแสให้หน่วยงาน ภาครัฐได้รู้และตรวจสอบเพื่อดำเนินคดีต่อไป และร่วมมือร่วมใจกันเพื่อที่จะขจัดยาเสพติดนี้ให้หมดไป จากแผ่นดินไทย

๕.๑.๒ พุทธวิธีในการบำบัดผู้เสพยาเสพติด

พุทธวิธีในการบำบัดผู้เสพยาเสพติด ซึ่งประกอบด้วยหลักธรรมต่างๆ คือ หลักอริยสัจ ๔ หลักสัมมัตตญาณ ๔ หลักพรหมวิหารธรรม ๔ และหลักไตรสิกขา ๓ ผลการศึกษาพบว่า การเอา หลักธรรมที่เกี่ยวข้องกับการบำบัดผู้เสพยาเสพติด ซึ่งในหลักธรรมนี้ ยกเอาสาระในคัมภีร์ทาง พระพุทธศาสนาแนวความคิดของ นักวิชาการในทางพระพุทธศาสนาเถรวาท โดยอิงอาศัยหลักธรรม ที่มานำมาปฏิบัติ และหลักธรรมในบำบัดจิตใจของผู้เสพยาเสพติดเป็นสิ่งสำคัญ กล่าวคือ การนำหลัก อริยสัจ ๔ มาใช้บำบัดผู้เสพยาเสพติดเพื่อ ให้รู้ และเข้าใจเรื่องของความ ทุกข์จากการเสพยาเสพติด ยึดติดในรสของการเสพยาเสพติดด้วยความโลภ เป็นต้น ประการหนึ่ง การนำหลักสัมมัตตญาณ ๔ มา ใช้บำบัดผู้เสพยาเสพติดเพื่อ ให้รู้ และเข้าใจเรื่องของความเพียรที่จะทำความดีในการลด ละ และเลิก ยาเสพติดของผู้เสพยาเสพติด ประการหนึ่ง การนำหลักพรหมวิหารธรรม ๔ มาใช้บำบัดผู้เสพยาเสพติดเพื่อ ให้รู้ และเข้าใจเรื่องของความรักของคนในครอบครัว ที่มีความหวังดีพร้อมอยากให้มี ความอบอุ่นในครอบครัว และอยากให้ลูกหลานนั้นๆ ลด ละ เลิกเสพยาเสพติด และกลับมาเป็นคนดีของ สังคม ประการหนึ่ง และอีกประการหนึ่ง การนำหลักไตรสิกขา ๓ เป็นหลักธรรมที่เป็นหลักสำคัญ ใน การพัฒนามนุษย์ให้ดำเนินชีวิตตั้งงามถูกต้อง ทำให้มีวิถีชีวิตที่เป็นมรรค เป็นทางดำเนินชีวิตหรือวิถี ชีวิตที่ถูกต้องตั้งงามของมนุษย์ ต้องเรียนรู้ฝึกฝนพัฒนาตนเอง เริ่มจากการรักษาศีล เพื่อขัดเกลา พฤติกรรม นำมาปฏิบัติเพื่อพัฒนาตนเองให้มีชีวิตที่ตั้งงามเพื่อจัดปรับเตรียมสภาพชีวิตในการเข้าสู่ สังคมต่อไป

๕.๑.๓ การนำพุทธวิธีในการบำบัดผู้เสพยาเสพติดของสถานพักฟื้นวัดถ้ำกระบอก

จากการศึกษาการนำพุทธวิธีมาประยุกต์ใช้ในการบำบัดผู้เสพยาเสพติดของสถานพักฟื้น วัดถ้ำกระบอก พบว่า การพัฒนาตนหรือกายด้วยศีลจึงหมายถึงการพัฒนาตนให้เป็นผู้มีศีล มีอาจารย์

งดงาม และผู้มีศีลย่อมมีชื่อเสียงที่กล้าหาญในการเข้าสู่บริษัทเชื่อว่ามิกลิ้นหอมหวานทวนลมกว่ากลืน ทั้งปวง ผู้มีศีลงดงามมีความบริสุทธิ์หมดจดทางอาจารย์ ย่อมทำประโยชน์ให้แก่สังคมได้เป็นอย่างดี เพราะได้ฝึกฝนพัฒนาตนดีแล้วนั่นเอง ดังพระพุทธภาษิตที่ว่า “พระสงฆ์ ผู้สะอาดหมดจดเป็นพระ ทักขิณียบุคคล ผู้ประเสริฐ ผู้มีอินทรีย์สงบ เป็นผู้ละมลทินทั้งปวงได้”

การพัฒนาด้านจิตใจ หมายถึง การฝึกฝนอบรมจิตใจให้เข้มแข็ง สามารถต่อสู้กับความรู้สึก ผ่ายอกุศล หรือ บาปทางใจได้ ได้แก่ การทำใจให้เกิดความสำรวมด้วยดีเพราะเมื่อจิตใจสำรวมดีแล้ว สามารถเอาชนะพ้นจากเครื่องผูกของมาร คือ กามคุณทั้งหลายได้ เพราะบุคคลที่สำรวมจิต ซึ่งมี ธรรมชาติเที่ยวไปไกลเที่ยวไปดวงเดียวไม่มีรูปร่างอาศัยอยู่ในถ้ำย่อมจักสามารถพ้นจากเครื่องผูกแห่งมาร ได้ และถ้าบุคคลมีจิตใจไม่มั่นคงก็จะมีปัญหาไม่สมบูรณ์ไม่ศรัทธาคำสอนของพระพุทธศาสนา ไม่อาจ พัฒนาจิตใจให้ตั้งงามได้

การใช้หลักอริยสัจสี่ในการแก้ปัญหาเสพติดเป็นหลักธรรมเพื่อรู้จักปัญหา สาเหตุ กำหนดเป้าหมาย แนวทางการแก้ปัญหา ปัญหา (ทุกข์) กลุ่มตัวอย่างให้ทัศนะว่า ปัญหาเสพติดที่ ผ่านมามีความรุนแรงต่อทุกคนในสังคม ก่อให้เกิดปัญหาอื่นๆ เช่น ปัญหาการก่อคดีอาชญากรรม ทำให้ได้รับทุกข์ทั้งตนเอง ผู้อื่นและสังคม หาสาเหตุ (สมุทัย) ทุกคนให้ทัศนะว่า ผู้เสพเสพยาเสพติด เพราะ เพื่อนๆ อยากรอง มีปัญหาครอบครัว และคุณสมบัติของยาเสพติด ส่วนผู้ค้านั้นมีสาเหตุมาจาก เป็นการค้าที่ได้ผลตอบแทนสูง ตรายใดที่มีผู้ซื้อก็ต้องมีผู้ค้า พื้นฐานปัญหามาจากความอยากจน ถึงแม้จะมีบทลงโทษอย่างไรก็ตาม ถ้าผู้ซื้อและผู้ขายมีความต้องการตรงกันปัญหาเสพติดก็ครอบ ครอบประกอบ กำหนดเป้าหมาย (นิโรธ) ทุกคนมีความเห็นตรงกันว่าไม่ต้องการให้ครอบครัวไปยุ่งกับยา เสพติด ไม่อยากให้ยาเสพติดอยู่ในสังคมเรา อยากให้ยาเสพติดหมดไปจากสังคมเราด้วยความร่วมมือ ของทุกฝ่ายเป็นพลังแผ่นดิน แนวทางการแก้ปัญหา (มรรค) ส่วนใหญ่เห็นควรให้มีการจัดค่ายฝึกรบร มทำชุมชนให้เข้มแข็งร่วมกันเป็นพลังต่อแผ่นดิน ขจัดสิ้นยาเสพติดและดูแลลูกหลานไม่ให้ไปยุ่งเกี่ยว หากพบคนเสพก็นำไปบำบัดฟื้นฟู ส่วนข้อกฎหมายเกี่ยวกับการยึดทรัพย์และตัดตอนมีทั้งเห็นด้วยและ ไม่เห็นด้วย การสร้างครอบครัวให้อบอุ่นเป็นพลังที่จะต่อต้านปัญหาเสพติดได้

การใช้หลักไตรสิกขาในการแก้ปัญหาเสพติด เป็นการศึกษาที่จะให้มีชีวิตที่ตั้งงามเป็น สิกขาชีวิตที่ตั้งงามเกิดจากการศึกษานั้น เป็นมรรคระบบแห่งสิกขา เริ่มด้วยจัดปรับพื้นที่ให้พร้อมที่จะ ทางการฝึกศึกษา ไตรสิกขา เป็นการศึกษา ๓ ด้าน ที่พัฒนาชีวิตไปทั้งระบบ แต่ถ้ามองหยาบ ๆ เป็น ภาพใหญ่ก็มองเห็นเป็นการฝึกศึกษาที่ดำเนินไปใน ๓ ด้าน/ขั้นตอนตามลำดับ มองได้ทั้งในแง่ ประสานกันและเป็นปัจจัยต่อกันดังนั้น การใช้หลักไตรสิกขาในการป้องกันและแก้ไขปัญหาเสพติด สามารถทำให้เกิดการพัฒนาในตัวบุคคลอย่างเป็นองค์รวม อันได้แก่ พฤติกรรม จิต และปัญญา ซึ่ง เป็นความตระหนักรู้ความจริง รู้จักไตร่ตรองว่าสิ่งใดดี สิ่งใดชั่ว สามารถมองเห็นผลกระทบอันเกิดจาก การใช้ยาเสพติดได้ จึงควรนำหลักไตรสิกขามาพัฒนาผู้บำบัดยาเสพติด

การใช้หลักสัมมปธาน ๔ ในการแก้ปัญหาเสพติด พบว่า เป็นหลักธรรมที่ประกอบด้วย องค์ ๔ ซึ่งเรียกว่าความเพียรในการเลิกเสพเสพติด คือ ความเพียรต่อการเลิกเสพเสพติด อย่างแรงกล้า ๔ ประการ ได้แก่ เพียรพยายามในการละการเลิกเสพเสพติด, เพียรพยายามป้องกันเสพเสพติด ไม่ให้ เกิดขึ้น

การใช้หลักหลักพรหมวิหารธรรม ๔ ในการแก้ปัญหาเสพติด พบว่า เน้นการใช้หลักธรรมเป็นเครื่องมือพัฒนาจิตใจเป็นสำคัญ สถาบันทางสังคมที่เกี่ยวข้องได้ร่วมกันป้องกันและแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นกับผู้เสพยาเสพติด โดยการปลูกฝังพฤติกรรมด้านสังคมเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันด้วยการสร้างบรรยากาศความรักความอบอุ่นให้เกิดขึ้นภายในครอบครัว ชุมชนด้วยการทำกิจกรรมร่วมกัน ซึ่งจะช่วยเหลือหลอมให้เด็กและเยาวชนมีเกราะป้องกันมีพัฒนาการที่ดี มีบุคลิกภาพที่สมบูรณ์ และเป็นผู้ที่มีสุขภาพจิตดี จึงเป็นหน้าที่ของทุกคนต้องช่วยกันดูแลเพื่อช่วยกันพัฒนา ซึ่งถือเป็นปัจจัยสำคัญในการพัฒนาประเทศด้วยการนำหลักธรรมมาเป็นแก่นการดำรงชีวิต โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การที่พ่อแม่ผู้ปกครองจะต้องชี้ให้เห็นว่า เพื่อนซึ่งมีอิทธิพลมากที่สุด ให้คบหากับเพื่อนที่เป็นกัลยาณมิตร เพราะจะชักจูงไปในทางที่ถูกต้อง และสอนให้รู้ว่าเพื่อนคนไหนเป็นมิตรเทียมหรือคนพาลที่คบหาแล้วจะถูกชักจูงไปในทางฉิบหายด้วยเช่นกัน

๕.๒ อภิปรายผล

รูปแบบการป้องกันและแก้ไขผู้เสพยาเสพติดในสังคมไทย เรื่อง การป้องกันและแก้ไขผู้เสพยาเสพติด คือ การดำเนินกิจกรรมใด ๆ ที่อันจะป้องกัน และปลูกฝังค่านิยมเพื่อให้ผู้เสพยาเสพติดห่างไกลยาเสพติด โดยการสร้างองค์ความรู้ด้านยาเสพติดเพื่อให้ผู้เสพยาเสพติดห่างไกลยาเสพติด และไม่กลับไปเสพยาเสพติด โดยการลด ละ เลิกยาเสพติด โดยอาศัยการวิจัยทั้งหน่วยงานภาครัฐและหน่วยงานภาคเอกชน ซึ่งหน่วยงานภาครัฐนั้นเจาะจงสำนักงานป้องกันและปราบปรามยาเสพติด (ป.ป.ส.) ซึ่งได้ศึกษาถึงเรื่องวิสัยทัศน์ของสำนักงานป้องกันและปราบปรามยาเสพติด (ป.ป.ส.) พันธกิจของสำนักงานป้องกันและปราบปรามยาเสพติด (ป.ป.ส.) นโยบายและยุทธศาสตร์การแก้ปัญหาเสพติดของรัฐบาล การป้องกันและปราบปราม การเข้าอบรมเพื่อปรับพฤติกรรม การจับกุมผู้เสพยาเสพติด ตลอดจนถึงการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดซึ่งมีการร่วมกันทุกส่วนราชการ หมายรวมไปถึงวัดถ้ากระบอก ตำบลขุนโขลน อำเภอพระพุทธรบาท จังหวัดสระบุรี โดยอาศัยความเชื่อเลื่อมใสศรัทธาที่มีอยู่ในประชาชนต่อพระพุทธศาสนาโดยการนำสัจจะมากล่าวเพื่อให้เกิดความน่าเชื่อถืออีกทางหนึ่งอีกด้วย และยังใช้แพทย์ทางเลือก (สมุนไพร) มาบำบัดรักษาเพื่อให้ได้ศักยภาพในการรักษาบำบัดทำให้ผู้บำบัดเลิกยาเสพติดได้อย่างถาวร สอดคล้องกับงานวิจัยของ **พระมหารณกร กตปุณโย (ดร.กมลกานต์)** ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง รูปแบบการป้องกันและแก้ไขผู้เสพยาเสพติดตามแนวพุทธของพระครูบูรพาธรรมบัณฑิต ผลการวิจัย พบว่า รูปแบบการป้องกันและแก้ไขผู้เสพยาเสพติดในสังคมไทย เรื่อง การป้องกันและแก้ไขผู้เสพยาเสพติด คือ การดำเนินกิจกรรมใด ๆ ที่อันจะป้องกัน และปลูกฝังค่านิยมเพื่อให้ผู้เสพยาเสพติดห่างไกลยาเสพติด โดยการสร้างองค์ความรู้ด้านยาเสพติดเพื่อให้ผู้เสพยาเสพติดห่างไกลยาเสพติด และไม่กลับไปเสพยาเสพติด โดยการลด ละ เลิกยาเสพติด โดยอาศัยการวิจัยทั้งหน่วยงานภาครัฐและหน่วยงานภาคเอกชน ซึ่งหน่วยงานภาครัฐนั้นเจาะจงหน่วยงาน ป.ป.ส. ซึ่งได้ศึกษาถึงเรื่องวิสัยทัศน์ของสำนักงาน ป.ป.ส. พันธกิจของสำนักงาน ป.ป.ส. นโยบายและยุทธศาสตร์การแก้ปัญหาเสพติดของรัฐบาล การป้องกันและปราบปราม การเข้าอบรมเพื่อปรับพฤติกรรม การจับกุมผู้เสพยาเสพติด ตลอดจนถึงการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดซึ่งมีการร่วมกันทุกส่วนราชการ หมายรวมไปถึงวัดถ้ากระบอก ตำบลขุนโขลน อำเภอพระพุทธรบาท จังหวัดสระบุรี โดยอาศัยความเชื่อเลื่อมใสศรัทธาที่มีอยู่ในประชาชนต่อพระพุทธศาสนาโดยการนำสัจจะมากล่าว

เพื่อให้เกิดความน่าเชื่อถืออีกทางหนึ่งอีกด้วย และยังใช้แพทย์ทางเลือก (สมุนไพร) มาบำบัดรักษา เพื่อให้ได้ศักยภาพในการรักษาบำบัดทำให้ผู้บำบัดเลิกยาเสพติดได้อย่างถาวร

รูปแบบการป้องกันการดำเนินการบำบัดผู้เสพยาเสพติดของสถานพักฟื้นวัดถ้ำกระบอก นั้นท่านมีการศึกษาปัญหาของเยาวชน อันเนื่องมาจากในช่วงชีวิตหนึ่ง ๆ ต่างก็มีจุดวิกฤต และจุดเด่น อันเกิดจากการเปลี่ยนแปลงทางสรีระ การรับรู้โดยเฉพาะด้านการปรับตัว และการปรับบทบาท อันเนื่องมาจากประสบการณ์ และอิทธิพลของสิ่งแวดล้อม ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยต่าง ๆ ปรากฏชัดเจนกล่าวคือความยากจน สภาพทุพโภชนาการ การมีโรคภัยไข้เจ็บ ความด้อยโอกาสในการศึกษา ความไม่รู้ การขาดทักษะเชิงอาชีพ การไม่มีงานทำ การเพิ่มประชากร การไม่ได้รับการบริการพื้นฐานที่ทั่วถึง และบริการที่ขาดคุณภาพ ปัจจัยดังกล่าวข้างต้นมีความสัมพันธ์ทั้งทางตรง และทางอ้อม ต่อการพัฒนาเยาวชน โดยทั้งเป็นอุปสรรคต่อการพัฒนา และเสริมให้มีสภาพเศรษฐกิจที่สร้างปัญหาให้แก่เยาวชนเอง อันมีผลทำให้เยาวชนบางกลุ่มกลายเป็นปัญหาสังคมในที่สุด และจากปัญหาดังที่กล่าวมานั้นได้มีการพัฒนาเยาวชนที่เป็นกระบวนการที่ต่อเนื่องตลอดชีวิต ซึ่งเป็นรูปแบบการจัดอบรม คุณธรรมจริยธรรม ที่สามารถแก้ไขปัญหา และนำไปสู่การพัฒนาเยาวชนที่ยั่งยืนได้ สอดคล้องกับแนวคิดของ **พระธรรมโกศาจารย์** (พุทธทาสภิกขุ) กล่าวไว้ในหนังสือ ยุวธรรมสำหรับยุวชน สรุปความได้ว่า เด็กดีจะต้องไม่ดื้อและต้องเคารพเชื่อฟังบิดามารดา ครูบาอาจารย์ และที่สำคัญคือต้องปฏิบัติให้ถูกต้องทั้งทางกาย วาจา ใจ เพื่อจะเติบโตขึ้นเป็นผู้ใหญ่ที่ดีที่ถูกต้องไม่เสียที่ที่เกิดมาเป็นมนุษย์ได้พบพระพุทธศาสนา มีธรรมะ คือระบบการปฏิบัติที่ถูกต้องเพื่อการทำหน้าที่ คือเป็นบุตรที่ดี เป็นศิษย์ที่ดี เป็นเพื่อนที่ดี เป็นพลเมืองที่ดี เป็นสาวกที่ดี เป็นมนุษย์ที่เต็มเปี่ยมของความเป็นมนุษย์ และการสอนเรื่องศีลธรรมแก่เยาวชน เช่น (๑) ควรสอนเยาวชนให้มีสัมมาทิฐิโดยการปลูกฝังโพธิ์ให้เกิดในจิตใจ แล้วเยาวชนอภิชาติบุตรก็จะเกิดขึ้นในสังคมไทย (๒) ต้องนำเอาตรีรัตนศาสตร์สากลมาสอนเยาวชนให้เกิดความรู้ความเข้าใจว่าเป็นศาสตร์ที่สำคัญในการพัฒนาคุณภาพชีวิต (๓) ต้องสร้างจิตสำนึกแก่เยาวชนให้มีทำที่ที่พึงปฏิบัติต่อไทยตริยางคธรรมอย่างถูกต้องให้ได้

การประยุกต์ใช้กิจกรรมที่สอดคล้องกับหลักพุทธธรรมเพื่อสถานพักฟื้นวัดถ้ำกระบอก ซึ่งพบว่า การประยุกต์ใช้กิจกรรมที่สอดคล้องกับหลักพุทธธรรมเพื่อบำบัดผู้ติด กิจกรรมเหล่านี้ช่วยฟื้นฟูสภาพจิตใจผู้บำบัดยาเสพติดให้เห็นพิษภัยของการติดยาเสพติด รวมทั้งได้บำเพ็ญประโยชน์แก่ตนเอง เพราะว่าการประยุกต์ใช้กิจกรรมที่สอดคล้องกับหลักพุทธธรรมเป็นแนวทางปรับสภาพจิตใจของผู้เข้ารับการบำบัด ให้นิ่งจนทำให้เกิดสมาธิและปัญญา สามารถคิดหาทางออกกับปัญหาที่เกิดขึ้นกับตนเองได้อย่างถูกต้องและเหมาะสม สอดคล้องกับบทความวิชาการของ **อรวรรณ อุดมทวี** เรื่อง การบำบัดกลุ่มผู้เสพยาเสพติด โดยประยุกต์ใช้หลักพุทธศาสนา ซึ่งพบว่า ผู้ผ่านการบำบัดมีร่างกายและจิตใจที่ดี มีภูมิปัญญาป้องกันปัญหาการกลับไปเสพยา ผู้ป่วยสามารถเข้าใจตัวเอง รู้จักปัญหาสาเหตุและการจัดการกับปัญหาได้ถูกต้อง สังคมสงบลดปัญหาอาชญากรรมจากสารเสพติด กลุ่มเสี่ยง เด็กเยาวชนมีความตระหนักรู้ถึงโทษพิษภัยของสารเสพติด

๕.๓ ข้อเสนอแนะ

๕.๓.๑ ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

๑. การส่งเสริมบทบาทพระสงฆ์ในการให้ความรู้ความเข้าใจยาเสพติดเพื่อบำบัดผู้มีปัญหาเพราะยาเสพติดทำให้ประชาชนได้สบายใจ เป็นการทำการบำบัดโดยอาศัยความเชื่อพระสงฆ์จึงมีบทบาทต่อสังคมไทยเป็นอย่างมากทั้งในทางที่ถูกต้องตามหลักการ

๒. ควรส่งเสริมให้การอบรม การสั่งสอน เผยแผ่ กระบวนการป้องกันยาเสพติดของเยาวชนตลอดจนการประกาศเป็นหน้าที่หลักของพระสงฆ์ที่สำคัญ ที่พระสงฆ์ท่านได้ปฏิบัติมาเป็นปกติอยู่แล้ว ทั้งที่เรียกว่าการเทศน์ แสดงธรรม หรือการปาฐกถาก็ตาม ซึ่งประชาชนทั่วไปให้ความเคารพและสนใจที่จะฟังสาระที่พระสงฆ์เป็นผู้ให้อยู่แล้ว

๓. การส่งเสริมยุทธศาสตร์การป้องกันการติดสารเสพติดเป็นรูปธรรมได้อย่างชัดเจนมาก เพราะสังคมไทยตั้งแต่แรกเกิดจนกระทั่งถึงวาระสุดท้ายนั้น จะมีความเกี่ยวข้องกับบทบาทของพระสงฆ์สม่ำเสมอตามประวัติศาสตร์ชาติไทยทุกยุคสมัย

๕.๓.๒ ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

๑. ศึกษาบทบาทของพระสงฆ์กับการส่งเสริมความรู้ความเข้าใจในยาเสพติดในกลุ่มเยาวชนในพื้นที่หลากหลาย

๒. ศึกษาการส่งเสริมยุทธศาสตร์การป้องกันการติดสารเสพติดของเยาวชน

๓. ศึกษารูปแบบและวิธีการป้องกันปัญหาเสพติดของเยาวชนตามแนวพุทธศาสนา

บรรณานุกรม

๑. ภาษาไทย

ก. ข้อมูลปฐมภูมิ

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. พระไตรปิฎกภาษาบาลี ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ปี ๒๕๐๐.

กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๕.

_____. พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. กรุงเทพมหานคร:

โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๙.

มหามกุฏราชวิทยาลัย. พระไตรปิฎกภาษาบาลี ฉบับสยามรัฐประจำปี ๒๕๒๕. กรุงเทพมหานคร:

โรงพิมพ์มหามกุฏราชวิทยาลัย, ๒๕๒๕.

ข. ข้อมูลทุติยภูมิ

(๑) หนังสือ:

กรมการศาสนา กระทรวงวัฒนธรรม. **คู่มือการดำเนินงานเสริมสร้างศีลธรรมสำหรับเด็กและเยาวชน**. กรุงเทพมหานคร: สำนักพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม, ๒๕๕๒.

กลุ่มงานพัฒนาระบบการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด. **คู่มือการดำเนินกิจกรรมการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดในระบบบังคับบำบัดโดยวัด วิถีพุทธ**. กรุงเทพมหานคร: กรมคุมประพฤติ, ๒๕๕๐.

พระคันธสาราภิวังศ์. **โพธิปักขิยธรรม**. กรุงเทพมหานคร: บริษัทบุญศิริการพิมพ์ จำกัด, ๒๕๔๙.

พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต). **จาริกบุญจาริกธรรม ฉบับปรับปรุงใหม่**. กรุงเทพมหานคร: บริษัทพิมพ์สวย จำกัด, ๒๕๔๗.

_____. **พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม พิมพ์ครั้งที่ ๑๒**. กรุงเทพมหานคร: มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๖.

_____. **ความสำคัญของพระพุทธศาสนาในฐานะศาสนาประจำชาติ**. พิมพ์ครั้งที่ ๑๐. กรุงเทพมหานคร: สหธรรมิก, ๒๕๔๓.

_____. **จะพัฒนาคนกันได้อย่างไร**. พิมพ์ครั้งที่ ๗. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์สุภาพใจ, ๒๕๔๓.

_____. **ทศวรรษธรรมทัศน์พระธรรมปิฎก หมวดสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์**. กรุงเทพมหานคร: ธรรมสภา, ๒๕๔๓.

_____. **ปฏิบัติธรรมให้ถูกทาง**. พิมพ์ครั้งที่ ๓๐. กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิพุทธธรรม, ๒๕๓๘.

_____. **พุทธธรรม ฉบับปรับปรุงและขยายความ**. กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิบรรจงสนธิ และสำนักสหปฏิบัติ พร้อมทั้งคณะศรัทธา, ๒๕๕๓.

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต). **ธรรมนุญชีวิต พุทธจริยธรรมเพื่อชีวิตที่ดีงาม**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๒.

_____. **สามไตร**. พิมพ์ครั้งที่ ๓. กรุงเทพมหานคร: บริษัท พิมพ์สวย จำกัด, ๒๕๕๐.

_____ . **คู่มือชีวิต**. เนื่องในมงคลวาระครบรอบอายุ ๘๐ ปี คุณจริยา ไชยันต์. พิมพ์ครั้งที่ ๑๔. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย, ๒๕๕๐.

_____ . **พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม**. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย, ๒๕๔๖.

พระพุทธรักษาจารย์. **วิสุทธิมรรคแปล** ภาค ๑ ตอน ๑ พิมพ์ครั้งที่ ๘. กรุงเทพมหานคร: มหามกุฏราชวิทยาลัย, ๒๕๓๘.

พระอุปัชฌาย์. **วิมุตติมรรค**. แปลโดย พระเทพโสภณ ประยูร ธรรมจิตโต และคณะ. กรุงเทพมหานคร: มหาจุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย, ๒๕๔๘.

พิชัย นิลทองคำ. **พระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ**. กรุงเทพมหานคร: อชตยา มิถันเนียม. ๒๕๕๒.

ราชบัณฑิตยสถาน. **พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒**. กรุงเทพมหานคร: นานมีบุ๊คส์พับลิเคชั่นส์. ๒๕๔๖.

วรรณสิทธิ์ ไททะเสวี. **คู่มือพระอภิธรรมมัตถสังคหะ ปริเฉทที่ ๒ เจตสิกวิภาค**. กรุงเทพมหานคร: บริษัทธนาเพรส จำกัด, ๒๕๖๑.

สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด. **ความรู้และแนวทางการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด**. พิมพ์ครั้งที่ ๒. กรุงเทพมหานคร: บางกอกเทคโนโลยีสแกนนิ่งแอนด์เซอร์วิส จำกัด, ๒๕๕๓.

พุทธทาสภิกขุ เจื่อม อินทปญโญ. **บางแง่มุมของกามในทัศนะพุทธทาสภิกขุ**. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์สุภาพใจ, ๒๕๔๒.

(๒) คุชฎีนิพนธ์/วิทยานิพนธ์/สารนิพนธ์:

นางฐิติวรรณ แสงสิงห์. “วิถีชีวิตของผู้สูงอายุตามหลักพุทธธรรม กรณีศึกษาชุมชนบ้านคำลือ อำเภอรินจ่าราบ จังหวัดอุบลราชธานี”. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตร์มหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย, ๒๕๕๖.

พระมหาธนกร กตปุญโญ ดร.กมลกานต์. “รูปแบบการป้องกันและแก้ไขผู้เสพยาเสพติดตามแนวพุทธของพระครูบูรพาธรรมบัณฑิต”. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตร์มหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย, ๒๕๕๘.

พระสังวาลย์ สิริจันโท. “การศึกษาเชิงวิเคราะห์อริยมรรค: กรณีการดำเนินชีวิตในพระพุทธศาสนาฝ่ายเถรวาท”. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตร์มหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย, ๒๕๔๔.

พวงมณี เชาวพ้อง. “บทบาทของครอบครัวในการดูแลผู้ป่วยยาเสพติด: ศึกษากรณีการบำบัดฟื้นฟูสมรรถภาพแบบเข้มข้นทางสายใหม่ Fast Model ในสถาบันธัญญารักษ์”. **วิทยานิพนธ์สังคมวิทยามหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๕๑.

(๓) รายงานวิจัย:

ปราณีพร บุญเรือง และคณะ. “การพัฒนาโปรแกรมการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดที่มีภาวะเสพติดรุนแรง”. **รายงานการวิจัย**. กลุ่มงานฟื้นฟูสมรรถภาพ ศูนย์บำบัดรักษา ยาเสพติดขอนแก่น กรมการแพทย์. กระทรวงสาธารณสุข, ๒๕๕๒.

เจริญ แฉกพิมาย และปนัดดา ศรีธนาสาร. “พฤติกรรมกำบังตนเองจากยาเสพติดของนักศึกษา มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ”. **รายงานการวิจัย**. งานวิจัยและพัฒนา นักศึกษา กองกิจการนักศึกษา. มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ, ๒๕๕๕. กรมการศาสนา กระทรวงวัฒนธรรม. **แนวทางการดำเนินงานหน่วยเผยแพร่ศีลธรรมทางพระพุทธศาสนา**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด, ๒๕๕๔.

อิทธิศักดิ์ พลงาม และคณะ. “การวิจัยประเมินผล การพัฒนาระบบการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดแบบควบคุมตัวไม่เข้มงวด”. **รายงานการวิจัย**. ศูนย์บำบัดรักษา ยาเสพติดขอนแก่น สถาบันธัญญารักษ์ กรมการแพทย์ กระทรวงสาธารณสุข, ๒๕๕๓.

(๔) บทความ:

พระพรหมคุณาภรณ์ ป.อ.ปยุตโต. “หัวใจพระพุทธศาสนา”. **พุทธจักร**. ปีที่ ๖๑ ฉบับที่ ๕ (พฤษภาคม ๒๕๕๐): ๗.

มนัส สุนทรโชติ. “ปัจจัยคัดสรรที่สัมพันธ์กับพลังต้านการเสพยาบ้าของวัยรุ่นที่เข้ารับการบำบัดแผนกผู้ป่วยนอกโรงพยาบาลในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ”. **วารสารการพยาบาลจิตเวชและสุขภาพจิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย**. ปีที่ ๒๗ ฉบับที่ ๒ (พฤษภาคม - สิงหาคม ๒๕๕๖): ๘๖.

วีรพล ชูสันเทียะ. สมเดช พินิจสุนทร “ผลกระทบจากการใช้ยาเสพติดในผู้เข้ารับการบำบัดรักษา ในโรงพยาบาลธัญญารักษ์อุดรธานี: กรณีศึกษา”. **วารสารการพัฒนาสุขภาพชุมชน มหาวิทยาลัยขอนแก่น**. ปีที่ ๕ ฉบับที่ ๓ กรกฎาคม - กันยายน ๒๕๖๐: ๕๒๘-๕๒๙

สุชาติ ศรีสุวรรณ. “เหตุของปัญหาวัยรุ่น”. **มติชน**. (๑๑ มิถุนายน ๒๕๔๖): ๑๕.

อัมพร สีลากุล และคณะ “การพัฒนารูปแบบการบำบัดฟื้นฟูผู้เสพยาเสพติดแอมเฟตามีนด้วยคุณธรรม “รักเหนือรัก” (สารานุกรมธรรม ๖) ระดับศีล ๕”. **วารสารการพยาบาลจิตเวชและสุขภาพจิต**. ปีที่ ๒๗ ฉบับที่ ๓ กันยายน-ธันวาคม ๒๕๕๖: ๓๒-๓๔.

(๕) เอกสารที่ไม่ได้ตีพิมพ์เผยแพร่และเอกสารอื่น ๆ:

คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด. “**แผนปฏิบัติการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด ปี ๒๕๕๘**”. หน้า ๒-๔. (เอกสารอัดสำเนา).

คำสั่งนายกรัฐมนตรีที่ ๓๐/๒๕๔๖ ลงวันที่ ๒๘ มกราคม ๒๕๔๖ เรื่อง “**จัดตั้งศูนย์อำนวยการต่อสู้เพื่อเอาชนะยาเสพติดแห่งชาติ (ศตส.)**” (เอกสารอัดสำเนา).

คำสั่งนายกรัฐมนตรีที่ ๓๑/๒๕๔๖ ลงวันที่ ๒๘ มกราคม ๒๕๔๖ เรื่อง “**จัดตั้งศูนย์ปฏิบัติการต่อสู้เพื่อเอาชนะยาเสพติดระดับ ต่างๆ**” (เอกสารอัดสำเนา).

คำสั่งศูนย์อำนวยการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดที่ ๔/๒๕๕๐ ลงวันที่ ๘ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๐ เรื่อง “**จัดตั้งศูนย์ปฏิบัติการด้านเพื่อเอาชนะยาเสพติดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น**” (เอกสารอัตรสำเนา).

คำสั่งสำนักนายกรัฐมนตรี ที่ ๑๑๙/๒๕๔๔ ลงวันที่ ๓๑ พฤษภาคม ๒๕๔๔ เรื่อง “**แนวทางการใช้พลังแผ่นดินเพื่อเอาชนะยาเสพติด**” (เอกสารอัตรสำเนา).

คำสั่งสำนักนายกรัฐมนตรี ที่ ๒๒๔/๒๕๔๙ ลงวันที่ ๑๑ พฤศจิกายน ๒๕๔๙ เรื่อง “**จัดตั้งศูนย์อำนวยการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด**” (เอกสารอัตรสำเนา).

คำสั่งสำนักนายกรัฐมนตรี ที่ ๒๒๘/๒๕๔๔ ลงวันที่ ๑๕ กรกฎาคม ๒๕๔๔ เรื่อง “**แผนปฏิบัติการเพื่อเอาชนะยาเสพติด**” (เอกสารอัตรสำเนา).

คำสั่งสำนักนายกรัฐมนตรี ที่ ๘๒/๒๕๕๒ ลงวันที่ ๑๗ มีนาคม ๒๕๕๒ เรื่อง “**ยุทธศาสตร์และกลไกการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดตามนโยบายรัฐบาล**” (เอกสารอัตรสำเนา).

คำสั่งสำนักนายกรัฐมนตรีที่ ๑๑๔/๒๕๕๑ ลงวันที่ ๑๙ สิงหาคม ๒๕๕๑ เรื่อง “**นโยบายการดำเนินงานป้องกันและปราบปรามยาเสพติด**”(เอกสารอัตรสำเนา).

ราชกิจจานุเบกษา ฉบับประกาศและงานทั่วไป”. เล่ม ๑๒๕ ตอนพิเศษ ๔๐ง วันที่ ๒๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๑ (เอกสารอัตรสำเนา).

ราชกิจจานุเบกษา. พระราชบัญญัติวัตถุประสงค์ออกฤทธิ์ต่อจิตและประสาท พ.ศ. ๒๕๕๙ มาตรา ๔ บทนิยามคำว่า “ยาเสพติดให้โทษ” แก้ไขโดยมาตรา ๔ แห่งพระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พ.ศ. ๒๕๒๒ (แก้ไขล่าสุด พ.ศ. ๒๕๖๐) และ (ราชกิจจานุเบกษา เล่ม ๑๓๓ ตอนที่ ๑๐๗ ก (แก้ไขเพิ่มเติม ฉบับที่ ๖ พ.ศ. ๒๕๖๐) วันที่ ๒๐ ธันวาคม ๒๕๕๙) (เอกสารอัตรสำเนา).

ราชกิจจานุเบกษา. พระราชบัญญัติวัตถุประสงค์ออกฤทธิ์ต่อจิตและประสาท พ.ศ. ๒๕๕๙ (เล่ม ๑๓๓ ตอนที่ ๑๐๗ ก (แก้ไขเพิ่มเติม ฉบับที่ ๖ พ.ศ. ๒๕๖๐) มาตรา ๗ (๓) แก้ไขโดยมาตรา ๕ แห่งพระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ”. พ.ศ. ๒๕๒๒ (แก้ไขล่าสุด พ.ศ. ๒๕๖๐) วันที่ ๒๐ ธันวาคม ๒๕๕๙) (เอกสารอัตรสำเนา).

ศูนย์อำนวยการพลังแผ่นดินเอาชนะยาเสพติดแห่งชาติ (ศพส.). **พลังแผ่นดินเอาชนะยาเสพติดอย่างยั่งยืน ปี ๒๕๕๖**. คำสั่งศูนย์อำนวยการพลังแผ่นดินเอาชนะยาเสพติดแห่งชาติที่ ๒๓/๒๕๕๕. ลงวันที่ ๑ ตุลาคม ๒๕๕๕. หน้า ๑. ๗.

สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด. คำสั่งสำนักนายกรัฐมนตรีที่ ๑๕๔/๒๕๕๔. เรื่อง ยุทธศาสตร์พลังแผ่นดินเอาชนะยาเสพติด. ๙ กันยายน ๒๕๕๔. หน้า ๕-๖. (เอกสารอัตรสำเนา)

สำนักยุทธศาสตร์ สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด. **แผนยุทธศาสตร์การป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด พ.ศ. ๒๕๕๘ - ๒๕๖๒**. หน้า ๑. (เอกสารอัตรสำเนา).

(๖) สื่ออิเล็กทรอนิกส์:

พระมหาสมชาย ฐานวุฑโฒ. **มงคลชีวิต ๓๘ ประการ**. ฉบับทางก้าวหน้า. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: http://www.kalyanamitra.org/th/mngkhlchiwit38_list.php?a=1. [๑๗ เมษายน พ.ศ.๒๕๖๑].

สิทธิศักดิ์ ดอกบัว (กุมภาพันธ์ ๒๕๕๕). “การดำเนินงานป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดตามยุทธศาสตร์พลังแผ่นดินเอาชนะยาเสพติด จังหวัดร้อยเอ็ด” [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: http://www.roiet.go.th/101/index.php?option=com_content&view=article&id=483:-2-&catid=85:-55 [๒๖ มีนาคม ๒๕๖๑].

สำนักงานตำรวจแห่งชาติ. “สังคมไทยกับปัญหายาเสพติดยาเสพติด”. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: http://potas11.blogspot.com/2011/02/blog-post_28.html [๘ มีนาคม ๒๕๖๑].

สำนักงาน ปปส.. “วิสัยทัศน์พันธกิจ ปปส.”. [ออนไลน์] แหล่งที่มา: <https://www.oncb.go.th/Home/Pages/vision.aspx> [๑๔ มีนาคม ๒๕๖๑].

(๗) สัมภาษณ์/สนทนากลุ่ม:

สัมภาษณ์ พระวิจิตร อคฺคจิตโต, อายุ ๖๑ ปี รองผู้อำนวยการสถานพักฟื้นวัดถ้ำกระบอก, ๙ มิถุนายน ๒๕๖๑.

สัมภาษณ์ พระดณัย ขนติพโล, อายุ ๔๖ ปี พระเจ้าหน้าที่สถานพักฟื้นวัดถ้ำกระบอก, ๙ มิถุนายน ๒๕๖๑.

สัมภาษณ์ พระปณิธาน ศรีมีเทียน, อายุ ๓๐ ปี พระเจ้าหน้าที่สถานพักฟื้นวัดถ้ำกระบอก, ๙ มิถุนายน ๒๕๖๑.

สัมภาษณ์ Mr. Jeremy Neme, อายุ ๓๙ ปี ผู้ช่วยผู้ประสานงานชาวต่างชาติ, สถานพักฟื้นวัดถ้ำกระบอก, ๑๐ มิถุนายน ๒๕๖๑.

สัมภาษณ์ Mrs. Katisha Corbett, อายุ ๕๒ ปี ผู้ช่วยผู้ประสานงานชาวต่างชาติ, การสถานพักฟื้นวัดถ้ำกระบอก, ๑๐ มิถุนายน ๒๕๖๑.

สัมภาษณ์ ผู้อำนวยการสถานีอนามัยบ้านซบชะอม, อายุ ๕๔ ปี, ๒๐ กรกฎาคม ๒๕๖๑.

สัมภาษณ์ นายนราธิป (นามสมมุติ), อายุ ๓๙ ปี, ผู้เข้ารับการรักษาเสพติดสถานพักฟื้นวัดถ้ำกระบอก, ๙ มิถุนายน ๒๕๖๑.

สัมภาษณ์ นายพงศธร (นามสมมุติ), อายุ ๒๑ ปี, ผู้เข้ารับการรักษาเสพติดสถานพักฟื้นวัดถ้ำกระบอก, ๙ มิถุนายน ๒๕๖๑.

สัมภาษณ์ นายกำพล (นามสมมุติ), อายุ ๒๘ ปี, ผู้เข้ารับการรักษาเสพติดสถานพักฟื้นวัดถ้ำกระบอก, ๙ มิถุนายน ๒๕๖๑.

สัมภาษณ์ นายสมชาย (นามสมมุติ), อายุ ๓๓ ปี, ผู้เข้ารับการรักษาเสพติดสถานพักฟื้นวัดถ้ำกระบอก, ๙ มิถุนายน ๒๕๖๑.

สัมภาษณ์ นายกীরติ (นามสมมุติ), อายุ ๔๐ ปี, ผู้เข้ารับการรักษาเสพติดสถานพักฟื้นวัดถ้ำกระบอก, ๙ มิถุนายน ๒๕๖๑.

สัมพันธ์ นายคงรุ่งเรือง (นามสมมุติ), อายุ ๓๑ ปี, ผู้เข้ารับการบำบัดยาเสพติดสถานพักฟื้นวัดถ้ำกระบอก, ๙ มิถุนายน ๒๕๖๑.

สัมพันธ์ นายจตุพร (นามสมมุติ), อายุ ๒๙ ปี, ผู้เข้ารับการบำบัดยาเสพติดสถานพักฟื้นวัดถ้ำกระบอก, ๙ มิถุนายน ๒๕๖๑.

สัมพันธ์ นายสิทธิชัย (นามสมมุติ), อายุ ๒๖ ปี, ผู้เข้ารับการบำบัดยาเสพติดสถานพักฟื้นวัดถ้ำกระบอก, ๙ มิถุนายน ๒๕๖๑.

สัมพันธ์ นายชยานนท์ (นามสมมุติ), อายุ ๒๔ ปี, ผู้เข้ารับการบำบัดยาเสพติดสถานพักฟื้นวัดถ้ำกระบอก, ๙ มิถุนายน ๒๕๖๑.

นายสมรภัทร์ (นามสมมุติ), อายุ ๓๗ ปี, ผู้เข้ารับการบำบัดยาเสพติดสถานพักฟื้นวัดถ้ำกระบอก, ๙ มิถุนายน ๒๕๖๑.

นายปรียาศรี (นามสมมุติ), อายุ ๓๗ ปี, ผู้เข้ารับการบำบัดยาเสพติดสถานพักฟื้นวัดถ้ำกระบอก, ๙ มิถุนายน ๒๕๖๑.

นางสาวมณีพรรณ (นามสมมุติ), อายุ ๓๑ ปี, ผู้เข้ารับการบำบัดยาเสพติดสถานพักฟื้นวัดถ้ำกระบอก, ๙ มิถุนายน ๒๕๖๑.

นายธนกร (นามสมมุติ), อายุ ๓๗ ปี, ผู้เข้ารับการบำบัดยาเสพติดสถานพักฟื้นวัดถ้ำกระบอก, ๙ มิถุนายน ๒๕๖๑.

นายศิวะ (นามสมมุติ), อายุ ๒๓ ปี, ผู้เข้ารับการบำบัดยาเสพติดสถานพักฟื้นวัดถ้ำกระบอก, ๙ มิถุนายน ๒๕๖๑.

นายศุภกฤต (นามสมมุติ), อายุ ๒๘ ปี, ผู้เข้ารับการบำบัดยาเสพติดสถานพักฟื้นวัดถ้ำกระบอก, ๙ มิถุนายน ๒๕๖๑.

นายปพัฒนพล (นามสมมุติ), อายุ ๑๖ ปี, ผู้เข้ารับการบำบัดยาเสพติดสถานพักฟื้นวัดถ้ำกระบอก, ๙ มิถุนายน ๒๕๖๑.

นายณัฐพงษ์ (นามสมมุติ), อายุ ๒๔ ปี, ผู้เข้ารับการบำบัดยาเสพติดสถานพักฟื้นวัดถ้ำกระบอก, ๙ มิถุนายน ๒๕๖๑.

นายมงคล (นามสมมุติ), อายุ ๒๙ ปี, ผู้เข้ารับการบำบัดยาเสพติดสถานพักฟื้นวัดถ้ำกระบอก, ๙ มิถุนายน ๒๕๖๑.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก.

หนังสือขอความอนุเคราะห์เป็นผู้เชี่ยวชาญ

บันทึกข้อความ

ส่วนงาน วิทยาลัยสงฆ์ขอนแก่น (บัณฑิตศึกษา วิทยาเขตขอนแก่น) โทร ๐๘๘-๗๖๐-๐๓๓๐

ที่ ศธ ๖๑๓๒.๑/๖๗๗

วันที่ ๒๔ ตุลาคม ๒๕๖๐

เรื่อง ขอความร่วมมือเป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือการศึกษาวิจัย

เรียน/เจริญพร ผศ.ดร.สุวิน ทองปั้น

สิ่งที่ส่งมาด้วย เครื่องมือวิจัย จำนวน ๑ ชุด

ด้วย พระมหาดันกร กตปุญโญ/ตรกมลกานต์ รหัสประจำตัว ๕๙๐๕๑๐๕๐๑๒ นิสิตปริญญาเอก สาขาวิชา พระพุทธศาสนา บัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น ได้รับอนุมัติให้ทำดัชนีพินธ์เรื่อง “พุทธวิธีในการดำเนินงานของสถานพักฟื้นวัดถ้ากระบอกในการบำบัดผู้เสพยาเสพติด” โดยมีคณะกรรมการควบคุมดัชนีพินธ์ ดังนี้ ๑) พระโสภณพัฒนบัณฑิต,รศ.ดร. ๒) พระมหามิตร รุติปุญโญ,ผศ.ดร.

เพื่อให้งานศึกษาวิจัยของนิสิตมีคุณภาพด้านวิชาการและถูกต้องตามหลักการวิจัย บัณฑิตศึกษา วิทยาเขตขอนแก่น พิจารณาเห็นว่าท่านเป็นบุคคลผู้มีความรู้ความสามารถและมีความเชี่ยวชาญในการตรวจสอบเครื่องมือการศึกษาวิจัย เจริญพรมาเพื่อขอความร่วมมือท่านเป็นผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบเครื่องมือการศึกษาวิจัยของนิสิตท่านนี้ด้วย

บัณฑิตศึกษา วิทยาเขตขอนแก่น หวังเป็นอย่างยิ่งว่าคงได้รับร่วมมือจากท่านด้วยดี ขออนุโมทนามา ณ โอกาสนี้

(พระโสภณพัฒนบัณฑิต,รศ.ดร.)

รองอธิการบดี วิทยาเขตขอนแก่น

ประธานกรรมการบริหารบัณฑิตศึกษา วิทยาเขตขอนแก่น

ตรวจแล้ว ดำเนินการ ๑๖๑

(ผศ.ดร.สุวิน ทองปั้น)

บันทึกข้อความ

ส่วนงาน วิทยาลัยสงฆ์ขอนแก่น (บัณฑิตศึกษา วิทยาเขตขอนแก่น) โทร ๐๘๘-๗๖๐-๐๓๓๐

ที่ ศธ ๖๑๓๒.๑/ว๗๗

วันที่ ๒๔ ตุลาคม ๒๕๖๐

เรื่อง ขอความร่วมมือเป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือการศึกษาวิจัย

เรียน/เจริญพร ผศ.ดร.จรัส ลีกา

สิ่งที่ส่งมาด้วย เครื่องมือวิจัย จำนวน ๑ ชุด

ด้วย พระมหาดานกร กตปุณโย/ตรกมลกานต์ รหัสประจำตัว ๕๙๐๕๑๐๕๐๑๒ นิสิตปริญญาเอก สาขาวิชา พระพุทธศาสนา บัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น ได้รับอนุมัติให้ทำดุขฎีนิพนธ์เรื่อง “พุทธวิธีในการดำเนินงานของสถานพักฟื้นวัดถ้ากระบอกในการบำบัดผู้เสพยาเสพติด” โดยมีคณะกรรมการควบคุมดุขฎีนิพนธ์ ดังนี้ ๑) พระโสภณพัฒนบัณฑิต,รศ.ดร. ๒) พระมหามิตร จิตปุณโย,ผศ.ดร.

เพื่อให้งานศึกษาวิจัยของนิสิตมีคุณภาพด้านวิชาการและถูกต้องตามหลักการวิจัย บัณฑิตศึกษา วิทยาเขตขอนแก่น พิจารณาเห็นว่าท่านเป็นบุคคลผู้มีความรู้ความสามารถและมีความเชี่ยวชาญในการตรวจสอบเครื่องมือการศึกษาวิจัย จึงเรียน/เจริญพรมมาเพื่อขอความร่วมมือท่านเป็นผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบเครื่องมือการศึกษาวิจัยของนิสิตท่านนี้ด้วย

บัณฑิตศึกษา วิทยาเขตขอนแก่น หวังเป็นอย่างยิ่งว่าคงได้รับร่วมมือจากท่านด้วยดี ขออนุโมทนามา ณ โอกาสนี้

(พระโสภณพัฒนบัณฑิต,รศ.ดร.)

รองอธิการบดี วิทยาเขตขอนแก่น

ประธานกรรมการบริหารบัณฑิตศึกษา วิทยาเขตขอนแก่น

ได้ตรวจเครื่องมือ วิจัยแล้ว
แนบ ตารางให้บริษัเพื่อถอดข้อมูล
กับอดีตผู้ตรวจสอบแล้ว ชื่อ ก. น.
ส่งผลการประเมิน/ข้อสงสัย/หมายเหตุ
ไว้ด้วย
อ. ลีน

บันทึกข้อความ

ส่วนงาน วิทยาลัยสงฆ์ขอนแก่น (บัณฑิตศึกษา วิทยาเขตขอนแก่น) โทร ๐๘๘-๗๖๐-๐๓๓๐

ที่ ศธ ๖๑๓๒.๑/ว๗๗

วันที่ ๒๔ ตุลาคม ๒๕๖๐

เรื่อง ขอความร่วมมือเป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือการศึกษาวิจัย

เรียน/เจริญพร ดร. นิเทศ สนั่นนารี

สิ่งที่ส่งมาด้วย เครื่องมือวิจัย จำนวน ๑ ชุด

ด้วย พระมหาดนร กตปุณโย/ดรกมลกานต์ รหัสประจำตัว ๕๙๐๕๑๐๕๐๑๒ นิสิตปริญญาเอก สาขาวิชา พระพุทธศาสนา บัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น ได้รับอนุมัติให้ทำดุชฎินิพนธ์เรื่อง “พุทธวิธีในการดำเนินงานของสถานพักฟื้นวัดถ้ากระบอกลงในการบำบัดผู้เสพยาเสพติด” โดยมีคณะกรรมการควบคุมดุชฎินิพนธ์ ดังนี้ ๑) พระโสภณพัฒนบัณฑิต,รศ.ดร. ๒) พระมหามิตร จิตปุณโย,ผศ.ดร.

เพื่อให้งานศึกษาวิจัยของนิสิตมีคุณภาพด้านวิชาการและถูกต้องตามหลักการวิจัย บัณฑิตศึกษา วิทยาเขตขอนแก่น พิจารณาเห็นว่าท่านเป็นบุคคลผู้มีความรู้ความสามารถและมีความเชี่ยวชาญในการตรวจสอบเครื่องมือการศึกษาวิจัย จึงเรียน/เจริญพรมาเพื่อขอความร่วมมือท่านเป็นผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบเครื่องมือการศึกษาวิจัยของนิสิตท่านนี้ด้วย

บัณฑิตศึกษา วิทยาเขตขอนแก่น หวังเป็นอย่างยิ่งว่าคงได้รับร่วมมือจากท่านด้วยดี ขออนุโมทนามา ณ โอกาสนี้

(พระโสภณพัฒนบัณฑิต,รศ.ดร.)
รองอธิการบดี วิทยาเขตขอนแก่น
ประธานกรรมการบริหารบัณฑิตศึกษา
วิทยาเขตขอนแก่น

ดร. วรวิทย์
ท. บ. ย
๒๙ ๑๐.๑๐.๒๕๖๐

บัณฑิตศึกษา

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

วิทยาเขตขอนแก่น ตำบลโคกสี

อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น ๔๐๐๐๐

ที่ ศธ.๖๑๓๒.๑/วศ๙

๒๔ ตุลาคม ๒๕๖๐

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือการศึกษาวิจัย

เจริญพร ผศ.ดร.หอมหวาน บัวระภา

สิ่งที่ส่งมาด้วย เครื่องมือการศึกษาวิจัย จำนวน ๑ ชุด

ด้วย พระมหาธนกร กตปุณโย/ดรกมลกานต์ รหัสประจำตัว ๕๙๐๕๑๐๕๐๑๒ นิสิตปริญญาเอก สาขาวิชา พระพุทธศาสนา บัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น ได้รับอนุมัติให้ทำดุชฎินิพนธ์เรื่อง “พุทธวิธีในการดำเนินงานของสถานพักฟื้นวัดถ้ำกระบอกในการบำบัดผู้เสพยาเสพติด” โดยมีคณะกรรมการควบคุมดุชฎินิพนธ์ ดังนี้ ๑) พระโสภณพัฒนบัณฑิต,รศ.ดร. ๒) พระมหามิตร จิตปุณโย,ผศ.ดร.

เพื่อให้งานศึกษาวิจัยของนิสิตมีคุณภาพด้านวิชาการและถูกต้องตามหลักการวิจัย บัณฑิตศึกษาวิทยาเขตขอนแก่น พิจารณาเห็นว่าท่านเป็นบุคคลผู้มีความรู้ความสามารถและมีความเชี่ยวชาญในการตรวจสอบเครื่องมือการศึกษาวิจัย จึงเจริญพรามาเพื่อขอความร่วมมือท่านเป็นผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบเครื่องมือการศึกษาวิจัยของนิสิตท่านนี้ด้วย

บัณฑิตศึกษา วิทยาเขตขอนแก่น หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับร่วมมือจากท่านด้วยดี ขออนุโมทนามา ณ โอกาสนี้

เจริญพร

(พระโสภณพัฒนบัณฑิต,รศ.ดร.)

รองอธิการบดี วิทยาเขตขอนแก่น

ประธานกรรมการบริหารบัณฑิตศึกษา วิทยาเขตขอนแก่น

(ศ.ดร. หอมหวาน บัวระภา)

สนง.บัณฑิตศึกษา โทร.๐๔๓-๒๘๗๓-๕๕๗ ต่อ ๑๑๖

พระมหาพิสิฐ วิสิฎฐปุณโย - จนท.ประสานงาน - ๐๘๔-๗๕๗-๗๗๖๐

ที่ ศธ.๖๑๓๒.๑/ว๗๙

บัณฑิตศึกษา

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาเขตขอนแก่น ตำบลโคกสี
อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น ๔๐๐๐๐

๒๔ ตุลาคม ๒๕๖๐

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือการศึกษาวิจัย

เจริญพร ผศ.ดร.วิเชียร แสนมี

สิ่งที่ส่งมาด้วย เครื่องมือการวิจัย จำนวน ๑ ชุด

ด้วย พระมหารณกร กตปุญโญ/ตรกมลกานต์ รหัสประจำตัว ๕๙๐๕๑๐๕๐๑๒ นิสิตปริญญาเอก สาขาวิชา พระพุทธศาสนา บัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น ได้รับอนุมัติให้ทำดุซงฎิณิพนธ์เรื่อง “พุทธวิธีในการดำเนินงานของสถานพักฟื้นวัดถ้ากระบอกในการบำบัดผู้เสพยาเสพติด” โดยมีคณะกรรมการควบคุมดุซงฎิณิพนธ์ ดังนี้ ๑) พระโสภณพัฒนบัณฑิต,รศ.ดร. ๒) พระมหามิตร จิตปุญโญ,ผศ.ดร.

เพื่อให้งานศึกษาวิจัยของนิสิตมีคุณภาพด้านวิชาการและถูกต้องตามหลักการวิจัย บัณฑิตศึกษาวิทยาเขตขอนแก่น พิจารณาเห็นว่าท่านเป็นบุคคลผู้มีความรู้ความสามารถและมีความเชี่ยวชาญในการตรวจสอบเครื่องมือการศึกษาวิจัย จึงเจริญพรมาเพื่อขอความร่วมมือท่านเป็นผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบเครื่องมือการศึกษาวิจัยของนิสิตท่านนี้ด้วย

บัณฑิตศึกษา วิทยาเขตขอนแก่น หวังเป็นอย่างยิ่งว่าคงได้รับร่วมมือจากท่านด้วยดี ขออนุโมทนามาณ โอกาสนี้

เจริญพร

(พระโสภณพัฒนบัณฑิต,รศ.ดร.)

รองอธิการบดี วิทยาเขตขอนแก่น

ประธานกรรมการบริหารบัณฑิตศึกษา วิทยาเขตขอนแก่น

สนง.บัณฑิตศึกษา โทร.๐๔๓-๒๘๓-๕๔๗ ต่อ ๑๑๖

พระมหาพิสิฐ วิสิฎฐปุญโญ - จนท.ประสานงาน - ๐๘๕-๗๔๗-๗๗๖๐

ภาคผนวก ข.

หนังสือขออนุญาตสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย

ที่ ศธ ๖๑๒๓.๔/๖๗๘

บัณฑิตศึกษา

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาเขตขอนแก่น ตำบลโคกสี อำเภอเมือง
จังหวัดขอนแก่น ๔๐๐๐๐

๒๔ ตุลาคม ๒๕๖๐

เรื่อง ขอความร่วมมือพื้นที่เพื่อศึกษาการวิจัย

เรียน พระวิจิตร อคคจิตโต รองผู้อำนวยการสถานพักฟื้นวัดถ้ำกระบอก

ด้วย พระมหาธนกร กตปุญโญ/ดร.กมลกานต์ รหัสประจำตัว ๕๙๐๕๑๐๕๐๑๒ นิสิตปริญญาเอก สาขาวิชา พระพุทธศาสนา บัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น ได้รับอนุมัติให้ทำดุชฎินิพนธ์เรื่อง “พุทธวิธีในการดำเนินงานของสถานพักฟื้นวัดถ้ำกระบอกในการบำบัดผู้เสพยาเสพติด” โดยมีคณะกรรมการควบคุมดุชฎินิพนธ์ ดังนี้ ๑) พระโสภณพัฒนบัณฑิต,รศ.ดร. ๒) พระมหามิตร รฐิตปุญโญ,ผศ.ดร.

เพื่อให้งานดุชฎินิพนธ์ของนิสิตมีคุณภาพด้านวิชาการและครอบคลุมงานด้านพุทธวิธีในการดำเนินงานของสถานพักฟื้นวัดถ้ำกระบอกในการบำบัดผู้เสพยาเสพติด บัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น จึงขออนุญาตพื้นที่เพื่อการวิจัย จากรองผู้อำนวยการสถานพักฟื้นวัดถ้ำกระบอก ของนิสิตท่านนี้ด้วย

บัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับร่วมมือจากท่านด้วยดี ขออนุโมทนาขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

เรียนมาด้วยความเคารพ

(พระโสภณพัฒนบัณฑิต,รศ.ดร.)

รองอธิการบดี วิทยาเขตขอนแก่น

ประธานกรรมการบริหารบัณฑิตศึกษา วิทยาเขตขอนแก่น

สนง.บัณฑิตศึกษา โทร.๐๔๓-๒๘๓-๕๔๗ ต่อ ๑๑๖

พระมหาสิริ วิสิษฐปุญโญ - จนท.ประสานงาน - ๐๘๕-๙๕๗-๕๑๖๐๐

อ.สุภาวดี ๒๕๖๐
๑๐/๑๐/๒๕๖๐
๑๗/๑๐/๒๕๖๐
๑๗/๑๐/๒๕๖๐
๑๗/๑๐/๒๕๖๐

ที่ ศธ.๖๑๓๒.๑/ว๘๐

บัณฑิตศึกษา
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาเขตขอนแก่น ตำบลโคกสี
อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น ๔๐๐๐๐

๒๔ ตุลาคม ๒๕๖๐

เรื่อง ขออนุญาตสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย

เรียน/เจริญพร พระวิจิตร อคฺคจิตโต รองผู้อำนวยการสถานพักฟื้นวัดถ้ำกระบอก

สิ่งที่ส่งมาด้วย เครื่องมือการวิจัย จำนวน ๑ ชุด

ด้วย พระมหาธนกร กตปุญโญ/ดรภมลกานต์ รหัสประจำตัว ๕๙๐๕๑๐๕๐๑๒ นิสิตปริญญาเอก สาขาวิชา พระพุทธศาสนา บัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น ได้รับอนุมัติให้ทำดุชะฎิณิพนธ์เรื่อง “พุทธวิธีในการดำเนินงานของสถานพักฟื้นวัดถ้ำกระบอกในการบำบัดผู้เสพยาเสพติด” โดยมีคณะกรรมการควบคุมดุชะฎิณิพนธ์ ดังนี้ ๑) พระโสภณพัฒนบัณฑิต,รศ.ดร. ๒) พระมหามิตร ชูติปญโญ,ผศ.ดร.

เพื่อให้งานวิจัยสำเร็จลุล่วงตามวัตถุประสงค์ จึงเรียน/เจริญพรมา เพื่อขออนุญาตให้นิสิตได้ขอ สัมภาษณ์ เพื่อการวิจัย เรื่อง พุทธวิธีในการดำเนินงานของสถานพักฟื้นวัดถ้ำกระบอกในการบำบัดผู้เสพยาเสพติด ครั้งนี้ด้วย โดยข้อมูลที่ได้จักใช้ประโยชน์ในการวิจัยเท่านั้นไม่มีผลกระทบต่อท่านแต่ประการใด

บัณฑิตศึกษา วิทยาเขตขอนแก่น หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับร่วมมือจากท่านด้วยดี ขออนุโมทนามา ณ โอกาสนี้

เรียนมาด้วยความเคารพ

(พระโสภณพัฒนบัณฑิต,รศ.ดร.)

รองอธิการบดี วิทยาเขตขอนแก่น

ประธานกรรมการบริหารบัณฑิตศึกษา วิทยาเขตขอนแก่น

สนง.บัณฑิตศึกษา โทร.๐๔๓-๒๘๓-๕๕๗ ต่อ ๑๑๖

พระมหาพิสิฐ วิสิฐบุบผาญโญ - จนท.ประสานงาน - ๐๘๕-๗๔๗-๗๗๖๐

๗ กย ๒๕๖๐

ภาคผนวก ค.

แบบสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย (Interview guide)

แบบสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย (Interview guide)

เรื่อง : พุทธวิธีในการดำเนินงานในการบำบัดผู้เสพยาเสพติดของสถานพักฟื้นวัดถ้ำกระบอก

คำชี้แจง : แบบสัมภาษณ์ (Interview guide) มีทั้งหมด ๒ ตอน ประกอบด้วย
ตอนที่ ๑ ข้อมูลพื้นฐานของผู้ให้สัมภาษณ์ และตอนที่ ๒ วัตถุประสงค์ในการวิจัย

ตอนที่ ๑ ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้ข้อมูล

ชื่อผู้ให้สัมภาษณ์.....

สถานที่สัมภาษณ์.....

ว/ด/ป ที่ทำการสัมภาษณ์.....

๑. อายุ.....ปี

๒. เพศ.....

๓. ระดับการศึกษา.....

๔. อาชีพ.....

๕. สถานภาพการสมรส.....

๕. รายได้ต่อเดือน

๖. สิทธิ (สวัสดิการ) ในการรักษาพยาบาล.....

ตอนที่ ๒ วัตถุประสงค์ในการวิจัย

๑. ความรู้และประสบการณ์เกี่ยวกับยาเสพติด และสภาพปัญหาการเสพยาเสพติดในสังคมไทย.

๑.๑ ท่านได้รับความรู้เรื่องยาเสพติดจากแหล่งใด.

.....

.....

๑.๒ ท่านเคยเสพยาเสพติด หรือไม่.

.....

.....

๑.๒.๑ ถ้าเคยเป็นยาเสพติดชนิดใดบ้าง. (ตอบได้มากกว่า ๑ ข้อ)

.....

.....

๑.๒.๒ ถ้าเคยมีสาเหตุเกิดจากอะไรบ้าง. (ตอบได้มากกว่า ๑ ข้อ)

.....

.....

๑.๓ ท่านเคยมีเพื่อนเสพยาเสพติด หรือไม่.

.....

.....

๑.๓.๑ ถ้าเคยเพื่อนท่านเสพยาเสพติดชนิดใดบ้าง. (ตอบได้มากกว่า ๑ ข้อ)

.....

.....

๑.๔ ท่านคิดว่ากิจกรรมใดมีส่วนแก้ไข และป้องกันยาเสพติด.

.....

.....

๑.๕ ท่านมีความคิดเห็นกับสภาพปัญหาการเสพยาเสพติดในปัจจุบัน อย่างไร.

.....

.....

๒. พุทธวิธีในการบำบัดผู้เสพยาเสพติด

๒.๑ พุทธวิธีในการบำบัดผู้เสพยาเสพติด คืออะไร.

.....

.....

.....

.....

๒.๑ ท่านได้นำพุทธวิธีในการบำบัดผู้เสพยาเสพติด อย่างไร.

.....
.....

๒.๓ ท่านมีแนวคิดเกี่ยวกับการนำพุทธวิธีมาบำบัดยาเสพติดในสังคมไทย อย่างไร

.....
.....

๒.๔ ผลที่เกิดจากการนำพุทธวิธีเป็น อย่างไร.

.....
.....

๓. พุทธวิธีในการดำเนินงานในการบำบัดผู้เสพยาเสพติดของสถานพักฟื้นวัดถ้ำกระบอก

๓.๑ ท่านมีพุทธวิธีในการบำบัดผู้เสพยาเสพติด อย่างไร.

.....
.....

๓.๒ ท่านมีความคิดเห็นในการดำเนินงาน ในการบำบัดผู้เสพยาเสพติดของสถานพักฟื้นวัดถ้ำกระบอก อย่างไร.

.....
.....

๓.๓ ท่านมีวิธีที่จะฟื้นฟูสภาพจิตใจของผู้ติดยาเสพติด อย่างไร.

.....
.....

๔. หลักพุทธวิธีที่นำมาประยุกต์ใช้ในการบำบัดผู้เสพยาเสพติดของสถานพักฟื้นวัดถ้ำกระบอก

๔.๑ ท่านมีหลักพุทธวิธีที่จะป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด อย่างไร.

.....
.....

๔.๒ ท่านมีหลักธรรมในการที่จะป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด อย่างไร.

.....
.....

๔.๓ ท่านนำหลักพุทธวิธีมาประยุกต์ใช้ในการบำบัดผู้เสพยาเสพติด อย่างไร.

.....
.....

๕. ความคิดเห็นทั่วไป และข้อเสนอแนะ.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

ขอขอบพระคุณทุกท่านที่ได้ให้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อการทำวิจัยครั้งนี้

พระมหานกร กตปุญโญ (ดรกมลกานต์)
ผู้ออกแบบบทสัมภาษณ์การวิจัยฯ

ภาคผนวก ง.

ภาพการสนทนากลุ่ม (Focus Group)

การสนทนากลุ่ม (Focus Group)

การสนทนากลุ่ม (Focus Group)

การสนทนากลุ่ม (Focus Group)

ภาคผนวก จ.

ภาพการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูล

สัมภาษณ์พระวิจิตร อคฺคจิตโต
รองผู้อำนวยการสถานพักฟื้นวัดถ้ำกระบอ

สัมภาษณ์แม่ชีเจ้าหน้าที่ผู้ประสานงานระหว่างประเทศ (เรือนบำบัตหญิง)

สัมภาษณ์พระเจ้าหน้าที่ผู้ประสานงานระหว่างประเทศ (เรือนบำบัตชาย)

โรงฝึกงานผู้บำบัดยาเสพติด

ผู้บำบัดยาเสพติดกับกิจกรรมนันทนาการ

กิจกรรมฟังธรรมบรรยายจากพระอาจารย์เจ้าหน้าที

กิจกรรมเคารพธงชาติ และฟังโอวาสจากพระอาจารย์เจ้าหน้าที

ประวัติผู้วิจัย

- ชื่อ ฉายา/นามสกุล : พระมหาธนกร ฉายา กตปุญโญ นามสกุล ดรกมลกานต์
- วัน เดือน ปีเกิด : วันจันทร์ ที่ ๑ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๒๕
- ภูมิลำเนาที่เกิด : ๑๓๙ หมู่ ๕ บ้านเปลือย ตำบลหนองโก อำเภอศรีประจักษ์ จังหวัดมหาสารคาม
- การศึกษาทางโลก**
- พ.ศ. ๒๕๓๗ : จบประถมศึกษา ๖ จากโรงเรียนสาธิตวิทยาลัยครูมหาสารคาม
- พ.ศ. ๒๕๓๙ : จบมัธยมศึกษาที่ ๓ จาก โรงเรียน ขอนแก่นวิทยายน
- พ.ศ. ๒๕๔๓ : จบใบประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) จาก วิทยาลัยอาชีวศึกษามหาสารคาม จังหวัดมหาสารคาม
- พ.ศ. ๒๕๕๗ : สำเร็จการศึกษา พุทธศาสตรบัณฑิต (เกียรตินิยมอันดับ ๑) คณะพุทธศาสตร์ สาขาพระพุทธศาสนา จาก มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น ห้องเรียนร้อยเอ็ด
- พ.ศ. ๒๕๕๘ : สำเร็จการศึกษา พุทธศาสตรมหาบัณฑิต คณะพุทธศาสตร์ สาขาพระพุทธศาสนา จาก มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น
- พ.ศ. ๒๕๕๙ : กำลังศึกษา พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต คณะพุทธศาสตร์ สาขาพระพุทธศาสนา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น
- การศึกษาทางธรรม**
- พ.ศ. ๒๕๕๓ : สอบไล่ได้นักธรรมชั้นเอก สำนักเรียนวัดป่าหนองโฌงบูรพาราม จังหวัดร้อยเอ็ด
- พ.ศ. ๒๕๕๘ : สอบไล่หลักสูตรธรรมาภิบาลจาก อภิธรรมโชติกวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
- พ.ศ. ๒๕๕๙ : สอบไล่ได้เปรียญธรรมสามประโยค สำนักเรียนวัดหาดใหญ่สีตาราม จังหวัดสงขลา
- ประสบการณ์การทำงาน**
- พ.ศ. ๒๕๕๒ : เป็นรองประธานมูลนิธิพุทธมรดก
- พ.ศ. ๒๕๕๘ : เลขานุการเจ้าคณะตำบลมะบ้า
- อุปสมบท** : วันที่ ๑๓ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๔๔ ณ วัดแสงอรุณผดุงสันต์ ตำบลรอบเมือง อำเภอหนองพอก จังหวัดร้อยเอ็ด
- สังกัด** : วัดป่าหนองโฌงบูรพาราม ตำบลรอบเมือง อำเภอหนองพอก จังหวัดร้อยเอ็ด
- ตำแหน่ง** : เลขานุการเจ้าคณะตำบลมะบ้า อำเภอทุ่งเขาหลวง จังหวัดร้อยเอ็ด อาจารย์บรรยายพิเศษ วิทยาลัยสงฆ์ร้อยเอ็ด

ที่อยู่ปัจจุบัน

วัดป่าหนองโฌงบูรพาราม บ้านเลขที่ ๙๙ หมู่ ๑๕ ตำบลรอบเมือง
อำเภอหนองพอก จังหวัดร้อยเอ็ด รหัสไปรษณีย์ ๔๕๒๑๐
โทร ๐๘-๔๕๑๒-๑๖๖๙, ๐๘-๕๓๕๕-๕๙๖๙